

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА
СТУДЕНТІВ**

в рамках

Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

Київ 2017

*«Розум завжди любить до чогось
братися, і коли він не матиме доброго,
тоді звертатиметься до поганого»
Г.С. Сковорода*

«СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ» (в рамках програми МОН України Всеукраїнські сковородинські навчання «Пізнай себе»), 30 листопада 2017 р.– Київ, 2017.— ____с.

Збірник студентських наукових праць укладено за матеріалами Круглого столу «Символічна політика сучасної України очима студентів», який пройшов 30 листопада 2017 року у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює актуальні аспекти сучасної символічної політики України.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів та природокористування України (протокол № 3 від 15 листопада 2017 року).

Редакційна колегія: Шинкарук В.Д., д-р філол. наук, проф.(голова); Чекаль Л.А., канд. філос. наук, проф., (заступник голови ред. колегії); Сторожук С.В., д-р філос. наук, доц., (заступник голови ред. колегії); Максюта М.Є., д-р філос. наук, проф., Шкіль С.О. д-р філос. наук, Савицька І.М., канд. філос. наук, доц.; Харченко С.В. канд. філол. наук, доц., Рудик Я. М. канд. пед. наук, доц., Горбатюк Т.В., канд. філос. наук, доц., Данилова Т.В.,канд. філос. наук, доц.;Самарський А.Ю., канд. філос. наук, Матвієнко І.С., канд. філос. наук.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей. Передрукувати опубліковані матеріали в збірнику наукових праць дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2017

© Автори, 2017

ЗМІСТ

Секція 1.

НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

ВОЛОЩЕНКО К. «ВАВИЛОН» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ .9	
ГАЛЯС В. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....11	
ХАРЧЕНКО Я. ГУМАНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ15	
КОТЕНКО А. СПАДЩИНА Г.С.СКОВОРОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ17	
ХУТОРЯНСЬКА Ю. ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. С. СКОВОРОДИ19	
ДУДА Т. АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ22	
КОЧУБЕЙ С. РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ24	
ЛУГАНСЬКИЙ В. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА СИМВОЛИ В ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ26	
МАРИНИЧ А. УКРАЇНА ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ ФІЛОСОФІЯ27	
МАТВЄЄВ Є. МАНДРІВНЕ ЖИТТЯ Г.С.СКОВОРОДИ.....30	
ПЕТРЕНКО Д. ЗНАЧЕННЯ ДРУЖБИ В ЖИТТІ ЛЮДЕЙ32	
ГАЛЯС В. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....34	
ХОМЕНКО А. ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ САВОВИЧА СКОВОРОДИ.....37	
ЧОРНОБАЙ С. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА БАЙКИ ХАРКІВСЬКІ40	
ВОЛОЧАЙ С. ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ41	
КОЛОМІЄЦЬ А. «СРОДНІСТЬ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБРАЗ БУТТЯ.....44	
СИРИТ В. МОВА ТВОРІВ СКОВОРОДИ.....46	
СТАСИШИНА Д. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ.....48	
КРАВЧУК Н. ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЙОГО ТВОРІВ.....51	
БОЙКО Д. ТОП-10 ЦІКАВІ ФАКТИ ЖИТТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ53	
МЕЛЬЦАРІК Л. ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....55	
КОВАЛЬЧУК Ю. ФІЛОСОФСЬКИЙ АНТРОПОЛОГІЗМ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: АПОЛОГІЯ ШЛЯХЕТНОСТІ.....56	
ОЛЬШЕВСЬКА Н. ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ Г.С.СКОВОРОДИ: ЄДНІСТЬ САМОПІЗНАННЯ І СВОБОДИ58	

ФЕДОРЧУК Т. ТВОРЧИСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАРОДНИХ ІДЕАЛІВ ТА ПРАГНЕНЬ	60
ФОМІНА К. ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	62
ГЕРАСИМЧУК А. ПРИНЦИП САМОПІЗНАННЯ - ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРИНЦИП ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	64
РОГОВСЬКА А. ІДЕЯ НАРОДНОСТІ ТА ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ	65
ТИШУК І. ФІЛОСОФСЬКЕ БАЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	67
БІЙЧУК О. КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г.СКОВОРОДИ	69
МОМОТЮК Ю. ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ Г. СКОВОРОДИ.....	70
КИРИЄНКО А. СВОБОДА, САМОПІЗНАННЯ, ІДЕАЛ «ІСТИННОЇ ЛЮДИНИ»: ДО КОНСТИТУТИВНОСТІ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	71
ДУДКА В. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ “ПОВЧАННЯ” ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА І ЗАСАДИ “ДУШЕВНОГО МИРУ” ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ЄДНІСТЬ ГУМАНІСТИЧНИХ СПРЯМУВАНЬ	74
СОЛОДІЛОВА В. ПРИНЦИПИ САМОПІЗНАННЯ Г.С.СКОВОРОДИ І САМОБУТТІЙНІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ.....	78
ЦЕБЕНКО В. ВОЛОДИМИР ШИНКАРУК ПРО СТАТУС САМОПІЗНАННЯУ ФІЛОСОФСЬКІЙ АНТРОПОЛОГІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	80
КОЛИЧ Г. ПРИНЦИП САМОПІЗНАННЯ І ЩАСТЯ ЛЮДИНИ:.....	82
СОЛОМАХА М. Г. С. СКОВОРОДИ ДО ФЕНОМЕНОЛОГІЇ: «ГОСПОДИ, ЛЮДИНИ НЕ МАЮ ...: «ЦІЛОЇ» ЛЮДИНИ».....	85
ОСИПЧУК М. «ПІЗНАЙ СЕБЕ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І СВОБОДА ОСОБИСТІСНОГО БУТТЯ	88
БІЛИК І. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СРОДНОЇ ПРАЦІ І ОСВІТИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	93
СКРИПКА А. РОЛЬ ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	94
НУЧИПОРЕНКО А. Г.СКОВОРОДА – НАРОДНИЙ ФІЛОСОФ	107
СУКАЧ І. ПРО ВІРШ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ "ВСЬКОМУ МІСТУ ЗВИЧАЙ І ПРАВА"	108
ГОРОБЕЦЬ В. ПРОСВІТНИЦЬКА ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	115
КУРАКСА Д. ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ	118
ПОЛЬНИК Є. ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНА СИСТЕМА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	128
РОМАНЧУК В. “ЛЮДЯНЕ В ЛЮДИНІ” В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ.....	129
ЮХИМЧУК Н. СКОВОРОДИНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ	131
КОБЕРНИК Н. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ, ЧАСУ, ПРАЦІ І ЛЮБОВІ.....	133

ЛИСЕНКО К. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: «ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ».....	134
ОХАЙ В. ФІЛОСОФІЯ В ЖИТТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	136
ДЕМ'ЯНЧУК М. Г. С. СКОВОРОДА «БДЖОЛА ТА ШЕРШЕНЬ».....	138
СОРОКІНА К. АНТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СКОВОРОДИ	140
ЧУПРИНА Д. ПРИНЦИП «НЕРІВНОЇ РІВНОСТІ» Г. СКОВОРОДИ.....	141
ПЕРЕТЯТЬКО В. КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г.С. СКОВОРОДИ	142
ІВАНЬКІНА Е. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ	143
ЗАХАРОВА А. ОБРАЗ ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ Г.С. СКОВОРОДИ	144
КАРПИШИНА А. Г.С. СКОВОРОДА: КЛАСИКА ТА СУЧАСНІСТЬ	146
ЛАШКЕВИЧ О. ВНУТРІШНЯ СВОБОДА Г.С. СКОВОРОДИ.....	148
МАЛА Є. ВІЛЬНОЛЮБНА ВДАЧА Г.С. СКОВОРОДИ.....	151
НЕБИЛИЦЯ О. БАГАТОГРАННА ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА Г.С. СКОВОРОДИ	154
САВАКОВ С. З ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ Г.С.СКОВОРОДИ	157
СВИДА Н. КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ Г.С. СКОВОРОДИ.....	158
СТЕПАНКІВСЬКИЙ А. ІДЕЯ СПОРІДНЕНОЇ ПРАЦІ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	160
ТРОЦЬОК Т. АНТРОПОЦЕНТРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	162
ТОНХА В. СУЧАСНІ СИМВОЛИ СКОВОРОДИНСЬКИХ МОТИВІВ	163

Секція 2. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

ГУЛЕВИЧ В. «ГІБРИДНА ВІЙНА» В УКРАЇНІ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ	168
БОРКОВСЬКИЙ М. УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ	170
ПАЛЕЦЬКИЙ В. МОВНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	174
ІВАНОВ В. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ	176
ГОЛОЮХ Б. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ	177
ГУЛЕВИЧ В. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ	179
ГУСЯТИНСЬКИЙ Д. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЯ ЧИ МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ.....	181
ДЮБО Є. РІЗНОВИДИ ТА ФОРМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКА.....	182
ЄЖЕВСЬКИЙ М. КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ «МИ» «ВОНИ» ЗАСОБАМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	184
ЖОЛУДЄВ Р. СИМВОЛІКА ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	185

ЗАЙКА В. НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	187
ЗАЙЧЕНКО Є. РОЛЬ СЕЛА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	188
ІВАНОВ В. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ.....	190
КИРИЛЕНКО О. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ	192
КЛЬОЦ О. УКРАЇНА У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ	194
КОРЧИНСЬКИЙ А. ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	195
МОРОЗЮК О. МОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ	197
НАКОНЕЧНИЙ В. ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСОРА	198
САВЧЕНКО І. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	199
СТЕПАНЕНКО О. РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	201
ХАЛІМОН К. РОЛЬ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА.....	205
ХОМЕНКО В. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	207
ГОНЧАРЕНКО Є. МАЙДАН: ЯК ВСЕ ПОЧАЛОСЯ!	209
ГОРБНЯК М. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	210
МАЛИГА Д. ВИКОРИСТАННЯ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ СУЧАСНОЇ ТЕХНІКИ	211
ЖУРАКОВСЬКА Т. ДИДАКТИЧНА ГРА: «МАТЕМАТИЧНЕ ЛОТО»	212
ФОМЕНКО А. ТАЙМ – МЕНЕДЖМЕНТ ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ	213
ЮЩЕНКО А. ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ СИСТЕМОЮ	214
АРХИНОСА В. ПРОБЛЕМА ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ.....	215
ВАСИЛЕНКО О. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	217
РЕВА В. ПЕРСОНАЛЬНЕ ЗАХОПЛЕННЯ ЯК МОТИВАЦІЯ ДЛЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ	218
РУДЬ Н. ПРОБЛЕМАТИКА ВІДСУТНОСТІ СМІТТЄПЕРЕРОБЛЮЮЧИХ ЗАВОДІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	221
БЛИК І. РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ.....	222
ГАВРИЛКО А. SPEEDSOACH– ТВІЙ ОСОБИСТИЙ ТРЕНЕР	223
ПРИТУЛИ О. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОГЛЯД НА СОЮ	224
АГЕСВ А. ЕФЕКТИВНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВИДІВ ФОРМ ТРИХОГРАМИ ПРОТИ ШКІДНИКІВ	225
ІЛЬЧЕНКО Є. ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	227

ЛУПИНОС Г. ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ МОДЕЛЕЙ ТРАКТОРІВ JOHN DEERE ДО УКРАЇНИ	228
ГУДИМ В. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	229
ДУРМАНОВ В. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ	230
ДМИТРІЄВА Л. ЗНАЧЕННЯ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ДИСКУРСУ	231
ТОСУНОВА К. КРИТИЧНИЙ ПІДХІД СТУДЕНТІВ ДО СУЧАСНОЇ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	232
ДЕМЧЕНКО О. ЕЛЕМЕНТИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	233
ВЕРГУН М. СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОЧИМА СТУДЕНТА В КОНТЕКСТІ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	234
СИНІЦИНА І. УНІВЕРСИТЕТ МОЄЇ МРІЇ	235
КОЛОС І. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС В КОНТЕКСТІ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	236
МІСЯЙЛО М. СИМВОЛИ У ПОЛІТИЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	239

Секція 1. НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

*Волощук Крістіан,
студент гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

«ВАВИЛОН» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення мовними проблемами. Численні публікації на мовну тематику в пресі мають переважно полемічний, агітаційний чи звинувачувальний характер. Принагідні і фрагментарні у своїй масі, часто перенасичені плаксивою емоційністю та обережною поблажливістю, вони не надто сприяють формуванню свідомого патріотизму й активної позиції в питаннях національного та мовного буття. Певній частині публікацій властива псевдонауковість, яка подекуди носить антиукраїнський характер.

З огляду на актуалізацію та необхідність науково-незаангажованого підходу до вирішення проблеми мови в контексті формування сучасної української нації, на наш погляд, досить своєчасним є звернення до теоретичної спадщини Й.Фіхте, який став першим зарубіжним мислителем, який обґрунтував взаємозв'язок нації та мови. Зокрема, Й. Г. Фіхте розглядав мову як одну із головних ознак національних відмінностей. На думку німецького дослідника, мова формує глибинний органічний зв'язок людей, а тому її не можна розглядати лише як систему мовних «абстракцій», вона включає весь «чуттєво-образний спосіб вираження». За Й. Г. Фіхте, «не народ висловлює свою свідомість, а його власна свідомість говорить з нього» [5, с. 124].

Загалом Й. Г. Фіхте переконаний, що мова кожного народу знаходиться на межі проникнення чуттєвого і духовного світів, а наявна різноманітність мов, з одного боку, ускладнює людське взаєморозуміння, а з іншого – веде до внутрішньої консолідації мовної спільноти. Він стверджує, що «Власне не людина говорить, а у ній говорить її людська природа і знаходить спільну мову з іншими собі подібними» [5, с. 124]. Отже, за Й. Г. Фіхте, мова постає головним чинником формування національного характеру, а відтак дає психологічну основу для постання нації. Аналогічні думки висловлювали й німецькі романтики: Й. Г. Гердер, В. Гумбольдт та Ф. Шляєрмахер.

Фактично, Й. Г. Фіхте та німецькі романтики розглядали мову, як головне джерело внутрішнього, особистого, і суспільного життя. Цей й не дивно, адже цілком очевидно, що мова, з одного боку, відтворюється і

переживається кожною окремою людиною, а, з іншого – виступає архівом переживань і думок народу, свідком його змагань і долі. Саме тому, сутністю мови виступає не слово, а зміст який із цим словом асоціюється в свідомості людини.

Ідеї німецького романтизму щодо засадничого націєтворчого значення мови знайшли своє яскраве відображення в українській теоретичній думці: спочатку проблему захисту української мови поставив П. Куліш, згодом своє теоретичне оформлення вона знайшла у творчості О. Потебні. Український дослідник, аналогічно Й. Г. Фіхте, переконаний в тому, що «Мова, це не тільки відома система способів пізнання... Мова є водночас шлях усвідомлення естетичних і моральних ідеалів, і в цьому відмінність мов не менш важлива, ніж у ставленні до пізнання» [3, с. 259]. Крім того, учений порівнює мову із зором, оскільки в той час як найменші зміни в будові ока і діяльності зорових нервів неодмінно впливають на все світосприйняття людини, так само й найменші зміни в будові мови спричиняються до інших комбінацій мислення. О. Потебня доводить, що мова постає головною і обов'язковою ознакою єдності народу, знаряддям національної свідомості. Мова завжди постає як продукт «народного духу», відтак саме в мові виражена національна специфіка народу, його світогляд.

Важливе значення для націософії несуть роздуми О. Потебні щодо двомовності, яка не тільки широко нав'язувалася за радянського часу всім неросійським народам, але й широко пропагується в сучасній Україні. Зокрема, український мислитель впевнений, що «Людина, яка розмовляє двома мовами, переходячи від однієї мови до іншої, змінює водночас і характер і напрям плину думки, а плин її далі впливає лише посередньо» [3, с. 260]. Цікаво, що знання двох мов у ранньому віці, на думку О. Потебні, є досить шкідливим, оскільки ускладнює досягнення цілісності світосприйняття, заважає науковій абстракції, роздвоює системи зображення і спілкування. Ці висновки повністю підтверджує й педагогічна теорія початку ХХ століття. В цьому контексті, варто пригадати Міжнародний конгрес у Люксембурзі (1928), де фахівці рішуче відкидали двомовність й обґрунтовували необхідність навчання в школі на рідній мові [0].

Загалом як німецькі так і українські романтики розглядали мову не як зовнішню ознаку, «яку можна поміняти на шаровари з вишиванкою та смокінг» [2, с. 117], залишивши при цьому національну ідентичність, а як важливу складову внутрішнього єства людини та спільноти, що об'єднана за допомогою мови. На їх думку, мова органічно поєднана з психікою людей, з глибинами свідомого і підсвідомого. Фактично, «мова – це дім духу» (М. Хайдегер), в тому числі і того, що робить англійців англійцями, французів французами, а українців українцями.

Дійсно, такі твердження мають рацію, адже коли припустити, що у нинішній Франції населення й далі говорить кельтською, франконською та латинською мовами, то цілком очевидно, що замість однієї французької нації існувало б аж три, а Франція була б не національною державою, а

державою національностей. Тож не дивно, чому в час національного підйому французів – добу великої революції, – вони подбали про планову мовну асиміляцію ще не зовсім зроманізованих чи офранцузжених провінцій за допомогою мережі шкіл, і, таким чином, французький народ став природною, національною одиницею [4, с. 136-137].

Список використаної літератури

1. Бочковський О. Вступ до націології [Електронний ресурс] / Ольгерт Бочковський. – Мюнхен, УТГІ, 1991-1992. – Режим доступу до книги: <http://www.ukrstor.com/ukrstor/natiologia24.html>
2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с. – ISBN 5-7707-5898-8.
3. Потебня А.А. Эстетика и поэзия / Александр Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 614 с. – (История эстетики в памятниках и документах).
4. Ребет Л. Теорія нації / Лев Ребет. – Мюнхен, В-во «Сучасна Україна», 1955. – 199 с.
5. Фіхте Й. Г. Промови до німецької нації / Й. Г. Фіхте // Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 588 с. – ISBN 966-668-016-5 588.

*Галяс Василь Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Сковорода увійшов в історію української культури передусім як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу.

Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство.

Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових

соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Сковорода вчив: пізнати себе – значить пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – значить знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, – це смисл життя кожної людини.

Отже, тільки пізнавши себе, свою внутрішню натуру, людина може знати свої можливості, мати впевненість у своїх здібностях, визначити своє місце в суспільстві і принести йому найбільшу користь.

Сковорода наївно вірив у те, що шляхом самопізнання можна досягти загального щастя для всіх, перетворити хижацький світ у рай на землі. Це звичайно, було утопією. Такі утопії були характерні для всіх просвітників. Поставивши питання про щастя для всіх, для всього народу, Сковорода вирішував тільки внутрішню, морально-психологічну проблему, не помічаючи її безпосередньої залежності від зовнішніх, соціально-політичних факторів.

Філософ був сином своєї епохи, суперечливість розвитку якої своєрідно позначилися на його творчості і поглядах. З одного боку Сковорода вчив про вічність і первісність матерії, з другого – писав про співіснування двох світів; духовного і матеріального.

З одного боку Сковороді близькою була матеріалістична старогрецька філософія Епікура, а з другого боку – він цікавився ідеалістичною філософією Сократа і Платона. Сковорода не був атеїстом, але він бачив бога не у традиційному образі, а у вигляді світового розуму, вищої закономірності, яка властива всій природі.

Роки мандрівного життя були періодом розквіту філософської діяльності Сковороди, з під його пера один за одним виходили діалоги, трактати, байки, притчі тощо. Сковорода розробляє свою концепцію «двох натур» і «трьох світів» як філософську основу свого вчення про людину про смисл її буття та справжнє щастя. Одна натура – «видима» предмети і явища матеріального світу, друга натура – «невидима» бог, дух, розум, істина. Перший світ – це «макрокосм» всесвіт, другий світ – це «мікрокосм» людина і третій світ – світ символів – Біблія, тобто символічне трактування її текстів.

Обґрунтовуючи матеріальність великого світу Сковорода все-таки вважав рушійною силою невидиму натуру бога, а матерію розглядав лише як «тінь божу», як інертну, пасивну масу, що не має власного джерела руху. Через це у розв'язанні основного питання філософії він стояв на позиціях об'єктивного ідеалізму.

Однак у теорії «трьох світів» основну увагу Сковорода зосереджує не на поясненні «макрокосму», всесвіту, а на вченні про «мікрокосм», про людину, її сутність та шляхи досягнення щастя. Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно

земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г. Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Висновки: «Світ ловив мене, але не спіймав», – заповів написати на своїй могилі Григорій Савич Сковорода. І мабуть, це головне, – скаже людина, яка замислюється над істинним, духовним сенсом людського життя. «Кілограм скіфського золота з розкопаної могили – це зовсім не те, що кілограм золота із скарбниць Державного банку. Цінність його для людської культури неможливо виміряти в карбованцях, бо духовні скарби не вимірюються в кінцевих матеріальних величинах» [1, с. 209].

Григорій Сковорода – одна з тих величин світової культури, які можуть, але не повинні вимірюватися жодною кількісною величиною чи обмежуватися штучними системами і концепціями їх життя та творчості.

Список використаної літератури

1. Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В. Григорій Сковорода: Біографічна повість. – К.: Молодь, 1984. – 216 с.
2. Стадниченко В. Еретик Сковорода // Зеркало Недели. – № 46 (30 листопада – 6 грудня). – 2002.
3. Мірчук І. Г.С. Сковорода (нотатки до історії української культури) //
4. Український культурологічний альманах. Випуск 39-40. – К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. – С. 38-57.
5. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів в 2 т. / За ред. В.І. Шинкарука. Т.1. – К.: Наукова думка, 1973. – 532 с.
6. Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 296 с.

*Харченко Ярослав,
студент 3-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ГУМАНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

Видатний український філософ Г.С. Сковорода (1722-1794) був Вихованцем Києво-Могилянської академії. Беручи до уваги досвід минулих наукових досліджень, не заперечуючи, а органічно переосмислюючи досвід та знання попередників, зробимо спробу проаналізувати філософію Г.Сковороди у світлі сучасного бачення.

Звертаючись до творчої спадщини Г.Сковороди не важко помітити, що їхнє основне спрямування зводиться до дослідження людини та її існування. Науку про людину та її щастя Г. Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркування щодо цієї проблематики у Г. Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривне пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

Прагнучи не втратити авторитету проповідника та вчителя, Г. Сковорода, прагне навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Поділяючи світ надвоє — на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Г. Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальний аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра. Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Г. Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю.

Але є ще й інший аспект проблеми, те, що називається підтекстовою філософією Сковороди. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного "Я". Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя. "Крізь любов та віру людина пізнає себе", — твердить Г. Сковорода. Принцип "Пізнай себе", як відомо, не вперше з'являється у Г. Сковороди. Пріоритет у цьому плані, звичайно ж, належить Сократу. Але принципово новим у Г. Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування — віри, надії, любові. Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини.

Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Г. Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Г. Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі — її радість, кураж.

Отже, звертаючись до трактування Г. Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія "щастя". Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його, вважає мислитель. Ті, хто задовольнявся багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який у кінцевому рахунку перетворюється на прах.

Г.Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя, та наводить приклад, що сталося з вченням Епікура про щастя. Люди побачили зовнішній бік його вчення про щастя як насолоду, тому й лають його за це до сьогоднішнього дня. Не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" — це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання — це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його.

Котенко Анна,
студентка 3-го курсу
факультету економіки та управління
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник —
Борисенко Лариса Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

СПАДЩИНА Г.СКОВОРОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілював і продемонстрував на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості.

Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди.

Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон.

Символічна політика використовується більшим колом учасників, політичних акторів, які використовують символи для змін настроїв суспільства.

Із розвитком інформаційної мережі Інтернет господарюючій верхівці все складніше контролювати канали інтерпретації соціальної реальності.

Наприклад, використання символів лише задля формування позитивного іміджу влади; як наслідок, існує «розходження» між символічною складовою та реальними діями влади, що пов'язується з негативними тенденціями. Однак виокремлюють і позитивні аспекти впливу, такі як консолідація суспільства, спрощення артикуляції інтересів, політичне просвітництво громадян.

Однією з форм символічної політики «знизу» можна розглядати феномен політичних акцій протесту, наприклад Майдан в Україні. Майдан співвідноситься з характеристикою символічної політики – «дія, що виступає як символ».

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Так, за визначенням В. Полянської, символічна

політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Символічні акції мають на меті створення позитивного іміджу; «символічне законодавство»: продукування законодавчих норм, котрі об'єктивно неможливо виконувати. До групи символічних нормативно-правових актів норм відносять законодавчі колізії, неприйняті законопроекти, так звані «риторичні міражі»; «символічна персоналізація»: створення іміджу.

Політик має бути мудрим, чесним, справедливим, освіченим, добрим сім'янином, любити тварин, займатися спортом тощо. Усі ці риси громадськість прагне побачити в людині, що визначатиме її життя. Сумнівно, що таку ідеальну людину можна знайти не лише на політичному олімпі, а взагалі в природі.

Символічні акції, законодавство, персоналізація, ідеологізація розглядаються з точки зору маніпулятивного потенціалу заради досягнення мети політичними акторами. Найбільше зростання активності цього виду символічної політики припадає на передвиборчі перегони.

Отже, використання символів та символічної політики є дієвим інструментом технології політичного процесу. У свою чергу, «символічне законодавство» – також досить потужний механізм конструювання «потрібних» думок та поглядів у цільовій аудиторії.

Для українського суспільства «символічна ідеологізація» проявила себе в питаннях мовної політики. Надмірне акцентування суспільної уваги довкола мовної проблеми та закону «Про засади державної мовної політики» розмежовують політичне поле, створюють напругу «політичної гри» в суспільстві.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс

розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ.

Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями. Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографії, скульптурі тощо.

Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за

допомогою засобів масової комунікації. Символами виступають мовні та візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції.

Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ре трансльованих символів.

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей у контексті процесу політичної комунікації в умовах певної політичної культури.

Подальших розробок потребує аналіз механізмів конструювання символічної політики з урахуванням специфіки каналу ретрансляції. Особливе значення має середовище, або простір дії, символічної політики, адже від цього залежить характер візуалізації символічних дій.

Список використаної літератури

1. Бутиріна М. Символ як інструмент прикладних соціально-комунікаційних технологій / М. Бутиріна // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т. 24 (63). – С. 396–401.

2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.

3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – №3.

4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.

*Хуторянська Юлія Павлівна,
студентка 3-го курсу
факультету конструювання та дизайну
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шкіль Світлана Олександрівна,
д-р. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. С. СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода (1722-1794) – видатний український мислитель, філософ, гуманіст, просвітитель, письменник, лінгвіст, педагог, музикант. Син малоземельного козака з Лівобережжя, він здобув освіту в Києво-Могилянській академії, працював викладачем у Переяславському та

Харківському колегіумах. Проте ворожість церковної влади до його прогресивних поглядів та педагогічних методів змусила його розпочати життя мандрівного філософа.

Вчення Г. Сковороди викладене у численних працях, серед них: «Міркування про поезію та керівництво до неї» (1769), «Наркис» (1771), «Асхань» (1767), «Бесіда, названа – двоє» (1772), «Кільце» (1775), «Змій ізраїльський», «Жінка Лотова», «Потоп зміїн» (1791), «Розмова дружня про світ духовний».

Світогляд Сковороди сформувався під впливом європейських просвітницьких ідей, античної філософії та української народнопоетичної творчості, що, природно, й визначило характер його філософії.

Складні відносини були у Сковороди і з офіційною релігією. Виступаючи з критикою біблійних міфів, Сковорода водночас намагався розкрити символічний зміст багатьох біблійних притч, зробити їх «земними і людськими», що, звичайно, було поступкою теології, бо, хоч би як там було, очищення «святого письма» - це і його захист, хоча, загальновідомо, що Сковорода був рішучим противником православної церкви, зневажливо ставився до «білого духовенства» та рішуче відмовився від запропонованого йому церковного сану. Будучи на рівні раціоналістичних і просвітницьких шукань свого часу, мислитель славить могутність розуму, відзначає велику роль природничих наук у пізнанні світу, зокрема вчень Дж. Бруно і Коперніка.

Головним у світогляді Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості.

Сковорода був видатним філософом-гуманістом. Його творчість, починаючи з циклу «Сад божественних пісней» і кінчаючи останніми філософськими трактатами й листами, пройнята ідеєю людської рівності, критикою паразитизму експлуататорських класів, любов'ю до «людей праці», тих, хто «в поті чола» заробляє свій хліб насущний, полум'яним патріотизмом. Він прославляв особу Б. Хмельницького, називав його батьком вільності, народним героєм.

У філософії Сковороди людина своїм буттям і своїм ставленням до світу являє собою частину природи, її «мікрокосмос». І все ж, незважаючи на свою «божественну» натуру, людина не лишається незмінною. За Сковородою, добро, мудрість, сердечна щирість, а отже – і щастя не існують у готовому вигляді, а виробляються людиною в процесі життя, насамперед трудової діяльності. Мудрість – якість не вроджена, передусім це – життєвий досвід, який освітлює шлях людини. Цікавим є прагнення Сковороди обґрунтувати принцип єдності людини і природи як життя по «сродній» праці, в якій персоналізується «большое в малом».

Головним у житті людини вважав Сковорода принцип в діяльності за покликанням. Природжена схильність людей до тих чи інших занять, за Сковородою, найбільше допоможе їм розвинути індивідуальні якості лише

тоді, коли люди займатимуться своєю улюбленою справою, отже, творчо працюватимуть.

Філософія Г. Сковороди демонструє самоцінність людського життя, повагу до особистості, її право на автономність та самовизначення у світі. Простота стилю, діалогічна форма вираження ідей, вільнодумство і навіть містичність та таїнство деяких епізодів життєвого шляху Г. Сковороди сприяли широкій популярності як особистості, так і творів видатного українського філософа.

Вирішальне значення в оцінці філософії Г. Сковороди має декілька важливих моментів.

По-перше, майже в усі свої провідні ідеї він вводить деякі нюанси, які, врешті, виявляються вирішальними в плані їх остаточного сенсу.

По-друге, його філософія - це явище органічно цілісне, просякнуте єдиними темами, настроями та ідеями. В свій час Б. Паскаль, оцінюючи філософське новаторство Р. Декарта, погоджувався із тим, що переважна кількість складових філософії останнього є запозиченою, проте всі ці складові введені у такий контекст, із таким спрямуванням, що в цілому філософія постає зовсім новою. Те ж саме можна сказати і у відношенні філософії Г. Сковороди. Нарешті, по-третє, Г. Сковорода являв собою той особливий тип філософа, який філософію розглядає як прямі духовні концентрації власного життя, а саме життя не мислить собі інакшим, як побудованим у відповідності із принципами своєї філософії.

Окреслені провідні думки Г. Сковороди свідчать проте, що він, по-перше, «дозволив» собі у ті часи мати такий світогляд, який у багатьох пунктах суттєво відрізнявся від санкціонованого церквою.

Найпершим предметом, гідним філософського осмислення є людина, оскільки, не знаючи, що таке людина, нам немає чим і виміряти все інше.

Найпершим завданням людини постає слідування гаслу «Пізнай і себе!» оскільки людина є малим світом (мікрокосмом), в якому в згорнутому вигляді присутній весь великий світ (макрокосм) пізнаючи себе, людина усвідомлює, що вона постає єдністю двох світових натур – видимої (матеріальної) та невидимої і (духовної); саме таке поєднання єдиних для всього існуючого натур (субстанцій) і виправдовує людське самопізнання.

*Дуда Тарас,
студент 3-го курсу
факультету конструювання та дизайну
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шкіль Світлана Олександрівна,
д-р. філос. наук, доц.*

АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Видатний український філософ Григорій Сковорода зосереджував свої праця в питаннях про людину та її існування, та вважав, що це вчення є найважливішою наукою для людей.

Міркування над цією проблематикою у Сковорода несе філософсько-релігійний характер, оскільки він часто звертається до Біблії та спирається на одвічні світогляди християнської релігії, такі як любов, віра, щастя, смерть. Обмірковуючи ці питання, філософ шукає відповіді на питання, ким є людина та в чому її сенс буття на землі.

Сковорода, будучи проповідником та вчителем, прагне власним прикладом почати філософське освоєння світу з простого, пізнати віру і любов, тобто з того, що він вважав основним для пізнання людини як духовної істоти. Ділячи світ на істинне та тлінне, філософ вважає, що людина без віри може досягнути найвищих вершин, але прозрівши, здобувши віру, вона освідомлює власну мізерність. Там де закінчується межі розуму, починається віра.

Людина складається з двох начал, які поєднуються один з одним – вічне та тлінне. Душа, як вічне, стоїть над тлінним, земним. Тіло не має нічого вічного, навідмінно від душі, яку людина може розвивати, або нехтувати, забуваючи що є що. Віддаючи всі свої сили земному тілові, і залишаючись тільки плоттю, без намагань вийти за межі земного, людина губить свого внутрішнього Бога і свою подобу до нього, і в кінцевому рахунку перетворюється в прах. Перебуваючи під владою земного розуму, людина як духовна істота втрачає зв'язок з власним серцем, і доки це буде продовжуватись, доти доступ до вищого блага – істини буде закритий, вважає філософ.

У людині міститься також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне. В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Мислитель пропонує пізнати себе через любов та віру. Хоча принцип «пізнай себе» швидше належить Сократу, Сковорода стверджує думку про необхідність пізнання природи людини та звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування, таких як віри, любові, надії та мрії. І саме в цьому питанні філософ пішов ще далі, розглядаючи віру

і любов не тільки як основним підґрунтям душі, а й як органічним проявом саме духовності людини.

Негативні прояви духовності людини, такі як нудьга, злість та страх Сковорода ставить протиवाгою любові та вірі. Тому він вважає що ці негативні риси стають початком порушення здоров'я як духовного так і фізичного.

Виходячи з роздумів про віру і любов, з'являється нова категорія – щастя. Щастя міститься у нас самих та досягається шляхом самопізнання через призму любові та віри. На думку філософа, щастя легко досягнути, йдучи по добросовісному шляху. Всі люди створені для щастя, але не всі здатні його отримати, вважає Сковорода. Ті, хто задовольнився земними багатствами, почестями та владою насправді нещасливі. Вони отримують лише копію щастя, оскільки «ощасливившись» тлінним, люди забувають про вічне. А тлінне в кінці кінців перетвориться на прах.

Сковорода своїм власним життям утверджує думку, що заклик «пізнай себе» - це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому філософ прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г.Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог. Прислухаючись до внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Тому філософ наполягає на тому, що земне життя повинне бути щасливим, а щасливим його робить вона сама. Свою філософією, Сковорода намагається донести людям, що пізнати себе і стати істинно щасливим, не потрібно вивчати високі матерії філософії або належати до кола обраних. Щастя за своєю формою просте і доступне. На підставі такого розуміння щастя, Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність)

Змінивши себе з середини, як стверджує Сковорода, ми змінюємо оточуючий світ, та находимо в собі глибинні духовні джерела, які допомагають стати людині добрішою, чистішою і кращою, і як наслідок, переорієнтуватись на вдосконалення істинної безсмертної душі.

Своїм життям та працею, Григорій Сковорода власним прикладом продемонстрував можливість здійснення перетворень власної душі.

Філософія Григорія Сковороди є гарним показом філософії українського духу, як новітньої системи поглядів, які здатні до розвідку та вдосконалювання ідейних вірувань про любов, честь, гідність та віру в цілому.

*Кочубей С.А.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д-р. філос. наук, проф.*

РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

В відношенні до церкви Сковорода відчував труднощі. В чому саме вони залежать? На це питання важко відповісти, оскільки в самого Сковороди не було визначеного відношення до церкви. Це відношення складається з цілого ряду признань церкви, глибоких співпадінь з церковним вченням і таким же відштовхуванням від церкви і її ієрархічної структури.

Є цілий ряд фактів що поміж Сковородою і церквою не стояло непрохідних перегород. У світогляді Сковороди раціоналістичні моменти аж ніяк не займають перше місце. Для нього вищий суддя в питаннях знання - це цілісний розум, Логос, що живе в непорушному світі з цілісним життєвим досвідом. Але у вищого розуму не може бути дрібних розважливих рахунків з вченням Церкви. І ми бачимо, що Сковорода цю розумність відчував і проти неї розсудливо не повставав. Факти з його історії показують, що ідеал духовного благочестя не носив у Сковороди антицерковного характеру. Що ж тримає Сковороду в безсумнівному віддаленні від Церкви? Чому він, принципово не ворогує з Церквою, проте знаходиться до неї в якійсь глухій, несвідомій опозиції? Насамперед ніхто не може заносити його до переконаних атеїстів. Проте в багатьох своїх творах він досить різко висловлюється проти служителів церкви. Для теперішніх служителів церкви не завадили б такі самі ж різкі слова. Як пояснювати ці слова якщо вважати що він ніколи не розлучався з Біблією і вельми шанував її мудрість. Можливо він просто критикував окремих церковнослужителів? Або ж це зумовлено епохою в якій він жив. Сковорода жив у XVIII ст., пік його творчої активності припадає на другу половину віку. На той час політика Катерини II щодо церкви сприяла наближенню її до світської влади. Україна натомість завжди прагнула зберегти церкву незалежною від влади. Церква не мала підпорядковуватись державі і не бути відтворювачем пропагандистських рішень держави. Отаку «одержавлену» імператрицею Церкву не сприймав і критикував Григорій Сковорода. Також Катерина II

запровадила кріпацтво і зруйнувала Запорізьку Січ в яку втікали селяни від кріпацької залежності. Згодом зруйнована Запорізька Січ змусила селян проти своєї волі йти в ченці. Після того як Сковорода відмовився стати ченцем, один із служителів зізнався, що «не рожден к сему черному наряду и введен в оной одним видом благочестия, и мучу жизнь мою». Сковорода вважав що царство людини знаходиться всередині неї, що душа і тіло як єдине ціле створює людину.

Сковорода був широко переконаний, що людину в житті веде воля Божа, вона визначає її покликання. І що навіть заради сану чи рангу людина не має покидати та нехтувати природною схильністю, тобто Божою волею, і що нещасний будь хто не прислухався до покликання цієї волі. Московська релігія ділила людей на більш та менш благословених, а Сковорода вчив що всяка праця є благословенною.

Ставлення Сковороди до Біблії також було по суті патристичним. Він вважав, що Біблію не слід тлумачити буквально, але алегорично: "Я визнаю і визнаю в ній духовну причину, я сприймаю божественно написаний закон і справжнє значення, що лежить за буквальним". Сковорода так висловився про своє ставлення до Біблії:

«Багато людей, що не розуміють мене або не хочуть розуміти, кидають наклепи, ніби я відкидаю історію Старого і Нового Заповіту, тому, що визнаю в них духовний розум, відчуваю Богописаний закон і добавляю істинне скрізь буквальне значення. Я доповнюю цим історію, а не розкладаю, якщо тіло без духа мертво, так як Святе Письмо без віри?.. Я захоплююся суттю храму, але через це не поминаю його зовнішності».

Читання Біблії потребує великої духовної праці, її тексти не відразу відкриваються і сповнені таємничими символічними образами. Чи змогла б людина, яка не по своїй волі взялася за їх вивчення зрозуміти їх та правильно розтлумачити? Сковорода вважав що ні, він надавав цьому велике значення. Небажання вникати у символіку священних книг породжує непорозуміння й ворожнечу, ділить християн на секти й різні обряди: «И нет смертоноснее для общества язвы, как суеверие – листовіе лицемам, маска мошенникам, стень тунейцам, стрекало и поджога детоумным. Оно возьярило премилосердную утробу Тита, загладило Иерусалим, обезобразило братнею кровію парижскія улицы, сына на отца вооружило... Да и впрям суевер скорбит, если кто на полдень, а не восток с ним молится. Иной сердит, что погружают, другой бесится, что обливают крещаемого. Иной кленет квас, другой оприсноки... Но кто сочтет всю суеверных голов паучину? Будьто Бог варвар, чтоб за мелочь враждовать» – пише мислитель в «Іконі Алківіадській»

Його розуміння проблем релігії, розколів й ворожнеч через різниці в обрядах та релігіях актуальній й донині. Це й підтверджує далекозорість та неординарний погляд Сковороди на свою епоху як мудрого філософа, просвітника.

Отже Григорій Сковорода аж ніяк не був атеїстом, церкво ненависником, адже він частіше виступав проти насильного вибору людей, які не слідували Божому слову душею, обирали шлях пізнання нав'язливо, заради вигоди. Він виступав за релігію як за дещо філософське, як за те що допоможе людям.

*Луганський Віталій Дмитрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА СИМВОЛИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Це, у свою чергу, вимагає ретельного аналізу характеру та впливу символів в умовах медіатизації політичної дійсності. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя в умовах інформатизації дійсності.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення реципієнтами. Виходячи з цього, слід зазначити, що політичні символи – потужний ретранслятор у дискурсивних практиках взаємодії політичних акторів, зокрема представників влади, громадян та суспільства.

Символічна політика як особливий вид політичної комунікації формується на основі різних засобів – мас-медійних продуктів, артефактів, ідеологічних конструктів, політичних меседжів.

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Саме пріоритетність візуального дискурсу зменшує важливість характеристик логічності та послідовності інформації, безпосередньо осмислення побаченого. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями.

Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографі, скульптурі тощо. Візуальний та семіотичний дискурси символів та символічної політики акцентують увагу на образному мисленні.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації.

Список використаної літератури

1. Ярошенко В. М., Присяжненко І. О., Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу. Режим доступу: [politics.chdu.edu.ua>article/download/51967/47851](http://politics.chdu.edu.ua/article/download/51967/47851)

Маринич А.С.,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д-р. філос.наук, проф.*

УКРАЇНА ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ ФІЛОСОФІЯ

На рубежі вісімнадцятого-дев'ятого століть. Романтизм став основою світогляду української культури, що все більше і більше популярний в українській філософії. Романтизм характеризується запереченням раціоналізму та людського богослужіння. Його ідеологія ґрунтується на поклонінні індивідуалізму, підкреслюючи сильну турботу людей, психічні проблеми внутрішнього самосвідомості. Філософські

проблеми збагачуються питанням "етнічності", що призвело до розвитку філософії державної концепції.

Тому не дивно, що найяскравіша і повна "філософія розуму" в українському романтизмі. Як романтичний погляд на світ домінування «філософії свідомості» відображає розвиток української нації на початку філософії ідеї Кирила - на роботі діячів Мефодіївського. У кінці 1845 року в Києві з'явився такий політичний орган, як "Кирило-Мегус", що спирається на українську традицію визволення і автономії.

Основний програмний Brotherhood документ Костомаров (М. Костомаров) (1817 - 1885 роки) Книга «Книга українського народу», який підкреслює, що український народ може і повинен бути рівним з іншими країнами історичного процесу. Основою історичного розвитку є "людський дух", і її розуміння є однією з умов для розуміння історичного явища.

Оригінальний мислитель, історик, фольклорист є членом Кирила і Мефодіївського навіть Pant Lemon Cooley (1819-1897 pp.). Домінуюча ідея внутрішньої єдності Кулі, яка становить його ідеологічну позицію, повинна визнати українське мислення, згідно з яким світ розділений на Україну та Україну. Тому - подвійна сутність людини і світу: внутрішнє, істотне і екзистенціальне існування, яке протистоїть йому. Серце є серцем, тому що воно зберігає давню структуру світогляду, що впливає на одну з цілей майбутнього. Тільки внутрішня правда і зовнішня правда є поверхневими. Куліс зовні - місто, міська культура, штучна мова. Для того, щоб стимулювати повернення до минулого, Кулі навіть пропаганди «проти» міста «філософії» відчуження «і» сільської філософії «. З урахуванням внутрішніх і зовнішніх протиріч, Україна проти європейських міст проти сільського багатства бідності.

Філософія українського духу втілена в роботі Тараса Шевченка (1814-1861), який зосереджений на людських питаннях. Бажаючи випробувати ці проблеми в майбутньому буде філософія людського існування є критично країни, проникнення Шевченко досяг всю свою роботу в поодиночці, занедбані і незрозумілими (смішно) з. Притаманний антропоцентризм світогляду Шевченка визначає світ, історію та культуру світу через призму людського досвіду та потреб. Цей світ представляє Шевченка як Україну. Його особиста доля і доля українського народу віддзеркалюють один одного. Надалі імідж України, Шевченко, значною мірою визначає напрямок розвитку української ідеології та філософії. Суперечливі оцінки Шевченко світ через значущості його складність роботи, це історія українського менталітету, з поезією, як символічної фігуративного явища. Ця людина є поетом, він поклав всю людину позаду.

Шевченко завершив формування нової української літератури, розробив та затвердив українську мову літератури як чинника національної свідомості, це розвиток всіх духовних і культурних умов людини. Будучи стурбована тим, що існування українського народу ґрунтується на любові оточуючих, я вважаю, що світ не повинен бути ні слабким, ні слабким. Визнаючи людську

спрагу свободи і сердито засуджуючи зло, Шевченко визнав найвищі основи людської гідності милосердя, духу людських відносин. На думку Шевченка, світ, в якому минулому і сучасному Україна мала ідеал, ідеальна громада повинна бути правителем, незважаючи на жахливу історію розщеплення різних частин колишньої унікальної землі та поширення їх у різних Держава, яка об'єднає собор України. Завдяки внутрішній перебудові, відкрили життєвий цикл глибокого вітчизняного простору.

Філософія Памфіла Юркевича (1827-1874) значно попереду свого часу. Центральним питанням його філософії є питання пізнання світу через ідеї, ідеї та думки. На його думку, стан філософії пов'язаний з духовним життям, і духовне життя є більш важливим, ніж свідомість. Дух заснований на думці та збігу. За словами Юркевича, філософія полягає у реалізації цієї концепції. Людська природа визначає душу - центр духовного життя. За словами Юркевича, добросовісне прагнення та виконання не обмежуються зусиллями розуму. Гарне відправне місце та умови для впровадження є основою того, що мислителі вважають людськими тканинами, психічною діяльністю людини та моральним життям.

Очевидно, емоційні фактори тут раціональні. Зрештою, за словами Юркевича, духовне життя з'являється на самому верху розуму, а не в корінь свого духовного життя. Характер національного менталітету тут емоційний чинник, ніж раціональні переваги.

Основоположником психологічного керівництва в українській мовознавстві був Олександр Потебня (1835-1891), який наказав йому вивчити деталі взаємин між мовою та думкою. На користь раціональної форми знань Портленд володіє вирішальною роллю мислення на мові. Немає поняття без науки неможливе, його формування означає мова. Через мову ми сприймаємо і визнаємо світ, це слово формує серію когнітивних моделюючих систем: міфології, фольклору, науки. Люди об'єктивують концепцію світу і пов'язують її з іншими словами. Кожне використання слова, кожної модифікації, вважає Потебню творчим актом, нерозривно пов'язаним з культурою людей. Правда народжується мовою. Слово є концентрованим вираженням обміну ідеями людей один з одним, як посередника між ними, як слово реалізувати "розуміння", і особливо як "розуміння". Національна специфіка мови визначається "національним духом", в якому виробляється мова. Згідно з Портлендом, нація, яка втратила свою мову, неминуче втратить свою незалежність і таким чином стане етнографічним суспільством.

Матвеев Є.О.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

*Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

МАНДРІВНЕ ЖИТТЯ Г.С.СКОВОРОДИ

Всі ми думаємо, що багато чого знаємо і вже все в нашому житті вдалося, та приходить момент, коли усвідомлюємо, що немає чим похвалитись та згадати «на пенсії». Таким чином, підтверджуємо закон Сократа: «Я знаю, що я нічого не знаю...»

На прикладі Григорія Савича Сковороди можна легко пізнати його волю до пізнання світу, самоосвіти, розвитку. З 1769 р. і до останнього дня він мандрує та передає свої знання людям, яких зустрічає на своєму тернистому шляху. Дуже багато соціальної еліти запрошувало та бажало, щоб відомий мандрівник завітав до них на гостини. Зрідка він приходив, але ненадовго. Приділяв більше уваги молодим людям яких зустрічав в подорожах.

Та після того, як випала можливість поїхати за кордон, Григорій Савич не довго думаючи, зі скромними запасами – пішов вивчати європейське життя. В першу чергу знайомився з чесними людьми, які були вчені і добре відомими в той час. Мандрував по Німеччині, Словаччині, Польщі, Австрії, Північній Італії. Мав змогу послухати лекції відомих німецьких викладачів, вивчав філософські істини народу різних національностей. Зіставляв і порівнював все з життям в Україні. Через деякий час з'явилась туга за рідною природою, людьми, батьківщиною,- через два з половиною роки мандрів митець повернувся на рідну землю.

Після довгих мандрів Сковорода так і не зустрів країни для того, щоб залишитись доживати там. Не зустрів і щастя, і філософської теорії, де знайшов всі відповіді на свої питання.

Здобув лише те, що знання які він здобув за період подорожі і пошуку себе визнали його як одного з найбільш ерудованих людей не тільки в суспільстві нашої держави, а й всієї російської імперії. Про нього говорили як про нового Сократа. Називали українським Ломоносовим.

Окремим періодом сторінки життя Сковороди є Переяславський період (1753-1758 рр.) Майже весь свій час проводив в полях та гаях, відчував себе спокійно і надихався спокоєм природи. Спав не більше чотирьох годин, після сходу сонця вже був на ногах, одягався дуже просто. В його торбі завжди була сопілка та книги, в руках ціпок. Дотримувався вегетаріанства: їв лише овочі, молочні продукти, і то лише один раз на день, коли заходило сонце. Сковорода завжди мав добрий настрій, ніколи не втрачав веселості та доброзичливості – за це його всі любили та поважали. Кожний хто його зустрічав бажав хоч на декілька хвилин переговорити на якусь тему.

Сковорода ніколи не вірив у те, що можна служити людям поза своєю батьківщиною. Завдяки такій ідеї в його голові зростав патріотизм і любов до своєї держави. Григорій Савич був справжнім патріотом, і виховував ідею патріотизму у народу. Прищеплював їм почуття гідності та не зрадити до

своїї батьківщини. У всіх селах, які він відвідав залишалися його послідовники. І якщо загальноновизнаним є твердження, що "не зшитки його творів, які пересилалися від автора до мирних парафіяльних священиків і друзів його - поміщиків, а життя й усне слово Сковороди сильно діяли", то ще ніхто не вивчив, який зв'язок існує між мандрами Сковороди і низкою народних виступів. Зараз відомо, що в місцях мандрів філософа спалахнув національний рух Коліївщина, повставали турбаївці. Потім вже пішли повстання на чолі відважного народного месника Семена Івановича Гаркуши.

Як тільки не називали Сковороду: «мандрівним університетом», «бродячою академією». Всюди його радо зустрічали. На дорозі в полі, на дрібному сільському базарі, на багатолюдних ярмарках, всюди він дуже охоче і іскрою в очах розмовляв з людьми, передаючи свої знання. Говорив завжди правду. "Якби мені можна було стільки ж писати, як і думати", - писав Сковорода. У розмові часто казав, що має «озиратись на задні колеса», щоб знати чи підслуховує хто або стежить за ним.

Зі Сковородою до України прийшло і пробудження в народів. У своїй творчості підвів всі досягнення українського письменства. В його творах з'являлися виразні постаті новочасного українського письменника, який мав свої власні сучасні влучні погляди та життєву ціль. Іван Франко говорив, що Григорій Савич є видатним поетом в літературі на величезному просторі часу - від автора "Слова о полку Ігора" до Котляревського і Шевченка.

Останні 25 років були справжньою подорожжю, він був мандрівним вчителем. Зажив слави видатної людини і мав повагу від звичайного робітника до можновладців. В цей період багато пише.

Незадовго до смерті, філософ здійснив свою останню подорож, за 25 верст на південь від Орла. Пробув там лише три тижні. Смерть зустріла його в цій подорожі 9 листопада 1794 року в селі Пан-Іванівка (тепер — Сковородинівка Харківської області).

В сучасному світі дуже важко стати таким же мандрівником та і не в усіх така вдача. Більшість утримує домівку, близькі.. Та є такі люди, які не зможуть заспокоїтись поки не побачать половини світу. Ніщо інше не дасть змоги відчувати смак свободи, яку дає подорож тим самим автостопом. Є можливість побачити країну навиворіт, побачити справжню країну, якою вона є, порівняти її і зробити висновок, що не все так і погано як здається.

Петренко Д.Р.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д-р. філос. наук, проф.

ЗНАЧЕННЯ ДРУЖБИ В ЖИТТІ ЛЮДЕЙ

Г.С. Сковорода писав: *“Я належу до тих, хто настільки цінує друга, що ставить його над усе і вважає друзів... найліпшою прикрасою життя.”*

Що таке дружба? Як немає на світі двох абсолютно однакових людей, так немає і чіткого визначення, яке б могло відповісти на це питання. Кожний по-своєму уявляє собі людину, котру би вона вважала за друга. Напевно, існують якісь риси чи індивідуальні особливості, щоб остаточно визначали цю людину за друга. Заможність, вірність, чесність, життєрадісність, позитивність... – існує незліченна численність таких прикладів, але на жаль дуже часто замість справжньої і прекрасної, немов природа у пору свого розквіту, дружби, ми бачимо лише жалюгідний міраж. Сучасна людина, що належить до ХХІ століття, стала потрохи забувати значення цього слова, вірніше те значення якого надавали ще наші предки. Без сумніву, всі ми стали учасниками того вихору подій, що принесли нам технології. Технології, насправді, дуже цікава річ, що проникла у саме серце нашого суспільства. Телефони, комп'ютери, радіо, швидкісний транспорт, а головне – Всесвітня Мережа Інтернет. Все це надало нам, начебто, нескінченні можливості в соціальній сфері. Реалізація цих технологій повинна була привести людей до об'єднання всього людського світу, а також надати людині можливості *бути ближче друг до друга*. І це дійсно вдалося втілити у життя людському соціуму, але не без недосконалостей – ми стали тільки більше віддалятися одне від одного. Тож що ж таке *справжня дружба*?

Філософ, відомий вчений, лінгвіст, людина великої мудрості, насамкінець, Г. С. Сковорода навчав: *“Друг вірний – захист міцний”*. Важко знайти гідну відповідь на це твердження. Адже людина – це не машина, це – жива істота, якій притаманна емоційність. Спробуйте уявити людини, відрізану від суспільства, від інформаційного світу, врешті-решт, котра б змогла залишатись щасливою і жити життям наповненим сенсом. Навіть, якщо ми візьмемо Крузо з однойменного роману Даніеля Дефо «Робінзон Крузо», попри те, що він не був один з самого народження, він прожив багато років на самоті. Таке життя не побажаєш і своєму ворогу. Кожній людині *потрібно спілкування*. Не стільки заради інформаційного обміну, скільки для власної душі.

Будучи наставником всіх класів місцевого суспільства, Сковорода

Григорій Сковорода ще за життя став легендою. З цього приводу Микола Костомаров писав: "Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і який би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острозька до Києва, у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд..."

особливо полюбляв наставляти простих людей, а його позитивне відношення до оточення, стало тим вогником, що запалював людські серця. «Пристрасть його, говорить сенатор Луб'яновський», особисто знайомий з Сковородою, була жити в селянському колі; любив він й переходити з слободи в слободу, з села в село, з хутора в хутір; Жителі тих слобід і хуторів, зустрічали його як рідного. А він, відповідаючи на їхні почуття, віддавав їм все, що мав: не золото і срібло, а добру пораду, напучування, дружні докори за незгоду, неправду, нетверезість, недобросовісність...

Розкриваючи велику силу дружби, Григорій Сковорода наводить слова Плутарха. Про те, що дружба, супроводжуючи життя, не тільки додає втіхи й чарівності, а й зменшує страждання, і Бог, додавши дружбу, зробив так, щоб усе було радісним, приємним і милим, коли друг поруч і разом з вами втішається. І як би підлесник не кував лихо, використовуючи насолоди і приємності, треба знати, що він нічого радісного не вносить у взаємовідносини.

Кожному хочеться мати поруч добру, безкорисливу, розуміючу людину, а також вірного і надійного друга з щирою душею та великим серцем, хто кине́ться тобі на допомогу і протягне тобі руку, коли всі відвернулися від тебе. Це і є те відношення, яке потрібно цінити і дорожити. Сковорода писав: *“Як купці вживають застережних заходів, аби у вигляді добрих товарів не придбати поганих і зіпсутих, так і нам варто якнайретьельніше пильнувати, щоб, обираючи друзів, цю найліпшу окрасу життя, більше того, — неоціненний скарб, з недбальства не натрапити на щось підроблене.”*

Дружба у своїй суті по справжньому прекрасна. Вона наповнює саме існування радістю спілкування і розфарбовує життя. Немає нічого важливішого, як мати того, хто підтримає тебе в скрутну хвилину, дасть пораду, коли надії здається вже нема. Тож не треба легковажно відноситись до ближніх своїх та до їхніх почуттів, розкривайте ту внутрішню доброту, що притаманна кожній людині та діліться нею.

Список використаної літератури

1. *Григорій Сковорода. Повне зібрання творів: У 2-х т. – К., 1973. – Т. 2. – С. 218-288*
2. Сковорода Г. С. Библиотека духовная, содержащая в себе дружеские беседы с познанием самого себя. Изд. М. Антоновским. 3 части. СПб., 1798. 225 стор.
3. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів. В 2-х томах. / Зав. ред. С. М. Перевертун.
4. Філософія Григорія Сковороди. — К., 1972.
5. <http://aphorism.org.ua/>
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Сковорода_Григорій_Савич

*Галяс Василь Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Сковорода увійшов в історію української культури передусім як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу.

Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство.

Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Сковорода вчив: пізнати себе – значить пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – значить знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, - це смисл життя кожної людини.

Отже, тільки пізнавши себе, свою внутрішню натуру, людина може знати свої можливості, мати впевненість у своїх здібностях, визначити своє місце в суспільстві і принести Йому найбільшу користь.

Сковорода наївно вірив у те, що шляхом самопізнання можна досягти загального щастя для всіх, перетворити хижацький світ у рай на землі. Це звичайно, було утопією. Такі утопії були характерні для всіх просвітників. Поставивши питання про щастя для всіх, для всього народу, Сковорода вирішував тільки внутрішню, морально-психологічну проблему, не помічаючи її безпосередньої залежності від зовнішніх, соціально-політичних факторів.

Філософ був сином своєї епохи, суперечливість розвитку якої своєрідно позначилися на його творчості і поглядах. З одного боку Сковорода вчив про вічність і первісність матерії, з другого – писав про співіснування двох світів; духовного і матеріального.

З одного боку Сковороді близькою була матеріалістична старогрецька філософія Епікура, а з другого боку – він цікавився ідеалістичною філософією Сократа і Платона. Сковорода не був атеїстом, але він бачив бога не у традиційному образі, а у вигляді світового розуму, вищої закономірності, яка властива всій природі.

Роки мандрівного життя були періодом розквіту філософської діяльності Сковороди, з під його пера один за одним виходили діалоги, трактати, байки, притчі тощо. Сковорода розробляє свою концепцію «двох натур» і «трьох світів» як філософську основу свого вчення про людину про смисл її буття та справжнє щастя. Одна натура – «видима» предмети і явища матеріального світу, друга натура – «невидима» бог, дух, розум, істина. Перший світ – це «макрокосм» всесвіт, другий світ – це «мікрокосм» людина і третій світ – світ символів – біблія, тобто символічне трактування її текстів.

Обґрунтовуючи матеріальність великого світу Сковорода все-таки вважав рушійною силою невидиму натуру бога, а матерію розглядав лише як «тінь божу», як інертну, пасивну масу, що не має власного джерела руху. Через це у розв'язанні основного питання філософії він стояв на позиціях об'єктивного ідеалізму.

Однак у теорії «трьох світів» основну увагу Сковорода зосереджує не на поясненні «макрокосму», всесвіту, а на вченні про «мікрокосм», про людину, її сутність та шляхи досягнення щастя. Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування –

земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г. Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

Висновок:

“Світ ловив мене, але не спіймав”, – заповів написати на своїй могилі Григорій Савич Сковорода. І мабуть, це головне, – скаже людина, яка замислюється над істинним, духовним сенсом людського життя. «Кілограм скіфського золота з розкопаної могили – це зовсім не те, що кілограм золота із скарбниць Державного банку. Цінність його для людської культури неможливо виміряти в карбованцях, бо духовні скарби не вимірюються в кінцевих матеріальних величинах» [1, с. 209].

Григорій Сковорода – одна з тих величин світової культури, які можуть, але не повинні вимірюватися жодною кількісною величиною чи обмежуватися штучними системами і концепціями їх життя та творчості.

Список використаної літератури

1. Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В. Григорій Сковорода: Біографічна повість. – К.: Молодь, 1984. – 216 с.
2. Стадниченко В. Еретик Сковорода // Зеркало Недели. – № 46 (30 листопада – 6 грудня). – 2002.
3. Мірчук І. Г.С. Сковорода (нотатки до історії української культури) // Український культурологічний альманах. Випуск 39-40. – К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. – С. 38-57.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів в 2 т. / За ред. В.І. Шинкарука. Т.1. – К.: Наукова думка, 1973. – 532 с.
5. Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. – К.: Концерн „Видавничий дім „Ін Юре”, 2005. – 296 с.

*Хоменко А. О.,
студентка 2-го курсу, факультету
садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шкіль Світлана Олександрівна,
д-р. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ САВОВИЧА СКОВОРОДИ

На мою думку, це питання є важливим, тому що про нього мало хто пише і мало хто знає. У даній статті ми розглянемо філософію цієї великої людини, а саме її погляди на світ, її думку. Сковорода, як проповідник та вчитель закликав пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Аналізуючи його філософські погляди, виникає проблема, чи можна вивести з творчості Г.С. Сковороди можливий образ української національної ідеї в тому вигляді, як мислив би її він? Актуальність такого дослідження очевидна, адже в Україні нині відбувається пошук, формування національної ідеї, з якою вона могла б увійти в ХХІ століття.

Метою цієї публікації є дослідження існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; дослідження християнсько-світоглядних категорій (за Біблією): любові, віри, щастя, смерті та ін. розгляд питання: ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності

Значне місце в розкритті духовних цінностей посідають філософські трактати:

1. Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті
2. Кільце. Дружня розмова про душевний світ

3. Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу
4. Вдячний Еродій
5. Вбогий Жайворонок

Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Л. Котова «Проблема щастя в етиці Сковороди», ст. 63-64 – «майже в усіх своїх працях філософ розкриває гармонійність у відношеннях між Богом і людиною, їх вічний союз, що ґрунтується на християнській моралі, через алегоричне тлумачення змісту текстів Святого Письма». У роботі "Начальная дверь по християнському добронравію", Григорій Савич підкреслює велике значення Заповідей Божих для правильного виховання та для досягнення істинного щастя. У своїх міркуваннях завжди звертався до Біблії та християнської традиції. Поділяв світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальный аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. «У цьому світі, — писав Г. Сковорода, — два світи, з яких складається один світ: світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і рушійний. Видима натура не обмежена ні часом, ні простором. Так, як і Дж. Бруно, Сковорода оповідає про незлічимі і заселені іншими планети. Початком всього існуючого є Бог, творча сила, яким перейнята уся матерія. Він єдиний, він усюди і ніде, немає ні початку, ні кінця, наш світ, усі світи, коли вони без числа - це лише тінь вічного. Існування Бога для Сковороди очевидне: не бачить цього - то є сліпота, не чути Бога - глухота, а не говорити про нього - німота. Для того, щоб пізнати Бога, не потрібно вимагати чуда, і не потрібно цікавитись деталями.

Людина народжується на світ без премудрості, але для неї метою життя є єднання з премудрістю. Саме премудрість надає міцності людській громаді, вона перетворює людину в справжню, істинну людську істоту. Премудрість - це, наче мале зернятко, з якого виростає велике дерево, схожа вона й на царя, що поселився у маленькій хатині, її одна присутність може зробити речі божественними. Так і Біблія зробилась божественним світом через премудрість. Символом цієї премудрості є голуб з маслинною гілочкою. Але найвищим представником премудрості є Христос, син Божий. Єднання з премудрістю-Христом і є мета людського життя. Сковорода дуже багато уваги приділяє Христові. Про Христа він так відгукується: "Єдин єсть во веки непроницаєм в самий центр сердца нашего й души нашея. Сей то єсть истинный человек, предвечному своему Отцу существом й силою равен, один во всех нас й во всяком целый..."

В останніх словах Сковороди є думка й про смерть, але він наказує не боятись. А далі про Христа - премудрість. Нічого Христа шукати по Єрусалимах, даремно хреститися в нього в Йордані. Він є в кожній людині, тільки там його можна відшукати. Не потрібно роздумувати, як Христос мертвий воскресав, бо такій душі, що прагне чуда, не допоможе і те, щоб

вона сама чудо творила. Сковорода говорить, що Бог дав на допомогу людині віру і надію. Віра є всім доступна, часто Сковорода взиває її ще страхом Божим, бо крім цієї Божої віри, Божого страху є віра пекельна, страх пекельний. Коли страх Божий чи віра веселить серце людське, живить його, пекельна віра мордує і губить людину.

У духовному самопізнанні Сковорода вбачав ключ до розкриття таємниць буття світу і самої людини. «Якщо хочеш виміряти небо, землю і моря — повинен спочатку виміряти себе» («Наркіс»). Процес самопізнання, спрямований на досягнення невидимої натури в людині, він розглядав як Богопізнання. Істинна людина і вічність, Бог та Христос — суть те саме, стверджував Сковорода. Самопізнання дає можливість пізнати Біблію. Саме з Біблії і почалося формування філософської системи Сковороди. Біблія - є світ символів, який відкривається тільки перед обраними. "Біблія - стріла, яка летить прямо до Бога; подібна вона ще й до мудрої і хазяйновитої людини, яка своєчасно запаслася зерном для посіву." – так говорить Сковорода.

Процес очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить щастя досяжним для всіх. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне, надає Вічному, нетлінному началу.

Той же, хто сам себе вже пізнав, повинен добре пам'ятати, що Біблія - це світ символів і розуміти її дослівно не можна. Кожне слово Біблії має приховане значення, яке буде зрозумілим тим, хто себе пізнав.

Вічна воля, каже Сковорода, забажавши проявитись у видимому світі, з нічого утворила все, що є у думці і у світі. Бажання вічної волі перетворилися у видимі явища, одяглися у думки, думки у форми, форми в матеріальні образи. Кожна істота в світі є виявлення невидимого в тимчасовій видимості і, закінчивши своє світове існування, воно знову приходить до свого початку: тобто перетворюється в ніщо, це і є смерть.

Отже, філософія Г. Сковороди має велике значення в історії людства, адже за своє життя він навчив людей розуміння сенс буття, людського призначення, розуміння християнсько-світоглядних цінностей. Філософія Григорія Савича Сковороди зводиться до основної ідеї, що сутність людини — це дух, думка і серце. Шлях до ідеального суспільства пролягає через серце людини, її мораль, самовиховання, творчу працю.

*Чорнобай Сергій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА БАЙКИ ХАРКІВСЬКІ

“Байки Харківські” збірка байок написаних Григорієм Сковородою в період з 1760-1770 років. Створені Сковородою твори заклали фундамент для розвитку українських байок як окремого жанру. Байкою називають невеличке морально-повчальне оповідання в якому дійовими особами являються звірі ,які наділені людськими якостями. Сковорода за допомогою байок міг висловити у загально доступній формі свої погляди сформовані на основі свого емпіричного досвіду. В загальному робота включає в себе 30 байок половина з яких була написана в період з 1769- 1774 роках, а інша після 1774 року.

Основна кількість байок присвячена темі “сродної” праці тобто підрозумівається ,що кожна людина має заматись тою справою до якої в неї найбільше хисту. Так наприклад в байці Бджола та Шершень він показує що сенс життя знайти собі “сродне” заняття. В цій байці шершень називає бджолу дурною в зв’язку з тим, що вона трудиться на благо всіх і нічого за це не отримує ,а бджола відказує що це доставляє їй задоволення тому,що якби її посадили в кімнату де було б в достатку меду то вона б зачухала і немала мети в житті. В цій байці явно вказується на глупість “шершнів” і під ними розуміють людей цілі життя яких полягає в крадіжці ресурсів виготовлених іншими людьми ,а заповітним бажанням являється пасивне життя в їжі та випивці.

Байка “Собака і Вовк” присвячена дружбі. Суть байки - жили в дружбі дві собаки і дружною своєю вони прославились серед домашніх та диких звірів і прочувши по це вовк хотів з ними подружитись .При зустрічі він розказав їм про своє походження про знання наук які вивчав. Та цей вказав на їхню з ним схожість. Але собаки не захотіли вести дружбу з вовком навіть з погляду на його твердження про їхню схожість. Розхожість на думку собак в тому ,що в вовка “лукаве серце”. В “силі” Сковорода вказує що дружби можна досягнути тільки при умові:”серце ,мыслях согласное, и одинаковая честность”.

“Байки Харківські” написані прозою. Кожна байка складається з фабули і “сили” –моралі. В останніх п’ятнадцяти байках вона складає більшу частину байки перетворюючись на філософський трактат. В деяких творах сила являється синтезом прислів’їв та приказок зв’язаних однією тематикою. Також в творах є посилення на висловлювання великих мислителів та уривки Біблії. А у другій половині байок мораль виражена дуже стисло однією або двома афористичними реченнями. По різному написано і оповідну частину : у першій половині це – маленьке оповідання,а у другій переважно короткий діалог.

Байки Сковороди являють висловлення філософських і світоглядних позицій філософа. Не всі байки являються актуальними на даний час, але більшість є повчальними в морально-етичному плані.

Волочай С.А.,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ (1722 – 1794)

Ще за життя Сковороду називали «українським Сократом», «українським Горацієм», «українським Езопом». Адже як згадані мудреці у своїх країнах, так Сковорода в Україні значно розвинув філософію, літературу, педагогіку, тільки все це довелося йому робити самому.

Сковорода розвинув ідеї демократизму й гуманізму, вніс у нашу літературу нові теми й образи. Він перший з українських письменників по-новому поставився до народнопоетичної творчості, розірвавши ланцюг заборон, який сковував митців.

Із творчої спадщини Г.Сковороди залишилися збірка ліричних поезій «сад божественних пісень», книга «Байки харківські», філософські трактати та притчі.

Філософський трактат **«Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу. Дружня розмова про душевний світ»**. «Буквар світу...» - це філософські роздуми Г. Сковороди про людське щастя. Твір розпочинається «Піснею» та листом до знайомого. Тут автор порушує проблему, яку розв'язує в диспуті п'яти осіб. Диспут розпочинається з оцінки найрізноманітніших професій: яка, на думку диспутантів, має бути найголовнішою, найпрестижнішою? Автор влітає сюди байку про котів, притчу, розповідь про вибір професій. Але вся логіка диспуту веде до розуміння, що людина може бути щасливою за умови, якщо обере професію, котра відповідає її покликанню. Головне – споріднена праця. Для цього треба насамперед пізнати себе. Пізнавши себе, пізнаєш природу. Пізнавши природу, зрозумієш, який вибір мусиш зробити, аби бути щасливим. Для цього треба «взятися за споріднене діло і бути з ним у злагоді з загальною потребою». Щастя не в гонитві за чинами і багатством. Сковорода категорично відкидає це, засуджує також властолюбство, зажерливість, корисливість. Щастя у пізнанні й вдосконаленні природних здібностей. «Багатством живиться лише тіло, а душу звеселяє споріднена праця».

Г.Сковорода укладає рукописну збірку оригінальних поезій «**Сад божественних пісень**», куди увійшло 30 пісень, написаних у різні роки, віршових сюжетних оповідань. Ліричний герой збірки – у пошуках правди, добра, щастя. Він, як і автор, великий народолобець, гуманіст, закликає до єднання людини з природою. Відкриваючи перед читачем свою благородну, чутливу душу, ліричний герой виливає журбу, тривогу, роздуми.

У багатьох поезіях автор милується красою рідної природи, духовного збагачується її чарами. Таким є вірш «**Ой пташино жовтобока**». У ньому Г.Сковорода проповідує життя, близьке до природи, уславлює найвищі якості людини – розум, совість і працьовитість.

Нащо ж думати - гадати,
Що в селі родила мати ?
То у тих хай мозок рветься,
Хто високо вгору пнеться.
А я буду собі тихо
Коротати милий вік,
Так мине все лихо –
Щасний буде чоловік.

В поезії відчувається вплив фольклору. Вона стала популярною піснею-романсом і увійшла до рукописних збірок народних пісень ще у XVIII ст.

Як і в філософських трактатах, у піснях Г.Сковорода висловлює своє бачення сенсу життя – щастя залежить від мудрого поведіння в злагодженому єднанні людини з природою. Саме цей мотив звучить у вірші «**Всякому городу нрав і права**». Автор шикує в один ряд усіх, кого засуджує, - здирників, бюрократів, пияків, розпусників, підлабузників, ледарів. Це пани, що безупинно стягають поля, купці й лихварі, що обманюють трудящих, чиновники та юристи, що зловживають своїм становищем, багаті, у яких «дім, як вулик, гуде від гуляк».

На протигагу моралі паразитів герой твору думає не про мастки й чини, а про те, щоб жити мудро, не запламити совість, померти «з ясним розумом». Тільки той, в кого чиста совість, не боїться смерті, перемагає її.

Скептик від природи Г.Сковорода, стикаючись з неправдою і злом, ставав гнівним і непримиреним критиком людських вад і пороків. Про це йдеться у вірші «*Delibertate*» («Про свободу»). З вини людей суспільне життя стало нерозумним і прийшло до цілковитого занепаду. Великий гуманіст жив сподіваннями на майбутнє, де не буде «рабського іга», «тяжкої роботи», нічого «зложадного», «хамського».

У вірші «**Кто сердцем чист і душею**» Г.Сковорода висловлює свою мрію про красу вільної творчої праці як основи чесного, справедливого, корисного людям життя, уславлює мир між народами та гнівно засуджує загарбницькі війни.

Залишив Г.Сковорода, крім поетичної збірки «Сад божественних пісень...» окремих віршів і притч, ще й прекрасну збірку прозових байок під

назвою «**Байки харьковскія**». Це була перша збірка байок в українській літературі Г.Сковорода, по суті, започаткував цей жанр в Україні.

Свою сатиру він спрямував на викриття суспільних вад – викриває кар'єризм, самодурство панства, чиношанування, жадобу наживи, самохвальство, підносить людський розум і громадянську гідність.

Байки Г.Сковорода дуже лаконічні. Складаються вони з двох частин: сюжетної і дидактичної. Перша частина - це коротка розповідь про якийсь випадок, часто – діалог, розмова персонажів, а друга – мораль, повчання, або, як назвав її сам Сковорода, - «сила». Ця частина інколи в кілька разів більша від розповідної. Це цілий філософський трактат, повчання автора.

У байці «**Бджола і Шершень**» Шершень дорікає Бджолі, що вона «така дурна», адже добре знає, що мед у неї забере людина, і все одно «не перестав робити дурниці – збирає мед». Бджола відповідає, що вони збирають мед тому, що «для цього народжені», для них сам процес збирання меду «незрівнянно більша радість від споживання його». Цього Шершень збагнути не може. Наприкінці байки алегорія розкривається: «Бджола – це символ мудрої людини, яка у природженому ділі трудиться. Шершень – це образ людей, котрі живуть крадіжкою чужого» і ведуть життя паразитичне, у розкошах. Ідея байки: праця повинна стати для людини природною потребою, «найсолodшою поживою». А паразитів на зразок Шершня в суспільстві не повинно бути. У праці людина відчуває радість буття, а в безділлі вона деградує.

Цікава байка «**Зозуля та Дрізд**». У ній оспівано постійну працю як зміст життя. Дрізд сам вигодовує, пильнує і навчає своїх дітей – не так, як Зозуля, котра нудьгує і ніяк не може зрозуміти, чому їй нудно. Дрізд пояснює: «Так ти ж, пані, тільки те і робиш, що, підкинувши в чуже гніздо свої яйця, з місця на місце перелітаєш, співаєш, п'єш та їси». Мораль цієї байки така: «Співати, пити та їсти – не робота, а лиш крихітний хвостик з головного, призначеного нам діла. А хто для того їсть, п'є та співає, щоб охоче після відпочинку взятися до роботи як до покликання свого, тому ніколи нудьгувати.. і це про нього приказка: «Добрій людині щодня свято». Наприкінці узагальнення: «...немає нічого солodшого, як спільна для нас усіх робота. Щасливий той, хто поєднав любе собі заняття із загальним. Воно є справжнє життя».

***Коломієць Аліна Іванівна,**
аспірантка кафедри філософії
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д-р. філос. наук, проф.*

«СРОДНІСТЬ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБРАЗ БУТТЯ

Прояви властивостей та відносин сущого трансформовані історичними умовами, формують національний образ буття, який і синтезує тенденції розвитку та утвердження етноспільноти. Тому, враховуючи особливості філософського знання, ми можемо констатувати, що у кожному національному образі, залежно від характеру впливу історичних та культурних процесів розвитку, задіяні та відповідним чином перетворені «першоелементи» буття-землі, води, повітря, вогню, а також тих «сил», що ними зумовлено взаємозв'язок цих елементів (у давньогрецькому світорозумінні – любові та ворожнечі)» [4,с.46]. Так, зазначає В.Г. Табачковський, «творчість Григорія Сковороди ... є переконливим доказом відповідності українського національного образу буття ... системі уявлень про «першоелементи» і чинники їх взаємодії. У філософії Г.С. Сковороди «чітко протиставлено добродетель» («вдячна воля = джерело «світлого смислу») «недобродетелі» [4,с.46]. Для національного образу буття українців характерні у першу чергу мотиви хліборобства, як історичних витоків етногенези, що визначали усі аспекти життя, духовного розвитку української людини.

Принцип же «сродності» особливо значуще зманіфестує роль хліборобства у суспільстві із врахуванням, зокрема, світоглядно-духовних засад «природженості до землеробства», на чому й акцентував увагу Г.С. Сковорода. Так, висловлену у діалозі «Розмова, названа алфавіт, або буквар миру» співрозмовниками думку, що він «народжений до землеробства», Афанасій сприймає доброзичливо, відкрито наголошуючи, що «за природою своєю любить сади, поля, ліси, але справжній землероб – мій батько» [2,с.438]. Тим самим артикулюється думка про історичну тяглість хліборобського способу життя – української людини і суспільства в цілому. Бо, зрештою, принцип «сродної праці» поширюється на все суспільство, позаяк, дійсно, щастя здобувається завдяки поєднанню «сродного» кожному приватної должности із загальною, це – «істинне життя» людини. Ідея «сродності» спрямована на, завдяки самопізнанню, виявлення індивідуальних можливостей кожного, на реалізацію яких очікує вітчизна. «Берися орати землю, заготовлювати харч для людей і худоби, водити череди чи бджоли, чи що звелить тобі твій Господь. Не бійся, праця в самому своєму діянні буде тобі солодша, ніж запашне повітря, чисті потоки вод, пташиний спів, ніж навіть і самі плоди праці твоєї. Цього чекає від тебе твоя вітчизна» [2,с.438]. У такому Божому Царстві і запанує «рівна рівність».

«Сродна праця», як ствердження у максимально сприятливий спосіб освоєних завдяки самопізнанню людських внутрішніх якостей, є і гідною демонстрацією свободи морально відповідальної людської індивідуальності, по суті, за виразом С.Б. Кримського, її «спорідненості з усім сущим» [1,с.107], як проявами національно-культурного буття. Хоча, тим не менше, притаманні конкретним людським спільнотам відмінності національного

буття, природно не можуть не об'єднувати окремих представників цінностями, що, сакралізуючись, успадковуються, як своєрідні духовні утворення, у смисловій атмосфері яких продукуються також філософські концепти. Відтак на першому плані чинники «сакральної духовності», «культурних цінностей», «гуманістики» та «національного буття». Родина й Домівка — споконвічні українські цінності. Упродовж тисячоліть український народ відтворював, оберігав, особливо глибоко усвідомлюючи та поціновуючи життєву значимість сімейного життя, домашнього вогнища. Як ніколи в історії українці не зазіхали на чужі землі, а всю силу, енергію вкладали у обробіток своєї, так і в кожному індивідуальному житті неодмінною нормою, щонайпершою вимогою добродійного, добродійствувального життя була турбота про сім'ю, дітей, пристарілих, піклування про домашній затишок. Шлюб для українця відзначався святістю.

Хліборобський спосіб життя всіляко сприяв збереженню родини, відтворенню, примноженню родинно-побутової культури. Про це, зокрема, засвідчує органічне взаємопереплетення хліборобської та побутової родинної обрядовості українців. Життєві цінності, стереотипи свідомості, погляди, настрої, почуття, що відображалися у хліборобській обрядовості, водночас були неодмінним складовим чинником родинно-побутової культури. А родинне життя, весь побут українців відтворювалися, розвивалися у контексті та на основі трудових хліборобських традицій. «Коли хто щось обожнює, то себе в те перетворює» [3, с.120] — говорить Вдячний Еродій Г. Сковорода. Хліборобська культура — це надзвичайно високе духовно-моральне поцінування хліборобської праці на землі. Серед складових же хліборобської ментальності також ідея родючості, коли Жінка і Земля ототожнювалися. Для українців споконвічно притаманне рівною мірою шанобливе ставлення до землі, хліба та Жінки- Матері. Ненька-Земля, Ненька-Україна рідна Ненька споконвічно святі поняття для української людини.

Список використаної літератури

1. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії / С. Кримський. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 367 с.
2. Сковорода Г.С. Розмова, названа алфавіт, або Буквар миру / Г. Сковорода // Твори: У 2-х т. — Т.2. — С. 413-463
3. Сковорода Г.С. Вдячний Еродій / Г. Сковорода // Твори: У 2-х т. — Т.2. — С. 103-123
4. Табачковський В.Г. Філософські образи буття в історії культури / В. Табачковський // Філософія. — К.: Либідь, 2002. — С. 32-49

*Сирит Вікторія Святославівна,
студентка 2-го курсу факультету
аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів*

і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
канд. філос. наук, доц.

МОВА ТВОРІВ СКОВОРОДИ

Дмитро Чижевський влучно заважив, що Сковорода «належить до найвидатніших представників емблематичного стилю в містичній літературі Нового часу». Основним джерелом образів Сковороди були надзвичайно популярні під добу бароко емблематичні збірники й енциклопедії, завдяки яким ми зараз можемо пояснити мову його символів.

Дзеркало є фаворитним образом українських барокових письменників, скажімо у Сковороди. Його часто застосовували насамперед у ході богословських тлумачень таїнства святої євхаристії. Саме в цьому сенсі Сковорода вживає «дзеркальну» символіку в своїй ранній латиномовній поезії «Про святу вечерю, або Про вічність». До того ж, за допомогою цього символу він намагається окреслити єство матерії, «істинного чоловіка» та Біблії, чий образи відображають Божу Премудрість так само, як частинки розбитого дзеркала – людське обличчя. Врешті-решт, Сковорода використовує символ дзеркала, коли мова йде про ідею себе пізнання.

Символ дороги – один із найбільш вживаних у літературі українського бароко. Як правило людина постає тут мандрівником-«перегином», а її життя – повсякчасною екзистенційною мандрівкою. Попри все розмаїття життєвих шляхів, воля людини має обирати, зрештою, одну з двох доріг: ліву (дорогу гріха) чи праву (дорогу порятунку). Виразний образ лівої та правої доріг на тлі «великого ланцюга буття», тобто неба, землі й підземного світу, Сковорода відтворив у своїй візії «Боротьба архистратига Михайла із Сатаною».

Сковородинський образ зернятка філософ називав емблемою, вказуючи на те, що цей образ здавна означав мислення або думку. Цей образ часто з'являвся у творах Сковороди також тоді, коли мова йшла про метафізичні висновки його науки, скажімо про схованість невидимої натури («з маленького зернятка виходить така велика яблуня»), містичне «переображення» людини тощо. Так само вагомим є цей символ і в галузі гносеології («Зрозумій зерня яблучне – і буде з тебе. Коли в ньому заховане дерево з корінням, гіллям, листям та плодами, то ти можеш знайти там також незліченні мільйони садів») та герменевтики (видимі образи – то тільки «торбинки для золота та лущиння зерня Божого»).

Постать змія у творах Сковороди постає доволі часто. Сковорода, пояснюючи, що таке символ та емблема, наводить і такий приклад: «Фігура згорнутого в кільце змія з таким надписом: від тебе, Боже, початок, у тобі ж нехай і закінчиться». В іншому випадку Сковорода скаже, що цей образ символізує вічність. Мабуть, найчастіше образ змія зринає в Сковороди тоді,

коли мова заходить про Біблію. На його думку, вона є «змій, але zarazом і Бог. Брехлива, але й правдива. Дурна, але й премудра. Зла, але zarazом і добра».

До найвживаніших символів Сковороди належить коло. Філософ називає безпочатковим і безконечним колом Бога, говорить про коло як про символ вічності («колесо – символ, який приховує в собі безмежне колесо Божої вічності»), про «добро круглість» істини («Істина – доброкругла, неначе вічна райдуга»), як про джерело всіх інших фігур («Коло є первісна фігура – батько квадратів, чотирикутників та незліченних інших»), про коловий рух душі та всього існуючого, яке, виливаючи із Абсолютного, поверається до нього назад.

Море – найпоширеніший образ у літературі українського бароко. Наші письменники XVII–XVIII століть завжди згадують про море світу та про «солоне море» тлінного людського життя, про «глибоке море» Господа й Пресвятої Трійці, море Пречистої Діви Богородиці, море сліз, гріхів, пристрастей, вічних райських насолод та «вогняне море геєнське», море Божої хвали, серця, совісті, книжної праці, смерті, сумнівів тощо. За допомогою цього образу філософ зображає, приміром, усі три складники онтологічної сфери (макрокосмос, мікрокосмос та світ символів). Утім, найчастіше Сковорода каже про небезпечне й зрадливе море світу.

Рослинна символіка відіграє в Сковороди дуже важливу роль. З допомогою філософ змальовує життя космосу, а саме, його розгортання з божественної єдності в множинність. «Увесь світ..., – каже він, – захований, неначе прекрасне квітуче дерево в зерні, та навесні знову з нього з'являється». Символом матеріального світу в Сковороди з'являється найперше яблуна. Вона ж таки символізує єдність «внутрішньої» та «зовнішньої» людини. Також філософ називав «Божим садом» умиротворену людську душу («Душа его – Божій град, душа его – Божій сад»), порівнював нескінченні світи з «мільйонами садів», змальовував Біблію як чудесний сад, оточений непрохідними чагарниками, тощо.

Символ трикутника в Сковороди є, перш за все, символом незбагненої для розуму Божої триєдності: «Хто з Піфагором розкусив символічний трикутник, що втілює правду, той бачить, що в ньому три, два та один є одне й те саме...». Кути цього містичного трикутника значать таке: «Альфа – існує наперед усього творіння. Омега – після всякого творіння залишається. Віта – народжена та зникає середина, вічна за своїм початком і кінцем. Оця трійця є одиницею: Трисонячною єдністю, недремним оком...».

Отже, твори Сковороди мають багато усіляких емблематичних та символічних образів, які є «принципом індивідуації» його видатних філософських ідей та містичних причуд. Відображаючи природу емблематичних образів, Сковорода казав: «... Стародавні філософи мали свою особливу мову, вони змальовували власні думки образами, неначе словами. Ті образи були фігурами небесного та земного творива, наприклад,

сонце означало правду, кільце або звитий у кільце змії – вічність, якір – упевненість чи пораду...».

Список використаної літератури

1. Білоус П.В. Ейдос дороги в ліричних творах Г. Сковороди // Пам'яті Григорія Сковороди: Матеріали наукової конференції, присвяченої 275-й річниці від дня народження українського філософа та поета / За ред. проф. Л.В. Ушкалова. – Харків: Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 1998. – С. 22–26.
2. Горський В. До питання про джерела символізму Григорія Сковороди // Сковорода Григорій: образ мислителя: Збірник наукових праць. – Київ, 1997. – С. 157–164.
3. Кретов П.В. Символіка у християнській містиці Г.С. Сковороди: сучасний контекст // Григорій Сковорода. Інтерпретації: Культурологія. Філософія. Педагогіка. Літературознавство: Збірник наукових праць / Відп. ред. В.Т. Поліщук, Ю.В. Тимошенко. – Черкаси: Видавництво Черкаського державного університету; «Брама», 2003. – С. 42–46.
4. Софронова Л.А. Три мира Григорія Сковороди. – Москва: Индрик, 2002. – 464 с. Ушкалов Л.В., Марченко О.В. Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків: Основа, 1993. – 152 с.
5. Ушкалов Л. Григорій Сковорода і антична культура. – Харків, 1997. – 180 с.
6. Ушкалов Л.В. Сенс “дзеркальної діалектики” самопізнання Г. Сковороди // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 5. – С. 128–137.

Стасишина Діана Юріївна,

студентка 2-го курсу

економічного факультету

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Данилова Тетяна Вікторівна,

канд. філос. наук, доц.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ

Григорія Сковороду відносять до типових представників української просвітницької філософії, а також часто називають українським Сократом. Своє філософське вчення він сформував під впливом філософії Фалеса, Піфагора, Геракліта, Сократа, Платона, Аристотеля, Плінія. Його біографія є прикладом узгодження власної філософської системи із обраним ним способом життя. Образ мандрівного філософа сприймається як ідеал мудреця, який має за мету навчити свій народ, донести йому правду про

благо. На його думку саме філософія скеровує усе до мети, щоб дати світлість думкам.

Погляди щодо цієї проблематики Сковорода має релігійно-філософський характер, вони невідривно пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на такі категорії як любов, віра, щастя, смерть і т.д. Шляхом міркувань про них він шукав відповідь на основні питання, а саме: ким є людина, який сенс її життя, які основні грані людської діяльності. Як письменник Григорій Сковорода зробив важливий крок у розвитку української літератури. Його творча спадщина цікавить і досі читачів. Метою даної роботи є розгляд творчості Григорія Сковороди в історії української думки, його філософські погляди.

Григорій Савич Сковорода (22 листопада (3 грудня) 1722, Чорнухи, Лубенський полк — 29 жовтня (9 листопада) 1794, Іванівка, Харківщина) — український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог. Освіту здобув у Києво-Могилянській академії. Переслідуваний світськими та духовними властями, з 1770-х років вів життя мандрівного філософа. У філософських діалогах і трактатах біблійна проблематика переплітається з ідеями платонізму та стоїцизму. Сенс людського існування — подвиг самопізнання. Сковорода намагається зібрати життєвий простір людини за допомогою визначених філософських понять, повсякденних справ людини, які мають для неї вирішальне значення. Григорія Сковорода створив концепцію трьох світів, яка полягає в існуванні: великого або макрокосмосу (Всесвіт); малого або мікркосмосу (людина); символічного (Біблія, міфологія тощо).

Макрокосмос є першим і головним світом у поглядах Григорія Сковороди. Він вважає, що є весь Всесвіт, який складається з всього народженого у великому світі і включає в себе безліч паралельних світів. Цей світ вічний і безмежний - у ньому немає ні початку, ні кінця. Сковорода, який наслідує вчення Аристотеля стверджує, що в основі всіх матеріальних речей лежить єдність чотирьох елементів, таких як: вогонь, повітря, вода і земля. Переносячи цю тезу на людину, він стверджує, що саме від рівноваги чотирьох елементів залежить тілесне здоров'я людини. Сковорода стверджує, що всі речі у великому світі постійно рухаються і складаються з протилежностей.

Другим з трьох світів є малий світ - мікркосмос - світ людини. У трактаті «Симфонія, названа книга АСХАНЬ, про пізнання самого себе» Сковорода від імені одного з дійових осіб Друга задає питання: «...А що ж таке людина?», на яке отримує таку відповідь: «Щоб воно не було: чи діло, чи дія, чи слово - все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині. Вся оця різновида плоть, уся незмірна незліченність і видимість сходиться в людині і пожирається в людині...» [7, Том I]. У концепції Сковороди людина є малим світом, мікркосмосом, що містить в собі всі особливості Всесвіту - макрокосмосу. Тобто людина, наче є моделлю великого світу або його зменшеною копією.

Адже, за його уявленням, все, що здійснюється в макрокосмі, знаходить своє завершення в людині – мікрокосмі, а можливості пізнання світу людиною безмежні. Прагнення людини до пізнання зводиться до прагнення людини до Бога без посередників, а Богом він називає природу, а людину її творцем. Тобто, якщо людина пізнає Бога, то вона пізнає і саму себе.

Разом з тим, важливим аспектом теорії пізнання Сковороди є те, що він не пов'язує зростання людиною своїх пізнань із досягненням матеріальних потреб, що розуміється як людське щастя. Його філософія містить протилежний постулат: чим глибше людина пізнає оточуючий світ і саму себе, тим скромніші повинні бути її матеріальні потреби. Тобто, матеріальні цінності не є головним аспектом життя.

Сковорода в основному написав притчі з вигаданими образами, які мали глибоке внутрішнє значення. Через це він розглядав Біблію лише, як збагнення внутрішньої натури. Він вважає, що зовнішня форма - це випадкове явище, а внутрішня натура є істинним джерелом краси. За допомогою Біблії він прагне змалювати утопічну картину ідеального з погляду моральності світу, в якому він стверджує істинно людський спосіб життя. А саме існування третього світу у Сковороди є необхідним для забезпечення зв'язку двох інших світів, тобто, людина з Богом. Отже, своєю концепцією про три світи Сковорода розвинув вчення інших філософів, поставивши в центр своєї філософської системи людину.

Тема «спорідненої праці» є однією з найважливіших в його творчості, вона набула значення загального принципу, що визначає людське щастя і буття. Григорій Сковорода розкриває її у байці «Бджола та Шершень», а у байці «Зозуля і Косик» стверджується: «Робота наша — джерело веселощів».

Список використаної літератури

1. Сковорода Григорій. Вибрані твори / Упорядкування та передмова Л. Ушкалова; примітки й коментарі Л. Ушкалова та Сергія Вакуленка. – Харків: Прапор, 2007.
2. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т. — К.: АТ «Обереги», 1994. — Т. 2: Трактати. Діалоги. Притчі. Переклади. Листи. — 480 с. — С. 104-137
3. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., Орії при УКСП «Кобза», 1992
4. Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода: Біографічна повість.— К.: Молодь, 1984.— 216 с.
5. Редактор В.В. Войтович. Сковорода Григорій. Пізнай в собі людину / Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В. Войтович. – Львів: Світ, 1995. – 528 с.
6. Русин М. Ю., Огородник І. В. та ін. Історія української філософії. Навчальний посібник. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 591 с.
7. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с.; — Т. 2. — 576 с.
8. Філософський енциклопедичний словник /Ред. Шинкарук В.І. та інші. – К.: Абрис, 2002. – 741 с.

9. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. — Харків, 2004. — 272 с.
10. Життя і творчість Григорія Савича Сковороди / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scovoroda.info/>
11. Іваньо І. В. Григорій Сковорода / І. В. Іваньо. [Електронний ресурс].

Кравчук Наталія Андріївна,
студентка 2-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Данилова Тетяна Вікторівна,
канд. філос. наук, доц.

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЙОГО ТВОРІВ

Григорій Сковорода - селянський просвітителі - жив серед народу, проймався його думами і надіями, стверджував, що його доля — з народом. Тому антинародний рух 50-х рр. селянські виступи і повстання не могли не відбитися у свідомості вразливого і чутливого до народного життя поета. У ті часи нерідко траплялося, що вільних людей поміщики самочинно приписували до своїх кріпаків. Григорій Сковорода переймався долею селян, які за кріпацтва були віддані поміщикам у довічне рабство. Це, можливо, було однією з причин, що спонукала поета до написання вірша «De libertate», у якому найбільшою цінністю для ліричного героя (а разом із ним і для автора) є воля та особиста свобода. Оспівуючи волю як найбільшу цінність у період посилення кріпацтва, автор виявляє громадянську мужність. Г. Сковорода стверджує, що лише за умови здобуття волі людина почуватиметься щасливою і ніяке золото не замінить свободу.

Розмірковуючи над питанням, що таке свобода, Г. Сковорода заперечував порівняння цього людського блага із золотом: «зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш — болото». Взірцем борця за волю народу Г. Сковорода називає Богдана Хмельницького, гетьмана, що очолив національно-визвольну війну українського народу проти польської шляхти. Саме в ідею вірша «De Libertate» покладено уславлення Хмельницького як народного героя, який присвятив своє життя боротьбі за волю і щастя українського народу. Виголошення слави гетьману України, який боровся за волю і незалежність рідного краю, у часи жорстокої реакції було вираженням відкритого протесту проти царсько-поміщицької сваволі, виявом високої громадянської мужності.

Свою громадянську позицію Сковорода також показує у ліричному вірші, що став народною піснею «Всякому місту — звичай і права...». Автор ставить в один ряд і засуджує здирників і бюрократів, розпусників і пияків, ледарів і підлабузників. Ліричний герой вірша думає не про маєтки й чини, а про те, щоб мати чисту совість, жити мудро й померти з ясним розумом. Автор стверджує, що перемогти смерть здатна лише людина з чистою совістю й помислами, перед смертю всі рівні — і мужик, і цар.

Як на джерело радощів, а звідси — душевного здоров'я, Сковорода вказує на дружбу. Однак вибирати друзів треба дуже обачно, оминаючи підлабузників і криводушних. Бо нерідко нещирі друзі залучають молоду людину до непомірності, спокушаючи запевненнями, що для чистого все чисте; у таких випадках треба рішуче побороти соромливість і твердо відмовити, а надалі і взагалі відмовитися від спілкування з такими людьми, — застерігає наставник. Якщо «ми охоче підтримуємо зносини з людьми, які ще досі здорові, але розум яких пошкоджений і насичений отруйним вченням», ми ризикуємо втрапити у їхнє становище.

Проблеми, порушені у творі, були злободенними в той час, а отже, і близькими простолюду, тому вірш «Всякому місту — звичай і права...» зажив великої популярності, ставши народною піснею: відомі понад п'ятдесят її варіантів (а це одна з ознак фольклорного твору).

У міркуваннях про щастя Г.Сковорода є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить щастя досяжним для всіх. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково досягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя Г.Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність), вдоволення, яке випливає із спілкування людини з природою. Особливістю філософії Сковорода є поділ світу на два начала: вічне та тлінне. Переважного значення філософ надає Вічному, нетлінному началу.

Філософія Г.С.Сковорода є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Список використаної літератури

1. Мірчук І. Історія української філософії. - Мюнхен-Львів, 1994. - 253с.
2. Махновець Л.Г. Сковорода. - К.: Наукова думка, 1972. - 145 с.
3. <http://stud24.ru/philosophy/filosofsk-poglyadi-skovorodi/343025-1035632-page1.html>
4. <https://erudyt.net/pidgotovka-do-zno/ukrainska-literatura/zbirnyk-zavdan-u-testovij-formi-ukrajinska-mova-i-literatura-avramenko.html>

Бойко Дарина Сергіївна,

студентка 2-го курсу

факультету аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Данилова Тетяна Вікторівна,

канд. філос. наук, доц.

ТОП-10 ЦІКАВІ ФАКТИ ЖИТТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Не зважаючи на те, що Григорій Савич не мав вищої освіти (хоча були не однократні спроби отримати вищу освіту), він досконало знав такі мови, як – латинь, єврейська, грецька, польська, німецька, італійська та французька. Сковорода мав не тільки лінгвістичні здібності, адже прекрасно грав на флейті та органі.

Філософ був неординарною особистістю, одним із підтверджень цьому є вчителювання Григорія у Харкові. Учні він оцінював так: «остр» або «туп». Сковорода намагається розтлумачити складні поняття дуже простими словами. Наприклад, експеримент із цвинтарем. На тлі могил, граючи на сопілці, Сковорода вчив студентів не боятись мертвих: «Плюнь на гробные прахи и на детские страхи. Покой, смерть - не вред». Боятись, за Сковородою, треба нудьги. За такі поради Сковороду двічі виганяли з роботи. Але ті, кому пощастило навчатись у Сковороди, стали успішними.

Григорій Савич, будучи досить відомою людиною в Україні завдяки своїм поглядам та мисленню – за життя не надрукував жодного твору. Найвідоміші його твори «Сад божественних пісень», «Жінка Лотова», «Байки Харківські». Він написав 17 філософських творів, 7 перекладів. Були випадки, коли філософ підписував свої листи подвійним іменем Григорій вар Сава Сковорода, Данііл Майнгард.

Особливо він полюбляв ходити пішки та влітку жив у лісах-полях, а взимку по хатах та монастирях. При собі завжди мав торбу і Біблію. Але при цьому він полюбляв вишукані та дорогі речі. Так, наприклад, його друзі з елітних кіл щедро обдаровували Григорія Савича – висилали йому окуляри (а

їх не просто було дістати в ті часи), найдорожчі інструменти виконані на замовлення за кордоном (бо на дешевих він не любив грати), сир пармезан (який привозили спеціально для нього з Європи). В його торбинці завжди були елітні трубки з тютюном та пляшечка скобельського вина.

Сковорода нікого не боявся і поважав не за чин, а за особисті досягнення. Одним із підтверджень цьому є випадок з Катериною II. Одного разу вона побажала побачити відомого філософа особисто. І на цій аудієнції Сковорода їй не вклонився, кажучи, що, лише коли він стоїть на повен зріст, імператриця зможе його розгледіти. А також, за переказами, він промовив: «Мені дудка й вівця дорожчі царського вінця».

Віддавав перевагу особистій свободі. Одного разу Сковорода закохався, що для нього, відомого своїм уникнення великого почуття, було справжньою трагедією. І одного разу сталося неможливе, він запропонував дівчині вийти за нього заміж. Однак в останній момент втік прямо з-під вівтаря.

Відомий філософ був одарований чудовим передчуттям. Цьому є два підтверджуючі факти:

У 1770 році Сковорода гостював у свого друга Іустина - начальника Китаївської пустелі в Києві. Раптом він заявив, що їде. Коли його почали розпитувати, сказав, що під час прогулянки Подолом почув трупний запах. Іустин вмовляв одного не їхати і запевняв, що ніякої небезпеки немає, але Григорій не послухав. А через два тижні у Київ прийшла чума, і місто закрили.

Поет знав дату своєї смерті. 9 листопада 1794 року поет, як поговорювали, після обіду викопав собі могилу, потім пішов у кімнату, надів чисту білизну, підклав під голову сумку з власними пожитками і навіки заснув.

Сковорода - єдиний європейський філософ, який все своє життя хотів довести просту істину: «Щастя полягає в тому, щоб, відкривши у собі справжню до чогось здібність, побудувати на ній своє життя. Адже найпотрібніше, - переконує Сковорода, - нам дається легко. А те, що дається найтяжче, не потрібне нам взагалі». Коли ж люди про цей принцип забувають, світ перетворюється на хаос.

Поет жив та користувався всім, що мав, більшість із того йому давали люди. М'яса ти риби не вживав. Переважно його раціон складався із хліба і води. Про їжу він казав: «Всяка їжа і пиття смачні й корисні, але треба знати час, місце і міру». Не нехтував і келихом вина з друзями. Про алкоголізм висловлювався так: якщо Бог дав вам побачити п'яницю, то пощастило дізнатись, яких не варто робити помилок.

На думку Сковороди, немає місця й часу, коли б люди були щасливими, адже щастя лише всередині нас. Головне, як він учив, — не йти всупереч природі й шукати свою «сродну працю». «Шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і завжди з нами...» - писав він.

*Мельцарік Людмила Юрійвна,
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
канд. філос. наук, доц.*

ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

«Багато в його світогляді є дивовижно близького мені. Я недавно іще раз його перечитав. Мені хочеться написати про нього. І я це зроблю. Його біографія, мабуть, ще краща за його твори, але які гарні й твори!»- писав Лев Толстой про Григорія Сковороду.

Серед загальної атмосфери кволого духу української нації XVIII століття яскравим зблиском стало життя творця нації, філософа і поета Григорія Сковороди, який займає важливе місце в Україні серед просвітителів. Григорій Сковорода став першим українським філософом. Феномен його постаті - у дивовижному гармонійному поєднанні тілесної і духовної краси. На могилі філософа написано «Світ ловив мене, та не впіймав». І це справді так. Щоб не дати спіймати себе в золоті тенета багатства та непотрібного розкошу, в тенета чиновницьких канцелярій, треба мати неабияку силу духу.

Григорій Сковорода був дуже сильною людиною. У власному житті він сповідував виразні й тверді принципи: самопізнання і внутрішня згода з волею Бога. Окрім того, філософ постійно наголошує, що людина має невичерпний духовний потенціал, який лише необхідно спрямувати у потрібне русло на справи Божі: пізнання і творчість. Філософія пролягає через серце людини, її мораль, самовиховання, творчу працю. Тема природної людини у творчості Григорія Сковороди, як і в західноєвропейських мислителів просвітників, - одна з провідних. Вона зводилась до основної ідеї, що сутність людини - це дух, думка і серце. Григорій Сковорода палко відстоює рівність між людьми, право кожного незалежно від соціального становища на щастя і свободу, вважаючи свободу найвищим досягненням людини. Шлях до ідеального суспільства, де всі рівні, вбачав у вихованні через самовиховання, на основі праці відповідного життєвого покликання. В ліквідації ненависного світу зла, користолюбства, зажерливості, наживи бачив суть методів вирішення соціальних проблем. Його творчість створила міцні передумови для становлення нової української літератури. Між тим Григорій Сковорода бачив, що українському народу загрожувало перетворення в аморфну етнографічну масу, приречену на денаціоналізацію, але не зважав, рахуючи, що все саме собою вирішується. Ідеї Григорія Сковороди хоча і миролюбні, але не пацифічні, за ними стояв

той, хто пробуджував народ. Усвідомлюючи своє покликання й часове призначення пробудження духу нації, Григорій Савич Сковорода кожним словом, кожним кроком, кожним помислом виконував свою місію. Власним життям він канонізував високі моральні принципи: волелюбність, твердість духу, гідність, щирість, добролюбство, прагнення мудрості, надійність, любов до ближнього. Цим утверджувалися моральні підмурки нового українського суспільства. Творча спадщина великого філософа стала невичерпним джерелом мудрості й життєдайної наснаги для українського народу на довгі віки. Вона актуальна й сьогодні. Вона актуальною буде і завтра. Межі духовному вдосконаленню людини так і не визначено.

Список використаної літератури

1. Філософія Григорія Сковороди.– К., 1972.
2. Філософія Григорія Сковороди. [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://pidruchniki.com/1685030336348/politologiya/filosofiya_grigoriya_skovorod

Ковальчук Юрій Сергійович,
студент

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук, проф.*

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНТРОПОЛОГІЗМ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: АПОЛОГІЯ ШЛЯХЕТНОСТІ

Традиційно підвищена увага в історії філософської думки приділялась такій моральній якості як шляхетність. Це – особистісно стверджувала здатність людини ,що засвідчує про її високі життєстверджувальніспособи активності , цілі , завдання , життєві принципи – честі та гуманізму.Для шляхетної людини визначальним для її життєдіяльності є високі ідеали , у світлі яких здійснюється вибір життєвого шляху та способів , підходів до реалізації цілей і завдань . Людина благородна не “забуває” про них і в найскладніших життєвих обставинах , демонструючи тим самим внутрішню моральну цілісність : шляхетна людина –втілення обов’язку перед високимиморальнимивимогами – гідності, співчуття, милосердя. А отже , і завдячлива, вона готова щиро прий мати як позитивне ставлення з боку інших до неї , так і прагнення допомогти , постійно налаштована на позитивну взаємність з іншими .Адже вдячність пов’язана із такими якостями , як справедливість та повага .Так , ще Ф.Беконн зазначав , що до пам’яті попередників завжди слід бути справедливими та поштивими , бо в протилежному разі цей обов’язок виконуватимуть після тебе . Г.С. Сковорода , зокрема , у діалозі “Вдячний Еродій” , розглядав вдячність буттійною якістю

людини , наголошуючи , що слід завдячувати за те , чим володієш : за можливості бути самим собою , на його думку, людина є “сама собою” як самозадоволена, благочестива , бо – вдячність у її можливостях самопізнання і самоздійснення . Так , він писав : “ Всяке добро ... так заховано у вдячність як вогонь і світло ховається в кременці ... Бо хто може підняти руки на чуже крім того , хто згубить раніше вдячність , яка задовольняється своїм власним , що посилюється від Бога? Це з невдячності – сумота , туга і спрага, зі спраги – заздрість , із заздрості – улесливість , злодійство , крадіж , кровопролиття і вся безодня беззаконня . У прірві ж цій царює вічна печаль , замішання , відчай і вудка з невсипущим червом , що зав’яз у серці. Цим образом і живе ціла громада”[Сковорода Г.С Вдячний Еродій//Сковорода Г.С Твори: У двох томах. Том 2, К:Обереги , 1994-с.103-123].

Вже ці слова свідчать, що , вважає Г.С.Сковорода , вдячність – риса благородної людини, вона може й не повинна протиставлятися іншим принципам, скажімо, честі чи гідності, позаяк є наскрізним складовим відношенням до інших людей, світу в цілому – вдячність не може обмежуватися сферою приватного життя, постійно наголошував Г.С.Сковорода. Шляхетна людина завжди спромагається протистояти негідним людини явищам чи процесам – як у соціальному, так і в індивідуальному житті , демонструючи мужність і хоробрість, виключаючи разом з тим насильство як спосіб відношення чи вирішення життєвих питань , сповідуючи внутрішню шляхетність , як “блаженне тільки те одне , що лише є”[Сковорода Г.С Вдячний Еродій//Сковорода Г.С Твори: У двох томах. Том 2, К:Обереги , 1994-С.113].

Адже головне завдання філософських пошуків Г.С.Сковороди – в умовах вкрай суперечливого світу віднайти можливості виходу людини “емпіричної”, тобто залежної від світу , але покликаної поступово вивільнюватись від згубних тенетів для неї безперспективних матеріальних залежностей – до статусу людини “істинної”. По суті, це заклик до утвердження людини “цілої”гідної свого призначення , але , що разом з ним , передбачає виконання певних морально – етичних вимог, пов’язаних із внутрішнім духовним збагаченням та переродженням – як проходженням шляху становлення людини шляхетної. Це – людина духовно вільна , у першу чергу це означає проходження відповідного шляху: збагнувши умови досягнення “доброго життя” вона оволодіє спроможностями незалежного осмислення та виділення питань індивідуального життєздійснення,коли її індивідуальність постає відкритою для усіх її проявів і що , неодноразово наголошував Г.С.Сковорода, приносить людині “сродній” внутрішнє задоволення , демонструючи подібні “зразки розмови душі” у своїх зв’язках та листуванні.Так в одному з листів до М.Ковалинського він і надсилає подібний зразок “розмови душі , яка мовчки веде бесіду сама з собою , ніби грою втішаючи себе , і , як орел , літає по високих і широких небесних просторах і ніби бореться” [Сковорода Г.С. – Ковалинському М, жовтень 1762 р. // Сковорода Г.С. –Том 2 – с.234-235].

Подібний душевний стан – свідчення поступового утвердження моральної піднесеності, спроможності піднятися над повсякденно – матеріальними углибами існування, гідно демонструвати свої природні схильності до тієї чи іншої “должності”. Це – люди “божественного розуму”, самітники, їхню здатність і благородство демонструє духовна піднесеність як необмежені можливості творення нових презгасних світів як нових пералектив людського буття. Шляхетна людина є її сумлінням. Природно, – що людина шляхетна відрізняється від юрби, для якої, зокрема, необхідність постійного самоспілкування, перебування із, так би мовити, вічністю у постійному самозвітуванні, демонстрації своєї життєвої зобов’язаності, межі якої для шляхетної людини недоторканні, – все це, згідно українському мислителю “нестерпне, страшне, пусте”. Таким чином, вища гідність та шляхетність людини – “любить волю Господню” і – практично своїм життям її здійснювати: у променях любові Бога, “адже дивно було б, якби Бог тих, хто люблять його волю і здійснюють, не назвав градом своїм” (Г.Сковорода) упевнено, відтак, слід і прагнути пізнавати невидиму у собі вічність, пізнавати себе, а не зовнішній матеріальний світ, тлінне і проминальне існування, не достойне такої уваги, порівняно з першим, для людини шляхетної.

*Ольшевська Надія Дмитрівна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук, проф.*

ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ Г.С.СКОВОРОДИ: ЄДНІСТЬ САМОПІЗНАННЯ І СВОБОДИ

На переконання Г.С.Сковороди, найвищою життєвою цінністю для людини є її свобода, можливість вільно проявляти свої схильності, прагнення, життєві плани та ідеали, в цілому – безжорстких обмежень зреалізовувати свій життєвий шлях. І це, вважав він, не може не поширюватись на усіх без винятку людей у суспільстві: людини у даному аспекті не можуть обмежуватись. Людина – вільна, але – не свавільна, вона дійсно володіє свободою вибору особливостей життєздійснення, але лише із врахуванням освоєного досвіду самопізнання. Бо, зазначав мислитель, це – невігластво щодо “Царства Божого”. яке нині “ всі серця заморочило”, – “ нітрохи не міркуючи про спорідненість свою ”, понад усе прагнути “ хоч сьогодні вийти на вище звання”[2,с. 421]. Невігластво завжди, і в даному

аспекті спрямоване проти людини, на чому постійно наголошував український мислитель.

Гуманістичний потенціал філософії Г.С. Сковороди – у її зорієнтованості щонайперше на людину, в заклику до людини збагнути, по суті, елементарну річ – повсюдної “присутності Царства Божого”, а отже наявності “щастя у всякому стані”, - але “за умов виходження в нього за керівництвом свого творця”[2, с. 421]. Тобто – на засадах самостійного виробленого для цього шляху проходження до щастя, що закономірно, здійснимо в умовах вільних проявів людини. У свободі і свободою реалізується також вільно пізнання, освоєні можливості життєвої активності, творчості і самотворчості людини, поєднання яких проходженням свого життєвого шляху, по великому рахунку, і здобувається її щастя. Лише збагачена досвідом самопізнання, людина наснажена відповідними цілями та діяльністю. А в такому тлумаченні свобода набуває дійсно статусу базової життєвої цінності, як, скажімо, у вірші Г.С. Сковороди “Delibertate” – свобода розуміється в органічній єдності із суспільно – політичними мотивами: гуманізм філософії Г.С. Сковороди – у прагненні мислителя бачити людину вільною і в умовах соціально – національного буття. “Що є свобода ?

Добро в ній яке?

Кажуть, неначе воно золоте?

Ні ж бо, не золотне: зрівнявши все золото,

Проти свободи воно лиш болото.

О, якби в дурні мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я лишитись.

Слава навіки буде з тобою,

Вольності отче, Богдане - герою!”[1, с. 85]

Український мислитель наголошує на необхідності не втрачати можливості здійснення вільного, самостійного життєвого вибору кожної людини у суспільстві і відповідально ставитись до умов життєздійснення як у першу чергу простору індивідуально – особистої свободи : людська індивідуальність і свобода при цьому внутрішньо взаємозумовлені, коли загрози щодо свободи обертаються у неможливленням проявів індивідуальності. Але що, природно, не може не поєднувати людину з суспільством: для Г.С. Сковороди природною є єдність свободи людини і вільного суспільства.

Але, на наш погляд при цьому все ж особливо значущою постає особистісність цінності свободи, відповідальність людини, як суб’єкта свободи, що може розглядатися і як своєрідний критерій відмежування істинної свободи (позаяк це мовиться від імені “ істинної ” людини Г.С.Сковорода) від свавілля, про блокування останнього як глибоко деструктивного і антилюдського. Особистісними виявами людина прокладає внутрішній шлях “наближення” до себе як реалізації самопізнання, до пізнання і тим самим вільного ствердження своєї індивідуально – людської

суті : остання “ зростає ”, збагачуючись, завдяки першим. Зокрема, на наш погляд, свідчення , поступового, зміцнення унікальності, індивідуальності особистості служить і те, що , як у суцшому в цілому, так і в інших людях, вона спрмагається розпізнавати й поціновувати також індивідуально - неповторне й особистісне . Але ж, зрештою, тим самим також реалізується принцип Г.С. Сковороди “нерівної усім рівності”. Тому взаємодіясамопізнання та зміцнення, розширеннясвободиформують, по суті, “простір”особистісногосамоуторення, самопіднесеннялюдини і, отже, відзначенівисокогуманістичнимсмыслом.

Таким чином, лише на засадах єдностісвободиіндивідуальноїособистості та свободи (у найширшомуїїрозумінні – відлюдини до суспільства) людинапрокладає шлях до щастя, що й демонструєгуманістичнуспрямованістьфілософськихпоглядів Г.С.Сковороди.

Список використаної літератури

1. Сковорода Г.С. DeLibertate// Сковорода Г.С. Твори: 2-х Т.- Т.1.- К.:Обереги,1994.- с. 85.
2. Сковорода Г.С. Розмова, названа алфавіт, або буквар миру (Пер. В. Шевчука) // Сковорода Г.С. Твори : Т. 2.- х Т.-Т.1.- К.: Обереги,1994.-С. 413-463.

Федорчук Тетяни,
студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, ст. викл.

ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАРОДНИХ ІДЕАЛІВ ТА ПРАГНЕНЬ

Великийфілософ, поет, письменник, просвітитель, гуманіст, педагог – і все це одна людина, яка зробила великий внесок в розвиток духовної культури України та її народу – Григорій Савич Сковорода, життя та творчість якого припадає на XVIII століття.

«Український Сократ» - так часто називають Григорія Сковороду, ім'я якого відносять до типових представників української просвітницької філософії. Його біографія являється прикладом розробленої та продуманої ним самим філософської системи, де знайшов відображення обраний філософом спосіб його життя та поведінки, і це без ніяких сумнівів є великою повагою до генію філософа-гуманіста. Бо ж не дарма не одне покоління співвітчизників вважають його аскетичний образ мандрівного

філософа ідеалом мудрої людини, що став для народу наставником, голос якого ніс у собі добре, розумне та вічне. Його філософія, зміст якої заключався в тому, як часто повторював сам Григорій Савич, в «любомудрії», була спрямована на те, щоб дати життя духу, щоб серце було наповнене тільки благородними намірами, а думки завжди були світлими.

Звідки ж походить філософія Григорія Сковороди? Як людина, яка завжди йшла в ногу з часом, як яскравий представник просвітительської ідеології, він будує свою філософію на вченні про людину «природну» та можливі варіанти здобуття нею щастя. Великий філософ вважав, що всі люди однакові, тобто рівні як у природі, так і перед Богом. Але у суспільному житті, тобто на практиці, виникає суспільна нерівність, коли верхи займаються експлуатацією низів, що також, на його думку, здається неприйнятним та неприродним для самої людини. Через це Сковорода виступає проти не тільки існуючого суспільного ладу, але й проти будь-якого насильства над людиною.

За твердженням геніального філософа, мета людського життя заключається в філософії, бо верх справи людини є дух його - думки, серце; а сама філософія намагається дати життя нашому духу, а серцю - благородство, і як найголовніше - світлість думкам. Мабуть, через це сходяться філософські та релігійні погляди на те, що Книга книг вчить тому, щоб людське серце зробити благородним. Його філософія не має великої кількості релігійно-християнських правил, тому що, на думку Сковороди, Біблія не будується на одкровенні. Сам Сковорода був релігійним мислителем, і одночасно - філософом, тому пошук істини став метою його життя.

Думку про рівність між людьми, право бідного і багатого на щастя і свободу Григорій Сковорода відстоював протягом усього свого життя та вважав свободу для людини - найвищим досягненням. Саме через самовиховання, на основі самовідданої праці, за думкою філософа, лежить шлях до ідеального рівноправного суспільства. А вирішення соціальних проблем для нього полягало в знищенні зла, користолюбства, наживи.

Григорій Савич зазначає також, що сутність речей не знаходиться на поверхні, тому її не можна пізнати органами відчуття. І тільки пізнання внутрішньої суті істини є справжнім пізнанням. Істина конкретна, джерело пізнання - досвід, істина нескінченна, як і сама природа – ось чому саме ці визначення надихнули його зробити філософію своїм життям.

Основною проблемою філософії Сковороди вважається людина, щастя людини, та шляхи досягнення нею щастя, що є підтвердженням філософської системи геніального філософа, яка зводиться до існування «двох натур» і «трьох світів».

Роздуми Г.Сковороди головні християнсько-світоглядні категорії: віру, щастя, любов та смерть дають можливість дати відповідь на вічні життєві питання: хто така людина, для чого вона живе та ін.. І, як підкреслював сам філософ, справжнє щастя для людини, не в багатстві або плотській насолоді,

не в марній славі або честолобстві, а в поєднанні матеріального та духовного, душевний спокій, корисна праця, все те, що задовольняє внутрішні духовні потреби людини, і те, що обов'язково служить спільним інтересам.

Без сумніву, величне ім'я Григорія Сковороди, визначого сина українського народу, посідає почесне місце в історичному та культурному надбанні України. Він зумів вміло поєднати філософію та життя. Тому й не дивно, що у словах українського філософа-мандрівника, викарбуваних потім на його могилі - «Світ ловив мене, та не впіймав» - вкладено розуміння змісту всього життя та спрямування всієї філософії Григорія Савича Сковороди.

Творчий доробок Сковороди беззаперечно є неоціненним скарбом прогресивної вітчизняної культури XVIII ст., а його славне ім'я посідає найголовніше місце в плеяді імен видатних діячів України.

Список використаної літератури

1. Вступ до філософії. Великі філософи – Харків: СПДФЛ Чиженко С.Ю., ТОВ «Риф», 2005 – 512 с.

2. Життя і творчість Григорія Савича Сковороди / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scovoroda.info>

3. Сковорода Григорій. Вибрані твори / Упорядкування та передмова Л. Ушкалова; примітки й коментарі Л. Ушкалова та Сергія Вакуленка. – Харків: Прапор, 2007.

Фоміна Каріна,
студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, ст. викл.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода відомий завдяки своєрідності його особистості, особливому способу життя, а також завдяки тому, що впродовж багатьох років українська та світова філософська думка черпала в нього чимало наукових, релігійних і філософських ідей. Ці ідеї поклали початок в побудову світової філософії, антропології та в її межах філософії свободи.

Свободолюбність – це невід'ємна риса українського менталітету. Основні засади філософської думки Г. Сковороди покладають початок до розуміння справжньої свободи людини, яка розглядається у площині духовності та ґрунтується на морально-етичному виборі. Розуміння

справжньої свободи людини досягається через пізнання та усвідомлення свого духовного начала, морально-етичних засад, таланту та здібностей і їх практичного втілення в житті. Свобода у філософа – цінніший дар і благо людини, притаманний за самою природою. Наявність або відсутність її є одним з головних показників життя людини в суспільстві. Несвобода людини веде до панування антилюдських цінностей та несправедливості, розпаду суспільства. Однією з головних цілей є свобода, до якої мають прагнути люди.

Важке місце в українській історико-філософській думці посідає проблема свободи української нації. Вся суть проблеми свободи українського народу виражається в національному фольклорі. Живучи в умовах кріпаччини Г. Сковорода був очевидцем соціального занепаду народу і тому постав перед українським населенням поведирем, що спонукав до духовного відродження нації. Для відродження нації, слід відновити духовність та моральний дух народу.

Важке значення у філософській та літературній спадщині Сковороди є проблема свободи. Феномен свободи посідає важке місце у творах мислителя. У 9-й Пісні «Саду...» мислитель зазначає про свободу – вольність таке:

«Мені ж свобода лиш одна вабна
І безпечальна, препроста путь,
В житті це мірка є основна,
З'єднає коло циркуль отут.» [1].

Аналізуючи біографію Г. Сковороди, можна зауважувати, що у нього була відсутня схильність до осідлості. Поет відмовлявся від всього, боючись втратити найцініше – свободу.

Необхідною умовою для здійснення свободи людини є наявність критичного мислення, здатність побороти в собі властиву для людини орієнтацію на тілесну, видиму натуру. Понад те, важливим моментом у досягненні свободи стає самопізнання людини, яке ґрунтується на ідеї «сродності». Важливо збагнути, чим любиш займатися і до чого маєш природні нахили. «Свобода як утеча від чужого, нав'язаного іншими, невідповідного власній натурі має піднятися до рівня утвердження своєї власної натури, своєї зрідженості, віднайдені шляхом пізнання самої себе» [3].

Доля Григорія Сковороди була і щасливою, і несправедливою часом, але все ж він зумів зберегти той скарб, який він найбільше цінував – свобода.

Список використаної літератури

1. Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. – К.: Наукова думка, 1972. – 432 с.
2. Спадщина Григорія Сковороди і сучасність: матеріали читань до 200-річчя з дня смерті Г. Сковороди, 21 – 22 грудня 1994. – Львів: Світ, 1996. – 190 с.

Роговська Анна Іванівна,

*студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, ст. викл.*

ПРИНЦИП САМОПІЗНАННЯ - ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРИНЦИП ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Поет, педагог і мислитель Григорій Сковорода – на думку Івана Франка, чи не найпомітніший зі всіх культурних діячів XVIII століття нашої батьківщини – залишив значний слід в історії культурного розвитку українського народу.

Наразі гуманістична філософія Григорія Сковороди, його патріотизм, любов до суспільства, праці, думки та ідеї про вільний і різнобічний розвиток людини мають велике значення та цікавлять сучасників.

Тісно пов'язаний власними філософськими і літературними творами з епохою європейського Просвітництва, Григорій Сковорода намагався відповісти на питання, що турбувало тогочасне суспільство. Найбільше його цікавила проблема розвитку особистості, а також суспільства в цілому, способи раціонального вдосконалення соціуму, моральні та етичні ідеали, що сприяли б природному розвитку і нестримному прагненню людини до прекрасного[2].

Принцип самопізнання - основний принцип філософії Григорія Савича. На основі східно-християнських традицій Сковорода створив унікальне розуміння самопізнання - як процес дійсного наближення людини до Бога через поглиблення в самого себе. Як наслідок цього процесу мусили змінитися навколишній світ, відбутися перетворення внутрішнього світу людини. Самопізнання, на думку Григорія Сковороди, є сенсом життя людини; в процесі самопізнання людина знаходить себе, повертається до глибинних основ свого існування [3].

У працях Григорія Савича гнє варто шукати міркувань про метод сапізнання, сенсуалістичні чи раціоналістичні підходи. Він вважає це непотрібним. Також непотрібним, на думку мислителя, є освоєння людиною зовнішнього світу, його завоювання. Найважливішим потрібне бути внутрішнє пізнання, душевне. Дану думку можна спостерігати в 28-ій пісні «Саду»:

«Піднімись у небеса — у версальський хоч би сад,
Одягни одежу злотну,
Шапку царськую добротну,
Як у серці нуда, буде скрізь тобі біда!
Проживи хоч триста літ, проживи хоч цілий світ,

Що тобі те помагає, Коли серденько ридає?
Як з'їдає нуда, буде й смерть тобі й біда.
Хоч всю землю завоюй, над усім хоч зацарюй,
Що тобі те помагає,
Коли вся душа ридає?
Коли в серці нуда, буде підлість і біда.
Тож про місяць знать дарма, є там люди чи нема,
Кинь Копернікові сфери,
В серця свого глянь печери!
Як глагол в нутрі твоїм, то веселий будеш з ним.
Бог найкращий астроном і найкращий економ.
Вічна природа-мати Зайвини не може мати,
Найпотрібніше тобі ти знайдеш лиш у собі» [1].

Григорій Сковорода не пише, як саме має відбуватися сампізнання людини. Воно має бути інтуїтивним і його неможливо описати словами. У рядках поета простежується вплив неоплатонівських праць. Не зважаючи на те, що такі підходи свідчать і про певну «межу» в працях Григорія Сковороди між індійською та європейською філософськими традиціями, для першої характерною є орієнтованість на внутрішнє пізнання людини [1].

Підсумком філософських і життєвих пошуків Григорія Савича Сковороди є створена ним праця про щастя. Він вважав, що щастям є стан незалежності від навколишнього світу та стан душевного спокою. Метою життя людини є опанування й примноження духовного багатства. Лише таким шляхом можна досягти істинного щастя [3].

Список використаної літератури

1. Антологія української поезії: В шести томах. — Т.1. — С.338-339
2. Радянське літературознавство. — 1972. - № 11. — С. 61-70
3. Шейко В.М., Богуцький Ю.П., Германова де Діас Е.В. Культурологія: навчальний посібник Харків: ХДАК, 2011. — 473 с.

*Герасимчук Анастасія Вікторівна,
студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, ст. викл.*

ІДЕЯ НАРОДНОСТІ ТА ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ ВИХОВАННЯ Г. СКОВОРОДИ

Суспільна робота завжди була рунівною силою розвитку людини. Вона удосконалювала різні предмети праці, створювала нові виходи. Людина

завжди змінювала природу. В культурному середовищі людина показана як істота, яка постійно самореалізується і саморозвивається.

Ян Амос Коменський одним з першим обґрунтував принцип народності в педагогіці, він відстоював ідею про навчання дітей рідною мовою. Григорій Сковорода набагато ширше пояснює поняття «народність». Він вважає, що вона зумовлена історичними умовами і ментальністю народу. Головний принцип педагогіки філософа – це йти слідом в усьому за природою.

В педагогічних поглядах Сковороди переплітаються з його світоглядними основами. Він розглядав освіту як на засіб виховання всього народу; в цих поглядах на освіту проявилась його народність. Джерелами його педагогічних поглядів були традиції народної педагогіки, народна мудрість, погляди на освіту передуючих вчених-філософів Європи.

Г. Сковорода першим подав ідею «спорідненого» виховання. Він вважав, що природний потенціал у всіх людей неоднаковий. На його думку, кожна людина має можливість за допомогою них успішно розвиватися в тій чи іншій галузі. Мислитель приходить до висновку про те що природа подібна до багатого фонтана, що наповнює різні посудини до повної місткості[3].

На думку філософа-просвітителя, головним для педагога є пізнання та вдосконалення природних здібностей кожної людини. Під природою людини він розуміє талант, здібності, дані від народження. Він стоїть на тому, що особливості дитини, якими її наділила природа мають добре знати її батьки та вихователі й всебічно розвивати їх шляхом навчання.

Усі твори Григорія Сковороди пронизані ідеєю спорідненості виховання з природою людини. Саме в багатьох з них показано найвищі якості людини, якими її наділила природа: людяність, сердечність, великодушність, доброчесність, справедливість, скромність, працелюбність, гідність, волелюбність тощо. Ними наділені всі люди від народження, але не кожен може повністю їх в собі відкрити[2].

Мислитель не протиставляє природу вихованню чи навпаки, він всіляко наголошує на тому, що виховання збільшує темп розвитку природних можливостей, чим сприяє формуванню «істинної людини». Г. Сковорода у творах виділяє необхідність раннього пізнання природи дитини і формування виховання відповідно до природних обдарувань. Григорій Савич Сковорода застерігав батьків і вчителів про наслідки вибраного без урахування природних здібностей до навчання.

Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди охоплюють великий спектр навчально-виховної діяльності в спеціалізованих закладах та у родині. Світоглядні основи педагогіки філософа сформовані на досягненнях вітчизняної літератури, тогочасних виховних ідеалів, кращих здобутках діячів зарубіжної педагогіки. Він зневажає ту систему виховання, в якій замість всеосяжного розвитку людини прищеплюються молоді зовнішні манери. Навчання молоді має бути поступовим і послідовним.

Зневажав педагог тих батьків, які відходили від народних звичаїв і традицій. Найбільше його обурювало українське панство, яке намагалось

зрівнятися в усьому з російськими поміщиками. Вірність підданства монархії затверджувалось цуранням своєї мови, культури, нехтуванням історії рідного краю. Сковорода в'їдливо висміює такого «малоросійського тетервака», який леститься до чужої моди і звичаїв. Безліч часу пройшло з тих пір. Але зречення рідної мови і безпам'ятство мають місце й сьогодні. І в процесі перебудовчої практики, у боротьбі за відновлення престижу української мови, національної культури, школи і педагогіки Г. С. Сковорода виступає разом з нами.

Список використаної літератури

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. / Любов Вікторівна Артемова. – К. : Либідь, 2006. – С. 126 – 130.
2. Барабаш Ю. «Знаю человека...» Григорій Сковорода. Поэзия. Философия. Жизнь / Юрий Барабаш. – М., 1989. – С. 216.
3. Бичко А. К. Історія філософії : підруч. / Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. – К., 2001. – С. 343.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал / Григорій Ващенко. – Т. 1 : Виховний ідеал. – 2001. – С. 343.

*Тишук Ірина,
студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, ст. викл.*

ФІЛОСОФСЬКЕ БАЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Саввич Сковорода зацікавився філософією майже у 50-річному віці, спробувавши мандрівне життя, де формував своє філософське бачення, втілював власні думки у поезію, створюючи притчі, та проповідував своє філософське вчення.

Науковці, досліджуючи життя Сковороди, його особистість, погляди та творчість, бачили в ньому своєрідний характер та вказували на оригінальність думок, які філософ формував, стараючись відповісти на питання, які він поставив перед філософією. Саме філософське бачення Сковороди – це багатогранне обдумане та переосмислене розуміння поета про життя людини.

Григорій Сковорода стверджував, що головною метою людського життя є філософія, бо голова справ людських є дух його – думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, благородство серцю, світлість думкам, як голові всього [3]. В цьому філософські та релігійні переконання

співпадають, тому що Біблія теж проповідує, як облагородити людські серця. Григорій Сковорода не вважав основою Біблії одкровення, у його творах було мало християнсько-релігійних законів. Завжди метою життя Сковорода бачив пошук істини, тому сприймають його як релігійного мислителя і філософа.

Філософія Г. Сковороди різноманітна. В собі вона містить багато неоднорідних, але водночас пов'язаних між собою напрямків людського життя, такі як: наука, творчість, релігія, традиції та інші. Поет глибоко не зацікавлений на конкретному напрямку, адже про все написати неможливо, тому філософ описує найважливіші, на його думку, аспекти життя. Вивчаючи вчення Сковороди, неможливо не замітити, що всі твори мають загальний фундамент, а саме проблема природи людини і її роль. Ця основа охоплює і сам образ Сковороди, як показало життя, поет неодноразово показував на практиці правочинність своїх вчень.

Мислитель відстоював права людини, її людської особистості в кожній людині. Людина, завдяки великій духовній пізнавальній активності, сама відкриває свою долю, здобуває своє щастя, творить себе та свій духовний світ. Вона є незалежним творцем, що самостійно, з власної волі та ініціативи діє, розумно вибирає, реалізуючи свою свободу. Коли людина має до чогось здібності і обожнює свою справу, а в подальшому житті продовжує цим займатися, можна сказати, що це і є та сама духовна свобода. Людська діяльність і людина в унісон – ось формула щастя Григорія Сковороди. Гармонія людини і заняття, яким вона займається, наділяє її особистою незалежністю. Мета концепції самопізнання - це розкриття невидимої природи, вбачаючи в цьому умову досягнення свободи через вільне прийняття власної ролі в світі.

На сьогоднішній день, коли людина якоюсь мірою являється самою причиною виникнення небезпеки, внаслідок результатів своїх дій та вчинків, наприклад, при збільшенні числа храмів зберігається зростання злочинності, ми можемо звернутися до вкладень Сковороди у філософію. На мою думку, в цьому і заключається значення Сковородинської філософії.

У філософському вченні Сковороди є багато моментів, які важливі для сучасності, наприклад теза про щастя людини і людства загалом, філософ казав, що щастя людини не зв'язується з все більш повнішим задоволенням її потреб.

Список використаної літератури

1. Життя і творчість Григорія Савича Сковороди / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scovoroda.info/>
2. Шевчук В.О. Григорій Сковорода — людина, мислитель, митець // Дорога в тисячу років. — К., 1990.
3. Шинкарук В. І. Проблеми філософії культури в творчості Г. С. Сковороди // Філософ. і соціол. думка. — 1995. — №1 — 2.

*Бійчук Олег,
студент 3-го курсу
агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Дубровіна Оксана Валеріївна,
асистент*

КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г.СКОВОРОДИ

Мислителі різних часів, намагаючись знайти відповіді на запитання: як людина може стати щасливою, як може знайти гармонію, душевний спокій, а також, що визначає сенс людського буття, - створювали оригінальні підходи до їх розв'язання. Серед них виокремлюється концепція «сродної праці» вітчизняного мислителя Григорія Сковороди (1722-1794 рр.), який цікаво підійшов до вирішення цих питань, що постають насправді перед кожною людиною на життєвому шляху, а тому є актуальними у всі часи.

Що ж таке «сродна праця» й що собою представляє концепція «сродної праці»? Григорій Сковорода вважав, що Бог наділив кожную людину якимись нахилами та здібностями. Людина, яка пов'язує, узгоджує свою діяльність з тими природними нахилами, що їй даровані і добре виконує свою роль, що визначена Богом, буде щасливою. Тобто людина повинна обрати ту працю, яка найкраще буде відповідати її внутрішній природі, знайти «сродний» її нахилу вид діяльності.

Коли людина намагається оволодіти справою не «сродною» її природі, їй не просто важко, але на думку Г. Сковороди, вона може впасти в негативні стани й навіть потрапити у полон пристрастей. Цей шлях невеселий й результати можуть бути сумнівними. Людина ж, що слідує визначеним Богом нахилам отримує великі дари не тільки унаслідок праці, але й сам процес цей радісний та легкий для неї. Цікаво, Григорій Саввич вважав, що важливе й потрібне дається людині легко, а непотрібне – важко. Цей підхід можна використовувати у визначенні людиною того, що справді для неї є потрібним. Для кожної людини це буде щось своє, відмінне від інших і шлях однієї людини буде відрізнятися від шляхів інших тому, що за своєю внутрішньою природою всі люди неповторні.

Щодо пошуку «сродної», співзвучної людині справи, то це питання потрібно вирішувати через самопізнання, досягнення Бога у своєму серці.

Отже, «сродність» у концепції Г.Сковороди взагалі має сенс відповідності та співмірності вищому, вічному та люблячому божественному началу. Власне тому «сродна праця» наповнює сенсом, щастям та гармонією людське буття.

Момотюк Юлія,
студентка 1-го курсу
факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Дубровіна Оксана Валеріївна,
асистент

ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ Г. СКОВОРОДИ

*“...Вмій малим ти вдовольняться.
За великим не женися,
Сіті кинуті на лови, їх ти вельми бережися.
Я кажу вам, що не треба у розкошах жити,
На таких, кажу, повсюди розпинають сіті.
Триста впало у неволю з пристрасті в цім часі,
Шістсот плачуть у хворобах – дуже були ласі...”.*
Г. Сковорода

Досить складним і дуже актуальним, напевно, в усі часи є та було питання пізнання людини. Скільки людей, стільки й думок на цю тему. Серед філософських вчень про людину яскраво виділяється вчення Григорія Сковороди з його розумінням людини й її місця в світі.

В основу філософської системи Г.Сковороди покладено вчення про існування "двох натур" і "трьох світів". Сенс вчення про дві натури полягає у тому, що усе на світі має дві сторони: видиме (матерія, речовина та ін.) та невидиме (Бог). Усе видиме є мінливим та змінним, а невидиме існує вічно. Бог є причиною виникнення та існування усього на світі, він найголовніший у Всесвіті. У вченні ж про три світи перераховуються: макрокосм (весь Всесвіт), мікркосм (світ людини) та світ символів. Зупинімось на мікркосмі – це маленький світ і ним є світ людини. В пізнанні людини можна розпізнати чотири ідеї. Першою ідеєю є ідея саме про внутрішній світ людини. На думку Григорія Сковороди людина є загубленою у цьому Всесвіті і щоб віднайти себе, людині потрібно усамітнитись, втекти від усього, що викликає спокусу та поринути у себе. Осягнути самого себе - означає осягнути Бога, бо він і є сенсом внутрішньої людини. А якщо служиш Богу, значить служиш і собі. Отже, суттю цієї ідеї є те, що удосконалення людини досягається моральними зверненнями. Важливу сходинку в цій думці займає друга ідея - "ідея серця". Адже серце відноситься саме до аспекту душевності, чогось внутрішнього і дуже важливого. Філософ вважає, що серцем можуть володіти, як світлі сили, т. б. ті, що підносять людину, так і темні сили (приводять людину до краху), тому людина повинна бажати його очищення. З цього випливає ще одна ідея - "усунення волі людини", її сенсом є те, що зміцнення очищеного серця йде

через боротьбу. Людина має звільнити себе від волі, бо ж вона є породженням свавілля. Коли волю знищити, то керувати людиною починає воля Божа. Але це не означає, що людина перестає бути індивідуальною, адже існує нерівна рівність, її суттю є рівність перед Господом, не зважаючи на таку різницю людей один від одного. У кожного своя суть, яку не можна змінити. Григорій Сковорода говорив: "пізнай себе, слухай себе, подивись в себе", - це дає можливість вибрати дорогу, якою ми будемо йти по життю.

Отже, у вченні про людину для Григорія Сковороди виявляється дуже важливою здатність людини до самопізнання і в його філософії майже немає нічого пов'язаного з матеріальними потребами. Для того аби бути щасливим потрібно зовсім небагато, лише правильно зрозуміти самого себе та оточуючий світ і тоді наші потреби будуть скромнішими і розумнішими. Адже не навчившись розуміти свій внутрішній світ ми так і далі будемо залежні від зовсім непотрібних речей, які, як нам буде здаватись, так необхідні.

*Кириєнко Анна Юріївна,
студентка*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник –

*Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук., проф.*

СВОБОДА, САМОПІЗНАННЯ, ІДЕАЛ «ІСТИННОЇ ЛЮДИНИ»: ДО КОНСТИТУТИВНОСТІ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

За сучасних надскладних умов людського буття та необхідності докорінної переорієнтації засадничих принципів світовідношення однією з чи не визначальних утверджується проблема свободи. Її практичне вирішення проявляється формуванням умов особистісного буття, коли індивідуальне життя людини демонструє можливості творчості, гідність її біографії на фоні соціокультурних процесів – по суті, це питання, що так чи інакше, привертало увагу і Г.С.Сковороди. Так, скажімо, він обстоював положення, за якими «істинна людина» – «у її Богові», тобто, що «істинна людина і Бог тотожні», що «істину людину» представляють «душа і серце», а не чинники матеріально-тілесні, не «зовнішня плоть і кров». Із «думкою і серцем» асоціюються також здібності, схильності і «сродність» людини, тобто її зорієнтованість віддавати переваги, певному виду трудової діяльності, що, власне, й покликана вільно освоювати кожна людина у процесі самопізнання. «Істиною» українським мислителем розуміється людина, яка пізнала в собі внутрішньо, «сердечно», представлену єдність думок, схильностей, моральних цінностей, що можуть і повинні проявлятися її «сродною працею». Але це, у свою

чергу, означає, що відстоювані Г.С.Сковородою необхідність і самопізнання та пов'язаного з ним формування «істинної людини» і можливостей реалізації спорідненої праці, у кінцевому рахунку, утверджуються в умовах справедливого суспільства, тобто ним повинне бути суспільство «істинних людей» і з відповідною атмосферою дотримання вимог добродійного життєздійснення – суспільство людей, що пізнали в собі свого Бога». Ідеал «істинної людини» передбачає вільний вибір виду діяльності, який би відповідав внутрішнім потребам – кожна праця почесна і законна, переконаний Г.С.Сковорода. «Суттю філософії Сковороди є визначення свободи волі людини у виборі свого життєвого шляху, у визначенні самопізнання своєї власної природи. Природа кожної людини не визначає її долю – людина може загинути, потрапити в тенета зла, якщо визначить свій шлях проти своєї природи, сродності, і досягнути щастя, якщо пізнає сама себе, свою природу.» [с.241]

Г.С.Сковорода впевнений, зазначає Мирослав Павлович, «що свобода досяжна кожній людині незалежно від її соціального статусу» [с.242]. Бо, ще раз слід наголосити, для філософських пошуків Г.С.Сковороди, «вихідною і визначальною» є конкретна людська індивідуальність, коли «наповненням і сповненням» її внутрішнього світу – думок, інтересів, потреб – і має бути «сродна» їй діяльність, яка при цьому також не може не приносити користі для суспільства, що, отже, покликано сприяти формуванню у міжлюдських відносинах доброзичливості, злагоди та співпраці. Але це, у свою чергу, засвідчує, що ідеал «істинної» людини набуває своєї значущості в атмосфері шанування обстоюваного Г.С.Сковородою принцип у «нерівній усім рівності», як спрямованого проти вимоги зовнішнього урівнювання, без врахування індивідуальних відмінностей між людиною, завжди наявних у суспільстві – як відверто не розумної, застерігав український мислитель, спрямованої проти «блаженної природи».

Перебування «істинної» людини у «свободі духа», демонструючи її свободу як вищу людську якість несумісне, відтак, ані з фаталізмом, ані із свавіллям, що й відображають її можливості здійснювати свободу вибору. Але доля людини не відмежована від всезагального простору існування людей у суспільстві як із «всеобщейдолжностью». І, позаяк в «сиі должности участия есть благодение», то для кожного індивідуума активна участь завдяки «сродному» труду у житті спільноти є «благодійною», позитивною, інтегруючою суспільний розвиток з індивідуальною діяльністю.

Ідеал «Істинної» людини, таким чином, життєздійснення якої визначається у першу чергу і головним чином її духовною свободою, коли індивідуально – особистісне життя зреалізовується її активно-творчими (у «сродности») зв'язками із суспільством, коли «должность» кожного координується із «всеобщейдолжностью», завдяки чому така людина живе життям щасливим: «істинна людина» відзначена також «істинним життям». «Істина людина» – це покликаний надихати кожного ідеал

людини, яка, докладаючи власні зусилля волі, оволодіває умовами свobodного життєздійснення, вивільнюючись від жорстких залежностей матеріального світу зла, освоюючи, натомість, свою духовну сутність та, разом з тим, усеістотніше й дійовіше проявляючи себе у відносинах з іншими людьми та суспільство в цілому.

Отже, ідеал «істинної» людини Г.С.Сковорода розглядає у контексті суспільного розвитку як розвитку свободи, бо лише у такому випадку її статус реалізується проявами її моральності, в душі єдності «сродности», схильностей, інтересів кожної індивідуальної особистості, яка, водночас, спроможна переживати радість і щастя свого життя.

Ідеалові «істинної» людини Г.С.Сковороди відповідає лише вільне суспільство – «духовна людина», наголошував він, є вільною «в усіх напрямках літає безмежно». І, ще раз зазначимо, «істинна людина» освоює свої схильності, здібності та покликання, по суті, тим самим демонструє себе в суспільстві в статусі вільного господаря, у тому числі й свого внутрішнього життя, своєї духовності. Як вільна, «істина людина» відповідальна за свій внутрішній світ. Завдяки здійснюванню власних зусиль вона у першу чергу вивільнює від матеріально-речовинних обмежень себе як людини і виходить у простір «свободи духа».

За логікою проявів свободи, відтак, Г.Сковорода настійливо закликає людину не залишатися в межах обмежених «рідною спокусою» природних потягів та потреб матеріального рівня свого життя, а, навпаки, постійно наповнювати його сповненням у ньому свого індивідуального та неповторного і тим самим піднятися до рівня життя в «щасливій країні твердого миру» внутрішнього умиротворення. Життєздійснення людини – це активний процес самореалізації прокладання шляху від її внутрішнього світу, бачення цілей, завдань та ідеалів життя до свого світу зовнішнього, до своєї дійсності.

Тому людина Г.Сковороди проживає «стільки життів», наскільки змістовне її життєздійснення сповненням – здійсненням її неповторної внутрішньої природи.

Список використаної літератури

1. Палович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. – К. : «Майстрів Білецьких», 2007. – 256с.
2. Сковорода Г. С. Розмова, названа алфавіт, або буквар миру // Сковорода Г.С. : - Т.2. – К.: Обереги, 1994. – с. 413-463.

*Дудка Валерія Олександрівна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук., проф.*

**МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ “ПОВЧАННЯ”
ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА І ЗАСАДИ “ДУШЕВНОГО МИРУ”
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ЄДНІСТЬ ГУМАНІСТИЧНИХ
СПРЯМУВАНЬ**

Великий київський князь домонгольського періоду Володимир Мономах відомий в історії як видатний політичний діяч, зусиллями якого розбудувалася Києворуська держава, успішно розвивалися всі сфери суспільства, а чи не в першу чергу-система освіти і виховання. Тому уже впродовж багатьох століть підвищений інтерес для українців, особливо ж для тих, хто займається проблемами морально-естетичними та педагогічними, викликає “Повчання” Володимира Мономаха, у якому порушуються важливі питання людського життя, морального виховання та освіти. Адже діяльність та ідеї Володимира Мономаха віддавна ретельно вивчалися істориками культури і філософії. Скажімо, М.І. Костомаров привертав увагу до різних аспектів його життя й діяльності — державно-політичної, освітньо-педагогічної, релігійної. Зокрема, він зазначав, що Володимир Мономах найактивніше підтримував стародавні принципи вічного управління, про це свідчить участь представників найнижчих соціальних верств у княжому з'їзді.

На доказ даного положення також наводиться факт вічного “обрання Мономаха великим Київським князем”. Але на першому плані був моральний образ київського князя, його етичні засади доброчинного життя, його гуманістичні ідеї. На переконання М.І. Костомарова, упродовж багатьох століть Володимира Мономаха “пам'ятали й поважали не так за його діла, скільки за добросердність, що яскраво демонструють його “Повчання” Завдяки цьому він і сприймається як ідеал прадавньої історії”[1,с.282-303]. Так, на його переконання, життєздійснення людини, проходження кожним індивідом свого життєвого шляху визначається рівнем її моральності, вихованості та освіченості, уміннями дотримуватись вимог здорового способу життя. Причому останнє у “Повчанні” розглядається, по суті, як внутрішньо узгоджена система норм, неухильне виконання яких може тлумачитись у якості вихідної умови збереження та зміцнення здоров'я й життя людини. Тому, звертаючись до своїх дітей та “усіх, хто слухає” його, Володимир Мономах наголошував на необхідності всіляко уникати неробства, постійно трудитися, як і він сам упродовж всього свого життя. Так, детально зупинившись на своїх важливіших життєвих справах, політичній діяльності, він закликає слідувати його вчинкам. Бо він - “не жалів життя свого, не шкодував голови своєї... Те, що треба було робити отроку моєму, сам і робив — на війні і на ловах, вночі і вдень, у спеку і в мороз не даючи собі спокою”[1,с.71]. Наскрізними, ще раз слід наголосити,

для “Повчання” є вимоги високоморального, поважливого відношення до будь-якої людини, незалежно від соціального статусу.

У своєму творі, отже Мономах постає людиною високої моральності, гідності, честі та – вдячності, бо хвалить він “не себе, а Бога, закликаючи всіх, хто ознайомиться із його “Повчанням”, здійснювати подвиги добрих справ, славити Бога і святих його”[1, с.72]. На всіх етапах історії істотним чинником внутрішнього життя, смисложиттєвої позиції людини вважалося також вироблення визначеного відношення до смерті. Людина гідна і відповідальна не може не розуміти неминучості смерті, подібне виважене відношення до даної неминучості має сприйматися як цілком виправдане. Зокрема, і тим, що на його основі поглиблюється, набуває нової змістовності відношення до свого життя, проходження життєвого шляху в тому числі — й подолання страху смерті. Володимир Мономах закликає: “Смерті-бо, діти, не бійтеся, ні ратної, ні від звіра, але мужське діло вершіть, як нам Бог подасть”[1,с.71-72]. Для людини моральної головне — належне виконання своїх обов'язків, але що завдяки Божому Провидінню, у певному сенсі, також і убезпечує людину. Тому, продовжує Володимир Мономах: ”Бо коли я ні від раті, ні від звіра і від води, і з коня падаючи не загинув, то і з вас ніхто не зможе постраждати і загинути, якщо не буде на те волі Божої”. Людина може й повинна поширювати свої, зокрема, творчо-перетворювальні можливості, на справи доброчинні, буттійністі яких і слугує свідченням для гідного людського життя. Відзначаючи тому факт смертності людини, до того ж її “тотальної присутності” в житті, Володимир Мономах наголошує і на умовах її доконечного подолання завдяки відповідним зусиллям людини. Бо “коли від Бога буде смерть, то ні отець, ні мати, ні брати не зможуть відвернути у неї, але коли й про добро дбати, то Божа охорона ліпша людської”[1,с.72].

Таким чином, звертаючись до юних, Володимир Мономах наголошував на істотності дотримання важливіших моральних вимог, які в єдності й забезпечують людині можливості спромогтися на врівноважене, моральнісне, доброчинне життя: лиш у їх єдності уповні проявляється людська гідність.

Гуманізм світоглядно-філософських пошуків Г.С. Сковороди також позначені глибокою вірою у можливість кожної індивідуальності реалізувати своє покликання, проявити свою “сродність” і бути щасливим. Так, наприклад, Логвин у діалозі “Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті” розповідає співрозмовникам притчу про те, як “неграмотний Марко дістався раю”, коли, на запитання святого Петра, “хто його справив на шлях миру?”, він відповів: “Мене справили три регулки... Перша: “Все те добре, що визначено і святим людям”. Друга: “Все те невелике, що дістають і беззаконники”. Третя: “Чого собі не хочеш, іншому не бажай!”... Першу народили в мені йовові терпіння та подяність; друга обдарувала свободою від всіх мирських жадань; третя примирила мене із внутрішнім моїм паном”. Вислухавши Марка, апостол Петро у підсумку промовив: “О благословенна й подячна душе! Ввійди в обитель отця свого небесного і веселися вічно: мало ти їв , а вельми ситий”[3,с.348]. Мир Божий, що наповнює серце людське -

“здоров'я, радість, життя душевне”[3,с.343]. Засади досягнення душевного миру співвідносності із закликом Г. С. Сковороди слугувати Богові як творцю усього сущого, що також виправдовується можливістю освоєння людиною нової мудрості на шляху самопізнання, освоєння її “сродності”. А не на шляху від початку приреченої на неуспіх її життєдіяльності та вчинків через “різнобій” випадкових і свавільних “думок-ідей”, коли:” Один — на східний, той — вечірній край, // Пливають по щастя з усіх вітрил, // Той у північнім краю уздрів рай, // На південь інший шлях свій відкрив. // Один та й каже: “Оно хтось косить!” // А інший мовить: “Мабуть, стриже”. // А цей: “ У воза п'ять кіл”, - голосить. // Скажи: який біс мислі січ?”[2, с.413]. Не у “сродності” – людина та, котра керується “січеними” , дрібними її внутрішніми потребами та запитами, думками і цілями. Не у “сродності” людина втрачає шанс здобутися на “душевний мир”, бо ж від самого початку її життєвий вибір є морально невинуватим, невідповідним її Богові, не достойним її високого покликання. Гідний же високого покликання — заклик активізувати самопізнання, розвивати духовність, збагачувати думки та поглиблювати внутрішній досвід. Це — заклик віднаходити себе, свого Бога, зрозумівши суть свого покликання, відповідно реалізуючи життєвий шлях, що, за виразом Г.С. Сковороди, означає “стати блаженним, істинною” людиною, для якої матеріальні потреби та світські інтереси не є і не можуть бути пріоритетними, порівняно з “долею її природи”. Так Г.С. Сковорода, запитуючи : “Хочеш бути блаженним?” - відповідає: “Вдовольнипися долею твоєї природи”[4,с.438].

Старанно, вичерпно, усе глибше досліджувати себе, свою природу та проявляючи зростаючі зусилля волі слідувати самопізнанню — це демонстрація істинної гідності людини, котра пізнала свого Бога та, виконавши свій найвищий обов'язок, реалізуючи смисл свого життя (здійснюючи самопізнання), переживає почуття морального задоволення. Гідно людини - дерзати, пізнавши свою природу, прагнути реалізувати можливості догідного Богові життя. Достойні кожного намагання діяти “догідно Богові” - це практична демонстрація добродійної діяльності людини, котра, природно, також свідомо відповідальності свого високого обов'язку: сама спроба догідності Богові відкидає як зайве і непотрібне усе невідповідне. І за усієї нездійсненості послідовного практичного упровадження цих закликів, все ж вони сповнені високого оптимізму, є духовним ідеалом зміцнення громадянського гуманізму.

Список використаної літератури

- 1.Володимир Мономах. Повчання. Статут Володимира Всеволодовича (Пер.із старослов'ян. В. Яременка). – К.:МАІП,2006. – 312 с.
- 2.Сковорода Г.С. Симфонія, названа книги Асхань, про пізнання самого себе(Пер. М. Кашуби) //Сковорода Г.С. твори: І2-хТ.-Т.2.-К.:»Обереги»,1994. – с.196-262.

3.Сковорода Г.С. Розмови п'яти подорожніх про істинне щастя в житті [Товариська розмова душевний мир (Пер. В. Шевчука)]//Сковорода Г.С. твори. – Т.1. – с.325-358

4.Сковорода Г.С. Розмова, названа алфавіт, або буквар миру (Пер. В. Шевчука)// Сковорода Г.С. твори. – Т.2. – с.413-463

Солоділова Варвара Олексіївна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук., проф.

ПРИНЦИПИ САМОПІЗНАННЯ Г.С. СКОВОРОДИ І САМОБУТТІЙНІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Артикулювання на вимозі «сродності» Г.С.Сковорода зорієнтовує на необхідність розвитку індивідуальності людини, характерних саме для неї відмінностей. А тому, на переконання українського мислителя, не пізнавши своєї «сродності», як проявів своєї самобутності, кожен лише змарнує життя, усі види невідповідних його природі “должностей не матимуть успіху, не принесуть ані йому задоволення, ані користі суспільству” [4;7]. Не розпізнання своєї невидимої натури як визначеної самим Богом ролі, унеможлиблюючи життєву реалізацію повноти людської індивідуальності, супроводжується постійним невдоволенням та нудьгою. Завдяки ж самопізнанню (пізнанню свого Бога) звільнюється мислення та реалізується життєздійснення, коли вільна людина свobodно проявляє себе і досягає щастя. Пізнання себе, освоєння сердечного життя у дійсності є одночасним “заглибленням – піднесенням” - відпроминального і тлінного до вищих людських життєвих стверджень, до “людини справжньої”. Процесами само заглиблення потрібно перевірити правильність погляду на характер своєї діяльності та свого місця у житті, звіритися зі своїми, можливо, дещо прихованими, інтересами та запитам, і переконатися у змістовності та об’єктивності нової думки щодо цього. Це, отже, такий етап само заглиблення, коли внутрішні схильності та інтереси стають усе більш промовистими і переконливими для самої людини. Тому Г.С. Сковорода і закликає: “переконайте” себе, констатуючи, що переконання, “цілком, здається, подібне до цього: “Пізнай себе” [1, с. 202]. Ми маємо справу, відтак, із особливою наукою, за її змістом і призначенням – наукою вищого гатунку, порівняно з іншими галузями знань, бо вона водночас є “найглибшою”, і “найцікавішою”, і “найновішою”, і “найпотрібнішою” для кожної без винятку людини [1, с. 217].

Себе переконувати, випробовувати і пізнавати, прислухаючись до внутрішнього життя та водночас оволодівати здатністю його почути, може й повинна людська індивідуальність, вільна від жорсткого зовнішнього впливу, а отже, із притаманним їй мисленням, відкритим до високого і вічного – людина справжня. І якраз до справжньої людини – заклик Г.С. Сковороди. «Про гірне мудруй!.. Замість плоті накинй на Господа печаль твою, тлін твою, плоть твою, ніщо це не твоє. Хай будуть очі твої голубині вище попелу на іншому, ніж попіл, місці. Бо попелом є все, крім вічності». Такий суперечливий процес постає внутрішнім оновленням, здобуванням себе як іншого в людських можливостях і спрямуваннях свого життя.

Тому демонстрація можливостей іншої себе свідчить про його не зворотність даного процесу. Оприявлені до цього приховані якості зреалізуються як визначення життєздійснення, коли, зокрема, під їх впливом також ставляться під сумнів зовнішні чинники та умови. Пізнанням себе демонструється поширення волі на внутрішнє життя, що не може не

проявляться розширенням та зміцненням свободи як мислительної, так і життєздійснення в цілому.

Розмірковуючи про гідне, людина поступово розбудовує, змістовно збагачує внутрішнє життя свого серця - “місце для Бога”, як духовного осередка єдиного джерела наших спонукань, прагнень, високих почуттів, радості, любові, надії, віри, у єдності які й представляють гідний людини спосіб її життєздійснення – як довічні обереги її серця. Чистою у сердечному світі утверджується людина завдяки “самоприниженню” і “самоспущенню”, життю у простоті та бідності, що спрямовано проти людини зовнішньої, “вмирання” якої є доконечною передумовою вивільнення людини “справжньої”. Здійснюючи самопізнання, “прозріваюча” людина – гідна, вона вже не здатна “забувати” уперше побачену себе як оновлену світлом нових вимірів життєвих цінностей, що все дієвіше проявлятимуться у її житті – цінностей любові, справедливості і краси.

Як з маніфестування моральнісної особистості, гідність постає її не відчужуваною буттійнісною якістю, що ретранслюється життєпроявами, демонструючи постійну присутність у цих процесах та явищах – особистісної зобов’язальності, відповідальності, здатності бути носієм визначальних за даних умов максимально людино значимих спроможностей здійснення відповідних учинків. Як провідні в життєбутті гідної людини, вищі духовні цінності є наскрізними стосовно усіх життєвих починань і прагнень. У цьому запорука людської гідності – лише як внутрішньо цілісна, без жодних поступок конституційована її онтологія. Бо людська гідність внутрішньо цілісна, за самою її природою, не може існувати з моральними компромісами на противагу життєвим викликам. Це зумовлює необхідність постійного удосконалення внутрішнього світу, на засадах самопізнання плекання внутрішнього миру, коли сердечна тиша є найсприятливішим станом для розквіту самобутнього багатства духовно-інтелектуальних якостей, що за жодних умов не може втрачати позитивної ролі. Складність, неоднозначність життєздійснень повинні сприйматися під кутом зору, що для людини гідної доконечними не можуть не бути завдання переосмислення та поглиблення розуміння несамодостатності, обмеженості матеріальних потреб, але головне - і разом з тим завдання вироблення підходів та способів життєвизначального постулювання духовних інтересів і запитів. Більше того, величними на шкалі піднесеності людських якостей постають вже самі по собі бажання просуватися до піднесених ідеалів: лише для людини гідної природно володіти закоріненими у прагненнях піднесеними ідеалами тому із відповідно зорієнтованим на пробудження, зміцнення волі до вищого, ідеального світу процесів індивідуального життєздійснення.

Тому вкрай важливо у процесах самопізнання дотримуватися положення, переконаний Г.С. Сковорода, що “хоч не завжди бажане здійснюється, з одного боку, то все ж, з іншого, - поглибленому переосмисленню як змістовному забезпеченню самопізнання підлягає вимога, за якою “у великому достатньо і бажань”. Адже це, скажімо,

поступово, але все змістовніше відповідним чином переналаштовує та зорганізовує внутрішнє життя, під належним кутом зору вирівнює життєві завдання, цілі та ідеали – за принципом їх людської шляхетності, людиноудосконалюючої виправданості. У процесах життєдіяльності людина реалізується як особистість, лише на засадах прагнення бути собою, саморозбудовування, демонстрації індивідуально-творчих потреб, отримувючи максимально можливу віддачу від життя, коли мірою життєвіддачі постають по суті її «вкладання» у життя здійсненням її інтересів, цілей, ідеалів.

Список використаної літератури

1. Сковорода Г. С. Симфонія, названа книга Асхань. про пізнання самого себе// Сковорода Г.С. Цит. праця. – с.196-262
2. Сковорода Г.С. до Ляшевецького К., 1761р. // Сковорода Г.С. Цит. праця. – с. 340-341.

Цебенко Вікторія Володимирівна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук., проф.

ВОЛОДИМИР ШИНКАРУК ПРО СТАТУС САМОПІЗНАННЯУ ФІЛОСОФСЬКІЙ АНТРОПОЛОГІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Філософська творчість засновника Київської світоглядно-антропологічної школи В.І.Шинкарука є дійовим внеском у розвиток вітчизняних історико-філософських досліджень і знань. Зокрема, також широко відомі його розвідки, присвячені вивченню філософської спадщини Г.С. Сковороди. Для В.І. Шинкарука суб'єктом світогляду стверджується *конкретна* людина, з її потребами, інтересами, запитам та, отже, відповідним розумінням умов свого існування. Під таким кутом зору переосмислюється ним також філософські ідеї минулого, зокрема, й ключові положення філософського вчення Г.С. Сковороди. Людина при цьому розглядається у “проміжку” буття між природою та суспільством: з одного боку, вона відокремлюється від природи, а з іншого – долучається до суспільства, форм суспільного розвитку. “На думку Г.С. Сковороди, справді людське високоморальне в людині визначається не її тілесною організацією, а її духовним світом, не “плоттю”, а духом. Тому справжня людина – це не її тіло, а її дух, свідомість, воля, світ внутрішніх переконань. Вони – то й становлять Бога в людині” [1,с.31]. На переконання В.І.Шинкарука, Григорій

Сковорода, як у своїх поетичних творах, так і в філософських трактатах і діалогах розглядає умови життєздійснення людини, за яких вона може бути щасливою, до чого, зрештою, прагне. Це здійснимо, вважав філософ, бо щастя знаходиться не невідомо де, а в “кожному з нас”, у здатності розпізнати у собі шляхи до нього завдяки “сродній праці”, та на засадах цього - життєздійснюватися. Суспільство, в якому люди у процесі праці вільно, за “сродністю”, практично застосовують природні задатки, по суті може розглядатися як ідеальне, адже у ньому створюються умови, коли, працюючи за покликом душі, кожен задовольняє як матеріальні потреби, так і свої схильності та інтереси. Людина у такому суспільстві утверджується у своїх особистісних якостях завдяки “турботі про себе”, пізнанню в собі “істинної людини”, яка живе за вищими, духовними цінностями. Тому, отжеістотною вимогою у цьому зв’язку умов та чинників життєздійснення людини у суспільстві, наголошує В.І.Шинкарук, аналізуючи діалектику відношення “людина - суспільство”, що порушувалося Г.С.Сковородою, і покликане виконувати самопізнання – як заклик Г.С.Сковороди до людини. Адже, цілком закономірно, людина має залюбуватися в себе, у свій внутрішній світ, аби ретельно виявити його та з’ясувати свої реальні уподобання, схильності, можливості, а отже, й переваги у своїй життєдіяльності та діяльності трудовій. Тому Г.С.Сковорода, зазначав В.І.Шинкарук, був одним з чи не найяскравіших представників етико-гуманістичного напрямку вітчизняного просвітництва XVIII ст. На наш погляд, це підтверджується, зокрема, і тим, що, якщо йшлося про загальну вимогу до людей у суспільстві, то принцип самопізнання набував статусу універсального значення, зокрема, привертав увагу В.І.Шинкарук, - як “оголошення самопізнання універсальним засобом моральної перебудови світу”[1,с.31]. І як засіб уникнення суспільної конфронтації, а навпаки - сприяння злагоді та примиренню.

Крім того, здійснений В.І.Шинкаруком аналіз ідей Г.С.Сковороди спонукає до висновку, що принцип самопізнання відзначений у першу чергу творчо – самотворчою спрямованістю життєдіяльності індивідуальної особистості. Потребуючи проявів відповідних зусиль, внутрішнього самозосередження духовного пошуку, він, отже, зміцнює усі зусилля. Більше того, вони можуть бути і дійсно становляться смисложиттєвими. Принаймні, зусилля самопізнання надають позитивного змісту внутрішній “пошуковій праці”. Заклик Г.С.Сковороди до людини “турбуватися про себе”, здійснювати самопізнання та проявляти себе як людину “істинну”, був не чим іншим, як утвердженням глибокої стурбованості українського мислителя про українську людину, його внутрішньої потреби віднайти реальні шляхи виходу із надскладних соціальних та культурно - історичних обставин, що склалися на той час. Відмінність позиції Г.С.Сковороди, порівняно із підходами західноєвропейських просвітників XVIII ст., щодо шляхів розбудови “розумного суспільства”, безперечно, має позитивні ознаки. Адже, на думку В.І.Шинкарука: “Вчення Г.С.Сковороди про “сродну” працю

ґрунтувалося на своєрідному філософському антропологізмі. На відміну від французьких просвітників XVIII ст., за якими встановлення розумного суспільного ладу означає приведення суспільних відносин у відповідність з природою людини взагалі, у Г.С.Сковороди це “ приведення” ускладнюється диференціацією природи людини на “сродності” [1,с.31]

Філософія Г.С.Сковороди, уважає В.І.Шинкарук, є філософією людини високої гідності, покликаної власними внутрішніми духовними зусиллями пізнавати свого Бога, а відтак і життєдіяти на засадах результатів самопізнання і спромогтися бути щасливою. Вона ґрунтується на довірі до людини, на вірі у людські творчо – сомотворчі можливості сомозростання та сомоутвердження на основі результатів самопізнання. Філософія Г.С.Сковороди, за його власним виразом, звернена до гуманних, щиросердних та відкритих людей. Тому у дійсності і його філософія в цілому, і заклик “пізнай себе” є зманіфестуванням щирої любові до тих людей, які, спромагаючись зреалізувати дану вимогу та стверджуючись завдяки “сродній праці” у своєму житті, формують гармонійне суспільство.

Список використаної літератури

Шинкарук В.І. Великий селянський просвітитель //Філософ. Думка, 972. - № 5. – с. 24 – 34.

*Колич Галина Миколаївна,
студентка*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник –

*Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філософ. наук., проф.*

ПРИНЦИП САМОПІЗНАННЯ І ЩАСТЯ ЛЮДИНИ:

«ЧИТАТИ БЛАЖЕННІ КНИГИ...»

Григорій Сковорода дотримувався вимог високої моральності, любові до батьківщини, гуманізму і демократизму, зокрема і в своїй педагогічній діяльності. Наскрізно ж визначальним для останньої був принцип природного виховання, практична реалізація якого, переконаний мислитель, покликана сприяти вихованню життєво важливих людських якостей - працелюбства, відповідальності, самостійності, взаємоповажливого відношення у спілкуванні між людьми, збагачення людської духовності. Так, наголошував він, «немає святішого над це слово: слідувати за природою, нести чин, знайти у бездіяльності насолоду означає те ж робити з Богом, робити справу з насолодою означає ту ж гідність у силі; сила в природі, природа в Бозі, як дуб у зерні перебуває навіки». Вихованню та освіті, отже, належить істотна роль у формуванні людини моральної, здатної на засадах

самопізнання, тобто розуміння своїх природних здібностей та схильностей, самостверджуватися у світі.

Дійовим засобом розвитку людської індивідуальності, вважав Г.С.Сковорода, є читання творів, зокрема, відомих античних авторів, на його думку, це – важливіша умова розумового виховання і самовиховання, духовного розвитку та утвердження «істинної» людини. Завдяки постійному ознайомленню із кращими зразками світової класичної літератури розширюються світоглядні уявлення, збагачується мислення, поглиблюється розуміння смислу життя та призначення людини, розуміння завдань та цілей особистісного життєздійснення. Розвинене вміння вдумливого читання супроводжується також пробудженням внутрішньої потреби все змістовнішого й постійного спілкування з творами світової літератури, філософської думки, що свідчить про людину розумово розвинену, шляхетну.

Значення цих умінь і потреб проявляється, вважав Г.С.Сковорода, і в тому, що володіючи досвідом читання людина спромогається надалі більш чітко, змістовно, обґрунтовано сприймати порушені нові проблеми у кожному новому тексті.

З розвиненим досвідом читання проявляється, крім того, і вкрай важливий навик вдумливо слухати – як своїх співрозмовників, так і лекції викладачів у процесі навчання, коли дисципліноване, окультурене завдяки читанню мислення зорієнтовується на виокремлення найістотнішого у викладеному змісті навчальних предметів.

Тому Г.С.Сковорода переконаний, що читання, вміння читати, потреба, за його виразом, «поклонитися» стародавнім авторам, є чи не найдійовішими чинниками розвитку пізнавальних здібностей, вміння мислити «доречно і завчасно», здатності самопізнання як, зокрема, вміння розглядати себе у різних аспектах, вироблення навиків самоорганізованості, потреби самоконтролю то особистої відповідальності. Тому, скажімо, і в розмовах, і в листуванні з М.Ковалинським Г.С.Сковорода зорієнтовує його на дотримання основних вимог щодо засвоєння в процесі читання ключових ідей, смислу відомих літературних джерел. З висловлених українським мислителем побажань, а це, на наш погляд, найістотніше, впливає, що лише внутрішня самозосередженість, уважне ставлення до прочитаного, пробудження інтересу як засвоюваних ідей, так і до особливостей побудови кращих літературних творів, до стилю викладу думок і о.д., тобто, зрештою, що лише небайдужість читати є необхідною основою результативності процесу читання. А з іншого боку, обізнана з високими зразками літератури людина володіє схильністю до послідовного та все глибшого засвоєння, переосмислення й вищих людських чеснот, через яких на першому плані – віра, надія й любов, бо ж, наголошував Г.С.Сковорода, «всі вони без кінця творять».

Але ж як на життєву необхідність для кожної людини Г.С.Сковорода наголошував на доконечності поглибленого читання й перечитування Біблії,

яка, як відомо, виконувала визначальну роль в житті і творчості українського мислителя, про що свідчать усі без винятку його твори, як художні, так і філософські які, подібно до збірки поезій «Сад божественних пісень», за виразом автора, «проросли із зерен Священного Писання». «Вибачте, друзі мої, надмірну мою схильність до цієї книги. Визнаю свою гарячу пристрасть». Так, завдяки постійному читанню Біблії зміцнюється та поглиблюється віра, що виконує особливу роль в самопізнанні та самореалізації особистості. Адже, на думку Г.С.Сковороди: « Властивість віри помічати або розуміти, а чим більше хто помічає, тим більше плаче надії, тим полум'яніше любить, з радістю творить добро в якнайширшому обсязі, безмежно і безмірно» [, с.349]. Тому, « Не розум від книг, а книги від розуму народилися. Хто чистими розмислами в істинні очистив свій розум, той подібний дбайливому господареві, котрий джерело чистої живої води в домі своєму викопав...».[Сковорода Г.С. Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті[Товариська розмова про душевний мир](Пор. В.Шевчука) // Сковорода Г.С. твори: у 2-х т. – т.1. - к.:Обереги, 1994.-с.325-358,с.350].

В арсеналі педагогічної творчості Г.Сковороди представлені найрізноманітніші форми, засоби і прийоми, серед яких і так звані «філологічні виписки», що вперше були оприлюднені відомим українським істориком Д.І.Багалієм у 1894 році. Мислитель наголошує на особливій ролі літератури в освітніх процесах. «Література корисна для теології і для інших занять. Чим більше успіхів досягнеш у вивченні літератури, тим кращі успіхи будеш потім здобувати в теології чи в іншій науці». Але підвищений навчальний інтерес представляють твори, збережені часом, найвідоміших авторів. Крім того, « слід також додержуватись порядку і вибору, чи варто читати не так багато щодо кількості, як багато щодо якості». Адже на передні позиції при цьому виходять навик та вміння (які також поглиблюються та зміцнюються завдяки систематичному ознайомленню з літературою) поглибленого завдання прочитаного матеріалу, вміння його виваженого, послідовного осмислення то переосмислення. Бо у протилежному випадку зміст прочитаного засвоюватиметься лише частково.[Сковорода Г.С. Філологічні виписки //Сковорода Г.С. повна збір. Творів: У 2-х т. – т.2.- к.: наук думка, 1973. – с. 425-429, с. 426].

Тому чи не найважливішою вимогою до читача є не пасивне, індиферентне, незацікавлене ставлення до літератури, але вироблення та постійне дотримання власної, активної, інтелектуальної і зацікавленої позиції, а саме: по-перше, «брати від авторів те, що тобі потрібно» і, по-друге, проявляти якраз у цьому ракурсі « старанність і пильність».Вибір книг повинен визначатися, у першу чергу, потребами морально-етичного виховання і самовиховання. Тому серед давньоримських авторів, вважає Г.Сковорода, на підвищену увагу заслуговують твори Ціцерона, зокрема діалоги про дружбу, старість і обов'язки, а також книги Вергілія, Горація о Овідія. Ретельне і відповідальне опрацювання тексту має супроводжуватися

конспектуванням. Так зазначається: «Все, що гідне бути відзначене, повинне знайти собі місце у виписках, які називаються короткі виписки, замітки і виписки історичні». До коротких виписок належить те, що не має характеру історії, не випикується докладно, а відзначається лише автор, книга, роздій».

У «замітках» повинно випикуватися все, що не належить до історії, однак випикується трохи докладніше. Іншими словами, завдяки «заміткам» поглиблюється та розширюється уявлення стосовно предмета дослідження і, отже, використання «заміток» може надалі повторюватися, завдяки чому зміцнюється позиція дослідника. «Замітки» також включають «звичай старих часів, епітафії, цікаві описи, афоризми або вислови, які пояснюють детальніше рідкісні речі, гідні подиву, нові, дивні».[Сковорода Г.С. Філологічні виписки //Сковорода Г.С. повна збір. Творів: У 2-х т. – т.2.- к.: наук думка, 1973. – с. 425-429, с. 427].

Особливо ж ретельно необхідно ставитися до «історичних виписок», до яких «відноситься все, що стосується історії священної, світської, давньої, нової, латинської, грецької, варварів», наголошував Григорій Сковорода що на наше переконання, і досі не втрачено дійового навчально-виховного, науково-методичного значення.

*Соломаха Марія Петрівна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук., проф.*

Г. С. СКОВОРОДИ ДО ФЕНОМЕНОЛОГІЇ: «ГОСПОДИ, ЛЮДИНИ НЕ МАЮ ...: «ЦІЛОЇ» ЛЮДИНИ»

В реальному повсякденні, як і в життєздійсненні в цілому, людина не пристосована в усієї значущості й неповторності її індивідуальності, натомість, зазначає Григорій Сковорода, є лише “ сон істинної людини”, наголошуючи : “Знай, що ми позбавлені в собі цілої людини...” і в першу чергу – з причини відсутності знань про себе, свій внутрішній світ. Не відаючи про існування можливих внутрішніх якостей, ми ними і не володіємо. “Не розуміти себе самого – це те ж таки, слово в слово, що згубити себе”, а отже “пізнати себе” і “знайти людину – одне і те ж”[2, с. 155]. Проблема “цілої” людини порушується у діалозі “Науркіс. Розмова про те: пізнаний себе” у розмові Друга і Луки, останній, зокрема зазначав, що хоча “Святе Письмо – райський хоч та харч ... думок”, але він все ж картав себе за те, що “не міг відчутти у тих словах жодного смаку, хоча вони й солодкі”. При цьому проводиться паралель з людиною, котра “здаля

дивиться на райські квіти, не чує їхнього запаху, а тільки вірить, що вони дихають чудовим якимось духом” [с 155]. Григорій Сковорода вдається до цієї аналогії, аби чіткіше показати реальне нерозуміння людьми своєї глибинної, в усіх її розмаїтих проявах внутрішньої суті, постійно від них прихованої, володіючи лише уявленнями поверхневими, не завершеними у важливіших якостях: люди позбавлені “цілості”! На запитання ж Луки:”Хіба немаємо й небачимо в собі людей?” – Друг промовляє :”А яка користь:мати,але не розуміти? Споживати, а смаку не чути?...” [2, с 155].

Визначальною передумовою повернення до життя “в собі цілої людини” є у першу чергу безпосереднє відкривання, розвиток можливості все вичерпніше “самому себе бачити” поглядом, збагаченим найнеобхіднішими для цього знанням про себе.

Чому ж би, отже, не намагатися пізнавати себе, якщо відсутність подібних знань загрожує людському життєздійсненню і є, зрештою, самозгубою? Чому ж бо не збагнути людині себе, адже вона щомиттєво може вільно себе бачити й сприймати?

Необхідність кожного здобутися на статус “цілої” людини є життєвою, що може й повинно вирішуватись як непроникальна мета на шляху самопошуку, як “добудови” людини “цілої”. При цьому Г.С. Сковорода зосереджує увагу на “головній нашій людині”, адже зовнішнє, тілесне існування має розглядатися як уповні залежне від мислення, бо думка є панівною для людського буття, вона “розмислює, радожить, визначає, приневолює”, “хвилюється день і ніч”, вона є нашим “місцеперебуванням”, а отже “думка- це ми, а ми – це наша думка”. Подібні розмисли спрямовують на звільнення людини від тілесної залежності, але це, застерігає С. Г. Сковорода, непрямий шлях лише розширення знань завдяки буцімто віднаходженню “повного бачення” своєї зовнішності, як інколи підступно робляться поспішні висновки.

Бо глибоко не засвоєні, не переосмислені та, зрештою, і не пережиті нові думки-проминальні. За усієї їх, як на перший погляд, життєвої значущості, вони залишаються позірними, не здатними виконувати очікуваної від них дійової інтеративно – творчої ролі в процесах внутрішньої саморозбудови та збагачення людської індивідуальності.

Як чинник у першу чергу життєбуттійнісний, духовний, пізнання людиною себе – це внутрішній, живий процес реалізації не просто розширення самих по собі знань, але проявляється його дією як поступового життєстверджуючого перетворення людини. Тут існує повна аналогія зі статусом глибокої віри, постійно артикулює Г. С. Сковорода, адже, як відомо, легка віра швидко вичерпується:”Що раптово запалюється, те раптово й згасає. Але тверде діло з твердістю укріплюється, тому що рада не буває без повільності” [2, с. 158]. Становлення “цілої” людини заповнює жива тканина внутрішнього діалогу взаємозініційованих переживань, ідеалів, сердечних думок із доконечно їм притаманними щирими розрадами та зміцненими повільностями порадами.

Тому Друг і застерігає :”Прощу, не поспішай! Хто швидко приліплюється до нової гадки, той скоро й відпадає. Не будь легковажний. Випробовуй обережно кожне слово, водночас давай місце йому в своєму серці”. Бо людина не здатна відразу відчувати та переживати не лише “чудовий дух” високих істин, але навіть не поверхове, глибинне значення більшості явищ та процесів з причини якраз своєї “нецілісності”, наголошує Друг[2, с.157]. Зрештою, з міркувань Г. С. Сковороди випливає, що “цілою” здатна жити повноцінним життям як сповненням життєпроявами кожної миті свого життя людина. Життя “цілої” людини – повноцінне, бо зреалізовує вищі життєбуттійні цінності – віру, надію, любов, сповідування яких демонструє особисту свободу: повноцінним, “цілим” життям живе індивідуальність особистості, спроможна, життя не марнувати, а самотійно й відповідально наповнювати необхідними самотворчимипроявами. Адже, наголошував Г.С. Сковорода:

“Ми тебе зовсім марнуєм,
О життя щасливий час!
Мов тягар на спині, чуєм,
Тратим марно повсякчас ” [1, с.71].

Поступове “входження” людини у необхідний для неї її по-людськи природний статус “цілості” є розгортанням людського життя як виходом на свій неповторний життєвий шлях процесами індивідуального змужніння себе як нової людини, результату її духовної праці самопізнання на самозаглиблення. Мужність “цілої” людини упевнено демонструє розуміння переваг “чесної миттєвості”, “святості дня” та “чистоти року”, адже, проголошує Г.С. Сковорода:

“Краще мить чесно жить, аніж день в мислях злих,
Краще в святі день пробуть, аніж безбожний рік.
Буде чистий хай рік, ліпш ніж десять брудних,
Краще десять корисних, аніж безплідний вік”[1, с. 71]

наведені порівнювання та визначені переваги є індивідуально-особистим, неповторним, як на наш погляд, внутрішнім світоглядовофілософським “круглим столом”, активними учасниками якого є всі “впливові діячі” процесу життєздійснення людини: цілі, плани, ідеали, схильності, прагнення, життєвий досвід і т.д. Внутрішній діалог цих “участиків”, як реалізація самопізнання і є, зрештою, процесом внутрішнього “виповнення” та життєпроявами людини у “цілості” її “щомиттєвого” і “щоденного” перебування – людини, “господаря свого дня”. “Ціла” людина сердечно врівноважена завдяки відповідним знанням та діяльності обстоювання життєво важливих пріоритетів, повнотою перебування у єдності умов спроможностями переживати радість свого буття. Саме для такої людини, для якої відкрилась реальність її життєвого простору глибинними індивідуальними зв’язками, екзистенціальним є відкриття актуальності цієї даності – порівняно із непідвладними для неї як минулим, такі прийдешнім. “Ціла” людина живе повноцінним людським

життям – як результатом її внутрішнього народження. Головне для кожної людини, наголошував Г.С. Сковорода – започаткування цього процесу внутрішнього самопізнання – самозростання керуючись глибокою вірою в можливість “істинної” людини, визначальними життєвими засадами для якої є пізнані нею істини, свого Бога.

Список використаної літератури

1. Сковорода Г.С. Сад божественних пісень, що проріс із зерен Священного Писання: Пісня 23-тя. (Пер. В. Шевчука) Сковорода Г. С. твори: I 2-х Т. – 1. К.: Обереги. 1994. – с . 71 – 72.
2. Сковорода Г. С. Наркіс. Розмова про те : пізнай себе (Пер. В. Шевчука). Сковорода г. С. твори: I 2-х Т. – Т. 1.- К. : Обереги, 1994. –с. 150—195.

Осинчук Микола Олександрович,

студент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Максюта Микола Єгорович,

д.-р. філос. наук., проф.

«ПІЗНАЙ СЕБЕ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І СВОБОДА ОСОБИСТІСНОГО БУТТЯ

Заклик "пізнай себе" не означає відмову від науково - пізнавальної активності, але зорієнтоване на себе, пізнання не може і не повинно свавільно "здеформуватися" пріоритетністю, як бутімто особливо важливим, освоєнням природних явищ та суспільно-історичних процесів. Цей заклики є застереженням від невиправданого перебільшення ролі науки та наукових знань у достойному людини життєздійсненні. Їх однозначно позитивне поцінування, як бутім то самодостатнього здобутку, спотворює розуміння людиною свого покликання, її внутрішню пироду, пробуджує безпідставну самовпевненість і гординю, що також є і проявами несвободи. Але подібне засудження наукових знань, вочевидь не означає нехтування наукою, як такою на чому неодноразово наголошував український мислитель. Ним не сприймається лише намагання " підійматися" до усе більших висот, спираючись на наукові знання, які є відображенням речей і предметів, що обмежує вихід за безпосередню сприймувану дійсність, зокрема, зміцнюючи нерозуміння прихованої порожнечі "світської пустелі", схильності до "честолюбства" , "срібллюбства" , "насолодлюбства" та підступності мирського світу зла. Але, докладаючи відповідні вияви волі, прагнення бути вільною, людина може й повинна подолати це зло і, відповідаючи на питання : " То що ж робити ? " , він закликає: " Збери розсипані по пустелях світських, по честолюбству, по срібллюбству та насолоднюлюбству думки твої і ввійди

в середину себе, обмини стіни і завісу мертва мертвої твоєї храмини" [, с. 221].

Проявами "живого життя" зманіфестується свобода особистості. Адже здійснюване "збиранням своїх думок" входження "всередину себе" є у першу чергу життєвий процес внутрішнього зростання, духовного зміцнення "свого дому" , як, водночас, і віддалення від недостойного людини, для душевного спокою-світу зла, якому має протистояти людина вільна. Завдяки науці збагачується знання про існуючий світ, природну дійсність - як відблиск вищої божественної реальності, не підддатний для освоєння науковими методами. Тому свідченням гідності людини є і відповідне відношення до природознавства та природничого пізнання. Розуміння істинного призначення, можливостей і меж науково - пізнавальної діяльності, переконаний Григорій Сковорода, є істотним показником духовності людини, розвиненості її "верховної науки" Він наголошує, що двері до "верховної науки" відкриті завжди і всюди - для будь - якого століття, країни, статей і віку людини, яка, внутрішньо вільна налаштовується на освоєння цієї науки. Адже кожна людина прагне до щастя, чим, між іншим, якраз і нехтують усі науки, крім "верховної", заснованої на самопізнанні людиною своєї внутрішньої природи, свого Бога, що, вочевидь, не є і не може бути обмежене гносеологічним відношенням. Віддалення від "тіні" , як становлення людини гідної у її свободі, яка мислить вільно , вона помірно і самостриманно сприймає, переосмислює, пізнаючи глибинні зміст і смисл божественного слова-як відображення невидимого. Вона " у волі Божій" розбудовує внутрішній світ, також сприймаючи під " виглядом зовнішнього тіла" , "божественне і невидиме". Але "зовнішнє тіло" не є і не може бути перешкодою для вільного відношення до "божественного і невидимого" людини гідної і вільної у своєму внутрішньому спокої. Останній є дійсно присутньою якістю людини, вільної, для якої зовнішній світ є її світом як налагоджуваним простором свободного життєздійснення і що, отже , відзначається подоланням протистояння. Пробуження та зміцнення любові до своєї душі, як місця перебування з любов'ю зібраних думок "по чужих пустелях", а повернення додому для людини завжди в радість, також поступово погамовує невиправдану прихильність до суєтного - як існування, так і знання. У світлі чого поступово втрачають свою як до цього, на перший погляд, визначальну роль, надбання і матеріального світу, і наукового пізнання. Тому для Г. Сковороди важливо, відтак, відрізнати "вченого", котрий "багато споживає" , від "мудрого" , який "мало їсть зі смаком" - "мудрість і смак є одне і те ж", зазначає він.

І тому, як зманіфестування людинолюбства та життєлюбства філософія Г. Сковороди артикулюваннями достойності самопізнання людини, як практично зреалізування любові до своєї душі, опікується користю вищої гідності - душевною: Мудрий наділений смаком поцінування і активного сприймання душевно корисного, та здатного приносити душевну радість і мир. А з іншого боку, поява душевної радості може також свідчити

про внутрішню інтелектуальну, мислительну розвиненість, про вміння вольового зосередження та зорієнтованість і людського істинного самопізнання - і наукового пізнання матеріального світу - як спілкування людини зі своєю дійсністю. Спілкування передбачає рівність, взаємоповагу, оброзичливість партнерів, що вкрай важливо у сучасному світі. Воно спрямовує до вищих духовно - моральних цінностей, розуміння рівноправності усіх, хто спілкується.

Розуміння цього права - необхідна вихідна умова вільних, необмежуваних самовиявів, можливості бути собою. Нерозвиненість духовно - душевного, внутрішнього світу обертається переважанням у житті другорядного, що відмежовує справжню сутність, яка між тим завжди потребує бути оприявленою, розвиненою на шляху відповідної духовної праці подолання втечі від життя, бо коли по суті, не помічається головне - унікальний, неповторний внутрішній світ своєї прихильності, інтереси, потреби потенціальні творчими можливостями. Але без докладання вольових зусиль, вони вочевидь не можуть бути " виведені" на поверхню зовнішніх умов життя що ніколи не були, є і не можуть бути у цьому відношенні нездоланими перепонами: творча особистість завжди своєчасна. Кожна людина живе у своєму часі та місці, як покликана наповнювати цей часопростір своїм життєздійсненням - її життям повинна розгортатися її самість, поєднуватися із дійсністю її індивідуальна неповторність. Життя особистості - неперервно здійснюване спілкування - зі світом, культурою, природою, іншою людиною, зі своїм внутрішнім світом, зі своїм Богом.

Спілкування - екзистенціальні вияви людини, що за самою їх природою є постійним при - відкриванням її індивідуальної суті, переживанням її унікальності: простір поширення її неповторності, розвитку, збагачення її самобутності. У XX ст. з особливою гостротою, і в першу чергу у контексті вироблення смислу життя людини, переживалась проблема його кінченості. Спілкування ж уможливило якраз позитивно стверджувальне поєднання трагізму кінченості та смислового наповнення життя. Обрана людиною позиція - відповідь у спілкуванні є реальною можливістю знову й знову проявляти себе, бути собою у кожному даний момент " тепер" , " тут" і в даному неповторному самобутньому аспекті демонструвати глибинно особистісні інтелектуальні, духовно - моральні якості, доводити до практичного здійснення себе - до самоздійснення у давньому відношенні, оприявнюючи багатство невичерпності відповідей - смислів. У спілкуванні миттєвістю особистісної визначеності репліки - відповіді досягається можливість не просто вступити у швидку течію ріки життя, а й призупинити її. Кожна мить життя отримує смисл, - як і життя в цілому, що складається з миттєвостей. У кожному репліку - відповідь у спілкуванні людина вкладає уся себе, свої можливості, життєвий досвід, у ній вона - цілісна.

Людина сповнюється кожною реплікою - відповіддю, мобілізуються, активізуються її духовні, душевні, фізичні якості, це - постава її повноти, як

неповторної особистості, вихід у "простор" кожної миті людини у її цілісності, можливість жити кожної миті своїм цілісним життям, єдністю життєвих можливостей. Життя як таке, життя в цілому - конечно, обмежене, ви-значене часом та місцем, але воно має бути значиним у даному часі та місці, тим, що людина по-своєму здійснити, змогла своїм голосом "щось" промовити світові. За цим "щось" - її світ можливостей і здійснення, а помовляння і є реалізацією прагнень самоувиразнення, продемонструвати себе у дійсності. І лише за таких умови " промовляння" має для людини смисл - є її смислом, хоча й тимчасове і обмежене, але розпоширюється смислом людини у дійсності. І, як представлене безмежжям індивідуально самобуттійнісних промовлянь до світу, сповнене смислу, життя отримує можливість здолання обмеженості. Самобуттійнісне життя це особливе мистецтво. Зреалізовувати у такий спосіб життя спрмагається особистість на рівні надскладних вимог, володіючи тонким умінням успішно керувати кораблем свого життя у наперед абсолютно невідомому життєвському морі. " Що ж бо вітрило, весло, як судном не керує мистецтво?". (Овідій). Вона здатна зреалізовувати життя не розпорошено-примхливо, а відповідально - осмислено в усій повноті його особистісно стверджувального розгортання. Її життя " розгортає" її суть, воно простує по шляху її глибинної сутності, якої вона гідно спрмагається дотримуватися, а її народження - передумова до життя, яке вона має особистісно створювати, як відповідь на цей дарунок. Між тим зазвичай люди найчастіше чинять навпаки. " Поспішає стати дорослим, а затим шкодує за дитинством. Втрачає здоров'я заради грошей і тут же витрачає гроші, аби повернути здоров'я. Думає про майбутнє із таким нетерпінням, що ігнорує сучасним а зрештою не має ані сучасного, ані майбутнього. Живе так, ніби неколи не помре, а помирає так, ніби ніколи й не жила". Людина покликана зреалізовувати життєві істини, відкриваючи можливості для виявів своїх індивідуальних здібностей, прагнень ідеалів - життя людини має бути переживанням її самобуттійності. "Є форма буття" уякій" постає абсолютно явно, ніби очевидний факт повсякденного досвіду", "душевним", "психічним" - "безпосереднім самобуттям". Воно " найближче до нас, точніше - збігається з нами самими", а між тим і "найменш відоме, найчастіше залишається непоміченим". "Це - сфера внутрішнього душевного життя - не такою, як вона постає для холодного зовнішнього спостереження та витлумачення, а як безспередньо відкривається у самому її переживанні".

Особистість - в умінні своїм життєвим процесом гармонізувати індивідуальні характеристики у власне буттійнісних виявах, формами культурної творчості легалізувати "безпосереднє самобуття". Життєва процесуальність має діалогізуванням особистості конституюватися повнотою "безпосереднього самобуття", реалізуватися комунікативною насиченістю: життя особистості - турботилов - відповідальне сприймання подій і явищ світу, інших людей на засадах свідомості, що "Я" мого "я" утворюється фактом відповідальності, якої потребують стаждання і провина інших" (Е.

Левінас). Визначальна спрямованість особистісного буття - не зовнішнє до індивідуального, а закорінене в останньому особистісними зманифістуваннями зреалізування " безпосереднього самобуття" .

Особистість - це не, з одного боку, - "індивідуально оформлена повнота людського життя", а з іншого , - вияви її відкритості до світу, повнота життя особистості і є її відкритість діалогізування зі світом - уповні людина як особистість конститується відкритістю діалогу зі світом. За посередництвом відкритого відношення до іншого, для "Я" постає реальність, остання стається завдяки участі у посторі між "Я " і " Ми", смислом людини відзначене культурне буття, реальність для людини представлена у відносинах. "Хто перебуває у відносинах той бере участь у реальності, тобто у бутті, яке не розміщене в цілому у відносинах але і не в цілому перебуває поза ними. Буь-яка реальність є діяльність у якій я беру участь , але яку я не можу присвоїти. Там, де немає участі, нема й реальності. Там, де є присвоєння, там нема участі, нема й реальності. Там, де є присвоєння, там не реальності. Участь бійш повна, чим безпосередніше зіткнення з Ти". "Смисл видимого світу осягаєш лише через культуру, через знання і своє ремесло". Відкритість - не завершений здобуток, а особистісно стверджувальний, неперервно здійснюваний акт, коли інший є шлях і сам вихід "Я" у буття. Визначити щось, значить , вказати на його межі, відмінності щодо чогось. Визначення "Я" досягається у відношенні до іншого "Я", за посередництвом іного доконечно безконечною відкритістю до нього. Причому відкритість є не другорядно-доповняльною, а особистісно присутньо конститууючою. Лише відкрита людина у непевності діалогізування з іншим зустрічає себе. Особистість - індивідуально оформелна повнота буття відкритості зустрічі із собою. По - людськи виражене уміння жити - безальтернативна екзистенційна необхідність, а не просто або може супроводжувати людське життя, або ж і може бути відсутнім. Поза умінням не віддволікатися від істотно відповідного своїй духовній природі на невідповідне немає особистісного буття. Уміння жити забезпечує позитивно стверджувальний розвиток, збагачення особистісних якостей. Це самостверджувальна реалізація життєвої активності, уміння дотримуватися традиційно обстоюваної філософською думкою "середньої лінії" та неприйняття безконечно активізму, уміння поставити собою у надскладних життєвих обставинах. У суспільстві по суті постійно відбувається оновлення смисложиттєвих цінностей, історичний поступ суспільства без цього, зрештою, не здійснюється. Разом з тим даний процес не може й не повинен роглядатися лише, так би мовити, у його позитивному смислі. Доконечно він супроводжується й негативними впливами, у тому числі на представників прогресивних сил, які індетифікують себе із тенденціями оновлення. Особистісно стверджувальне уміння жити полягає у тому, аби виражено, співмірно сприймати, розуміти глибину і значущість змін, що розгортаються , нових тендецій, потреб і завдань та адекватно, відповідально, діяти у стрімко змінюваних суспільних умовах, реалізуючи власний життєвий

шлях, відповідно розбудовуючи себе. Не докладаючи належних інтелектуально - вольових, духовних зусиль, людина принципова не здобувається на самодостатність, наука жити залишиться неосвоєною. Нерідко подібне відтворення самоцінності здійснюється завдяки оволодінню предметами, оминаючи шлях внутрішніх самовиявів, але якраз останній єдиний веде до піднесеного і, одже, здатний підносити людини. Тому розбудовувати себе означає вивільнення на засадах неприминальних духовних цінностей простору для щобільш піднесеного самоствердження, уміння пробуджувати, зміцнювати, розвивати у собі надію - як у фізичному відношені, на покращення умов і засобів життя, так і в духовному, морально піднесеному аспектах - у першу чергу в смислі відповідальності за своє життя.

*Білик Ірина,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СРОДНОЇ ПРАЦІ І ОСВІТИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Григорій Сковорода у своїй байках приділяв велику увагу мотиву "сродної праці". На його думку, праця - це саме природна потреба кожної людини, без якої вона в свою чергу залишилась би мавпою. Адже саме праця зробила з мавпи людину.

Тільки тоді людина буде щасливою, коли пізнає себе, розпізнає свої покликання, нахили чи обдарування, зрозуміє, який рід діяльності зможе принести їй моральне задоволення. Сам процес роботи, а не її результати мають давати втіху. Коли людина – щаслива, вона здатна збудувати щасливе життя для усієї держави. В цій державі головною метою освіти має бути розвиток і зміцнення творчих духовних сил людини. Освіта повинна бути, як вважав Г. Сковорода, доступною для всіх, а її методи сприяти самопізнанню та моральному вдосконаленню.

Без освіти у суспільстві, неможливо досягти гармонії, щастя та благополуччя, тому Г. Сковорода говорив про необхідність поєднання у навчанні і вихованні віри з розумом, науки з етикою, теорії і безпосереднього життєвого досвіду. Він вважає, що навчаючи потрібно спиратися все ж таки на індивідуальні особливості тих, хто навчається. Сковорода був тієї думки, що природні обдарування найкраще розвиваються тоді, коли людина виявляє творчість, ентузіазм, автономність, рішучість у навчанні, коли вона охоплена

бажанням знати і постійно вдосконалюватись. Також він говорив про ланцюг між знаннями і потребою в них, який має бути створено під час навчання: чим ґрунтовнішою є освіта, тим сильнішим є прагнення до досконалішої освіченості і самовиховання.

У навчання він опирався на правильні життєві настанови Біблії та мудрість, яка у філософських творах, зокрема у Платона. Вважав, що це знання, без яких неможливо досягти ані особистого щастя, ані суспільної гармонії.

*Скрипка Артем,
студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

РОЛЬ ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

В сучасному світі освіта дає змогу людям ознайомитись з різними видами творчості, відомими авторами і визначними подіями. Одним з таких відомих авторів був Г.С. Сковорода - просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог.

В 16 столітті він зворушував цілі поселення до інтелектуальної роботи, слухати й навчатись. Та зараз згадують хіба що на його річницю народження. Та я хочу винести деякі тези, які допоможуть зрозуміти, який саме вплив він вніс в людство:

- Мав величезний вплив своїм способом життя, в якому слово ніколи не розходилося з ділом. Подорожуючи, він показував на власному прикладі, що людину створено задля вищих цілей, окрім як гнути спину на панщині.
- Хоча його твори не могли бути опубліковані, вони ширилися в маси через перекази і переписування, завдяки чому українська людина змогла ознайомитися з рідною літературою. С.Єфремов писав: "...досить буде сказати, що сучасники бачили в ньому "мандровану академію" і його самого вважали вартим за університет".
- Вважав, що сенсом існування людства є самопізнання, до якого можна прийти, скориставшись рефлексією. Маючи здатність до самопізнання, людина цілком може розв'язувати насуці проблеми.
- Розуміючи природу речей, природу життя – він поклав своє життя на те, щоб дати змогу майбутньому поколінню віднайти свій шлях розвитку і самопізнання.
- Викриває негативні людські прагнення і пристрасті, і протиставляє їх добродійним ідеалам.

- Намагався донести до читача, що його батьківщина – це найцінніший вид нематеріальної власності, котрий має кожен: ”всяк должен узнать свой народ і в народі себе”.
- У формі простих байок описував ситуацію в світі, і осмислюючи, давав відповіді на них.

Кнуренко Анна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ ЩОДО ЛЮДСЬКОГО ЩАСТЯ

Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Тому опрацювання даної теми є актуальним та цікавим на сьогоднішній день, тому варто визначити головні складові щастя та шляхи проходження до нього. Розглядаючи ці питання, філософ обґрунтовував свої вчення спираючись на Біблію, тому головними в ній постають християнсько-світоглядні категорії: любов, щастя, віра, смерть. Григорій Сковорода виділяє два чинники (віру та любов), що на його думку є одним цілим і існування людини в світі поза цієї єдності є неможливим. Любо та віра дають змогу нам вийти за межі свого звичайного «Я». Вони живлять душу, наповнюють її творчою енергією, підштовхують до справжнього щастя. «Скрізь любов та віру людина пізнає себе» - стверджує Сковорода. Питанням самопізнання був зацікавлений ще Сократ, однак український філософ висвітлює головні чинник віру, надію і любов, як допоміжні і обов'язкові чинники в цьому. Він вважає що протилежні: туга, журба є отрутою людської душі і відмежують її від щастя та істини. Щастя ж, в першу чергу, міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Воно легко досягається якщо людина йшла шляхом віри та любові. І досягнення його залежить від чистоти серця.

Також філософ зазначає що будь-яка людина створення для щастя, однак не всі його досягають. Люди які задовольнялись багатством, почестями, владою роблять велику помилку і є далекими від пізнання справжнього почуття. Вони отримують лише його власний привид який дуже швидко розсіюється. Сковорода закликає, що не в насолоді щастя, а лише в чистоті серця. Також філософ говорить, що важливим аспектом є не лише щирість, а й праця оскільки вона надихає на самовдосконалення та розвиток. Іноді люди допускають помилок і не намагаються пізнати свій

внутрішній світ та удосконалювати його, а використовують лише засоби зовнішнього світу, що не призводить до істини.

Отже, провівши короткі дослідження роздумів Григорія Сковороди з питань щастя та його складових можна зробити висновки, що наше життя має бути радісним і зробити його таким може лише сама людина. Ми повинні не спокушатись на зовнішні привиди достатку, а прямувати лише до справжньої істини шляхом самоаналізу і праці. А також слід запам'ятати, що щастя досягне для всіх.

*Запорожець Карина,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ У ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Глибока сила гуманізму і природи устами вічного просвітителя. Хибно вважати, що Г.С. Сковорода був лише відомим поетом, який залишив по собі не один збірник прекрасних віршів, але й також він був видатним гуманістом, філософом та просвітителем цілого народу, який проніс свої ідеї через усі верстви того часного суспільства. Григорій Савич був справжнім вчителем не одного покоління, бо на основі його філософських праць, які він підкріплював науковими знаннями вчать і нас.

У собі цей митець поєднував найкращі якості, які б ми тільки могли собі уявити: гуманізм, толерантність, любов до праці, любов до рідного народу, прагнення поділитися своїми знаннями і вмінням з іншими, справедливість і небайдужість до долі простих людей. Саме на його любові до праці, любові до природи будувалися засади його вчення, яке було оповито справжнім гуманізмом. Митець прагнув навчити людей, закликав до навчання, наполягав на освіті для кожного, яка б була йому на користь і дозволяла вправно цим навчанням користуватись у повсякденному житті. Все своє життя він мандрував, для того, щоб допомогти людям розкрити їх справжні можливості, розкритися по-справжньому, навчитися жити по-іншому, намагався показати людові їх справжню духовність, яка, як він вважав, була закладена у кожному українці. Його гуманізм та любов до природи захоплює й досі багатьох митців та філософів нашого часу. Деякі з них, саме на вченнях Г.С. Сковороди, будують своє власне світобачення, цитують великого просвітника і ставлять його думки набагато вище ніж власні, тобто, стають його послідовниками.

Григорій Савич вважав, що вчителем є не тільки той, хто вчить словом, а й той, хто власною поведінкою доводить, що має право заслуговувати на це високе звання.

Г.С. Сковорода був і залишається справжнім «просвітителем-гуманістом», який своїми працями про природу, працю, виховання, та найголовніше, демократію, багато в чому випередив західно-європейських просвітителів вісімнадцятого століття.

*Вергун Мар'яна Іванівна,
студентка 3-го курсу ФЗРБ та Е,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА МАНДРІВНИЙ ФІЛОСОФ

Початкову освіту він здобув у своєму селі. Навчання у Києво-Могилянці але кілька разів переривав навчання у ній. Черпав звідти тільки ті погляди які йому подобалися. Після закінчення академії намагався працювати професором але через свою любов до мандрів так і не побудував викладацької діяльності.

У часи життя Г.Сковороди при розформуванні козацтва і пригніченню української інтелігенції було важко писати у звичайних постійних умовах тому не дивно що більшість відомих людей були мандрівниками і часто вивчали історію невеличких містечок. Так Г.Сковорода у своїх мандрах був і у своєму рідному місті Борщів.

Письменник-філософ у своїх творах не раз порушував тему працьовитості, відданості своїй справі, безкорисливості і скромності. У багатьох байках це оспівується у сатиричній формі «Бджола і Шершень». Також він хотів щоб освіта була поширена у всіх верствах населення і як чоловіки так і жінки мали можливість здобувати знання. Закликає людей до розумного життя, чесності, скромності, що притаманні для трудового народу.

В чому «сила» Г.Сковороди?

По-перше, його філософія представляла лінію неоплатонізму і до неї не можна підходити з позиції критеріїв домінуючої на той час лінії західноєвропейської філософії. По-друге, попри своє дилетантство (а можливо, саме завдяки йому), Г.Сковороді вдалося створити оригінальну філософську систему, поєднавши в ній здавалось би непомішані речі – неоплатонізм із вираженням містицизму та епікурейство, християнський погляд на світ, біблеїзм та елементи античної філософії.[1]

Список використаної літератури

1. <http://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2012/11-22-1>

*Веремій Яна Сергіївна,
студентка 3-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКІ ПОВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА

«Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і яких би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острогозька до Києва у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд...», - так сказав про Григорія Сковороду М.Костомаров. Повністю підтримую ці слова, адже постать Григорія Сковороди — постать без перебільшення легендарна, він став таким ще за свого життя. Це надзвичайна людина, крім того, що він був поетом та педагогом, це ще був чудовий філософ, якого недарма прозвали «українським Сократом».

Григорій Савич Сковорода (1722-1794) народився у с. Чорнухи на Полтавщині, походив із козацької родини й навчався в Києво-Могилянській академії. Був співаком хорової капели при дворі цариці Єлизавети, в 1745-1750 рр. перебував в Угорщині, подорожував по Австрії, Польщі, Італії. Викладав у Переяславському та Харківському колегіумах, був домашнім учителем. Улюбленим учнем Г. Сковороди був Михайло Ковалинський, який написав його біографію[1].

Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій — це Григорій Сковорода вважав найбільшим щастям для себе.

Філософ не видав за життя жодної книги своїх творів, але його ідеї, байки, поезії з неймовірною швидкістю поширювались світом, люди переповідали їх один одному, велику їх частину знали напам'ять.

Найбільш творчі здобутки Г. Сковороди – у царині моральної філософії. Філософію він розумів передусім як науку життя та єднання з Богом. Передумовою щасливого життя вважав свободу, поміркованість, “сродну працю” (відповідно до природних нахилів і здібностей кожної людини). Його наука була філософією “серця” [1].

Філософія Сковороди охоплює усі сфери людського життя. Він багато говорить про щастя, розуміння щастя та шляхи досягнення внутрішньої гармонії. Григорій Сковорода пропонує людям почати шлях до щастя з пізнання себе і невинного внутрішнього духовного самовдосконалення. Багато уваги Сковорода приділив і проблемам виховання [2].

Жив Г. Сковорода так, як учив. Він не став ченцем, а з 1769 року обрав мандрівний спосіб життя і слово, яке для нього було філософською категорією – синтезом мудрості, краси як вияву вищої справності, щастя як внутрішньої свободи, самопізнання й самотворення. Було воно й засобом просвіти. Він писав моральні трактати, “диспути”, послання, в яких домінує не тільки філософський метод, а й емоційний настій, художня символіка; водночас з’являлися художні твори, байки та пісні, які теж будили сумління й навчали [1].

Підґрунтя філософії Сковороди становить його концепція про дві натури і три світи. Вчення про дві натури пов’язане з концепцією про три світи, яка стверджує, що все існуюче поділяється на три види буття, або світи — великий (макрокосмос), малий (мікрокосмос) і символічний (Біблія) [3].

Кожний з цих трьох світів має дві натури: матеріальну - видиму - розрізнену, минаючу - і невидиму - вічну, єдину, духовну. *"Эта невидимая натура или Бог, все живое пронизывает и поддерживает, везде всегда есть, был и будет."* Первинною є невидима, духовна натура, видима ж натура є тільки вічною тінню Бога [2].

Властиві всім людям пошуки щастя привели Сковороду до розуміння, що дійсне блаженство людини не в погоні за минаючими благами зовнішнього світу, а в пізнанні себе, знаходженні божественної мудрості й у сродній праці. Саме праця до душі гармонізує відносини людини з Всесвітом *"Нет горшей муки, чем болей мыслями, а болят мысли, лишаясь врожденного дела"* [2].

Свої філософські погляди Г. С. Сковорода найбільш яскраво висловлює в байках, адже саме вони є одним з найкращих засобів пізнання людських відносин, людських характерів. У своїх байках письменник засуджує панівні верстви тогочасного суспільства з їх беззаконням, нахабством і пихатістю. Більшу частину усіх байок Г. С. Сковороди складають твори, провідною думкою яких є думка про необхідність жити «за природою», думка про необхідність працювати за здібностями, за покликанням, за нахилами. Автор вважав, що тільки таке життя і така праця приносять користь суспільству і щастя людині. Найбільш яскраво ця думка звучить у байці «Бджола і Шершень», в якій розкривається радість праці, адже справжнім джерелом щастя Г. С. Сковорода вважав саме її [3].

Жодна сфера життя людини не лишилася поза увагою мандрівного філософа Григорія Сковороди. Його творчість цікава нам і досі, а уважний читач знайде у філософських ідеях Сковороди відповіді й на свої власні питання.

За легендою помер Г. Сковорода як справжній філософ, передбачивши день смерті й самотужки викопавши могилу. Епітафію написав собі сам – “Світ ловив мене, але не впіймав” [1].

Список використаної літератури

1. Борисенко В.К., Брюховецька Л.І., Веселовська Г.І. та ін. Велика ілюстрована енциклопедія України / В.К. Борисенко, Л.І. Брюховецька, Г.І. Веселовська. – К.: Махаон-Україна, 2009. – 504 с.:іл.
2. Григорій Савич Сковорода: до 290-річчя від дня народження: рекомендаційний список / уклад. О. А. Крамаренко; відп. за вип. Т. В. Слабко. – Суми: Сумський державний університет. Бібліотека. Інформаційно-бібліографічний відділ. – 32 с.

*Дзюменко Олена Олегівна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРОБЛЕМА ЩАСТЯ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Лев Толстой, для якого не існувало авторитетів, писав про Григорія Сковороду: "Багато в його світогляді є дивовижно близького мені. Я недавно іще раз його перечитав. Мені хочеться написати про нього. І я це зроблю. Його біографія, мабуть, ще краща за його твори, але які гарні й твори!"

На межі двох періодів історії українського письменства - давнього й нового – височить постать видатного українського поета, педагога, просвітителя, філософа Григорія Савича Сковороди. Його називали українським Сократом, степовим Ломоносовим, нашим Піфагором, Лейбніцем. Д. Чижевський назвав Сковороду першим східнослов'янським філософом... Те, що залишив нам у спадок Григорій Сковорода- Байки Харківські, Збірка "Сад божественних пісень", філософські трактати, листи із учнями, афоризми - це джерело, з якого черпають і будуть черпати насагу нові покоління [2].

У своїх творах мислитель вдало поєднував особисте й громадське. Вірші Г. Сковороди, його байки, притчі, канти (духовні пісні), педагогічні трактати постають морально- філософськими роздумами про сенс людського життя, про пошуки щастя, добра, дружби, любові, свободи, що ґрунтуються на особистих переживаннях автора.

Центральними поняттями філософії Г. Сковороди є проблема щастя.

Філософ говорив: «Перше, що має зробити людина на шляху до щастя, — пізнати себе». Мислитель зазначив: "Щастя твоє в тобі самому: пізнавши

себе, пізнаєш усе, а не пізнаєш себе — ходитимеш у темряві і боятимешся там, де страху й не було. Пізнати себе вповні, пізнати і здружитися з собою – се невід'ємний світ, справдешнє щастя і досконала мудрість." Звичайно, пізнаючи себе, ми пізнаємо Бога, а значить – істину нашого існування [1].

Митець вважає, що тільки Бог може дарувати радість, щастя і захист від зла, що підстерігає на кожному кроці. Переконання філософ наводить у байці «Щука та Рак», де у «силі» митець пояснює: «Без Бога і за морем погано, а мудрому чоловікові весь світ – рідний край: скрізь йому і завжди добре. Бо добро він не збирає з місць, а носить його в собі. Воно йому як сонце у всі часи і як скарб у всіх країнах. Страх Божий – джерело мудрості, і веселощів, і довговічно, а зневіра – солодка їжа, що ховає в собі гірку труту. Важко помітити цю труту, важко ввійти у беззаконня.» Автор переконаний, що у всьому необхідно покладатися на Бога, адже він захистить від лихого і допоможе уникнути «лихого гачка» на який попала щука. Тому наша душа прагне до вічного спокою, до єднання з Богом, оскільки лише в цьому вбачає щастя і радість [3].

Митець висловлює думку, що люди мусять мати чисту совість, адже, будь який, гріх «мутить душу» і вбиває надію на вічне щастя. З цієї причини поет вважає, що відчуття щастя через задоволення тілесних потреб неможливо, бо вони тлінні та ефемерні, а душа вічна і живиться таким же. Чим більше ми будемо потакати земним забаганкам, тим більше відчуватимемо незадоволення і знищуватимемо власне світло.

Також необхідним компонентом для досягнення загального щастя Григорій Сковорода виділяє працьовитість. Митець висловлює думку, що час не варто марнувати безділлям, а трудитися. Лінь є гріхом, що точить душу людини, а труд – шліфує і приносить щастя. На думку мандрівного філософа, праця — це природна, органічна потреба кожної людини. Тільки тоді людина буде щасливою, коли пізнає себе, розпізнає свої покликання, нахили чи обдарування, зрозуміє, який рід діяльності зможе принести їй моральне задоволення. Сам процес роботи, а не її результати мають давати втіху. Ідею спорідненої праці Григорій Сковорода проводить в байках "Собака й Кобила", "Орел та Черепаха", "Жайворонки", "Зозуля і Косик", "Годинникові колеса" та в інших. Особливо яскраво суть цієї ідеї відображено в байці "Бджола та Шершень". Шершень кепкує з Бджоли, що сумлінно збирає мед, і хвалиться, що живе за рахунок її праці. Бджола ж відповідає йому, що збирання меду для неї — задоволення і призначення, що без цього вона не уявляє свого життя, вона для цього народжена і буде робити, доки не помре. Пропагуючи ідею спорідненої праці, поет засуджує людей типу Шершня, людей-паразитів, які живуть крадіжкою чужого, і вшановує образ Бджоли як символ чесності і працелюбства, як образ мудрої людини, що живе і працює за покликанням. Григорій Сковорода пише: «Багато хто, потоптавши природу, вибирає для себе найприбутковіше ремесло, але цим вони лише ошуковують себе». Прибуток не є щастя, істинне щастя можна знайти лише в спорідненій праці, а гроші – приємне доповнення [1,3].

Отже, Григорій Сковорода у своїй творчості висловив свою філософську думку про концепцію щастя. Для філософа щастя – це щось більше, ніж мирські справи, його не слід шукати поза людиною. Щастя залежить від мудрості, яка найбільш виражена у Біблії. Це символічний світ, що можна віднайти у пізнанні самого себе. Усе, що для цього необхідне: чисте серце, відмова від мирських благ, що заповнюють душу заздрістю і жадібністю. Пошуки щастя філософа знайшли своє вираження і в спорідненій праці. Він вважає, що займаючись тією справою, що тобі подобається і приносить задоволення можна прийти до загального щастя. Ось такі прості і водночас складні істини розкриваю перед нами мандрівний філософ Григорій Сковорода.

Список використаної літератури

1. Паласюк І. Самопізнання Г. Сковороди як шлях до єднання з природою для досягнення щастя / І. Пакласюк // Висник Львівського університету. Серія: Філософські науки. – Львів, 1999. – Вип. 1. – С. 38 - 45.
2. Попович М. В. Сковорода Григорій Савич // Енциклопедія історії України : у 10 т. / В. А. Смолій (голова) та ін. ; — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. 607.
3. Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. – К.: Наукова думка, 1972. – 432 с.

Колчанов Юрій Олегович,
студент 3-го курсу ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.

ЯК Я РОЗУМІЮ ВИСЛІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ «З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА»

Григорій Сковорода був чи не найвидатнішим філософом у всій українській історії. Сковорода обстоював права людської особистості в кожній людині, а, в перекладі на конкретну політичну мову того часу, це означало сильну демократичну тенденцію, що була поєднана зі співчуттям до закріпачених селянських мас, з гострою неприязню до московських гнобителів. Як на джерело радощів, а звідси — душевного здоров'я, Сковорода вказує на дружбу. Однак вибирати друзів треба дуже обачно, оминаючи підлабузників і криводушних. Бо нерідко нещирі друзі залучають молоду людину до непомірності, спокушаючи запевненнями, що для чистого все чисте; у таких випадках треба рішуче побороти соромливість і твердо відмовити, а надалі і взагалі відмовитися від спілкування з такими людьми,

— застерігає наставник. Якщо «ми охоче підтримуємо зносини з людьми, які ще досі здорові, але розум яких пошкоджений і насичений отруйним вченням», ми ризикуємо втрапити у їхнє становище.

Афоризм Григорія Сковороди «З усіх утрат, утрата часу - найтяжча» має неабияке значення, тим паче у сучасному житті. На сьогодні, у 21 столітті в світі є багато різних справ, радощів, веселощів, турбот. Але якщо вони повністю поглинуть людину, то вона буде жити, не помічаючи часу. Всякий, хто занадто сильно захопиться цими втіхами, порине у ці справи, буде увесь свій час присвячувати справам і турботам, може втратити дорогоцінний час життя. І цю втрату неможливо поновити, неможливо відвернути, неможливо пережити ще раз.

Життя поза часом може вилізти боком через багато років. Прикладом такого розкладу подій можуть бути деякі молоді люди. Вони весь свій час проводять за веселощами та втіхами. Вони радіють ним і не можуть нарадітися, тим самим витрачаючи на них свій час. Але час рухається тільки вперед і з його плином вони усвідомлюють, що вони стають старішими та слабшими. Вони втратили свій дорогоцінний час. Їм треба було розірвати ці часові путі, зупинитися, створити сім'ю, завести дітей, щоб коли вони стануть старими і слабкими, за ними було кому доглядати. Але вони цього не зробили. Вони не помічали плину часу.

Час іде. Історія плине. Живучи день у день, прокидаючись, ідучи на навчання чи на роботу, ми не замислюємося, яке, власне, коротке наше життя. І що (хто б там чого не казав) воно у нас одне. І, марнуючи час, ми марнуємо своє життя.

Дуже довгі вагання, перегони за тим, що дає нам хліб і можливість нормально жити, — за грошима. Дріб'язкові сварки і бездумне цілодобове сидіння перед телевізором, одно образний спосіб життя - це все марнує наш час, розмінює дорогоцінне золото хвилин і годин, які можна було б прожити інакше. Історія пам'ятає правителів і воїнів, поетів і музикантів. Інколи лишаються на її сторінках імена простих людей, що здійснили щось видатне.

Тому треба завжди знати — час іде тільки вперед. Його неможливо повернути назад. Через це треба цінувати кожную хвилину свого життя.

Калініна Катерина Павлівна,
студентка 3-го курсу ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.

ЯК Я РОЗУМІЮ ВИСЛІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ «СВІТ ЛОВИВ МЕНЕ, ТА НЕ СПІЙМАВ»

Григорій Савич Сковорода був видатним філософом в історії українського народу. Його цитати і вислови досі мають неабияке значення для людей на сьогоднішній день. Завдяки своєму способу життя мандрівного філософа він бував у багатьох містах України. Сковорода мав величезний вплив на своїх сучасників і на подальше українське громадянство, і то не лише своєю етичною наукою, а головним чином своїм життям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом: його вчення було в повній згоді з його життям. Його філософські твори певними місцями переплітаються з платонізмом та стоїцизмом. Філософ вважав, що сенс всього існування людини – це подвиг самопізнання. Сковорода обрав собі шлях мандрівника, який не обтяжений сім'єю, домівкою, речами, умовностями світу, обов'язками, домовленостями. Він не знав суєти, не сушив собі голову, де спатиме, що їстиме, не боявся хвороб і смерті. Владнання усіх можливих негараздів він повністю поклав на Боже провидіння і почувався щасливим від природних задоволень, простих і безтурботних насолод.

Підґрунтя філософії Сковороди становить його концепція про дві натури і три світи, згідно з якою світ складається з двох натур — видимої і невидимої, зовнішньої і внутрішньої, тварі й Бога. Вчення про дві натури пов'язане з концепцією про три світи: все існуюче поділяється на три види буття, або світи — великий (макрокосм), малий (мікрокосм) і символічний (Біблія). Розв'язання наскрізної у філософії Сковороди проблеми щастя мислиться ним через нове народження людини, через розкриття її божественної суті, виявлення таланту, закладеного в неї Богом, що забезпечує не зовнішнє вимушене заняття, а працю за покликанням. На думку Сковороди, духовне відродження людей, здійснення ними зродної праці автоматично призведуть до злагодженого функціонування суспільства.

Його вислів, що викарбуваний на власній могилі «Світ ловив мене, та не впіймав» я розумію так: до самої своєї смерті філософ залишався вільним у, мовби, поневоленому світі. Сковороду спокушали високими світськими посадами, все з тим же наміром — ізолювати його від людей. Харківський губернатор пропонував: «Чесний чоловіче! Чому ти не візьмеш собі якогось певного стану?» А Григорій Савич йому відповів: «Шановний пане! Світ подібний до театру. Щоб грати в театрі з успіхом і похвалою, беруть ролі за здібностями. У театрі актора хвалять не за знатність діючої особи, а за те, як він вдало грає її. Я довго міркував про це і після великого випробування себе побачив, що не можу представляти в театрі світу жодної особи вдало, крім низької, простої, безтурботної, самотньої. Я обрав собі цю роль — і задоволений».

Сковорода навіть відмовив у візиті цариці Катерині II (до якої дійшла слава про нього і вона зажадала його побачити), заявивши через її посередника князя Потьомкіна: «Скажіть цариці, що я Україну не покину — моя дудка і вівця мені дорожчі царського вінця».

Не потрібні були Сковороді слава й почесні, високі посади і багатства. За щастя він вважав життя за совістю, а головне в житті — залишатися самим собою, бути вільним і незалежним. Великий філософ обрав шлях втечі від світу зла й досягнення свободи духу. У спокусливі сіті заради великого багатства і панства, заради "лакомства нещасного" Сковорода так і не дався. І тому напис «Світ ловив мене, та не впіймав» повноправно викарбуваний на його могилі.

*Моргун Альона Сергіївна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФІЯ МАНДРІВНОГО ФІЛОСОФА

Григорій Савич Сковорода – найяскравіша постать в Україні XVIII ст., а його оригінальна гуманістична творчість “була ґрунтом для розвитку української філософії і літератури” [1]

Видатний український філософ, просвітителі і поет Григорій Савич Сковорода до самої своєї смерті був мандрівним філософом, який розділяє сократівське розуміння філософії як «любові до мудрості», яка веде людину до усвідомлення та розвитку свого духу як сенсу всього його існування.

Сковорода розглядає філософію як науку про людське щастя, як спосіб самопізнання і самовдосконалення людини. Людина виступає як вінець творіння, істинний суб'єкт і мета філософствування. Особлива увага в творчості Сковороди приділяється проблемам співвідношення добра і зла, совісті, боргу, щастя, сенсу життя. [2]

Філософію Григорій Сковорода вважав тією міфічною провідною ниткою Аріадни, що допомагає людині вийти із найскладнішого становища в житті. За ним «філософія чилілюбомудріє спрямовує усе коло справ своїх до того, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, якість думкам, яко головівсього». [4]

Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій — це Григорій Сковорода вважав найбільшим щастям для себе.

Г.С. Сковорода стверджував, що головною метою людського життя є філософія, бо голова справ людських є дух його - думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, благородство серцю, світлість думкам, як голові всього. Тут погляди філософії і релігії збігаються, адже Біблія теж

вчить, як зробити благородним людське серце. Але у розумінні Сковороди Біблія не базувалася на одкровенні, а у його філософії було мало християнсько-релігійних догм. Тому Сковорода був релігійним мислителем, і в той же час - філософом, тому що метою свого життя ставив тільки пошук істини.

Його філософське вчення виникало під впливом багатьох джерел і тому має досить складний характер. Найчастіше Сковорода звертається у своїх міркуваннях до висловлень представників таких шкіл, як піфагорійці, кініки, кіренаїки, стоїки, скептики. В поглядах на проблеми моралі й етики авторитетами для Сковороди є Піфагор, Діоген, Сократ, а сама його філософська система сформувалася під впливом Платона і неоплатоніків. Широко використовував Сковорода також ідеї вітчизняних просвітителів С. Полоцького, Ф. Прокоповича, П. Могили, Д. Туптала та народну творчість: міфи, казки, прислів'я.

Філософія Сковороди охоплює усі сфери людського життя. Він багато говорить про щастя, розуміння щастя і шляхи досягнення внутрішньої гармонії. Григорій Сковорода пропонує людям почати шлях до щастя з пізнання себе і невинного внутрішнього духовного самовдосконалення. Багато уваги Сковорода приділив і проблемам виховання, розробивши прекрасну, струнку і просту, проте дійсно геніальну систему виховання.[3]

Головними рекомендаціями Г.Сковороди щодо вибору гідного життєвого шляху і досягнення особистого щастя є самопізнання і богопізнання, які по суті ідентичні. Адже людина, що керується принципом „пізнай себе”, приходить до Бога. Розвиваючи ці ідеї, мислитель вперше в українській освіті наголосив на тому, що основою правильного, відповідного природі розвитку особистості, який веде до щасливого життя, повинні бути схильності, здібності та обдарування людини.

Григорій Сковорода дійшов висновку, що головне - вчасно помітити нахили дитини і в жодному разі не створювати перешкод на шляху її духовного та професійного розвитку. Коли дозволити селянській дитині, якщо вона того хоче, стати музиком і все своє життя присвятити цьому справді прекрасному мистецтву, а синові монарха дати змогу працювати на землі, якщо він не має бажання, а головне - хисту керувати країною, люди стануть щасливішими. Коли займаєшся улюбленою справою, навіть результативність твоєї діяльності відчутно збільшується. Але Григорій Сковорода міркував не тільки про щастя кожної людини окремо: коли кожен бути зайнятим своєю «сродною» працею, саме суспільство стане краще, бо кожна людина — від хлібороба до полководця — робитиме свою справу творчо, професійно і з задоволенням.

Список використаної літератури

1. Попов П.М. Григорій Сковорода.: Життя і творчість: Літ. портрет. –К.: Дніпро, 1969. – 172 с.
2. Чижевский Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., 1992.

3. Григорій Савич Сковорода : до 290-річчя від дня народження : рекомендаційний список / уклад. О. А. Крамаренко ; відп. за вип. Т. В. Слабко. – Суми : Сумський державний університет. Бібліотека. Інформаційно-бібліографічний відділ. – 32 с.
4. Життя і творчість Григорія Савича Сковороди / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scovoroda.info/>

***Нечепоренко Анастасія,**
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

Г.СКОВОРОДА – НАРОДНИЙ ФІЛОСОФ

На зорі нового, третього тисячоліття фігура геніального українського народного філософа Григорія Савича Сковороди набуває дійсно вселенське значення. Його різноманітна унікальна особистість викликає величезний інтерес не тільки професійних істориків, філософів, політологів, а й усіх дослідників найскладніших питань розвитку сучасного світу. Він був мислителем, філософом, письменником, педагогом, музикантом, глибоким знавцем духовної спадщини античності і середньовіччя, інтелектуальних досягнень ранньомодерного часу.

Головними роздумами Г. Сковороди як творчої особистості були роздуми про щастя людини і шляхи його досягнення. Ними наповнилася його творчість. "Як хочеш бути щасливим, не шукай свого щастя за морями ...", бо, як вважав Г. Сковорода, воно не тільки поруч з тобою, воно «всередині тебе", "в твоєму чистому серці, у твоїй чесній душі, що живе за законами Божими і велінням Божим". Ця думка повторюється в різних варіаціях, сентенціях, біблійних тезах, але лаконічно вона передана у формулі: "Щастя твоє і світ твій, і рай твій, і Бог твій всередині тебе є". Досягти щастя - означає прислухатися до свого внутрішнього голосу, вислухати себе. Цілком увійти "в храм свій", жити в гармонії з природою, з Богом, бо тільки це приносить щастя, це передбачено тобі "блаженною натурою". Усе, що потрібно людині, сили, які тримають його на світлі, протистоять злу, він має в собі від природи. Потрібно тільки все пізнати, відкрити в собі і використовувати на благо. Понад чверть століття жив серед простого народу філософ. Його роздуми про сенс людського життя проходять через його твори. У байках Сковороди є важливим мотив "сродної праці", праці, яка є природною потребою кожної людини. Без праці людина не може мати щасливого життя і морального задоволення, переконує Григорій Савич.

Вчення Г. Сковороди про шляхи досягнення людиною щастя, хоч і приваблювало своєю мудрістю, але було утопічним. Адже йшлося в ньому про природне, а не про суспільне людини. Людина ж поза громадою, поза суспільством, часто диктує свої умови не думаючи. Однак вчення Сковороди - це роздуми: чи варте чогось суспільство, яке не цінує в людині вроджених здібностей, не дозволяє йому розкрити себе, реалізувати їх сповна? У байках Сковорода розкриває благородство людей, життя яких проходить у "сродній" праці. Студент прагне працювати за покликанням, яке дасть йому велике моральне задоволення для душі і буде корисним для суспільства. Але є ще одна загальна умова щасливого життя - доброзичливе ставлення людини до людини, взаєморозуміння, взаємоповага, вірність. Г. С. Сковорода писав: "Щасливий той, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вмів користуватися ним".

*Сукач Інна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРО ВІРШ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ "ВСЬКОМУ МІСТУ ЗВИЧАЙ І ПРАВА"

У пісні «Всякому місту — звичай і права...» автор ставить в один ряд і засуджує здирників і бюрократів, розпусників і пияків, ледарів і підлабузників. Цей твір є класичним прикладом соціальної сатири в українській літературі. У ньому сатира виражається гострим і лаконічним засудженням кар'єристів, купців-лихварів, поміщиків і козацької старшини, які намагаються загарбати чужі землі, панської розбещеності, пияцтва. У вірші «Всякому місту – звичай і права» письменник виступає проти соціальної несправедливості, існуючої бюрократичної системи, що принижує людську гідність. Г. Сковорода розмірковує над тим, що багато людей перебувають у полоні своїх згубних пристрастей, марно витрачають життя, обманюють інших, наживаються за їх рахунок. Також він звертається до теми судочинства - "Ладить юриста на смак свій права", вважає, що все це спокуси, які затуманюють розум людини і відволікають її від роздумів.

Для ліричного героя одна турбота — як прожити життя чесно, по совісті. Але смерть нікого не пощадить — ні царя, ні мужика, і постати перед нею спокійно може лише той, у кого совість, як чистий кришталь. Кожна строфа віршазакінчується однією думкою — про що має турбуватися людина. У творі багато перелічень, порівнянь, дотепних висловів, які характеризують марнославство людей.

Поезія відбиває історію тогочасного суспільства. Григорій Сковорода переймався долею селян, які за кріпацтва були віддані поміщикам у довічне рабство, тому проблема свободи в закріпаченій Україні була по-особливому актуальна. Ліричний герой, розмірковуючи над питанням, що таке свобода, заперечує порівняння цього людського блага із золотом: «зрівнявши все золото, проти свободи воно лиш — болото». В останніх двох рядках він згадує і славить Богдана Хмельницького як символ вольності — у другій половині XVII століття ще живими були в народній пам'яті бої за визволення з-під національного й соціального гноблення.

Викриваючи експлуататорів, показуючи їх жорстокість, паразитизм, неуцтво, брутальність, лицемірство, письменник приходять до висновку, що сучасне йому суспільство — це жахливий світ виснажливої праці трудового люду.

*Рубіновська Софія Ростиславівна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

СКОВОРОДА – ПИСЬМЕННИК ТА ФІЛОСОФ

Релігійний філософ, просвітник і письменник-гуманіст Григорій Сковорода — унікальна постать, за висловом І. Франка, чи не найпомітніша з усіх духовних діячів наших XVIII ст.

Його пісні, байки, притчі, трактати показують: практично неможливо відрізнити в Сковороді письменника від філософа і навіть людини. Мене зацікавили саме його байки, яким він надав самостійного значення.

Отож, я пропоную розглянути одну з тих, які мене зацікавили найбільше. Я думаю що кожному відома праця «Бджола та Шершень» із збірки «Байки Харківські». Розповідну частину її складає обмін думок цих персонажів із приводу праці, плоди якої привласнено іншими. Для зарозумілого Шершня вона не має сенсу та свідчить нібито тільки про дурість Бджіл. Натомість крила та трудівниця стверджує найвищу цінність виконання обов'язку як сегмент доброділання у світі: таким, як вона, незрівнянно більша втіха збирати мед, а ніж їсти його.

Кого ж уособлюють ці тварини?

Шершень — узагальнений образ людей, що живуть грабунком інших і створені лише для того, щоб їсти й пити. Бджола ж — мудра людина, яка трудиться в «сродному ділі», тобто за своїм покликанням. Чимало Шершнів безглуздо кажуть: навіть студентів вчити, як щонічого за це не має. Вони не розуміють, що справа, яка припадає до душі,

дає найбільше задоволення. Такі люди йдуть до ВНЗ аби просто отримати диплом і мати вищу освіту. Але ж немає більшої радості, як «жити за натурою», тобто виконувати своє природне призначення в житті.

Отже, підсумовуючи все вищесказане можна зробити наступні висновки. У своїх байках Г. Сковорода закликає людей до розумного життя, чесності, скромності — рис, що притаманні трудовому народу, засуджує паразитизм, зазнайство. Твори письменника пройняті сатирою і тонким гумором, насичені елементами народно поетичної творчості, зокрема прислів'ями та приказками, які посилюють їхній ідейний зміст, роблять влучнішими.

Письменник майстерно і з тактом поєднує народну мудрість із власною оцінкою зображуваного.

*Сова Альона Вадимівна,
студента економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА – УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ?

Сковорода Григорій Савович – український філософ, поет, музикант, педагог, чиє ім'я займає досить високе місце серед імен знаменитих філософів. Він вів життя мандрівного жебрака-філософа й продовжував традиції демократичної української культури.

Сократ – давньогрецький філософ, один із фундаторів діалектики, «філософії людини» та має тики як «науки про дух». По собі не залишив жодних творів, свої думки викладав на вулицях, у майстернях митців, босим й у жебрацькому одязі. Мірою речей вважав людину як розумну істоту.

Що ж спільного є між Сократом і Сковородою? Григорій Савович – перший філософ на Русі в точному значенні цього слова. Він, як і Сократ, закликає до самопізнання, а вже звідси – до пізнання навколишнього світу. Свої вчення також викладає й в усній формі – у розмовах, діалогах, піснях. Всі твори, написані Сковородою, ні разу не публікувалися, а розповсюджував їх у вигляді рукописів сам автор і його прихильники.

Також Сковорода й Сократ були схожі своїм заглибленням в етичні норми поведінки. У самому осередді філософських зацікавлень як одного, так й іншого лежить поняття самопізнання. Цілу низку тверджень Сократа можна побачити в діалогах Григорія Сковороди. Питання праматерії, яка начебто породила все розмаїття буття, Сковороду, подібно до Сократа, цікавило менше, бо першопочаток він пояснював теологічно.

Саме тому Григорію Савовичу Сократ видався близьким, і звернення до нього у всі часи було намаганням зрозуміти себе, духовну само визначеність. Адже духовна сутність людини виявляється через осмислення основ людського буття, а це завжди напружений діалог, де зустрічаються різні точки зору та ті чи інші явища й з'ясовується справжній зміст вчення, його сутність.

Та існує істотна відмінність між цими видатними філософами, на яку у своїй праці «Загублена українська людина» вказував Микола Шлемкевич, писавши: «Ми називаємо Сковороду українським Сократом, однак мусимо добре пам'ятати одне – велику різницю між тими двома моралістами. Сократ проповідь моральної відбудови й очищення виніс на базари й протиставив її мужньо й одверто панівній тоді софістиці. Він смертю заплатив за свою мужність. Сковорода зі своєю правдою жив на затишних пасіках поміщиків, далеко від широких шляхів і їх су толоки»

Отже, Сковорода, як і Сократ, вважав, що знання - ключ людини до самопізнання й вдосконалення, та Сократ був націлений більше на вдосконалення політики держави й рівня її життя, а Сковорода ж намагався зробити людей щасливими, допомагаючи їм жити у гармонії з собою й навколишнім світом.

*Камінська Катерина,
студентка 1-го курсу
факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРОБЛЕМА ЩАСТЯ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

На межі двох періодів історії українського письменства - давнього й нового – височить постать видатного українського поета, педагога, просвітителя, філософа Григорія Савича Сковороди. Його називали українським Сократом, степовим Ломоносовим, нашим Піфагором, Лейбніцем. Д. Чижевський назвав Сковороду першим східнослов'янським філософом... Те, що залишив нам у спадок Григорій Сковорода- Байки Харківські, Збірка "Сад божественних пісень", філософські трактати, листи із учнями, афоризми - це джерело, з якого черпають і будуть черпати наснагу нові покоління [2].

У своїх творах мислитель вдало поєднував особисте й громадське. Вірші Г. Сковороди, його байки, притчі, канти (духовні пісні), педагогічні трактати постають морально- філософськими роздумами про сенс людського

життя, про пошуки щастя, добра, дружби, любові, свободи, що ґрунтуються на особистих переживаннях автора.

Центральними поняттями філософії Г. Сковороди є проблема щастя.

Філософ говорив: «Перше, що має зробити людина на шляху до щастя, — пізнати себе». Мислитель зазначив: "Щастя твоє в тобі самому: пізнавши себе, пізнаєш усе, а не пізнаєш себе — ходитимеш у темряві і боятимешся там, де страху й не було. Пізнати себе вповні, пізнати і здружитися з собою – се невід'ємний світ, справдешнє щастя і досконала мудрість." Звичайно, пізнаючи себе, ми пізнаємо Бога, а значить – істину нашого існування [1].

Митець вважає, що тільки Бог може дарувати радість, щастя і захист від зла, що підстерігає на кожному кроці. Переконання філософ наводить у байці «Щука та Рак», де у «силі» митець пояснює: «Без Бога і за морем погано, а мудрому чоловікові весь світ – рідний край: скрізь йому і завжди добре. Бо добро він не збирає з місць, а носить його в собі. Воно йому як сонце у всі часи і як скарб у всіх країнах. Страх Божий – джерело мудрості, і веселощів, і довговічно, а зневіра – солодка їжа, що ховає в собі гірку труту. Важко помітити цю труту, важко ввійти у беззаконня.» Автор переконаний, що у всьому необхідно покладатися на Бога, адже він захистить від лихого і допоможе уникнути «лихого гачка» на який попала щука. Тому наша душа прагне до вічного спокою, до єднання з Богом, оскільки лише в цьому вбачає щастя і радість [3].

Митець висловлює думку, що люди мусять мати чисту совість, адже, будь який, гріх «мутить душу» і вбиває надію на вічне щастя. З цієї причини поет вважає, що відчутти щастя через задоволення тілесних потреб неможливо, бо вони тлінні та ефемерні, а душа вічна і живиться таким же. Чим більше ми будемо потакати земним забаганкам, тим більше відчуватимемо незадоволення і знищуватимемо власне світло.

Також необхідним компонентом для досягнення загального щастя Григорій Сковорода виділяє працьовитість. Митець висловлює думку, що час не варто марнувати безділлям, а трудитися. Лінь є гріхом, що точить душу людини, а труд – шліфує і приносить щастя. На думку мандрівного філософа, праця — це природна, органічна потреба кожної людини. Тільки тоді людина буде щасливою, коли пізнає себе, розпізнає свої покликання, нахили чи обдарування, зрозуміє, який рід діяльності зможе принести їй моральне задоволення. Сам процес роботи, а не її результати мають давати втіху. Ідею спорідненої праці Григорій Сковорода проводить в байках "Собака й Кобила", "Орел та Черепаха", "Жайворонки", "Зозуля і Косик", "Годинникові колеса" та в інших. Особливо яскраво суть цієї ідеї відображено в байці "Бджола та Шершень". Шершень кепкує з Бджоли, що сумлінно збирає мед, і хвалиться, що живе за рахунок її праці. Бджола ж відповідає йому, що збирання меду для неї — задоволення і призначення, що без цього вона не уявляє свого життя, вона для цього народжена і буде робити, доки не помре. Пропагуючи ідею спорідненої праці, поет засуджує людей типу Шершня, людей-паразитів, які живуть крадіжкою чужого, і вшановує образ Бджоли як

символ чесності і працелюбства, як образ мудрої людини, що живе і працює за покликанням. Григорій Сковорода пише: «Багато хто, потоптавши природу, вибирає для себе найприбутковіше ремесло, але цим вони лише ошукують себе». Прибуток не є щастя, істинне щастя можна знайти лише в спорідненій праці, а гроші - приємне доповнення [1,3].

Отже, Григорій Сковорода у своїй творчості висловив свою філософську думку про концепцію щастя. Для філософа щастя – це щось більше, ніж мирські справи, його не слід шукати поза людиною. Щастя залежить від мудрості, яка найбільш виражена у Біблії. Це символічний світ, що можна віднайти у пізнанні самого себе. Усе, що для цього необхідне: чисте серце, відмова від мирських благ, що заповнюють душу заздрістю і жадібністю.

Список використаної літератури

1. Паласюк І. Самопізнання Г. Сковорода як шлях до єднання з природою для досягнення щастя / І. Пакласюк // *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки.* – Львів, 1999. – Вип. 1. – С. 38 - 45.
2. Попович М. В. Сковорода Григорій Савич // Енциклопедія історії України : у 10 т. / В. А. Смолій (голова) та ін. ; — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. 607.
3. Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. — К.: Наукова думка, 1972. — 432 с.

***Вороніна Алла Володимирівна,**
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ЛЕГЕНДАРНИЙ ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

Постать Григорія Сковорода — без перебільшення легендарна, він став таким ще за свого життя. З дитинства спраглий до знань, він навчався спочатку в дяка, який і помітив таланти дитини. Потім справдилася мрія юнака — навчатися в Києво-Могилянській академії. Сковорода з дитинства виявляв безліч талантів: він мав прекрасний голос, грав на кількох музичних інструментах, був уважний, спраглий до знань, мав неабиякий хист до мов та наук. Упродовж свого життя Г. Сковорода невпинно вчився. Вчився в уже згаданих Києво-Могилянці, багато займався самоосвітою, навчався у природи та людей, навіть у своїх власних учнів... Можливо, саме ця здатність, спрага до засвоєння нового, невгамовний пошук істини, праця над самим собою і

привели Сковороду до того рівня духовного та розумового розвитку, якого він досяг.

Перший український філософ не видав за життя жодної книги своїх творів, але його ідеї, байки, поезії з неймовірною швидкістю поширювались світом, люди переповідали їх один одному, велику їх частину знали напам'ять. На щастя, твори Сковороди збереглися в своїй більшості. Хоча хіба вони могли не зберегтися, коли час не владний над творчістю такого рівня?

Народився український філософ Григорій Сковорода на Полтавщині 22 листопада 1722 року у родині малоземельного козака Сави Сковороди. Пізніше Сковорода любив називати себе Григорієм Вар - Савою, тобто Сином Спокою.

Перелічуючи коло занять Сковороди, можна згадати його вчителювання в маєтку Томаров, відвідування Троїце-Сергієвської Лаври, 10-літню викладацьку роботу в Харківському Колегіумі. Саме тут Сковорода познайомився зі своїм майбутнім учнем – Михайлом Ковалінським. Юнак не відразу прийняв свого вчителя, він не смів і думати, що гідний його дружби, хоча з захопленням, подивом і повагою ставився до способу його життя і філософських ідей.

Сковорода направляв Ковалінського у його філософському пошуку, ділився своїми думками, вчив філософії як практичній моралі. Справжнім щастям для філософа стала ця дружба, і в учні він бачив своє продовження. Дружба, писав Сковорода - "мое единственное утешение и мое сокровище, ее я ценю больше, чем пирамиды, мавзолеи и другие царские памятники".[2]

Біограф Сковороди — його учень і приятель М. Ковалінський — так малює мандрівне життя Сковороди: «Філософія, оселившись у серці Сковороди, давала йому найщасливіший стан, можливий для земнородного. Вільний від пут усякого примусу, суєти, турботи, піклування, він знаходив усі свої бажання виконаними через їх незначність.»[1]

Його філософське вчення виникало під впливом багатьох джерел і тому має досить складний характер. Найчастіше Сковорода звертається у своїх міркуваннях до висловлень представників таких шкіл, як піфагорійці, кініки, кіренаїки, стоїки, скептики. В поглядах на проблеми моралі й етики авторитетами для Сковороди є Піфагор, Діоген, Сократ, а сама його філософська система сформувалася під впливом Платона і неоплатоніків.[2]

У своїх працях Григорій Сковорода вчив, що існують три світи: один великий і два малих. Великий світ - Всесвіт - Макрокосмос, що складається з безлічі світів. Другий - Мікрокосмос – маленький світ чи людина. І третій - світ символів - чи Біблія. Ідеї, запозичені Сковородою з Біблії, проглядаються у всій його філософській системі.

Сковорода визнає, що "Библия есть наисовершеннейший и наумудрейший орган", "она — аптека, наполненная божьей премудростью для лечения душевного мира, не исцеленного никакими земными

лекарствами". У символічному світі Біблії зібрані фігури всіх небесних, земних і підземних речей, що ведуть людську думку до поняття вічного.

Кожний з цих трьох світів має дві натури: матеріальну - видиму - розрізнену, минаючу - і невидиму - вічну, єдину, духовну. "Эта невидимая натура или Бог, все живое пронизывает и поддерживает, везде всегда есть, был и будет." Первинною є невидима, духовна натура, видима ж натура є тільки вічною тінню Бога.

Властиві всім людям пошуки щастя привели Сковороду до розуміння, що дійсне блаженство людини не в погоні за минаючими благами зовнішнього світу, а в пізнанні себе, знаходженні божественної мудрості й у середній праці. Саме праця до душі гармонізує відносини людини з Всесвітом "Нет горшей муки, чем болей мыслями, а болеют мысли, лишаясь врожденного дела".

Отже, повернувшись до минулого і згадавши великого українського філософа, я можу зробити висновок, що вклад такої людини в історію української філософії є дуже великим.

Список використаної літератури

1. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. — К.: Вид-во "Оріє" при УКСП "Кобза", 1992. — 230 с. — (Спадок).
2. Григорій Савич Сковорода: до 290-річчя від дня народження: рекомендаційний список / уклад. О. А. Крамаренко; відп. за вип. Т. В. Слабко. — Суми: Сумський державний університет. Бібліотека. Інформаційно-бібліографічний відділ. — 32 с.

Горобець Вадим Дмитрович,
студент 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.

ПРОСВІТНИЦЬКА ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Розвиток духовної культури України та її народу нерозривно пов'язаний з іменем великого філософа, поета і письменника, педагога Григорія Сковороди, який жив і творив у XVIII столітті. Григорія Сковороду відносять до типових представників української просвітницької філософії, а також часто називають українським Сократом. Його біографія засвідчила рідкісний приклад узгодження власної філософської системи із обраним ним способом життєвої поведінки, що, безперечно заслуговує поваги. Він виступає з протестом проти світу, в якому панують жорстокі порядки,

соціальна нерівність, ганебні пристрасті. Сковорода таврував можновладців, пройнятих жадобою наживи та владолюбністю. Світ зла у нього досить конкретизований, його носіями він вважає поміщиків, глитаїв, здирників, панство, духівництво.[2, с.103]

Григорія цікавлять морально-етичні, естетичні принципи, питання педагогіки та виховання всебічно розвиненої і високоморальної особистості. Крім того, Сковорода звертається до питання побудови світу та сенсу людського життя і щастя.. У словах філософа «Світ ловив мене, та не впіймав...», викарбуваних за його ж заповітом на власній могилі, закладено всю сутність філософії Сковороди, у центрі якої перебувала людина та проблема досягнення нею щастя та гармонії з оточуючим світом.[2, с.110]

Пройшовши складний шлях боротьби із зовнішнім «світом», який, попри всі зусилля, так і «не впіймав» його, Сковорода дійшов висновку, що «коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне — то й усе світле, щасливе, бажане. Оце є філософія». Саме таку філософію — філософію життя і прагнув створити «український Сократ», гармонійно поєднуючи основоположні принципи своєї філософської творчості та власний спосіб життя.[3, с.74]

Завдячуючи М. Ковалинському, учню та другу українського філософа, який склав його біографію, можна подивитись на життєвий шлях та творчість Сковороди. 3 грудня 1722 року в полтавському селі Чорнухи з'явився на світ такий визначний філософ. Він навчався з перервами у Києво-Могилянській академії, де "... швидко перевершив ровесників своїх успіхами і похвалами". Потім майже рік він провів у Троїце-Сергієвій лаврі, поповнюючи свої знання в її бібліотеці. Понад 25 років життя Сковорода провів у мандрах по Слобожанській Україні, що давало письменнику-мислителю багатий матеріал для творчості. Г. С. Сковорода прийшов у філософію майже у 50-річному віці, розпочавши мандрівне життя, коли створював свої філософські діалоги, трактати, притчі та проповідував своє філософське вчення. Усе його життя до цієї мандрівки було лише підготовкою до неї та осмисленням проблем буття.[4, с. 9]

Формування світогляду філософа разом з придбанням життєвого досвіду ґрунтувалося на його багатосторонній обдарованості, з одного боку, і існуючій соціальній обстановці – з іншої. Він був "мислителем самобутнім, оригінальним. Він не повторював сліпо думки і теорії своїх попередників, а переосмислював їх крізь призму свого світоуявлення і відповідно до самим ним поставлених перед філософією завдань. Він був справжнім сином часу свого і свого народу". [1, с.150]

Своє філософське вчення Сковорода сформував під впливом античної і середньовічної європейської філософії (Фалес, Піфагор, Сократ, Платон, Аристотель, Пліній); народної творчості (міфи, легенди, думи, перекази,); вітчизняного просвітництва (К. Транквіліон-Савроковецький, Ф. Прокопович, С. Полоцький, М. Козачинський). На противагу філософії професорів Києво-Могилянської академії Григорій відходить від догматичного наслідування

своїх учителів,тяжів до ідей Платона, які в академії були об'єктом критики. Він зосередився на етико-гуманістичній проблематиці: у нього на передньому плані не світ, а людина і духовне начало в ній. Він підносив природу до Бога, засвідчував другорядність людської плоті й понад усе ставив у людині істинно людське — духовність, дух, зводячи до них сутність людського життя.[2, с. 87]

Г. С. Сковорода стверджував, що головною метою людського життя є філософія, бо голова справ людських є дух його – думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, благородство серцю, світлість думкам, як голові всього. Г. Сковорода вважав, що сутність речей не лежить на поверхні, її не можна пізнати безпосередньо органами відчуття. Справжнім пізнанням є тільки пізнання внутрішньої суті, «закономірності», «натури», тобто пізнання істини. Основною проблемою філософії Сковороди є людина, її щастя включно з шляхами його досягнення. Роздуми Г. Сковороди спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Він шукає відповідь на складні життєві питання – хто така людина, який зміст її життя, для чого ми приходимо у цей світ, які основні грані людської діяльності. Справжнє щастя, підкреслював він, полягає в розумному задоволенні матеріальних і духовних потреб, у душевному спокої, в корисній праці, в гармонійному поєднанні того, що задовольняє внутрішні духовні вимоги людини, і того, що служить інтересам загалу. Шлях до щастя, на думку мислителя, лежить через самопізнання, що відображені в гаслах – «пізнай себе», «поглянь у себе». Філософ вважає, що найважливішим у людині є її душа, або як він називає «серце», із якого виходять і думки, і бажання, і почуття. Теорія самопізнання спрямовує людину до пізнання цієї божественної сутності.[4, с. 20]

Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного «Я». «Крізь любов та віру людина пізнає себе», – твердить Сковорода. Пріоритет тези «пізнай себе», як відомо, належить Сократу. Але у Сковороди була новою для філософських вчень теза про необхідність пізнання природи людини у таких її вимірах як віра, надія, любов. Філософ наполягає на тому, що запорукою здоров'я людини є її радість, так званий кураж.[3, с. 93]

Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні сфери духовного життя народу: науку, релігію, культуру, мистецтво. Можна однозначно стверджувати, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.[1, с.188]

Григорій Савич Сковорода посідає унікальне місце в історії української культури. Він, у повному розумінні слова, – учитель життя, який на особистому прикладі показав сучасникам гідний його зразок. Водночас, багатогранна творча натура мислителя втілює квінтесенцію і найвищий зліт української бароково-просвітницької культури XVII- XVIII століть.[4, с.376]

Список використаної літератури

1. Бойченко І.В. Філософія історії: підручник. / І.В. Бойченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – с. 723
2. Горський В.С. Історія української філософії: навч. посібник. / В.С. Горський. – 4-е видання, доп. – К.: Наук. думка, 2001. – с.376
3. Ткачук О.В. Філософія Г. Сковороди як система / О.В. Ткачук // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. – 1999.- с. 192.
4. Чижевський Д.І. Філософія Г. Сковороди /Д.І. Чижевський. // Хроніка 2000. – К., 2000.–с.474.

*Куракса Діна,
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ

Вихованцем Києво-Могилянської академії був видатний український філософ Г.Сковорода (1722-1794).

Основне спрямування його праці зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук.

Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривне пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

Не втративши авторитету проповідника та вчителя, Сковорода, прагнучи навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Поділяючи світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальный аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра.

Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю.

Але є ще й інший аспект проблеми, те, що називається підтекстовою філософією Сковороди. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного "Я". Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя.

"Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – твердить Сковорода. Принцип "Пізнай себе", як відомо, не вперше з'являється у Сковороди. Пріоритет у цьому плані, звичайно ж, належить Сократу. Але принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини.

Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі – її радість, кураж.

Таким чином, звертаючись до трактування Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення.

На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія "щастя". Щастя міститься в нас самих, досягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його, вважає мислитель. Ті, хто задовольнився багатством, почеснями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягають щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який у кінцевому рахунку перетворюється на прах. Г.Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя, та наводить приклад, що сталося з вченням Епікура про щастя. Люди побачили зовнішній бік його вчення про щастя як насолоду, тому й лають його за це до сьогодення. Не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям Утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" – це не тільки вираження

необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне досягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Г.Сковорода прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г.Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить щастя досяжним для всіх. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково досягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя Г.Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність), вдоволення, яке впливає із спілкування людини з природою. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне. Переважного значення філософ надає Вічному, нетлінному началу.

Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне. В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється

людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г.Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

Веремій Яна Сергіївна
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКІ ВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА

«Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і яких би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острозька до Києва у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд...», - так сказав про Григорія Сковороду М.Костомаров. Повністю підтримую ці слова, адже постать Григорія Сковороди — постать без перебільшення легендарна, він став таким ще за свого життя. Це надзвичайна людина, крім того, що він був поетом та педагогом, це ще був чудовий філософ, якого недарма прозвали «українським Сократом».

Григорій Савич Сковорода (1722-1794) народився у с. Чорнухи на Полтавщині, походив із козацької родини й навчався в Києво-Могилянській академії. Був співаком хорової капели при дворі цариці Єлизавети, в 1745-1750 рр. перебував в Угорщині, подорожував по Австрії, Польщі, Італії. Викладав у Переяславському та Харківському колегіумах, був домашнім учителем. Улюбленим учнем Г. Сковороди був Михайло Ковалинський, який написав його біографію.

Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій — це Григорій Сковорода вважав найбільшим щастям для себе.

Філософ не видав за життя жодної книги своїх творів, але його ідеї, байки, поезії з неймовірною швидкістю поширювались світом, люди переповідали їх один одному, велику їх частину знали напам'ять.

Найбільш творчі здобутки Г. Сковороди – у царині моральної філософії. Філософію він розумів передусім як науку життя та єднання з Богом. Передумовою щасливого життя вважав свободу, поміркованість, “сродну працю” (відповідно до природних нахилів і здібностей кожної людини). Його наука була філософією “серця”.

Філософія Сковороди охоплює усі сфери людського життя. Він багато говорить про щастя, розуміння щастя та шляхи досягнення внутрішньої гармонії. Григорій Сковорода пропонує людям почати шлях до щастя з пізнання себе і невинного внутрішнього духовного самовдосконалення. Багато уваги Сковорода приділив і проблемам виховання.

Жив Г. Сковорода так, як учив. Він не став ченцем, а з 1769 року обрав мандрівний спосіб життя і слово, яке для нього було філософською категорією – синтезом мудрості, краси як вияву вищої справності, щастя як внутрішньої свободи, самопізнання й самотворення. Було воно й засобом просвіти. Він писав моральні трактати, “диспути”, послання, в яких домінує

не тільки філософський метод, а й емоційний настій, художня символіка; водночас з'являлися художні твори, байки та пісні, які теж будили сумління й навчали.

Підґрунтя філософії Сковороди становить його концепція про дві натури і три світи. Вчення про дві натури пов'язане з концепцією про три світи, яка стверджує, що все існуюче поділяється на три види буття, або світи — великий (макрокосмос), малий (мікрокосмос) і символічний (Біблія).

Кожний з цих трьох світів має дві натури: матеріальну - видиму - розрізнену, минаючу - і невидиму - вічну, єдину, духовну. Первинною є невидима, духовна натура, видима ж натура є тільки вічною тінню Бога.

Властиві всім людям пошуки щастя привели Сковороду до розуміння, що дійсне блаженство людини не в погоні за минаючими благами зовнішнього світу, а в пізнанні себе, знаходженні божественної мудрості й у сродній праці. Саме праця до душі гармонізує відносини людини з Всесвітом.

Свої філософські погляди Г. С. Сковорода найбільш яскраво висловлює в байках, адже саме вони є одним з найкращих засобів пізнання людських відносин, людських характерів. У своїх байках письменник засуджує панівні верстви тогочасного суспільства з їх беззаконням, нахабством і пихатістю. Більшу частину усіх байок Г. С. Сковороди складають твори, провідною думкою яких є думка про необхідність жити «за природою», думка про необхідність працювати за здібностями, за покликанням, за нахилами. Автор вважав, що тільки таке життя і така праця приносять користь суспільству і щастя людині. Найбільш яскраво ця думка звучить у байці «Бджола і Шершень», в якій розкривається радість праці, адже справжнім джерелом щастя Г. С. Сковорода вважав саме її.

Жодна сфера життя людини не лишилася поза увагою мандрівного філософа Григорія Сковороди. Його творчість цікава нам і досі, а уважний читач знайде у філософських ідеях Сковороди відповіді й на свої власні питання.

*Синіцина Ірина Сергіївна,
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У сьогоденному світі активно ведеться дискусія чи необхідна філософія для сучасної людини? Як вона може використовувати знання минулого?

Також актуальними залишаються питання: яке призначення людини, як знайти гармонію з оточуючими і самим собою та в чому полягає феномен віри для індивіда.

Розглянемо філософську спадщину Г.С. Сковороди, видатного українського філософа, якщо не як способом вирішення проблеми, то одного з варіантів вирішення сформованих протиріч.

У своєму першому соціофілософському творі «Начальная дверь» Г.Сковорода розвинув вчення про два світи чи дві натури, з яких складається весь світ: одна натура — видима, друга — невидима. Видимий світ — це світ матеріальний, невидимий — духовний, «божественна сутність», де Бог, який існує в усьому — природі, людині, і він є істиною — ідеєю.

Весь світ складається з трьох світів: великого, малого та символічного; великий (космос) - це природа; малий (мікрокосмос) - людина; символічний - Біблія. У кожному світі існують два начала: Бог або вічність і матерія або тимчасове; у всій природі дух панує над матерією.

Для досягнення і особистого щастя людини і суспільного блага Сковорода радив: не входити в «несродную статью», не нести посаду, природі протилежну, не навчатися до чого не народжений. Все це носить у Сковороди назву «несродности». Вказати свою спорідненість - одна з найважливіших завдань самопізнання і розкриття волі Божої, яка перебуває в людині; поза успішного вирішення цього завдання не може бути для людини годі й казати про щастя. У своїх філософських творах Сковорода, між іншим, виступав проповідником ідеї національності. Сковорода намагався поєднувати розум і віру. Розум повинен прагнути до пошуків істини, яка не дана людині Богом, а поступово відкривається їм.

Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо, так і у автора роботи немає таких глибоких знань по кожному з напрямів. Однак, що можна однозначно зтверджувати, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Отже, немає особливої потреби писати про те, що вчення Сковороди виникло не на пустому місці. Можна лише відмітити, що ще грецький філософ Сократ, на чий вислови часто спирався Сковорода, вважав моральність, доброчесність і мудрість тотожними поняттями. Мандрі Сковороди в образі "старця" також нагадують проповіді Сократом своїх ідей на вулицях і площах.

Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що на неї можна спиратися в наш непростий час, коли людина накликає на себе небезпеку результатами своєї ж праці, коли при збільшенні числа храмів зберігається зростання злочинності, коли праця людини втратила всяку

привабливість, а життя стало безцільним (якщо вона не пов'язана з накопиченням капіталу) і незахищеним.

Список використаної літератури

1. Головне про філософів: Григорій Сковорода на сайті Культурного центру «Новий Акрополь»
2. Життя і творчість Г.С. Сковороди.

Хоменко А.В.,
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.

ТВОРЧІСТЬ Г. СКОВОРОДИ

При першому знайомстві з людиною, ми дивимося на те, як людина виглядає зовні: чи дорогий одяг, чи відкритий у нього вигляд, чи рівні риси обличчя, красиві і чисті. Ми дивимося на те, як людина рухається, на ходу, жести, поставу, фігуру, на поверхневий характер людини, на її «зовнішнє ієство». Іншими словами, при першій зустрічі ми бачимо людей такими, якими вони хочуть нам здаватися.

Але, як правило, перше враження оманливе. Не можна судити про людину, не пізнавши її гарненько. Часом хороші якості ховаються глибоко в душі. А іноді зовсім навпаки, людина виставляє свої кращі сторони на показ. І далеко не завжди під яскравою упаковкою ховається смаколик.

Рідко коли під дорогим та пафосним одягом ховаються посправжньому хороші якості, які важливі для спілкування і дружби. Без яких всі ці дорогі речі нічого не варті. Наприклад щирість, щедрість, доброта, вміння підтримати словом чи ділом...Нажаль, люди забули, що насправді є справжніми цінностями. Для деяких людей властиво мислити поверхнево. На мій погляд, на цю саму «яскраву обгортку» потрібно заслуговувати. Взагалі, люди повинні бути тими, ким вони є насправді.

Я захоплююся оригінальними людьми, які мають фантазію. Я вважаю, що зовнішній образ людини повинен відображати її душу. Це має бути справжня частина тебе, а не обманка.

Не потрібно видавати себе за когось іншого, приписувати собі якості, яких немає насправді. Або навпаки, не потрібно засуджувати себе ні за що, «обростати» неіснуючими проблемами і вважати себе гірше за інших. Просто потрібно бути самими собою – це найголовніше. Кожна людина прекрасна і

унікальна по-своєму. Треба тільки знайти в собі ту зірочку, яка буде виблискувати!

Коли ми знайомимося з новими людьми, то в першу чергу звертаємо увагу на зовнішній вигляд людини: як вона одягнена, як говорить, як поводить. Якщо тобі щось не подобається в новому знайомому, то знайомство може і не перерости в товариство і дружбу.

З плином часу, часто спілкуючись, ми краще пізнаємо один одного. Стають зрозумілими причини вчинків, розкривається внутрішній світ людини. Адже тільки з часом можна дізнатися: чи добра людина, чи просто лицемірить, розумна вона чи хвалькувата. А коли ти цінуєш і поважаєш людину, то її зовнішній вигляд вже не має такого великого значення, як раніше.

Так давайте будемо намагатися, щоб наше обличчя не надто сильно відрізнялося від нас самих. Давайте будемо любити і приймати себетакими, якими ми є! Адже ми – це ми! І ми народжені саме такими!

Григорій Сковорода – автор літературних і філософських творів. Наскрізною ідеєю філософії й художньої творчості є пошук людського щастя. Мислитель прагнув пізнати сенс людського життя і вбачав його не в тому, щоб здобути багатства, пошесті, а в постійному прагненні людини до самовдосконалення. Закликаючи земляків до самовдосконалення, поет у той же час засуджував потворні явища світу. Він бачив. Що існують люди, які не дбають про свою душу і ведуть паразитичний спосіб життя.

Сатиричний вірш «Всякому місту – звичай і права» спрямований проти свавілля поміщиків і козацької старшини, зажерливості лихварів, розбещеності, пияцтва. Необхідною умовою щастя поет вважав свободу. Цьому присвячена його поезія «Delibertate» (у перекладі «Про свободу»). У поезії прославляється воля як найвище благо в людському житті. При цьому Сковорода вдається до такого порівняння: якщо порівняти золото зі свободою, то проти неї воно болото. На завершення автор уславлює гетьмана Б. Хмельницького як відомого захисника свободи, прославляючи мужність, який боронив рідну Україну від чужоземного гніту.

*Лагута Віра,
студентка факультету
ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Проблема людини в творчості українських філософів є далеко не буденним явищем, яке легко й просто можна вписати в систему соціально-економічних, політичних та культурних відносин, що їх людина застаеться з народженням і покидає зі смертю. Звичайно, не треба заперечувати того, що в українській філософії проблема людини розглядається в контексті її соціально-економічних, політичних та культурних зв'язках, адже людина й народ, як цілість, являють собою носія тих відносин, у яких людина живе й творить, радіє й страждає, бореться й здобуває, перемагає й програє. Але це ще не визначає сутності феномена людини, бо все це скоріше є фактом, умовами, середовищем вияву та реалізації людського буття. То в чому ж тоді сутність людини, яка не тільки й не просто працює, думає, спить, їсть, щось читає, насолоджується життям і т. д. Окрім цього, є ще щось, що становить підвалину, основу, ядро людського єства. Це невидимі духовні пориви, творчі бажання, постійне тяжіння до чогось нового й долання старого, той сутнісно-духовний та психологічний менталітет, який нічим не вимірюється і який виявляється на поверхні суспільного буття лише в об'явах (добрих чи злих). У творчості таких українських філософів як: Г.Сковорода, М.Гоголь, Т.Шевченко, Леся Українка та ін. є чітко виражене прагнення досягнути й осмислити глибинні основи людської сутності – ті основи, які визначають її екзистенційність, щось таємниче, невидиме, загадкове, але основоположне, джерельне як свого роду рушій дії, прагнень і мислення людини.

Екзистенціальна методологія філософського екзистенціалізму вказує на специфічність особистісного життя людини, її екзистенцію. Адже специфічність людини як унікальної істоти («екзистенція»), визначається Ж.-П.Сартром як «ніщо»: «Екзистенція є те, що не є, і не є те, що є». Таке дещо парадоксальне визначення означає лиш ту загальновідому істину, що людський індивід, особистість, відрізняється від інших людей своїм внутрішнім духовним світом, який принципово не «схоплюється» ніяким об'єктивним спостереженням, хай навіть «озброєним» найновішими засобами сучасної техніки. Адже внутрішній світ людської особистості є, по-перше, її індивідуальний життєвий досвід, пам'ять, тобто, її минуле – те, що вже не є, по-друге, до внутрішнього світу належать бажання, задуми, проекти, плани, мрії, тощо.

Отже, лише екзистенційна методологія може адекватно підійти до людської тематики, оскільки навіть природа, виробництво, біологічна будова організму беруться під кутом зору їх зв'язку і взаємозв'язку з людиною, у їх екзистенціальному вимірі.

Особливо ефективним має бути застосування екзистенціальної методології для пізнання України, українства, української історії та культури в силу близької дотичності цієї методології до змісту українського світоглядно-філософського менталітету.

Змістовне відновлення і відродження української національної культури, історії та інших сфер духовної життєдіяльності українського світу може отримати розмаїття екзистенціальних підходів. Особливо плідних

результатів слід шукати від використання методологічного потенціалу категорії «ментальності», оскільки лише в цьому напрямі можемо шукати змістовно-істинної відповіді на питання про критерії приналежності до української інтелігенції багатьох діячів культури, що писали польською або російською мовами (С.Оріховський, М.Гоголь, П.Юркевич та ін.) і, відповідно, приналежності їх творчих доробків до тієї чи іншої культури.

Екзистенціально-індивідуалістичні риси українського менталітету, що виростають, як вже говорилося, з особливостей способу життя наших пращурів, виявились співзвучними гуманістично-неоплатонічним орієнтаціям східного (візантійського) християнства з його спрямуванням на «внутрішню людину», неповторність людського індивіда, особистості. Звідси увага і незмінний інтерес вітчизняних інтелектуалів до екзистенціально-гуманістичної тематики в агіографічній літературі, (від києворуських любомудрів Іларіона, Феодосія Печерського, Кирила Туровського та ін. до полемістів 16-17ст. і діячів Київської Академії), яскравою індивідуальною авторською позицією полемічної літератури – літератури, в якій сформувався яскравий світоглядний феномен культури вітчизняного середньовіччя. Останній, в свою чергу, постає живильним джерелом класичної української світоглядної культури 18-19 століття (від Г.Сковороди до Т.Шевченка). Отже, індивідуалістичність українського національного характеру мала, як бачимо, гуманістичне спрямування, тобто супроводжувалася повагою до іншої особистості терпимістю, і відкритістю. Цей дух терпимості та відсутність національної зарозумілості перейшов згодом до характеру козацтва і лишився в народі до сьогодні.

*Польнік Євген,
студент факультету
ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНА СИСТЕМА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода – відомий і невідомий одночасно. Його філософія – це відображення життя, думка – прояв особистості, мислення – душевний стан. Він цікавий, передусім, тим, що жив і мислив в епоху, коли матеріальний інтерес переважав духовний. І саме занепад духовного інтересу визначав духовний занепад суспільства. Зараз ми перебуваємо у тій же сфері проблем, коли духовні, моральні цінності стають не такі важливі і необхідні, матеріальне є самоціллю сковородинівського «цього світу» - світу, який

захоплює, змінює, перетворює людину у суспільний інструмент і, фактично, не залишає місця для формування її «Я».

Філософія Г.Сковороди є високо етичною системою, в центрі якої стоїть унікальне, ні до кого не подібне, людське «Я». Він зосередив усю увагу на тому, що цінність суспільства полягає в тому, що людина, ні до кого не подібна істота, здатна себе пізнати, виховати в особливу, вищу істоту, субстанцію розумну, яка може керувати собою і відповідно створювати те, що називається «добротворення».

Своє філософське вчення Сковорода сформував під впливом античної і середньовічної європейської філософії. При цьому, він відходить від догматичного наслідування своїх учителів, засвідчуючи це вже в загально філософській орієнтації.

Він завжди заперечував віру на формальному рівні і вважав, що віра істинна тільки тоді, коли вона служить добротворенню у цьому світі. Відповідно, має бути вихована ціла система цінностей для людей, які в силу свого розвитку, в силу своєї духовної наповненості і складатимуть певну духовну ноосферу, яка і є отим балансуючим, отим доброносним первнем, що робить суспільство світлим, осяяним, сонячним на противагу ночі, яка бачиться в ньому в образі людини, яка шукає матеріальних благ, на противагу людині дня, яка шукає чистого серця.

Як висновок, можна стверджувати, що вся його система поетичних, прозаїчних і філософських творів складає ціннісно єдину цільність, яка має повчальний характер.

*Романчук Вікторія,
студентка факультету
ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

“ЛЮДЯНЕ В ЛЮДИНІ” В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ

Людина, і все, що існує живе в природі, і з чим органічно пов’язується буття людини, є життям, а поза життям (усім живим) є лише нежива (мертва) природа. Володіючи життям, а точніше будучи життям, що є найбільшим даром і цінністю, людина крізь призму життя трактує все інше як певну цінність, поза життям усе інше не має вартості для людини. Адже в самому житті захована найбільша цінність, а оскільки само по собі життя є цінністю, то радість життя є безсумнівною цінністю, незаперечним щастям для

людини. Найголовніше – чи людина розуміє радість і щастя життя (свого життя та життя ближнього)?

Для прикладу, у контексті екзистенційного виміру сутності людини Леся Українка виділяє ядро в людському єстві, яке формує “людяне в людині”, що є незаперечною цінністю. “Людяне в людині” – це той зміст духовності, без якого властиво немає людини, а є просто жива істота як біологічне явище, прикрите деякою соціальністю, оскільки все-таки живе в суспільстві. Зміст “людяного в людині” – багатогранний, і він визначається не просто сприйняттям обставин, відносин, життєвих подій, що є рівнем буденної свідомості, а насамперед – високою свідомістю, осмисленням та розумінням духовних цінностей, а з цього виростають багатства життєтворчих ідей та ідеалів, які роблять людину людиною і скеровують її мислення та діяльність на утвердження цих цінностей у реальному бутті.

З’ясовуючи питання “людяного в людині”, Леся Українка наголошує на тих потаємних первнях, які заховані в духовній сутності людини, які на поверхні життя виступають як одвічні ідеали братерства, рівності й свободи, первісно виступають як начебто невід’ємні сутнісні атрибути людського єства та природно-психологічні умови її існування. Поетеса підкреслює це у вірші “Мій шлях”:

Коли я погляд свій на небо звожу, –
Нових зірок на йому не шукаю,
Я там братерство, рівність, волю гошу
Крізь чорні хмари вгледіти бажаю, –
Тих три величні золоті зорі,
Що людям сяють безліч літ в горі

Чому Леся Українка, як і, зрештою, кожна людина, зводить свій погляд на небо в пошуках зірок братерства, рівності і свободи? А тому що ці первні, що даються людині з її народженням як потаємні вимоги її існування, в ранньому житті частково або зовсім не зустрічають адекватного відношення. Адже сама людська природа – і біологічна і соціальна, – потребує для свого існування спілкування із собі подібними саме на ґрунті братерства, рівності й свободи як природними правами. Якщо ж у реальному житті людина чи народ не мають таких засад, як братерство, рівність і свобода, то людська природа, у якій затаєно ці первні як вимоги її буття, вступає тоді в суперечність з реальним життям, де є насильство, нерівність, ворожнеча. Це і є конфлікт між людиною і суспільством, народом і режимом. Ось тому під впливом цього конфлікту заховані, але заспокоєні й ніби дрімаючі первні збуджуються до стихійної та підсвідомої дії, активізуються та штовхають людину на пошуки зірок братерства, рівності й свободи, прагнучи їх утвердити в реальному житті, щоб своєму фізичному й духовному єству створити умови для повновартісної самореалізації. І тільки тоді, коли людина усвідомлює свою потребу в реалізації принципів братерства, рівності й свободи як природних прав, починається її дія осмислена, цілеспрямована, творча.

“Людяне в людині” – це усвідомлення вселюдських ідеалів, серед яких поетеса виділяє ідеал свободи – свободи людини й свободи народу. Свобода – це не “манна”, яка іззовні дарується людині. Це внутрішня життєва вимога людського єства, без реалізації якої людина просто в”яне, пропадає, вона тільки животіє, вегетує. Свобода – це вияв сутнісного прагнення людського “Я” сприймати й трактувати світ таким, яким він є, це вільне творче дихання людської душі, найблагородніші сподівання людського серця, найправдивіше мислення та діяння людського розуму в пошуках істини. Свобода – це відкрита й необмежена самореалізація людської сутності.

У руслі “людяного в людині”, як вияву її екзистенційного самовизначення, є природне прагнення людини до щастя, саме таку думку відстоював український Сократ Григорій Сковорода. Звісно, щастя як певний душевний стан радості, задоволення, насолоди, блаженного спокою нерозривно пов’язується із свободою, бо не може бути щасливою людини поневолена, пригнічена, покривджена, поставлена в становище невольника. Водночас щастя, почуття щасливості ґрунтуються на морально-етичних засадах: у всіх випадках щастя мусить бути пройняте моральністю, моральною чистотою. Не може бути щасливою аморальна людина, її щастя – ілюзорне, фальшиве, обманливе, воно – нещастя.

Якщо проаналізувати творчий доробок Г.Сковороди, М.Гоголя, Т.Шевченка та Лесі Українки в контексті проблем людського існування, можна зробити висновок, що український екзистенціалізм має дуже дотичну до західної, але самостійну та оригінальну філософську концепцію, яка базується на особливих ментальних рисах українського народу.

*Юхимчук Наталія,
студентка факультету
ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

СКОВОРОДИНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ЯК ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Інтерес до глибин людського єства, де містично таємничий всесвіт — мікрокосм, увібрав у себе всі сили макрокосму — Всесвіту, — саме таке філософське підґрунтя найближче українському екзистенціалізму, адже інтерес до людини — мікрокосму, має глибоке коріння в українській ментальності.

Українська екзистенційна традиція наповнюється символами життя, підноситься над зовнішнім світом, і виступає резонатором людської душі,

відгукується на душевний стан людини, стає дзеркалом її почуттів і бажань. Одними з першовідкривачів і яскравим прикладом наслідування цієї тенденції є Г.Сковорода, М.Гоголь, Т.Шевченко, Л.Українка, М.Коцюбинський тощо.

Сучасними українськими дослідниками встановлено, що предтечею виникнення та становлення екзистенційного напрямку в Україні відбувалося у лоні сквородинської філософської традиції. Саме тут зароджуються перші пагони екзистенціалізму та символізму в українській культурі.

Основне поняття, яке з усіх сторін аналізує Г.Сковорода у своєму вченні про людину — це поняття серця. У цьому він спирається на основи біблійського вчення про серце. В людині найістотнішим є серце, говорить Г.Сковорода, воно є центром існування. Ця своєрідна метафізика людини дуже близька до біблійської антропології. В цьому аспекті поняття “душі” розглядає і М.Гоголь. “Душа”, “дух”, “серце” — для нього, як і для Г.Сковороди, поняття одного смислового ряду. В них — суть людини.

Головною темою творів М. Гоголя було питання сенсу і призначення людського життя. Він завжди прагнув пізнати душу людини. “Жива душа” — це критерій людяності, і саме це поняття є основним в його філософії. Гоголівські екзистенційні мотиви істотно перегукуються зі сквородинськими. Символізм Г.Сковороди переростає у М.Гоголя в той романтичний символізм, який проявляється у всій його подальшій творчості. Сковородинська філософська традиція була яскравим прикладом розквіту нової української філософської думки. Тут реалізувалася та життєва енергія, яка до М. Гоголя й після нього зумовила специфічні риси філософського мислення, притаманного українській культурі. Як Г.Сковорода, так і М.Гоголь були прихильниками еволюції особистості, морального самовдосконалення, ґрунтованого на християнських заповідях. Вони закликали дивитися не у “світле майбутнє”, а в самих себе, в особисті душевні “бездни”, щоб злякатися цього жаху, а не жаху перебудов суспільства, які відбувались у всьому світі.

Одним з послідовників ідейних та творчих надбань своїх попередників був український поет і мислитель — Т. Г. Шевченко.

У творчості Т.Шевченка, як і у М.Гоголя, проблема існування людини, її екзистенція, посідає центральне місце. Природа, історія, культура, релігія — підпорядковані різним героям його творів, вони — в центрі всього буття, від них відходять усі інші смислбуттєві проблеми. Такий антропоцентричний підхід поета-мислителя свідчить про те, що він у людині цінує передусім вічні загальнолюдські якості. Для нього не має значення, якої нації людина, якої віри, соціального стану. Всім він бажає щастя, волі і правди. В “Молитві” Т. Шевченко просить господа: “А всім нам вкупі на землі єдиномисліє подай і братолюбіє пошли”.

*Коберник Наталія Михайлівна,
студентка економічного факультету*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Савицька Інна Миколаївна,
канд. філос. наук, доц.*

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ, ЧАСУ, ПРАЦІ І ЛЮБОВІ

Кожного дня мільйони людей задумуються над одвічними проблемами в житті людини. Кожен по-різному розуміє поняття «час», «щастя», «праця», «любов».

Одні люди над усе в житті ставлять гроші, збагачення, матеріальний достаток, інші ж — духовність і моральні надбання. Можна віддавати себе повністю обраній справі, вчитися, але порядіщим не втрачати марно час. Треба вміти цінувати його.

Дуже часто ми сумуємо, загубивши якусь річ, впадаємо у розпач, втративши коштовності, але зовсім не шкодуємо, коли гаємо час. Українські письменники, поети своїм життям доводять нам, що не можна витрачати час напусті, непотрібні справи. Тому згаяний час, як висловився Г. Сковорода — «з у сіх утрат утрата часу найтяжча».

Що означає бути щасливим? Кожен щасливий по-своєму. У всіхрізнісмаки, різні погляди на життя, і тому люди бачать своє щастя різними очима. «Бути щасливим – це значить пізнати, пізнати самого себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоді із загальною потребою». Цим висловом великий поет хотів донести до нас, що щастя є запорукою усіх добрих вчинків та намірів, усіх праць та досягнень, бо саме воно творить дива на планеті! Для мене щастя це коли мої рідні здорові, коли вони поруч і можуть радувати мене своєю присутністю. Бачиш посмішку на їх обличчі і думаєш: не так вже й багато потрібно для щастя, всього-то радість на обличчі близьких людей. Істинне щастя — це коли ти можеш допомагати іншим. Давати людям радість, давати те, чого вони потребують.

«Ніхто не погне міцної слави від будь-якого покликання, якщо працю за цим покликанням не вважатиме за найсолодшу, більшу від самої слави втіху». Що таке покликання? Питання філософське і не кожен одразу на нього відповість. На мою думку покликання – це те, до чого лежить душа, серце. Те чим би хотілось займатись увесь час, з чим пов'язати майбутнє. Для себе я ще вибрав певної стежки і поки, що тільки шукаю своє покликання. Звичайно хочеться щоб те, що подобається мені приносило й користь людям. Здається, а що ж тут складного, треба просто займатись тим що подобається. А з іншого боку буває ж так що все подобається, і не можливо вибрати щось одне. Так, робота повинна подобатись, але ніхто ж не заперечує, щоб людина займалась багатьма справами. Можна працювати простим робітником

в офісі і в той же час відчувати своє покликання захищати природу. Поважаю тих людей, хто знає чого прагне і впевнений що також скоро визначусь хочу сказати ще лише одне, покликання не для прибутку, не для слави , воно для людини, для душі! Впевнений, що і за моє покликання мене також будуть поважати!

«Давати – значить отримувати» – закон Любові. У відповідності до нього ми, віддаючи іншим свою Любов, одночасно отримуємо те, що було віддано. Закон Любові формується на її перенасиченні, вона щодня буквально перенасичує нас, не має кінця, виходить з-за меж. Коли ми віддаємо іншим свою Любов, не ставлячи ніяких умов і не чекаючи нічого взамін, Любов в наших серцях збільшується. Тому, віддаючи свою Любов іншим, ми збагачуємо її запаси, таким чином Любов отримує кожен.

Любов, на думку Сковороди, не виникає між негідними, підступними людьми.» Щоб тебе любили, спершу сам полюби, бо «любов викликається любов'ю». Хто любить, той і щасливий.

Мабуть, немає людини, яка б не прагнула, щоб її любили рідні, кохані, друзі... Бо коли ми відчуваємо любов до себе, то розуміємо, що нас цінують, що ми потрібні іншим. Відтак життя набуває сенсу. Розмірковуючи про це, варто, однак, зауважити, що вислів «прагнути любові» не тотожний словам «вимагати любові». Справді, прагнути любові, тобто хотіти, бажати винятково щирого, доброго, дбайливого ставлення до себе, мріяти про те, щоб нас глибоко шанували й захоплювалися нами через те лише, що кожен з нас - особливий, не схожий на іншого, такий, який він є, - відчуття, що не має спільного з наказом, вимогою, - запевняють мудреці. Так, Григорій Сковорода радив: «Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю».

***Лисенко Кристина Сергіївна,**
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Савицька Інна Миколаївна,
канд. філос. наук, доц.*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: «ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ»

Провідний український філософ, педагог, поет, ім'я якого увіковічене в історії українського народу як засновника українського просвітництва та філософії. Його цінна та унікальна спадщина не втратила актуальності і сьогодні, адже проблеми та питання, які підіймав в своїх байках, віршах та роздумах мислитель, вічні й дуже гостро постають в нашому житті.

Мета роботи – висвітлення провідних тем, які постають у творах українського філософа а саме, тема справедливості та добра, «сродної праці», справжнього сенсу життя й щастя.

Наприклад, тема справедливості та правди є провідною темою творів Григорія Сковороди. Просвітитель навчав, що головне та найбільш доцільне завдання філософії – це пошук правди і постійне прагнення до неї. Ця тема висвітлюється у вірші «Всякому місту - звичай і права ». На противагу правді стоїть безчесність. Автор висміює багатих купців та міщан за їх жадібність, меркантильність, зневагу до добра і справедливості, і намагається донести до читача, що перед богом усі рівні, що не має сенсу матеріальне положення чи соціальний статус, а головним є наша душа, яка і є самою нашою суттю:

«Знаю, що смерть - як коса замашна,
Навіть царя не обійде вона.
Байдуже смерті, мужик то чи цар,-
Все пожере, як соломучка пожар.
Хто ж бо зневажить страшну її сталь?
Той, в кого совість, як чистий кришталь...»[2]

Усім своїм життям великий філософ доводив, що щастя не залежить від певних факторів, до яких ми звикли відносити місце, соціальний статус та положення. Щастя не міститься в посаді, владі та багатстві - воно в душевній гармонії, в рівновазі та в спокої.

Також важливим в його працях є розкриття теми спорідненої праці та добра. В байці «Бджола та Шершень» Сковорода пише: «Немає гіршої муки, як хворіти думками, а думками хворієш, коли позбавлений спорідненої праці. І немає нічого радіснішого, аніж жити за призначенням.» В творі виступають два образи : бджола та шершень, які символізують два протилежні між собою образи – добро і зло. Бджола символізує працюючу людину, яка здатна віддати світові більше, ніж отримувати. Вона наділена добрим серцем та чистою душею. Їй не потрібна винагорода за свою працю, адже робити те, що любиш - є найбільшою з усіх винагород для неї. Шершень навпроти постає як символ дуже лінивої людини, котра звикла жити за рахунок інших.

Мораль цієї байки полягає в тому, що справжній сенс приносить людині те, що вона займається справою, близькою їй до душі, живе чесно та правдиво, ніж присвята свого життя тому, що не приносить людині задоволення, а тільки матеріальні збагачення: «Солодкі тоді труд тілесний, терпіння тіла і навіть смерть, бо душа, володарка людини, насолоджується спорідненою собі працею»[1]. Дотримання принципу «сродної праці», безумовно, є необхідним на шляху до щастя. Адже для того, щоб пізнати щастя необхідно знайти свій життєвий шлях, обрати близьке до душі заняття, яке буде приносити і користь суспільству, і душевне задоволення, буде сприяти самовдосконаленню та здоров'ю душі, отже буду приносити людині щастя.

Список використаної літератури

1. Сковорода Г.С. Бджола та Шершень: збірка Байки Харківські.

2. Сковорода Г. С. Всякому місту - звичай і права: збірка Сад божественних пісень.

Охай В.О.,
студент економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Савицька Інна Миколаївна,
канд. філос. наук, доц.

ФІЛОСОФІЯ В ЖИТТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

*«Якби ніхто нічого не знав про
Г.Сковороду, якби час не пощадив
для нас його рукописні твори...,
якби народ не зберіг легенд про його
дивовижне життя, якби залилася
одна- єдина його епітафія, то і
вона блиснула би для людства
спалахом дивовижної сили і ося-
яння:*

«Світ ловив мене, та не впіймав!»

(І. Драч)

Співець, байкар, мудрець-мандрівник, що з торбою за плечима і сопілкою за поясом ходив від села до села, висловлював людям свої погляди на життя, співав пісні, розповідав притчі, роз'яснював священні книги Біблії, саме таким запам'ятався українцям Григорій Савич Сковорода.

Які ж головні питання змушували українського філософа знайти на них відповіді? Багатство? Держава? Людська душа?

Насправді все досить – таки просто. Головними роздумами Г.Сковороди, як творчої особистості, були роздуми про **щастя людини і шляхи його досягнення**. Ними сповнена вся його творчість. «Як хочеш бути щасливим, не шукай свого щастя за морями... не мандруй по Єрусалимах», бо, як вважав Г. Сковорода, воно не тільки поруч з тобою, воно «всередині тебе»: «У твоєму чистому серці, у твоїй чесній душі, що живе за законами Божими і велінням Божим».

Постать Григорія Сковороди займає особливе місце в розвитку України, а саме в науці, релігії, культурі та мистецтві. Це філософ, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя.

Як і будь-який філософ, він був близький до народу. Своєю життєвою поведінкою він стверджував, що пошук істини необхідно здійснювати серед народу, тільки там можна почерпнути мудрість.

У своїх філософських трактатах митець, насамперед, намагався розкрити трагічні суперечності життя і смерті, добра і зла. У своєму ставленні до світу він спирався не стільки на аналіз соціального середовища, скільки на осмислення гуманістичної сутності суперечностей людини і світу, протилежних начал у самій людині.

Основними ідеями світогляду Сковороди були: 1) Концепція двох натур – зміст і форма. 2) Існування трьох світів: макрокосмос (Всесвіт), мікркосмос (Людина), світ символів. 3) Щастя людини залежить від її самопізнання, на основі якого визначається її покликання – «сродна» праця. Пізнаючи себе людина починає жити серцем, як він називає душу людини.

Особливо припала мені до душі думка мудреця, щонайбільше й фактично єдине **завдання філософії** — шукати правду і прагнути до неї. Але в умовах людського життя ця ціль недосяжна, і щастя людини полягає саме в тому, що вона в усьому мусить шукати правди і жити в гармонії з природою. Особливо хочу акцентувати увагу на вислові «жити в гармонії з природою», адже саме цього не вистачає в наш час! Людина давно перестала піклуватись про природу, а навпаки, тільки й вичерпує з неї всі багатства, знищує та руйнує екосистему, а результати її праці стають небезпечними для її ж подальшого існування і ми навіть не замислюємось, що губимо саму себе. Тому в наш час, в час розвитку та прогресу, на жаль, навіть й мови не може бути про гармонію людини з природою.

На мою думку, філософська спадщина Г. С. Сковороди є досить великою, значущою та актуальною в сьогоденні. Мабуть, саме тому особистість Сковороди та його філософська спадщина викликає величезний інтерес і до цього часу, а його життєве кредо, послідовність у відстоюванні своїх переконань, безкомпромісність, гармонійне поєднання його способу життя з філософськими істинами, які він пропагував, не можуть не захоплювати. Все життя письменника-філософа було наочним втіленням його філософського вчення, тобто філософія була його життям, а життя – філософією.

Список використаної літератури

1. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – 2 вид. випр. – К. : Обрій, 1992. – 472 с.
2. Вступ до філософії. Великі філософи – Харків: СПДФЛ Чиженко С.Ю., ТОВ «Риф», 2005 - 512 с.
3. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій. — К.: Наук, думка, 1996.
4. Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода: Біографічна повість.— К.: Молодь, 1984.— 216 с.
5. Редактор В.В. Войтович. Сковорода Григорій. Пізнай в собі людину / Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В. Войтович. - Львів: Світ, 1995. - 528 с.
6. Русин М. Ю., Огородник І. В. та ін. Історія української філософії. Навчальний посібник. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 591 с.

7. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с.; — Т. 2. — 576 с.

8. Філософський енциклопедичний словник /Ред. Шинкарук В.І. та інші. — К.: Абрис, 2002. — 741 с.

9. Життя і творчість Григорія Савича Сковороди / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scovoroda.info>

*Дем'янчук Марія Іванівна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник —
Савицька Інна Миколаївна,
канд. філос. наук, доц.*

Г. С. СКОВОРОДА «БДЖОЛА ТА ШЕРШЕНЬ»

«Понад чверть століття, «переповнюючись живим відчуттям істини», Григорій Савич Сковорода мандрує містами і селами Лівобережної України, часто перебираючись і в сусідні губернії, даруючи народові знання й досвід духовного самопізнання. Він прагнув збудити «мислячу силу» в свого народу, підняти в людині все краще, закладене у неї природою й Богом, і розвивати, долучаючи до цінностей вищих і вічних. Досягнення ж їх означає спасіння й дарує щастя.»[3].

На думку Г. С. Сковороди, саме «сродна» праця дарує щастя та втіху людині, тому що вона працює за своєю природою. У сучасному світі де існує безліч професій (та некваліфікованої праці) дуже тяжко працювати за «сродністю», людина в доволі юному віці повинна зробити свій вибір та обрати собі професію. Однак вона не завжди обирає те, що їй справді подобається, те — до чого лежить її серце, існує безліч причин чому її вибір лягає на якусь іншу професію (необізнаність, вплив інших людей, юний вік і т. п.). Працювати на роботі, яка тобі не приносить задоволення, я вважаю, справді тяжко. Людина лише втомлюється і не розвивається, працює лише заради грошей чи заради своїх близьких, не може реалізувати ті здібності, які в ній закладені.

«Образ Шершня менш виразно витлумачений письменником: «Шершень є образ людей, які живуть крадіжкою чужого і родилися на те тільки, щоб їсти, пити тощо». Далі подається ще один штрих до образу Шершня: «Багато Шершнів без пуття говорять: «Для чого цей, наприклад, студент учився і нічого не має?» Нащо, мовляв, учитесь, коли не матимете достатку?...» Звідси стає зрозуміліше, що образ Шершня алегорично втілює той тип людей, образи яких Г. Сковорода виводить у 10-й пісні «Саду...» «Всякому місту — звичай і права», — людей, що віддаються марнотним

справам зовнішнього світу, забуваючи про «божественний сад» своєї душі» [1, с.258].

Про працю Г. Сковорода писав не тільки в байці «Бджола та Шершень», а й, наприклад, в «Змія і Буфон». Він говорить про те, що праця необхідна для життя і оновлення людей, тільки праця може дати добро, відчуття молодості й щастя. «У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця - це не обов'язок, не борг, не примушення (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення "сродної". Розділення людей, що займаються "сродною" і "несродною" працею - це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства.

Безпосереднім суб'єктивним виявом людського щастя Г. Сковорода вважав внутрішній світ, добрий сердечний настрій, душевну міць. Досягти цього можна, виконуючи веління своєї «внутрішньої натури», пізнаного в собі «бога». Цією «внутрішньою натурою» є спорідненість з певними видами праці. Люди повинні пізнати самі себе, свої здібності й виробити відповідній своїй природі спосіб життя. Спорідненість, покликання і є справжнім «богом» у людині.»[2].

Отже, людині просто необхідно займатися улюбленою справою, тим – до чого в неї є здібності, тим – що призначено їй природою. Саме тоді вона зможе бути задоволеною, щасливою та повноцінною людиною. Не обов'язково робити все заради вигоди, грошей та достатку, головне – бути задоволеним своїм життям, своєю діяльністю та своєю роботою.

Список використаної літератури

1. Українська мова і література. Комплексна підготовка:[навч. Посіб. Для учнів загальноосвіт. Навч. Закл.]/[С. В. Ломакович, А. О. Панченков, Т.О. Лук'янчук та ін.]. – Х.:Факт, 2009. – 308с. – (Серія журналу «Вісник ТІМО»)
2. <https://studfiles.net/preview/5257911/>
3. <http://ukrclassic.com.ua/katalog/s/skovoroda-grigorij/492-grigorij-skovoroda-biografiya> Бібліотека української літератури © ukrclassic.com.ua

Сорокіна Катерина Владиславівна,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Савицька Інна Миколаївна,
канд. філос. наук, доц.

АНТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СКОВОРОДИ

Особливості світоглядної думки Григорія Сковороди яскраво відображались в його творчості та характері філософського вчення, за допомогою якого він прагнув досягнути справжню істину життя. Спочатку своєї діяльності Сковорода активно поглиблюється в дослідження та створення власної філософської картини світу. Вона повинна була стати ідейним базисом, що допоможе вирішити освітлені ним проблеми, які стосуються людського щастя. Використання власних принципів філософування стало метою творчої діяльності Сковороди. Виходячи з цього він вважав, що філософія повинна націлюватись на практичне вирішення проблем та застосування їх у житті, а не лише викладення теоретичних основ.

Для створення унікальної філософії, Г. Сковорода переосмислив спадщину минулого і опирався на винайдення сучасної філософської ідеї. Однією із головних рушійних сил для формування світогляду митця стає антична філософська думка, яка в свій час також стала основою для розвитку західних ідей. Його філософія стає своєрідним продовженням думок етичної філософії, яка почала зароджуватись у Стародавній Греції та Римі. Без сумніву, дуже велике враження на нього справили Платон та Сократ. Але, на мою думку, найбільше поглядів він запозичив в онтологічному та етичному аспекті з філософії стоїків.

Під онтологічним аспектом розуміється ставлення до Бога, Всесвіту та місця людини в ньому. Сковорода розглядає Бога як всесвітній розум (тобто ототожнює Бога з Всесвітом) і закон, що організовує світ. Це виділяє пантеїстичні начала в філософії Сковороди та схожість з вченням стоїків. Бог, тобто нематеріальна, розумна сила з'являється перш ніж матерія – з цього виходить, що мета розвитку матерії визначена Богом. Будь-який розвиток він розуміє як виконання духовного обов'язку, то таким розвитком керують закони, які зумовлені Богом і не залежать від людей. В стоїцизмі це визначається поняттям фатуму.

Багато спільного є між ідеалом мудреця стоїків та «істинною людиною» Г. Сковороди. Досягнення «істинної людини» (взірцем є Бог) в філософській думці Сковороди можливе через пізнання світу символів, а саме правильного трактування писання в Біблії, та наслідування своїй природі, зрозуміти для чого ти народжений та чітко слідувати цьому. І тому в результаті такого дійства людина може стати по-справжньому щасливою. Єдина відмінність у тому, що стоїки вважали: щоб повернутись до стану чистого логосу від якого відокремилась людина, необхідно подолати внутрішній вогонь, тобто афекти, які заважають виконанню справжнього обов'язку людини. Саме через теорію спорідненої праці Сковорода конкретизує усю свою філософську концепцію. Потрібно займатись тією працею до чого прагне душа, і лише тоді людська сутність зможе стати

щасливою та приносити користь не лише для власного задоволення, а й всього суспільства.

Також властивий Г. Сковороді аскетизм стоїки використовували в практичній частині свого вчення.

Отже, Григорій Сковорода увібрав найкращі здобутки античності та зміг стати українським уособленням античного ідеалу мудреця.

*Чуприна Дмитро,
студент 2-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Кичкирук Тетяна Василівна,
канд. філос. наук, ст. викл.*

ПРИНЦИП «НЕРІВНОЇ РІВНОСТІ» Г. СКОВОРОДИ

Суттєвим моментом концепції «сродності» є принцип «нерівної рівності» як ідеалу міжлюдського спілкування. Кожна людина відрізняється від інших своєю внутрішньою природою, а тому рівність полягає в створенні достатніх передумов кожному реалізувати свій потяг до «сродного» життя. Цю ідею Г. Сковорода ілюструє через образ Бога як «фонтану рівної нерівності». «Бог, - писав він, - багатомуподобен фонтану, наповняющомуразличныесосуды по ихвместимости. Над фонтаном надпись: «Неравноевсемравенство». Льютсяизразных трубок разные токи в разныесосуды, вокруг фонтана стоящие. Менший сосуд менееимеет, но в том равенесбольшему, чторавноесполный». Це означає, що люди мають різні здібності, кожен свої. В цьому сенсі вони не рівні між собою. Але рівні є в тому, що кожен може повною мірою розвивати здібності, закладені в нього Богом. Саме тому у кожного своя доля, свій шлях у житті. Своєрідність виявів Бога у кожній людині визначає «разнопутіє» людей.

Ідея нерівної рівності Г. Сковороди розкриває саму сутність людини, якою вона є. Є свідченням того, що всі ми рівні хоч відрізняємось одне від одного. У кожної людини є свій життєвий шлях, який ми самі обираємо. «Пізнай себе, слухай себе, подивись в себе». Натура людини невидима, але ми можемо пізнати її, вона проявляється в життєдіяльності людини. Можливості людини необмежені, в нас є віра і цим ми відрізняємось від тварин.

Етичний плюралізм Сковороди, зумовлений ідеалом "нерівної рівності", перебуває для кожної людини її власний життєвий шлях, у якому умовою щастя є "спорідненість" людини з тим чи іншим типом життя і поведінки. У діалозі "Алфавіт або буква світу" філософ стверджує, що в кожної людини своя природа. Змінити її неможливо. Можливо лише,

пізнавши її, обрати собі знання і життєвий шлях, "споріднений з цією "невидимою природою". Коли людина йде за вимогами "видимої природи", "сліпої натури", то вона потрапляє в рабство до останньої. Тягар рабства стає тим більшим, чим більше перевищуються необхідні потреби нагромадженими людиною багатствами та маєтностями.

"Споріднені" нахили людини легко відрізнити від "неспоріднених". Основними прикметами є їхня постійність і доступність. Поняття "потрібне співвідноситься в Сковороди з поняттям "легко". Справді природна потреба легкодосяжна. "Золотом можеш купити село, - повчає філософ, річ важку, бо не обов'язкову, а щастя як необхідна необхідність задурно завжди і всюди дарується."

"Споріднена праця не лише засіб забезпечення матеріального існування. Вона цінна своїми наслідками, винагородою чи славою." Вона є джерелом радості і щастя. Вона дозволяє знайти справжнє царство Боже у серці людини.

*Перетяцько Владислав,
студент 2-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Кичкирук Тетяна Василівна,
канд. філос. наук, ст. викл.*

КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г.С. СКОВОРОДИ

У вченні про сродну працю Г. Сковорода виходить з того, що кожна людина від природи наділена певними задатками, які необхідно розвивати. Ці задатки визначаються невидимою натурою, Богом. Тому перш ніж обирати заняття свого життя необхідно прислухатись до свого «серця», визначитись для чого ти народжений, для якого виду діяльності, оскільки «скількидолжностей, - пояснює Г. Сковорода, - стільки и сродностей». Щастя людини залежить від того, чи зуміла вона обрати справу свого життя за покликанням, чи займається вона справою до якої народжена, до якої її визначила природа, Бог. Задля власного щастя людина повинна обирати професію за власними здібностями. Тільки вірно вгадавши свою призначеність, можна добитись у житті успіхів і стати щасливою особистістю. «Навчитись літати може тільки орел, але не черепаха», - стверджує Г. Сковорода.

Займайся тим, що подобається. Отримуй кошти, живи, самореалізуйся від задоволення. Бався з думками та матеріалізуй їх у своїй буденності. Було б непогано зрозуміти цінність людини, про її місце серед таких самих, як вона сама.

У нашому житті в дану епоху щоб жити потрібен певний капітал, певна унція золота. А отримати її можна лише способом обміну своїх навичок, можливостей на монети. Монета-то є універсальна цінність, яка дає змогу обмінюватись можливостями, тобто є посередником у цій системі. На жаль, а може і на щастя, оцінка того, що ми можемо, зазвичай несправедлива або переоцінена. І не завжди найбільшу користь може надати професія, яка є найдорогоціннішою. Якщо взяти до уваги, що за допомогою фінансів людина можебудувати щасливе майбутнє (золото хоч і м'яке, але опора з нього доволі міцна), то великих мас людей повинна хвилювати вартість їх праці. Наразі, заняття улюбленою справою- велика рідкість.

Григорій Савич Сковорода вважається прикладом людини, що витратила себе на цікаві їй речі. Він ніколи не обтяжував себе гнітючими кайданами, щомогли завдати шкоди його свободі. Все це дуже- дуже непогано,але варто заглянути в його біографію. Г. Сковорода мав високий чин при дворі королеви Єлизавети, йому передрікали безбідне майбутнє, від якого він відмовився. Він подорожував Європою, навчався, не бідував. І він відмовляється від цього всього на користь проживання в Україні. Йому пишуть листи, які супроводжувалися розкішними подарунками (сири, дорогі вина).

На жаль, теперішній світ не дає нам можливості займатися улюбленою справою. Звісно, є виняток, бо саме наявність винятку підкреслює правило: є люди, які роблять те, що їм подобається відкидаючи всі обов'язки і обмеження. Тільки їх одиниці.

*Іванькіна Е.О.,
студентка 2-го курсу,
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ

У даній доповіді висвітлено філософські погляди Григорія Сковороди як автора літературних та філософських творів. Письменник висвітлює свої погляди поступово переходячи від літературних персонажів до філософських роздумів.

В своїх філософських поглядах Сковорода основну увагу приділяв етнічній проблематиці, а саму філософію розумів як спосіб самоутвердження у світі.

На думку «українського Сократа», Бога, всемогутньої духовної сутності, що стоїть над природою і людиною, не існує. Бог – це істина, природа в природі.

Основна ідея філософської системи Сковороди полягає в існуванні «двох натур» (трактат «про Бога») та «трьох світів».

Реальність, на думку Григорі Сковороди, це гармонічна взаємодія трьох світів: макрокосму (великого світу), мікрокосму(людини) та символічного світу або Біблії. Зовнішнє – тіло, характеристика тіні, тління чи оболонки. Через нього просвічується людська душа, в якій є Бог. Кожна людина – це особа, що несе в собі божу істину. Бог же є всим людським джерелом. В людському тілі існує гармонія зовнішнього і внутрішнього, а цю гармонію встановлює сам Бог. Звідси походить, що пізнаючи «великий світ» і відкриваючи в ньому його творця, людина і сама вважає себе божим творінням.

Сковорода говорить, що люди повинні пізнати самих себе, свої здібності, виробити свій спосіб життя відповідно до природи.

В основу потрібно вкладати «споріднену працю» - спосіб гармонійних взаємин з природою, зовнішнім світом.

Григорій Сковорода - один із перших започаткував в українській філософії «філософію серця».

«Український Сократ» є класиком української філософської думки.

Список використаної літератури

- 1) <https://studfiles.net/preview/5655248/page:3/>
- 2) <https://www.kazedu.kz/referat/60096>
- 3) <http://mirznanii.com/a/231501/flosofsk-poglyadi-grigorya-skovorodi>

*Захарова А.,
студентка 2-го курсу,
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.*

ОБРАЗ ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ Г.С. СКОВОРОДИ

Народився Григорій Савич Сковорода у 1722 році на Полтавщині в родині малоземельного козака. Не зважаючи на те, що він не мав вищої освіти, він досконало оволодів декількома мовами.

У 1750 році Григорій Сковорода виїхав за кордон, бажаючи поглибити освіту в європейських університетах. Спочатку він жив у Будапешті (Угорщина), звідти він їздив до Відня (Австрія), Братіслави (Словаччина). Є дані, що певний час він навчався в університеті міста Галле (Португалія). Жодних проблем зі спілкуванням у Сковороди не було, він вільно володів

багатьма мовами: німецькою, латинською (на той час – мова науки та міжнаціонального спілкування Європи), розумів грецьку та давньоєврейську. Загалом за кордоном Сковорода пробув 5 років.

Він був неординарною особистістю, взяти хоча б факт його вчителювання у Харкові. Замість оцінок, Григорій Савич писав «туповат», «туп», «весьма туп», «сущая бестолковщина». Або: «понят», «весьма понят», «наверное понят», «возможно не понят». Розумників оцінював званнями: «остр», «весьма остр», «зверок вострой», тобто той, що знання хапає на льоту.

За життя Сковорода був дуже відомою в Україні людиною, його погляди обговорювалися у вчених колах, про нього писали в листах представники тогочасної еліти. В той же час його вірші-псалми співали на ярмарках лірники. Але жодного твору Григорія Савича не було надруковано за життя, при цьому майже в кожному інтелігентному домі були рукописні копії його творів. Сковорода був одним з останніх представників згасаючої епохи бароко з її академіями, мандрівними спудеями, рукописними книгами, латиною і церковно-слов'янською мовою.

Свої листи інколи Григорій Сковорода підписував подвійним іменем. Улюблений учень Григорія Савича (Максим Ковалинський) у Швейцарії познайомився і заприятелював з філософом Даниїлом Майнгардом. Він був всім схожий на Сковороду: поглядами, поведінкою, навіть рисами обличчя. Повернувшись до України, Ковалинський розповів учителеві про цю зустріч. Сковорода заочно вподобав Майнгарда і відтоді почав підписувати свої листи подвійним іменем: "Григорій вар (у перекладі з давньоєврейської – син) Сава Сковорода, Даниїл Майнгард".

Григорій Савич Сковорода володів даром передчуття. Те, що він передбачив власну смерть, відомо багатьом, проте в історії залишився ще один неймовірний випадок.

У 1770 році філософ три місяці жив у Києві у свого родича Іустина – начальника Китаївської пустині. Раптом під час прогулянки Подолом Сковорода відчув сильний трупний сморід. Наступного ж дня він всупереч проханням покинув Київ. Через два тижні в Києві почався мор і місто було зачинене.

Ще зі школи образ Сковорода асоціюється з образом бродячого чоловіка, який ходив по селах, проповідуючи свою філософію і живучи по хатах. Але це далеко не так. Він дійсно любив ходити пішки та влітку жив у лісах-полях, а взимку по хатах та монастирях. Але при цьому він був надзвичайним аскетом, який полюбляв вишукані та дорогі речі. Так, наприклад, його друзі з елітних кіл щедро обдаровували Григорія Савича – висилали йому окуляри (а їх непросто було дістати в ті часи), найдорожчі інструменти виконані на замовлення за кордоном (бо на дешевих він не любив грати), сир пармезан (який привозили спеціально для нього з Європи). В його торбинці завжди були елітні трубки з тютюном та пляшечка скобельського вина.

Катерина II багато чула про Сковороду і забажала особисто побачити відомого філософа. Коли той прибув до палацу, його завели до прийомної зали. Ось з'являється цариця, всі присутні низько-низько вклонилися їй. Один Сковорода стоїть рівно.

- Чому ти не вклоняєшся мені, - запитала його Катерина II. Філософ спокійно відповів:

- Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся?!

Його улюбленою місцевістю було село Іванівка, що на Харківщині (нині Сковородинівка). Відчуваючи свою смерть Григорій Сковорода у 1794 році прийшов сюди помирати. До обіду він скликав своїх друзів, провівши весело час. Потім пішов і викопав собі могилу у парку, уславши її дубовим листям. Зайшовши до хати – перевдягнувся у чистий одяг, поклав торбу під очі і заснув вічним сном. Григорій Сковорода заповів ставити не хреста на своїй могилі, а камінь з його крилатою фразою «Світ ловив мене та не спіймав».

Список використаної літератури

Л. Г. (Джей Джи). Цікаві факти про Григорія Сковороду.[Електронний ресурс].URL: <http://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-tsikavi-fakti/> (дата звернення: 11.11.2017)

Карпишина А.,
студентка 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

Г.С. СКВОРОДА: КЛАСИКА ТА СУЧАСНІСТЬ

Григорій Сковорода — філософ, мислитель, письменник, педагог, музикант, знавець Античності та Середньовіччя, є не тільки талановитим поет-ліриком, а й байкарем.

Він був неординарною особою, прикладом цього було його викладання у Харкові. Ставив не оцінки, а писав коментарі «тупий», «дуже тупий», «суцільна маячня». Або ж: «зрозуміло», «вельми ясно», «напевно зрозуміло», «мабуть не зрозуміло». Відмінників оцінював ступенем: «остр», «вельми остр», «зверок вострой», це означало, що вони охоплюють все на льоту.

Усього у нього 17 творів та 7 перекладів. Йому подобалось підписувати свої листи подвійним іменем Григорій вар Сава Сковорода, Даниїл Майнгард.

Ще з дитинства Сковорода порівнювали з образом пройдисвіта, який проповідував свою філософію та мешкав у чужих будинках. Але це зовсім не так. Він любив прогулюватися пішки, а літом проживав у лісі або полі, взимку у хатах та монастирях. Але він був дуже відлюдкуватим, йому подобались гарні та дорогоцінні речі. Його друзі, які навчалися у престижних школах та могли дозволити собі все, вони робили коштовні подарунки Григорію Сковороді – це були окуляри, які на той час практично не можливо було роздобути, дорогі інструменти, які були виготовлені за кордоном під замовлення, також привозили сир пармезан. У нього завжди у сумці знаходилися ексклюзивні трубки для куріння та пляшка хорошого вина.

Відчуваючи свою смерть Григорій Сковорода прийшов помирати у своє улюблене село Іванівка. Він покликав своїх друзів та розважився з ними, як останній раз. Пізніше пішов і викопав собі могилу у парку, прикрасивши її дубовим листям. Повернувся до хати - перевдягнувся у чистий одяг, взяв із собою торбу та заснув назавжди. Григорій Сковорода заповів поставити на свій могилі камінь, а не хрест, з його крилатою фразою «Світ ловив мене та не спіймав».[2]

Більша частина його байок відносилась до теми "сродної праці". На його думку, кожен із нас має певний дар і ми повинні розпізнати його та розвивати. Деякі, зневажали природні таланти та роблять вибір на користь прибуткового фаху, і саме цим шкодить собі й суспільству. "Не змагай до того, що не дано від природи",— говорив він.

Сковорода завжди був вільною людиною та зневажав лідерів.[3]

Його особисті подробиці життя мало кому відомі. Те, що вважається незаперечним фактом, насправді є вигадкою.

Якось у одному місті пройшов конкурс на найкращий голос України.

Серед претендентів був Сковорода. Він отримав перемогу та підписав контракт з імператорською капелою. І також став членом «інтимної капели», який втішав слух королеви цілодобово, вона викликала цих хлопців коли їй тільки заманеться, і вони співали для неї, бо без них вона не могла заснути. Єлізавета хотіла витончених насолод, і саме цією насолодою був голос Сковороди.

Згодом, прихильник Григорія генерал Вишневський запам'ятав його заслуги не тільки співальні, але й знання багатьох мов. І тому запропонував поїхати з ним у подорож до Угорщини. Генерал став головним знавцем вин. А саме метою цієї подорожі були виноградники Токаю, а також вино, дорога і ніяких нот, адже нічого для нього не було кращим, тому Сковорода швидко погодився на його пропозицію.[1]

За часи незалежної України портрет Сковороди з'явився на купюрі п'ятсот гривень. Не багатого Сковороду від такого визнання, напевно, знудило б. Адже він ніколи не прагнув до матеріальності або влади, йому потрібна була тільки свобода.

Ідеї Сковороди внесли розвиток у прогресивну філософію та суспільно-політичної думки України, а його поетичність є основою класичної української літератури.

Список використаної літератури

1. Горбач Н. Невідомий Григорій Сковорода. — Л. : Логос, 2002. — 151 с.
2. Довідник цікавих фактів та корисних знань
3. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. — 2-е вид. — К. : Майстерня Білецьких, 2008. — 256 с.

Лашкевич О.В.,
студентка 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

ВНУТРІШНЯ СВОБОДА Г.С. СКОВОРОДИ

На межі двох періодів історії українського письменства - давнього й нового - височить постать Григорія Савича Сковороди. Те, що залишив він нам у спадок, - це цілюще, життєдайне джерело, з якого черпатимуть насагу ще десятки нових поколінь.

Своєю діяльністю Г. С. Сковорода прискорив відкриття першого університету на Україні. Коли Василь Назарович Каразін, молодий тридцятирічний дворянин, узявся за організацію Харківського університету, його заходи закінчилися в 1803 році удачею саме тому, що більшість із дворян, які внесли нечувану на той час суму в 618 тисяч карбованців сріблом, вже були підготовлені до цього. Це все були або учні, або знайомі, або друзі Григорія Савича Сковороди.

Останні 25 років свого життя Григорій Сковорода був мандрівним учителем, заживши слави справжнього народного любомудра. За цей час він створює збірку "Байки харківські", пише основні свої філософські твори: "Наркіс. Розмова про те: взнай себе", "Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті", "Розмова, що зветься алфавіт, або буквар світу", "Діалог. Ім'я йому - потоп зміїний" тощо.

Шевченко писав: "А Берне усе ж поет народний і великий. І наш Сковорода був би таким, якби на нього не мала впливу латинь". Справді, більшість філософських трактатів, листів, поезій Сковороди написані латиною. Очевидно, саме відсутність добре виробленої української літературної мови змушували його віддавати перевагу латинській. Книжна українська мова на той час була далека від народної, та й ту забороняв царизм.

Щоправда, Сковорода активно вводив живу народну мову в літературу, а іноді просто вважав, що пише "народним діалектом".

Філософію Григорій Сковорода вважав тією міфічною провідною ниткою Аріадни, що допомагає людині вийти із найскладнішого становища в житті. За ним "філософія чи любовмудріє спрямовує усе коло справ своїх до того, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, якість думкам, яко голові всього".

У трактаті "Потоп зміїний" Сковорода так пояснює суть своєї філософської системи. "Є три світи. Перший є всезагальний і світ життєвий, де все народжене проживає. Цей складається з незліченних світ світів і є великий світ. Другі два є частковий і малий світи. Перший - мікрокосм, тобто - світик, світик або людина. Другий світ символічний, тобто біблія... Всі три світи складаються з двох, єдиноскладаючих сутностей названих, матерія і форма". Внутрішня сутність макрокосму і мікрокосму, за Сковородою, однакова, бо є виявом однієї й тієї ж вічної і безкінечної матерії. Звідси він робить висновок, що досить пізнати мікрокосм - людину - і можна збагнути весь світ - макрокосм. "Пізнай самого себе і ти пізнаєш весь світич

Ці думки він часто підносить у вигляді біблійних притч, байок. Часте посилення на біблію, згадування бога, Христа хай не бентежить нас. У Сковороди бог - це синонім природи, розуму, любові і не має нічого спільного із релігійними уявленнями про надприродну силу, так званого Творця.

Сковорода ніколи не дивився на біблію як на сукупність релігійних догм, християнських моралізувань, божественних повчань, які слід розуміти буквально. Для нього біблія - збірка художніх творів, джерело істини, шедевр художнього мислення людей, де в алегорично-символічних і метафоричних образах трактуються питання людського буття. Христос - лише один з героїв цього художньо-філософського твору.

Біблію Сковорода вважав і "богом", і "змієм". "Християнський бог є біблія,- пише він у філософському трактаті "Ізраїльський змії".- Але цей бог наш, по-перше, на єврейський, потім на християнський рід незліченні і жахливі навів марновір'я, потоп. Із марновір'я народились нісенітниці, суперечки, секти, ворожнеча, міжусобні і дивні, ручні та словесні війни, дитячі страхи та ін.

Так, крок за кроком викриваючи суперечність (а то й безглуздість) біблійних тверджень, Сковорода висміював служителів культу, церкву, іронізував над біблією. "О душе моя! Знай, що біблію читати і брехню її щигати - те саме". "Насадив господь бог рай во Едемі на сході". "От базіка! Сад насадив у саду. Єврейське слово "Едем" є те ж саме, що сад. Звідки ж на цей, так би мовити, садовий сад дивитися, щоб він здавався на Сході?"...- глузуючи, запитує філософ у творі "Потоп зміїний"...

У своїх філософських поглядах він підносить значення розуму. Культ розуму ріднить Григорія Сковороду з французькими просвітителями XVIII віку - Вольтером, Руссо, Дідро. Український народний мислитель гідно

представляв слов'янський світ перед найпередовішою філософською думкою доби.

У чому він пішов навіть далі французьких просвітителів. Так Руссо у своїй філософії "природної людини" стверджував вищість такої людини над суспільною. Тобто стверджував думку, що суспільство змушує людину вироджуватися. Герой творів Сковороди не заперечує суспільства взагалі, його не задовольняє таке суспільство, в якому існує кріпосницький гніт, національна, соціальна і духовна неволя.

Ідея "природної людини" у Сковороди поглиблюється ідеєю спорідненої праці. Людина, мовляв, тоді принесе найбільше користі людям, суспільству, коли повністю розкриє свої можливості за покликанням у своєму природному званні і стані.

Людина, як твердить Сковорода, не тремтячий раб, а "коваль свого щастя", "шумливий бурхливий дух". Сам залізної, монолітної натури, він готовий був платити життям за ідею і вважав, що шлях до щастя - "наслідування блаженній натурі" :

- Бажаєш бути щасливим?.. Для цього не треба їздити за моря, колінкувати перед сильними світу сього, щастя завжди і всюди з тобою, його тільки треба пізнати.

Про це йдеться в філософському творі "Вхідні двері до християнської доброчинності".

У творі "Наркіс. Розмова про те, взнай себе" Сковорода по-своєму прочитав античну легенду, яка привела його до висновку: пізнати себе самого, відшукати себе самого і знайти в собі людину - одне і те ж. Стверділа байдужість і узвичаєний смак, на його думку, є причиною духовного убозтва людини.

У "Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті" філософ утверджує високу мораль народу, заперечує міщанську суєту і панське неробство. Осмислюючи, в чому суть щастя, Сковорода переповідає народні притчі, байки, легенди і в цей спосіб близько стає до народного розуміння таких понять, як "премудрість", "добродійність" і "доброчесність", "щастя". Його ідеал найвищих якостей - людина з високою гідністю, яка не плазує перед тими, хто хоче поставити її на коліна. Така людина буде завжди дбати "про тіло і душу" і буде щасливою.

Не зв'язана з офіційною ідеологією і водночас поєднана з поступом свого часу, з найпередовішою думкою світу,- філософія Сковороди як селянського демократа-просвітителя сприяла формуванню української нації з безликої і задавленої селянської маси.

Український філософ був на рівні свого часу і кращих його мислителів. В оді "De Libertate" він привітав збройну національно-визвольну боротьбу рідного народу на чолі з Хмельницьким. Його суспільний ідеал - республіка, країна і царство любові, де нема ворогування і розбрату, а закони "зовсім противні тиранським". Сучасне йому суспільство - це "зборище мавп філософських, які, крім ненависної машкари... ніякої суті від істинної

мудрості не мали", а лише старались прохопитись до "знатніших звань, анітрохи не роздумуючи, чи рідні їм ті звання будуть і чи будуть суспільству, а по-перше, самі для себе корисними?" В результаті: "перевернулося... правління в муки; суддівство в крадіжки; воїнство в грабіж; а науки - в знаряддя злості" ("Алфавіт чи буквар світу...").

Один із сучасників філософа так малює його образ: "Можна назвати його безсрібним; не було в нього ніякого майна: що було на ньому, то лиш було його. Дідусь вищий середнього зросту, в сірому байковому сюртуці, в українській овечій шапці, з палицею в руці, за мовою справжній малоросіянин, здався мені стомленим і задумливим... Не стяжав він ні золота, ані срібла,- але народ не за те приймав його під свої покрівлі: навпаки, хазяїн хати, куди він заходив, перш за все оглядав, чи не треба було щось поправити, почистити, змінити в його одежі та взутті; все те негайно й робилося. Мешканці тих, особливо, слобід та хуторів, де він зупинявся, любили його, як рідного. Він віддавав їм усе, що мав; не золото й срібло, а добрі поради, умовляння, настанови, дружні докори... Втішався, що труд його мандрівного життя не був безплідний".

Якось цариця Катерина II писала до одного з вельмож: "Черни не должно давать образование, поколику будет знать столько же, сколько вы да я, то не станет повиноваться нам в такой мере, в какой повинуется теперь". Це, так би мовити, класовий погляд на освіту. Ніби полемізуючи з поглядами "просвіченої імператриці", Сковорода зауважує: "Я рассуждаю, что знание не должно узить своего излияния на одних жрецов науки, которые жрут и обжираются, но должно переходить на весь народ и водвориться в сердцах и в душе всех тех, кто имеет правду сказать: и я человек, и мне, что человеческое, не чуждо".

*Мала Є.,
студентка 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.*

ВІЛЬНОЛЮБНА ВДАЧА Г.С. СКОВОРОДИ

Сьогодні все виразніше починає звучати український мислительський голос, пересилуючи давні тези про, начебто, відсутність української філософії як самобутньої одиниці на фоні здобутків західної філософії. Зокрема характеристика творчості великого українського філософа Григорія Сковороди починає набувати більш переконливих рис: з'являється розуміння його правдивого вкладу у скарбницю знань всього людства.

Відомі два разючі факти, які доводять, що поет умів передбачати біду. Так, у 1770 році він гостював у свого друга Іустина - начальника Китаївської пустелі в Києві. Раптом він заявив, що їде. Коли його почали розпитувати, сказав, що під час прогулянки Подолом почув трупний запах. Іустин вмовляв одного не їхати і запевняв, що ніякої небезпеки немає, але Григорій не послухав. А через два тижні у Київ прийшла чума, і місто закрили.

Крім того, Сковорода знав дату своєї смерті. 9 листопада 1794 року поет, за переказами, після обіду викопав собі могилу, потім пішов у кімнату, надів чисту білизну, підклав під голову сумку з власними пожитками і навіки заснув.

1.1 Зверхність до чинів

У своїй біографії Григорій Сковорода нікого не боявся і поважав не за чин, а за особисті досягнення. Так, одного разу, коли він йшов по дорозі біля Харкова, до нього підбіг ад'ютант екіпажу генерал-губернатора, який запросив філософа в карету.

- Передайте губернатору, що я не знайомий з ним, - відповів філософ, продовживши шлях.

Ад'ютант, зорієнтувавшись, знову підбіг до Сковороди, зазначивши, що його запрошує Євдоким Олексійович Щербинін. На що поет усміхнувся:

- Чув я про нього. Кажуть, хороша людина і гарний музика, - і пішов до карети.

Крім того, був випадок з Катериною II. Одного разу вона побажала побачити відомого філософа особисто. Коли Сковорода прибув до палацу, його завели в приймальний зал. Коли зайшла цариця, всі присутні вклонилися їй. Крім Сковороди.

- Чому ти не кланяєшся мені, - запитала його Катерина II.

Філософ спокійно відповів:

- Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся?!

Відзначився був Сковорода і в Харківському колегіумі, де викладав. Замість оцінок викладач писав: "вельми туп", "справжнє безглуздя". Розумників оцінював званнями: "досить гострий", "звірок вострое" (тобто знання вистачає на льоту). Всього у Григорія було 12 таких градацій. Але незважаючи на це студенти обожнювали свого наставника.

1.2 Вважав за краще особисту свободу любові

Одного разу Сковорода закохався, що для нього, відомого своїм зневажливим ставленням до жінок, було справжньою трагедією. Скорившись почуттю, він навіть запропонував дівчині вийти за нього заміж. Однак в останній момент втік прямо з-під вівтаря, вибравши особисту свободу.

Жителі села, де похований відомий філософ, стверджують, що вже близько двохсот років його дух оберігає ці краї.

На місці спочинку Сковороди, як він і заповідав, ні хреста, тільки величезний камінь з написом: "Світ ловив мене, але не спіймав".

У селі Сковородинівка Золочівського району Харківської області видатний український філософ часто гостював у садибі свого учня Андрія Ковалевського. Там же, передчуваючи швидку смерть, він власноручно почав копати собі могилу, де пізніше був похований недалеко від улюбленого дуба-велетня.

Відчув чуму і втік з Києва

Навіть у спекотну погоду біля музею філософа в унікальному парку прохолодно, як і триста років тому. Причиною тому особливі дерева. Їх тут тільки два види: липи і дуби.

- Багато років поспіль на території комплексу проводився ярмарок, і кожен раз в ці дні, що не припиняючись, йшов дощ, - починає розповідь співробітник літературно-меморіального музею Сковороди Анна Ярмиш. - Старі люди казали, що дух нашого великого земляка таким чином протестує проти торгівлі на «його» території. Тоді ярмарок скасували, почавши проводити літературно-фольклорні свята. І що ви думаєте? Погода весь час ідеальна, але тільки на території музею і парку. У самому селі дощик і раніше капає. Наші гості дивуються цьому явищу. І подібних загадкових речей тут діється предостатньо.

- Відомо, що ще в XIX столітті в садибі, де тепер розташовується експозиція, жила поміщиця Кузіна, - підключається до розмови директор музею Наталя Мицай. - Так от їй уві сні був старець в білому одязі, який щось награвав на сопілці. У підсумку поміщиця так злякалася, що не витримала і наказала перенести могилу Сковороди зі своїх земель на церковні. І його прах перепоховали біля церкви. З тих пір бачення перестали турбувати жінку.

- Це не легенда, я сама неодноразово була свідком нез'ясовних явищ, - підхоплює Анна Ярмиш. - Наприклад, увечері дух явно ходить по садибі, сідає на ліжко в тій кімнаті, де помер філософ, і вона скрипить. Раз увечері я доробляли якусь роботу і раптом почула кроки за стінкою. І відразу насторожилася, подумавши: може, не закрила двері? Потім вслухалася уважніше: хтось ходив, немов у старих сандалях, трясучи древніми металевими застібками. Невідомий відвідувач зупинявся біля одного стенду, другий... Повірте, це дуже часто буває, сторожа вже навіть звикли. А в грудні, коли ми святкуємо день народження Сковороди, ще одна дивина проявляється. Обов'язково вимикається світло - хоч на годину, хоч на півгодини! Ми знаємо і заздалегідь запасаємося свічками. Правда, деякі скептики намагаються пояснити, що відбувається, кажуть, мовляв, це зимовий вітер обриває дроти.

У селі впевнені: чудеса відбуваються через те, що філософ був дуже неординарною особистістю.

- Посудіть самі. Весь життєвий шлях Сковороди як би направляла якась рука, - пояснюють співрозмовниці. - Так, коли в 1770 році він гостював у друзів в Києві, раптом попрощався і поїхав. Чому? Тому що, побувавши на Подолі, раптом вловив сильний трупний запах. Філософ покинув місто, а

через два тижні в Київ прийшла чума, і місто закрили. Точно так само і з сновидіннями. Відомо, що Григорій Савич був вегетаріанцем. Просто одного разу він побачив сон, в якому люди поїдали один одного, і після того відмовився від м'яса.

Список використаної літератури

1. <http://ukrainka.org.ua/node/5007>
2. <http://neimovirne.ru/grigorij-skovoroda-cikavi-fakti/>

Небилиця О.В.,
студентка 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

БАГАТОГРАННА ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА Г.С. СКОВОРОДИ

У даній доповіді розглянуто життя і творчість Г.С. Сковороди як автора літературних і філософських творів. Їх ідейний зміст підпорядкований пошуку смислу життя людини та визначенню шляхів до щастя. Розуміючи філософію як науку життя, письменник, аби найточніше виразити свої погляди, поступово переходив від літературних до філософських жанрів — діалогів, трактатів, притч. Особливість творів Г. Сковороди полягає в тому, що в ліричних поезіях він філософ, а у філософських працях — лірик, котрий являвся представником класичного бароко.

Вчення Г. Сковороди привертає особливу увагу нашого сучасника тому, що воно спрямоване на інтенсифікацію внутрішнього життя людини, котра не має опори в навколишньому світі. Шлях до щастя пролягає, на думку мислителя, через моральне вдосконалення людини. Цим зумовлюється притаманний філософії Г. Сковороди персоналізм, що ставить у центрі уваги живу людську особистість, і динамізм, завдяки якому буття особистості змальовується як безперервне творення людиною себе самої. Ці проблеми сьогодні хвилюють кожну людину, зокрема, як і суспільство взагалі.

Народився Григорій Савич Сковорода у 1722 році на Полтавщині в родині козака. Не зважаючи на те, що він не мав вищої освіти (хоча були не однократні спроби отримати вищу освіту у кращих університетах Будапешта, Відня, Братислави та Галле), він досконало оволодів такими мовами, як — латинь, єврейська, грецька, польська, німецька, італійська та французька.

Він був неординарною особистістю, взяти хоча б факт його вчителювання у Харкові. Замість оцінок, Григорій Савич писав «туповат», «туп», «весьма туп», «сущая бестолковщина».

Або: «понят», «весьма понят», «наверное понят», «возможно не понят». Розумників оцінював званнями: «остр», «весьма остр», «зверок вострой», тобто той, що знання хапає на льоту [1].

Будучи досить відомою людиною в Україні завдяки своїм поглядам, переконанням – за життя не було надруковано жодного твору, хоча в рукописному варіанті вони все таки були. Найвідоміші його твори «Сад божественних пісень», «Жінка Лотова», «Байки Харківські». Загалом він написав 17 філософських творів, 7 перекладів. Інколи підписував свої листи подвійним іменем Григорій вар Сава Сковорода, Даниїл Майнгард.

Шлях Г.С. Сковорода в філософію був довгим. З прожитих 72-х років він віддав філософській роботі лише останні 25 років свого життя.[2] Тільки в 70-80-х роках XVIII ст. він почав створювати свої філософські діалоги, трактати, притчі. У мандрівці він провів решту свого життя – майже тридцять років, черпаючи народну мудрість із самих його глибин і ставши носієм своїх поглядів на життя. Це давало письменнику-мислителю багатий матеріал для творчості і саме в цей період життя ним були створені основні філософські твори-трактати, діалоги та притчі.

У своїй творчості Г. Сковорода широко застосовує метод діалогізму – переважна більшість його творів написана у формі діалогів, розмов, бесід, суперечок. Але діалогізм думки Сковорода означає ще і її постійну спрямованість на пошук істини. Ще однією характерною особливістю філософії Сковорода є символізм.[1] Проблема символу і символічного є однією з ключових для реконструкції філософських поглядів Сковорода. За визначенням українських дослідників Русина М. Ю. та Огородник І. В. Сковорода є філософом, який прагне мудрості і знань, а не мудрецем, який ці мудрість і знання вже має.

Основною проблемою філософії Сковорода є людина, її щастя включно з шляхами його досягнення. Ця проблема органічно впливає з філософської системи Сковорода, яка формально укладається в один рядок і полягає в існуванні "двох натур" і "трьох світів". Роздуми Г. Сковорода спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Він шукає відповідь на складні життєві питання – хто така людина, який зміст її життя, для чого ми приходимо у цей світ, які основні грані людської діяльності. Філософ шанував людину праці і його твори пронизані ідеєю, що праця є найвищою моральною чеснотою людини. [3]

Людина, як твердить Сковорода, не тремтячий раб, а "коваль свого щастя", "шумливий бурхливий дух". Сам залізної, монолітної натури, він готовий був платити життям за ідею і вважав, що шлях до щастя – "наслідування блаженній натурі": « Бажаєш бути щасливим?.. Для цього не треба їздити за моря, колінкувати перед сильними світу сього, щастя завжди і всюди з тобою, його тільки треба пізнати». Про це йдеться в філософському творі "Вхідні двері до християнської доброчинності".

Його улюбленою місцевістю було село Іванівка, що на Харківщині (нині Сковородинівка). Відчуваючи свою смерть, Григорій Сковорода у 1794

році прийшов сюди помирати. До обіду він скликав своїх друзів, провівши весело час. Потім пішов і викопав собі могилу у парку, уславши її дубовим листям. Зайшовши до хати – перевдягнувся у чистий одяг, поклав торбу під очі і заснув вічним сном. Григорій Сковорода заповів ставити не хреста на своїй могилі, а камінь з його крилатою фразою «Світ ловив мене та не спіймав».

Постать Григорія Сковороди займає особливе місце в історико-культурному розвитку України. Це філософ, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя. За словами Д. Чижевського, «життя Сковороди є його філософією, а його філософія – є його життям». Його спадщина належить до визначних надбань вітчизняної прогресивної культури XVIII ст., а його ім'я посідає помітне місце в ряду видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та художню літературу України. Філософська позиція Г.С.Сковороди органічно пов'язувалась із його життєвим шляхом, що ґрунтувався на розроблених ним філософських засадах. Своєю життєвою поведінкою він стверджував, що пошук істини необхідно здійснювати серед народу, тільки там можна почерпнути мудрість. Значення Г. С. Сковороди – вельми широке і охоплює усі сфери духовного життя українського народу. Його творчість торкається найрізноманітніших аспектів людського життя: науки, релігії, культури, мистецтва. Багатогранна і філософська спадщина Г. С. Сковороди, але найголовнішим у його вченні є природа людини і її призначення. У своїх філософських трактатах Сковорода, насамперед, намагався розкрити трагічні суперечності життя і смерті, добра і зла. У своєму ставленні до світу він спирався не стільки на аналіз соціального середовища, скільки на осмислення гуманістичної сутності суперечностей людини і світу, протилежних начал у самій людині.

Список використаної літератури

1. Поліщук Ф. Григорій Сковорода: життя і творчість / Ф. Поліщук. – К.: Дніпро, 1978. – 261 с.
2. Чижевський Дмитро. Філософія Г. Сковороди / Дмитро Чижевський. // Хроніка 2000. – К., 2000. – Вип. 39-40. – Т. II. – С. 455-474.
3. <http://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-tsikavi-fakti/>.

Саваков С.А.,
студент 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

З ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ Г.С.СКОВОРОДИ

Не зважаючи на те, що він не мав вищої освіти (хоча були не однократні спроби отримати вищу освіту у кращих університетах Будапешта, Відня, Братислави та Галле), він досконало оволодів такими мовами, як – латинь, єврейська, грецька, польська, німецька, італійська та французька. До того, ж він прекрасно грав на флейті та органі.

Він був неординарною особистістю, взяти хоча б факт його вчителювання у Харкові. Замість оцінок, Григорій Савич писав «туповат», «туп», «весьма туп», «сущая бестолковщина». Або: «понят», «весьма понят», «наверное понят», «возможно не понят». Розумників оцінював званнями: «остр», «весьма остр», «зверок вострой», тобто той, що знання хапає на льоту.

Максим Ковалинський, улюблений учень Григорія Савича, у Швейцарії познайомився і заприятелював з філософом Даниїлом Майнгардом. Він був всім схожий на Сковороду: поглядами, поведінкою, навіть рисами обличчя. Повернувшись до України, Ковалинський розповів учителеві про цю зустріч. Сковорода заочно вподобав Майнгарда і відтоді почав підписувати свої листи подвійним іменем: "Григорій вар (у перекладі з давньоєврейської – син) Сава Сковорода, Даниїл Майнгард".

Катерина II багато чула про Сковороду і забажала особисто побачити відомого філософа. Коли той прибув до палацу, його завели до прийомної зали. Ось з'являється цариця, всі присутні низько-низько вклонилися їй. Один Сковорода стоїть рівно.

- Чому ти не вклоняєшся мені, - запитала його Катерина II. Філософ спокійно відповів:- Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся?!

Коли у 1805 році в Харкові було засновано університет, перший вищий навчальний заклад нового часу в Україні і другий після Києво-Могилянської академії (перетвореної у кінці XVIII-го століття в семінарію), то гроші на його заснування (618 тис. карбованців – фантастична на той час сума) зібрали і передали українські поміщики Слобожанщини з ініціативи В.Каразіна. Цікаво, що більшість з них були учнями або знайомими Григорія Савича Сковороди.

Цікаво, що будучи досить відомою людиною в Україні завдяки своїм поглядам, переконанням – за життя не було надруковано жодного твору, хоча в рукописному варіанті вони все таки були.

Найвідоміші його твори «Сад божественних пісень», «Жінка Лотова», «Байки Харківські».Загалом він написав 17 філософських творів, 7 перекладів.

Ще зі школи образ Сковороди асоціюється з образом бродячого чоловіка, який ходив по селах, проповідуючи свою філософію і живучи по хатах. Але це далеко не так. Він дійсно любив ходити пішки та влітку жив у лісах-полях, а взимку по хатах та монастирях. Але при цьому він був

надзвичайним аскетом, який любляв вишукані та дорогі речі. Так, наприклад, його друзі з елітних кіл щедро обдаровували Григорія Савича – висилали йому окуляри (а їх не просто було дістати в ті часи), найдорожчі інструменти виконані на замовлення за кордоном (бо на дешевих він не любив грати), сир пармезан (який привозили спеціально для нього з Європи). В його торбинці завжди були елітні трубки з тютюном та пляшечка скобельського вина.

Його улюбленою місцевістю було село Іванівка, що на Харківщині (нині Сковородинівка). Відчуваючи свою смерть Григорій Сковорода у 1794 році прийшов сюди помирати. До обіду він скликав своїх друзів, провівши весело час. Потім пішов і викопав собі могилу у парку, уславши її дубовим листям.

Зайшовши до хати – перевдягнувся у чистий одяг, поклав торбу під очі і заснув вічним сном.

Григорій Сковорода заповів ставити не хреста на своїй могилі, а камінь з його крилатою фразою «Світ ловив мене та не спіймав».

Список використаної літератури

1. <http://tsikave.ostriv.in.ua/publication/code-1044ED17C1E4E/list-16BF74FD727>
2. <http://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-tsikavi-fakti/>

Свида Н.А.,
студентка 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ Г.С. СКОВОРОДИ

Багатогранність філософської душі Сковороди стало кроком переходу від давньої до нової української літератури, що стало поштовхом для народу в пошуках сенсу життя та осмислення шляхів до щастя.

Григорій Савич Сковорода все своє життя пізнавав світ у мандрах. Будучи дитиною, талановитий мислитель навчається усього земного, що власне, стосується нотних грамот, книжок. Відзначався, насамперед, чудовим басом, грою на скрипці, флейті, бандурі, цимбалах і сопілці, навіть створював власні вірші і писав музику.

Відучившись в Києво-Могилянській академії молодий хлопець прийняв рішення подорожувати Угорщиною, Словаччиною, Польщею, при цьому

слухає лекції в європейських університетах, вивчає філософські праці в бібліотеках.

Повернувшись на Україну починає викладати у колеґіумі, навчав студентів тих етичних норм, яких дотримувався завжди сам. Тобто, учив, як жив, а жив, як навчав. Студенти дуже любили вчителя, але той незабаром залишив колеґіум. Після цього філософ вів мандрівне життя, не спокушаючись різноманітним посадам й чинам.

Не вдалося ні царям, ні панам, ні ченцям за почесні й кар'єру купити розум, честь та волю Сковороди, який жив з гаслом у серці: "Світ ловив мене, та не спіймав". Щастя письменник передусім вбачав не в маєтках і славі, а в житті за совістю, шляхом до щастя вважав самопізнання.

Ходив філософ завжди в простій свитині. Крім книг, рукописів та сопілки більше нічого не мав, навіть і не прагнув мати постійне житло.

Сковорода вчив, що в природі краса та гармонія, а в суспільстві – несправедливість, і для того, щоб змінити навколишнє середовище, треба в першу чергу змінити самого себе. Тобто, як доводив філософ, людина не може бути щасливою, якщо діє всупереч своїй природі. Знаючи свої здібності, людина правильніше визначить своє місце в суспільстві й принесе найбільшу користь. Поки що чимало людей займають не свої місця: один ходить за плугом, а він від природи музикант, інший працює суддею, а йому б пасти череду.

Актуальним в даній статті є те, що Сковорода в своєму житті прагнув свободи для всіх, сердечної тиші та гармонії з собою та природою.

Веління природи – це веління Бога в людині. Пізнання природи - це пізнання Бога.

Ще зі школи образ Сковороди асоціюється з образом бродячого чоловіка, який ходив по селах, проповідуючи свою філософію і живучи по хатах. Але це далеко не так. Він дійсно любив ходити пішки та влітку жив у лісах-полях, а взимку по хатах та монастирях. Але при цьому він був надзвичайним аскетом, який полюбляв вишукані та дорогі речі. Так, наприклад, його друзі з елітних кіл щедро обдаровували Григорія Савича – висилали йому окуляри (а їх не просто було дістати в ті часи), найдорожчі інструменти виконані на замовлення за кордоном (бо на дешевих він не любив грати), сир пармезан (який привозили спеціально для нього з Європи). В його торбинці завжди були елітні трубки з тютюном та пляшечка скобельського вина.

Список використаної літератури

1. Джей Джи. Григорій Сковорода цікаві факти [Електронний ресурс] // : Довідник цікавих фактів та корисних знань, 2013 – 2017. – Режим доступу: dovidka.biz.ua – Загл. з екрану. (08. 11. 2017).

2. Українська література. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання. Поглиблений та базовий рівні / уклад. С. Витвицька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. – 496 с.

Степанківський А.В.,
студент 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

ІДЕЯ СПОРІДНЕНОЇ ПРАЦІ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

На оригінальне філософське вчення Г. Сковороди вплинули три чинники: антична і середньовічна європейська філософія, вітчизняна просвіта і народна мудрість. Авторитетами для нього були Піфагор, Сократ, Епікур, Плутарх, Сенека, Платон, Арістотель, Еразм Роттердамський, німецькі містики і пієтисти, Кирило Транквіліон Ставровецкий, Петро Могила, Сімеон Полоцький, Дмитро Туптало, Феофан Прокопович, Михайло Козачинський, Георгій Конисский. Широко використав він у своїх творах міфи, легенди, казки, віддання, народні прислів'я і приказки, образні слова, вирази, порівняння. Г. Сковорода створив власну філософську систему, в якій, на думку окремих дослідників, відчутні матеріалістичні тенденції. Він визнавав вічність матерії. Природа, міркував він, розвивається за своїми законами і не вимагає ніяких першопричин для свого розвитку. Проте у своїх поглядах він не був послідовним. У першому філософському творі "Вступні двері до християнської добронравности" учив, що існують два світи, або дві "натури" : одна видима, матеріальна, а друга невидима, духовна, тобто Бог: "Ця невидима натура, або Бог, усе живе проходить і утримує, скрізь завжди є, був і буде ". Визнаючи Бога, він, проте, заперечував його надприродну суть, розчиняв в природі, тобто розвивав пантеїстичні ідеї, віддаючи першість формі, ідеї над матерією. Божа мудрість являється для нього "сила і правило усіх наших рухів і справ".

У філософському вченні Сковороди найсильнішим і яскравішим для сучасності являється теза про щастя людини і людство в цілому. У Сковороди розуміння щастя має глибші корені. Суть щастя він зв'язує із способом життя самої людини. Якнайповніше ця суть розкривається через висловлювання Сократа: "Інший живе для того, щоб є, а я - їм для того, щоб жити. Яким Сковорода відкриває свій трактат під назвою "Ікона Алкивиадска". Своім розумінням щастя Сковорода як би захищає людську "природу" від примітивного її зведення до споживання і користі. Сам він обрав такий спосіб життя, який з його слів допомагав йому не "жити краще", а "бути краще". Прагнення "бути краще" він зв'язував з поняттям "Чистій совісті": "краще година чесно жити, чим поганити цілий день". Найбільшої глибини теза про щастя досягає у той момент, коли Сковорода визначає саму суть "чесного життя" і "чистої совісті". Виявляється, ця суть розкривається

через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця - це не обов'язок, не борг, не примус (як суспільство вважає сьогодні), а, навпроти, вільний вибір людини. Процес праці розглядається як насолоду і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення "споріднена". Розділення людей, які займаються "спорідненою" і "неспорідненою" працею, - це і є найглибша думка, на яку можна спиратися при рішенні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає в праці, і що вона зробила мавпу людиною, відвідувала багато філософів і раніше. Але визначення праці з позицій джерела свободи і щастя, або джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. У Сковороди уперше ця тема визначилася як головна і в літературних творах, і у філософських трактатах. Уся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати тільки працю з громадською користю і особистим щастям - "споріднена" праця. Праця ж "неспоріднена" - джерело деградації і людини, і людського суспільства.

Сучасна екологічна криза - це свідомство того, що людство займається в основному "неспорідненою" працею і ще не усвідомило роль "спорідненої" праці, пов'язаної з суттю самої людини. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей - своїй функції в природі, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку. Передова частина людства чуйно уловлює цю думку Сковороди. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і світ на планеті залежить більшою мірою не від того, що люди уміють робити, а від того, на що спрямована їх діяльність.

Філософський спадок Г.С. Сковороди багатогранно. Воно охоплює найрізноманітніші аспекти людського життя : науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо. Проте, що можна однозначно затверджувати, так це те, що усі грані спираються на загальний центральний стержень, який розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає і сам образ Сковороди, який підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Троцюк Т. А.,
студент 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Залишивши осторонь сухий раціоналізм європейської філософії, український філософ зосередив свою увагу на проблемах змісту і мети людського буття у світі.

Антропоцентризм - головна особливість творчості Сковороди. Це принцип, відповідно до якого людина є завершенням еволюції світобудови. Сам термін був вперше вжитий в добу Відродження. Суть його полягає в тому, що центр Всесвіту переноситься від проблем світобачення до конкретних проблем людини. Людина - початок і кінець його філософії. Саму філософію він визначає як спосіб самопізнання людини, його духовного буття. «Головна мета життя людського, голова діл людських є дух людини, серце. Кожен має свою мету в житті; але не кожен - головну мету, себто не кожен піклується про голову життя. Один піклується про черево життя, себто усі свої діла скеровує, щоб дати життя череву; інший - очам; інший - волоссю; інший ногам та іншим членам тіла; інший - одягам та подібним бездушним речам; філософія або любов до мудрості скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне, - то і усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія», стверджує Г. Сковорода, визначаючи своє життєве завдання в духовному народженні людини, у присвяті його у філософію.

Символізм - ще одна особливість філософії Сковороди. Філософ звертається до нас словом - притчею, словом — алле - горіє, словом - мораліте (повчанням), розгортаючи тим самим традицію, розпочату мислителями Київської Русі. Своєрідність стилю Сковороди проявляється навіть у назвах його творів: «Сад божественных песней», «Начальная дверь к христианскому добронравию», «Наркисс. Беседа о том: познай себя», «Беседа, нареченная двое», «Диалоги, или разлогол о древнем мире», «Разговор дружеский о душевном мире», «Басни Харьковские», «Разговор, называемый Алфавит, или Букварь мира», «Икона Алкивиадская», «Брань архистратига Михаила с Сатаною», «Убогий Жайворонок», «Потоп змиин». Діалоговий стиль (діалог як продовження традиції античної філософії) багатьох творів Сковороди говорить про діалектичний, антидогматичний характер його філософії. Нам не даються готові істини, а показується, як істина народжується в розмові, суперечці. У притчі, у діалозі неоднозначність, символістика образів дає читачеві волю в пізнанні, тлумаченні, розумінні їх, а через них світу і людини.

Своєю творчістю і життям Г.Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибоких перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і

визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Тези Григорія Сковороди

- 1) «Істина спалює і нищить усі стихії, показуючи, що вони лише тінь її.»
- 2) «Не все те недійсне, що недосяжне дитячому розумові.»
- 3) «Коли ти не озброїшся проти нудьги, то стережись, аби ця тварюка не спихнула тебе не з мосту, як то кажуть, а з чесноти в моральне зло. То навіть добре, що Діоген був приречений на заслання: там він узявся до філософії.»
- 4) «Як купці вживають застережних заходів, аби у вигляді добрих товарів не придбати поганих і зіпсутих, так і нам слід якнайретельніше пильнувати, щоб, обираючи друзів, цю найліпшу окрасу життя, більше того - неоціненний скарб, через недбальство не натрапити на щось підроблене.»
- 5) «Не все те отрута, що неприємне на смак.»
- 6) «Добрий розум, робить легким будь - який спосіб життя.»
- 7) «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним.»
- 8) «Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се рух.»
- 9) «Що може бути солодше за те, коли любить і прагне до тебе добра душа?»
- 10) «Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.»

Тонха В. О.,
студент 2-го курсу
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.

СУЧАСНІ СИМВОЛИ СКОВОРОДИНСЬКИХ МОТИВІВ

Григорій Сковорода (1722—1794) — видатна постать у культурі житті України XVIII ст. Філософ, поет, педагог, музикант, знавець стародавніх мов він розвинув комплекс ідей, став ідейним пердвісником нової української літератури, а й творцем найзначнішого вчення в історії української філософської думки. Пройшовши тяжкий шлях боротьби із зовнішнім «світом», який, попри всі зусилля, так і «не впіймав» його, Сковорода зробив висновок - «коли дух людини веселий, думки стримані, серце мирне — то й усе світле, щасливе, бажане. Оце є філософія». Саме таку філософію назвав філософію життя і прагнув її створити «український Сократ», гармонічно поєднуючи основоположні принципи своєї філософської творчості та власний спосіб життя.

Своє вчення Сковорода сформував під впливом античної і середньовічної філософії (Фалес, Піфагор, Геракліт, Сократ, Платон, Арістотель, Пліній, Е. Роттердамський); народної творчості, вітчизняного просвітництва (К. Транквіліон-Ставровецький, Ф. Прокопович, С. Полоцький, М. Козачинський, Г. Кониський). зміст і спрямування філософії Сковороди відрізнялася від філософії професорів Києво-Могилянської академії. Розвиваючи традиції Просвітництва, Г.Сковорода відходить з догматичного наслідування своїх учителів, засвідчуючи це вже в загально філософській орієнтації. Якщо головною тенденцією філософських курсів киево-могилянців був арістотелізм, Сковорода "нерівно дихав" до ідей Платона, який в академії був об'єктом критики. Якщо ж професори акцентували увагу на дослідженні проблем онтології та гносеології, що розглядались у тексті зовнішнього світу, то Сковорода зосередився на етико-гуманістичній проблематиці: у нього на передньому плані не світ, а людина і духовне начало в ній. Всупереч своїм учителям, які зводили небесне до земного, возвеличуючи не лише розум, а й земне життя людини, він підносив природу до Бога, засвідчував другорядність людської плоті й понад усе ставив у людині істинно людське — духовність, дух, зводячи до них сутність людського життя. На відміну від науково-освітніх праць професорів Києво-Могилянської академії просвітницька філософія Сковороди мала яскравий етико-гуманістичний вияв.

Сковорода створив власну філософську систему, специфічний стиль і форму філософського мислення. Його філософствуванню властиве органічне поєднання художнього і раціонально-абстрактного світоспоглядання. Наслідком такого поєднання став універсальний алегоризм (іносказання), у якому предмети і явища осмислюються не в сукупності властивостей, не в цілісності, а лише в абстрактно-схематичному образі їх як символи. Один із найавторитетніших дослідників його творчості Д. Чижевський писав: «Філософічний стиль Сковороди — це своєрідний поворот філософічного думання від форми мислення в поняттях до якоїсь первісної форми мислення в образах та через образи. Він повертається від термінологічного вжитку слів до символічного їх вжитку. Сковорода пристосовує скарб філософської термінології до свого стилю думання: поняття стають символами».

Наслідуючи традиції неоплатонізму і християнської символіки отців церкви, німецьких містиків та українських мислителів доби Київської Русі, Просвітництва, Сковорода розглядає символи як «іпостась істини», як те, що допомагає пізнати неземне, відкриває нове бачення речей. У нього символи не мають твердого, усталеного значення, а постають як певна множинність значень, межі яких то суміжні, то перехресчуються, а інколи просто суперечливі. Та це не завадило йому, використовуючи образно символічне мислення, вести напружений діалог із власним сумлінням у пошуку правди, добра й істини, що було в руслі тогочасних культурних вимог.

Корень О.І.,

*студент 3-го курсу
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

СЕРЦЕ - СИМВОЛ МУДРОСТІ У Г. СКОВОРОДИ

Серце має власні розумні підвалини,
про які розумові нічого не відомо...

Одне із центральних місць у світоглядній системі Григорія Сковороди посідає теза про найважливіше, найглибше – емоційно-вольовий початок людини – серце. З нього випливає все: і думка, і прагнення, і почуття. Моральність людини теж повинна бути звернена на серце. Звідси вимога: "пізнай себе", "поглянь у себе" тощо.

Осмислюючи серце, Г.Сковорода говорить про «думки серця», про його «безодню», навіть про Бога у серці. Інколи він поєднує думки, душу, «розум» і серце як одне й те саме. Поряд зі «старим» серцем він веде мову й про «нове» серце – «нового Адама», Христа, «істинну людину». Спробуємо збагнути, як і в якій площині розглядав Сковорода феномен серця?

Відомо, що для Г.Сковороди серце позначало не фізичний орган і не прості людські емоції, а щось незмірно більше і глибше. За його словами, серце – це безодня, яка одкривається в людській істоті. Безодня, що є джерелом усіх наших думок, почуттів і дій. У принципі, своєю концепцією «серця» Г.Сковорода передбачив відкриття психології ХХ ст., а зокрема теорії Карла Юнга про позасвідоме, включно з колективним позасвідомим. Серце в Сковороди – це той безмежний психо-простір за межами свідомості, що містить знання глибше і ширше від знання інтелекту. І серце пов'язане з ідеєю людини-мікрокосмосу, в якому живе відбиття усіх правд і містерій всесвіту. Тому, для Сковороди, пізнавши себе не поверховим розумом, а глибиною серця, людина пізнає Бога.

Секрет щастя за Г.Сковородою в найпростішій істині. Тобто секрет щастя в тобі самому, в твоєму серці, повному любові! Комуś життя цього філософа здається занадто далеким від сучасності. Адже нам так часто доводиться робити не те, що ми насправді хочемо: заради своєї сім'ї, щоб вижити, досягти благополуччя. Але людині не так вже й багато потрібно для щастя. Ганяючись за примарним матеріальним щастям, ми порушуємо божественний закон, який полягає в тому, що всім на світі управляє любов. Ми робимо те, що не любимо, живемо з тими, кого не любимо, поруч з нами знаходяться чужі люди, яких ми так і не навчилися любити. Врешті-решт, ми не любимо навіть самих себе, не вміючи знаходити в собі Бога. Ми не слухаємо і не чуємо свого серця. Проте, на думку Григорія Сковороди,

справжній секрет щастя знаходиться саме в нашому серці. Може, нам варто прислухатися до слів видатного філософа всіх часів і народів? Із серця піднімається, виростає і думка, і прагнення, і відчуття. На «серце» людини повинна бути звернена і головна увага моральної чинності людини. Звідси вимога «пізнай себе», «поглянь у себе» і т. д. Відціля і визнання рівноцінності різних людських типів і людських індивідумів. Відціля ж і своєрідна теорія «нерівної рівності» людей щодо їх морального та релігійного життя.

«Серце», як це стає зрозумілим із його характеристики, є для Г.Сковороди позасвідоме (скоріше «над-свідоме» ніж «під-свідоме»). І цікаво те, що продовжуючи платонівську і християнську традицію, Сковорода малює це позасвідоме не як нижче в порівнянні до свідомого психічного життя, а як вище і глибше, не як джерело порушень і збочень у «нормальному» ході психічних переживань, а джерело усього доброго та світлого, не як сліпу силу, а скоріше як провидчу та пророчу.

У контексті традицій філософствування для Григорія Сковороди серце є любов'ю до мудрості. А справжня мудрість – це спосіб життя, який базується на пошукові істини й на існуванні згідно з цією істиною.

Із цим пов'язане акцентування уваги на ролі серця як центру духовного життя людини, сили, яка керує перетворенням людини. На думку Г.Сковороди, серце – істинно людське в людині, воно проводить людину шляхом самовдосконалення.

Пізнання можливе лише через людину. Головним інструментом пізнання є серце. Людина повинна знайти в серці останній критерій, основу пізнання і життя. У діалозі "Наркіс. Розмова про те: пізнай себе" Григорій Сковорода назвав людське серце "головою усього в людині". Істинною людиною є серце в людині, а глибоке серце, одному лише Богові пізнаванне, є ніщо інше як необмежена безодня наших думок.

Бездольний В.В.,

студент 3-го курсу

ННІ лісового і садово-паркового господарства,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Супрун Аліна Григорівна,

канд. філос. наук, доц.

ПИТАННЯ ОСВІТИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода навчавшись у Києво – Могилянській академії вивчив класичні та європейські мови, не закінчивши академію вирішив подорожувати європейськими університетами, не повертаючись в академію прийняв практику домашнього вчителя.

Для України Г. Сковорода заклав основи філософії освіти майбутнього, яку розумів як складний процес, у котрому має приділятися належна увага як до "зовнішнього", світському знанню, так і знанню "внутрішнього", що полягає не лише у вивченні святих текстів, але й в умінні знайти себе в суспільстві, обрати власний життєвий шлях [3].

Важливу у цьому процесі роль повинен відіграти учитель, який належними знаннями, життєвим досвідом, власним прикладом повинен допомагати учневі навчатися [3].

Учитель повинен навчати молодих людей наставляючи їх на шлях істини і щастя, таким чином, людина зосереджується на власному покликанні і робить його справою свого життя [3]. За Сковородою освіта допомагає усвідомити учневі духовність, весь освітній процес покладений на те щоб знайти в учневі самого себе і своє внутрішнє «я»

Людина не досягне багатства і внутрішньої гармонії якщо шукатиме поза собою якісь блага. Основна мета виховання навчити самоаналізу, що допоможе стати на правильний життєвий шлях і розвивати свої здібності відповідно до фаху. Людина знаходить ту справу задля якої вона народилась і призначена Богом, це мить коли людина знайшла свій життєвий шлях, щастя та рівновагу [3].

Якщо людина не навчена самоаналізу і обирає справу задля збагачення, прибутків, престижу то вона навіть серед таких благ приречена бути незадоволеною і страждати і ніщо не допоможе їй уникнути цих страждань. Г. Сковорода не тільки міркував якою має бути освіта, у чому сенс пізнання але й сам долучався в ролі вчителя [3].

Бувши філософом – педагогом він покладав зусилля на те щоб учень віднайшов себе, власну внутрішню божественну сутність, не примусами і покараннями а любов'ю та довірою, уважно придивлявся до духовного стану, рівня розвитку та здібностей у потрібний момент давав імпульс для їх удосконалення, працював у Харківському колегіумі, де по своєму оцінював учнів, міг стати ректором але відмовився. З 1753 працював у Переяславському колегіумі та через свої новаторські ідеї які не оцінило керівництво змушений був звільнитися [3].

Для України Сковорода заклав основи філософії майбутнього він говорив що людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра. [1].

Наука про людину і її щастя найважливіша серед усіх [2].

Список використаної літератури

- 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13212/> .
- 2) Сторожук С.В. Філософія. Навчально – методичний посібник. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2015. – 167с.
- 3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5537908/page:3/>

Секція 2. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

*Гулевич Владислав,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д-р. філос. наук, проф.*

«ГІБРИДНА ВІЙНА» В УКРАЇНІ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Сьогодні перед людьми постає проблема гібридної війни, подобається це нам чи ні. Ці війни породжують новий гібридний світ або точніше, новий гібридний світовий порядок. Ми повинні цілеспрямовано вирішувати ці проблеми і приймати їх як частина нової реальності, в якій ми живемо.

Основною проблемою сучасного «стану» є те, що багато людей, включаючи політиків, експертів, науковців та журналістів, все ще сприймають поточний стан справ якось тимчасовий характер. Вони часто ведуть себе і інтерпретують це як щось ненормальне, точніше як «транзитну фазу» шлях до «кращого майбутнього». Чи є це наслідком нездатності досягнути нинішній момент або страх прийняти це інше питання. «Справжній таємниці стають секретами не тому, що про них ніхто не знає», – попереджав Карл Густав Юнг, – але тому, що ніхто їх не розуміє». Тим часом цей гібридна війна, своєрідна напіввійськова агресія, унікальна за багатьма параметрами. До таких параметрів відносяться: миттєві і творчі причини на початку війни, обману, майже повного морального розкладу і деградації багатьох громадян країни агресора.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність. Трирічна гібридна конфронтація з Росією була складною Україна, її суверенітет, незалежність та право українського народу визначити своє майбутнє. Росія застосувала проти України концепцію «гібридної війни», яка багато в чому унікальна зі структурно-функціональної точки зору: за формою вона «гібридна», а за змістом – «асиметрична».

Один з найефективніших інструментів впливу Росії на іноземну і внутрішню політикою України було встановлення правової політичної сили домінування у парламенті та виконавчій владі, метою якої було відкрита підтримка проросійських політиків та політичних партій під час місцевих та національних виборів. Втративши можливість впливати на український

енергетичний сектор з економіко-політичними інструментами, Росія почала черговий етап своєї політики – війна, яка, на думку Карла Клаузевіца, є «продовженням» політики іншими засобами. Енергетичні об'єкти та енергетична інфраструктура широко використовуються в російській стратегії. Знищення енергетичної інфраструктури та нанесення шкоди проблем в енергетичному секторі України стали інструментами спробувала завоювати нашу країну, порушуючи стабільність нашого соціально-економічної ситуації. Це було зроблено не тільки для заподіяння економічних збитків, але також накласти психологічний тиск на українських політиків та громадян. Щоб порушити стійкість критично важливої інфраструктури України, Росія активно використовує різні методи як непрямого (економічного, інформаційного методів) і прямий фізичний вплив (руйнування, блокування, захоплення). Особливе занепокоєння викликає інтерпретація, пропагована в міжнародному науковому полі, метою якого є розмивання неоднозначності змістовних норм і створити вогнище для маніпулювання інформацією громадян у Росії.

Зокрема, пропагандистський прояв агресії є найважливішим компонентом гібридної війни проти України. На мою думку Росія не має наміру займатися повномасштабним конфліктом з Північноатлантичним альянсом. Вона розуміє, що її технологічна та економічна відсталість призведе до певної і швидкої поразки. В даний час стоїть ввести поняття гібридного конфлікту, гібридні агресії і гібридних загроз в державних доктринальних документах України. При цьому держава як прямий об'єкт гібридної агресії має розробити національній стратегії гібридного протидії на основі власних ресурсів, в тому числі.

Отже на мою думку Росія, як і сьогодні, становить величезну загрозу не лише її сусідству але і для себе. Ця загроза збережеться в майбутньому. Надії що санкції могли як-то «спокійно» або «повернути їх до нормального життя» є просто ілюзія і безпідставні. Після трирічної боротьби проти російської гібридної агресії, Україна довела, що вона здатна захистити свій суверенітет і політичну суб'єктивність. Для нас, для України, для досягнення успіху необхідно відкрити новий підхід і нову реальність, зачепивши двері з минулими типовими рішеннями, прийнятими як само собою зрозумілим у всіх сферах, включаючи зовнішню політику, військову, економічну і також соціальну політику. Всі зміни начинатимуться коли кожна людина буде відповідати за свої вчинки. І коли люди навчаться думати те що вони роблять, для чого вони це роблять, які будуть наслідки після цього, і тоді в світі буде панувати мир та злагода. Всі зміни починаються з нас.

Список використаної літератури

1. Горбулин В. Мировой гибридный военный украинский авангард. – Харків, 2017.
2. Магда Євген Гібридна війна: вижити і перемогти. – ТОВ «Видавництво «Віват», 2015.

Борковський Максим Русланович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.

УКРАЇНЬСЬКА ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ

Проблема національної ідентичності дуже поширена в українській науці. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, фактично визначення української ідентичності може бути теоретичною можливістю. Національна держава є ідеологічним упередженням, яке розробило новий аргумент про боротьбу за владу, створену певними політичними силами.

З іншого боку, вирішення теоретичних проблем підкреслить справжні національні інтереси, розуміючи, що це є найважливішою частиною українського суспільства та його реалістичність для переговорного процесу. Ця проблема не єдина для себе в Україні. Проблеми універсальної та особливої національної ідентичності у XX столітті були досить стійкими, тоді лише загострилися.

Велика кількість публікацій на цю тему тут і на Заході показує проблему самоідентифікації в теоретичній свідомості. Якщо загальний термін «ідентичність» означає, по суті, той самий вчений, то поняття невідповідності – сила різних тлумачень національної концепції «національної ідентичності».

Рішення. Ми вважаємо, що українська національна ідентичність є справжнім предметом конституційної та правової ясності поза суспільними та політичними основами на національному рівні. Ідентифікація повинна бути звільнена від необхідності іноземних держав. Це не означає руйнування культурної нації, але це явище переважно регіональне. Аналіз соціологічних опитувань показує, що обґрунтування такого висновку безумовно існує в реаліях сучасної України.

Цікаве дослідження Анні Пале опублікував деякі результати, опубліковані в першому номері «Політичне управління». Автор розглядає проблему національної ідентичності в Україні через призму проблем національної безпеки, а Україна має ширший національний контекст. З цієї точки зору може або не згодні, але виявляється, що ці проблеми, звичайно, однакові, скорочення часу і простору.

Більшість із цих методів піднімають проблему зв'язку між поняттями «національна ідентичність» та «національна безпека». Або захищати ту чи іншу ідентичність (або, навпаки, не допомагає) Необхідність зміцнення національної безпеки або національної безпеки є єдиним засобом підтримки

вільної ідентичності особистості? Іншими словами, проблема ідентичності є виразом вічної необхідності та свободи проблем, цілей і засобів.

Якщо проблема полягає в важливості національної ідентичності, погодженої державою, то логічно, що різні національні тлумачення призводять до різних результатів національної ідентичності.

Звичайно, тепер ніхто не поєднує поняття нації чи нації з поняттям нації. Проте термін «національність», як правило, узгоджується з деякими аспектами перших двох концепцій. Саме тому поняття «держава» народжується в рамках національної політології. Тобто соціальне та політичне розуміння слова «етнічні» відрізняється від соціального та національного.

Ми вважаємо, що держава – це соціальна та політична категорія, яка поєднує в собі відносини людини з даною країною і виражається як ключовий елемент громадян цієї країни. Концепція нації показує культурні особливості людини, особливо мову, релігію та світогляд. Як ми помітили незручні заперечення міліції, ми спочатку можемо побачити «національний» У соціальному та політичному плані. Слово «культура» може використовуватися для національних цілей. Нарешті, в тому числі традиційний «національний» включає в себе традиційно глибокі зв'язки, показує, що люди з тієї чи іншої етнічної групи походження, так би мовити, свої природні коріння в концепції.

У первісному суспільстві головний символ національний. Іншими словами, основна ідентичність належить деяким людям, пов'язаним з сімейними відносинами. Проте, з появою корінних громад, найкраще надавати різні зв'язки з одним елементом сусідньої сертифікації - загальної культури. Основними рисами є мова та релігія. Лише до вісімнадцятого століття не було дано абсолютно нового принципу єдності - соціальної політики. В основному це пов'язано з виникненням так званої національної держави, яка почала подолати соціальні та політичні аспекти культури.

Цікавий момент полягає в тому, що в цьому відношенні старий світ і новий світ мають принципово різні процеси. Якщо, насправді, ми можемо говорити про французьку революцію, національної держави, в першу чергу в боротьбі за незалежність всієї культури океану базується, не велика кількість однієї держави поділяють Minzuwenhua і сімейних груп. Це Північна Америка Сполучені Штати. Між воєн, соціальна, політична і культурна ідентичність між Північчю і Півднем після майже ста років, можна з упевненістю сказати, що історія, національна ідентичність, а саме визнання соціальної і політичної основи, є виправданою.

У Європі ситуація зовсім інша. Франція у вісімнадцятому столітті. Формується національна держава, тобто люди виділяються у власній культурі. І визначити вплив Франції в кінці двадцятого століття, державна структура вказує на те, що нинішні проблеми, усвідомлення соціальної розкривати свою особистість в якості суверенної держави, керованому законом, з метою сприяння адміністративній та правовій ідентифікації.

Релігійні чи культурні чинники більше не пов'язані з суспільством, а шукають іншої інтеграції людей навколо формальної ідентичності - сили національної інтеграції.

У середині ХХ століття Й. засновник і дослідник політичної культури. Мигдаль та Вільба виявили, що політична ідентичність ґрунтується на політичній системі (Сполучені Штати, Великобританія) [2], а не на культурній ідентичності. Однак слід зазначити, що французька модель є більш ніж однією - крім того, створення нових умов в нових умовах істотно змінило рішення проблеми ідентичності.

Задаються німецької романтичної модель забезпечує (і під його впливом теорії і G Hegel німецького романтизму, створеного), люди в цілому, так і по культурному дисперсії розумної в національній мові, історії і традицій, фольклору та історії міфології ліги. Такий фундамент може стати основою формування нації. Перша платформа німецької моделі є природженим присутністю національних явищ, які повинні викликати це явище.

Українські політичні лідери в цілому вважають, що концепція національного самовизначення народів і формування мовної націоналізації - відносини з сусідніми країнами, щоб зменшити проблеми країни, так що це робить кімнату, щоб побачити його повний контекст. Про це свідчить і приклад закону - якийсь проміжний етап політичної оцінки. Правильний склад сучасного європейського народу, нині сформований «Європейським співтовариством». Останній не може відвідувати Україну, тим більше, що вона не має своєї самостійної правової системи.

Чи повинен я повернутися до сьогоденної расової (етнічної) ідентичності? І, як відомо, сьогодні одна країна у світі майже не існує, принаймні в Європі та більшості нації Ці групи настільки розпливчасті, що ця концепція втрачає свою ідентифіковану цінність. Коли ми говоримо про культурних факторах української ідентичності, слід зазначити, що культурна реальність, з одного боку, не піддається зовнішньому тиску (тиск з боку свого північного сусіда ослаблена вторгнень майже відразу змусила русифікацію, його наполегливе три покоління), і з Інший - вони формуються в політичній реальності [7]. І, головне, це передбачає виявлення проблем.

В яких соціальних інститутів найбільш Wuzhuangbudui (+ 70% повних або санкціонують певною мірою), церква (+ 66%), гуманітарні та некомерційні організації (64%), університети (52%) (таблиця «, як ви можете довіряти. .? «Крім того, більше 40% залежних (48%) жіночих організацій, екологічних організацій (45%), телевізор (43%), преса (40%) (10%),% порошку (12%)), уряд (13%), банк (15%). Українські політичні партії з Польщі, парламенту і відносини уряду не вельми відрізняється, дуже низький рівень довіри в цих країнах і університетах. Все CR ауіаһ найбільш близькі (або відносна більшість) не приносить ніякого довіри до уряду, 47% респондентів) політичних партій, банків, великих корпорацій, рад, на телебаченні і в газетах (якщо не тільки довіру в одних і тих же опитуваних довіряти вираз, в той час як інші - більшість з них не довіряє йому, то пан

тверде довіру до поліції типово для України і Росії (66% і 64% не довіряють поліції), а також в інших подібних країнах, більшість респондентів довіряють поліції суддя дюймів Україна, Польща і Росія в основному незнайомі в Нідерландах і Німеччині, вони, по суті, яке заслуговує на довіру, Церква не вважає, що більшість респондентів в Нідерландах і Німеччині

Україна, Польща та Росія – надійні. Збройні сили вважають більшість або більшість респондентів у всіх країнах, але в Україні найвищий рівень довіри (70%). В Україні респонденти, які є безпечнішими, ніж Росія, перейшли на соціальні інститути, такі як церкви, військові, засоби масової інформації, телебачення, спілки, поліція та українська мова. Великий розрив у відповідях громадянства та громадянства, оскільки громадяни знаходяться в культурному контексті, а не в соціальному та політичному контексті, як це описано у Частині II.

Проте соціально-політичні чинники певним чином впливають на визначення національності. Це підтвердило порівняння результатів опитування: респонденти вважають, що респонденти мають громадянство, а опитані прийняли рідну мову. В 10,219 (99,82 відсотка) респондентів в Україні, вони визначили 75,40%, росіяни – 14,94%, українці і росіяни – 4,71%; Інший відповідь 4,95%. Серед 1799 респондентів (100% зразка) 60,64% були рідними українцями, 36,63% – Росією, 2,72% – іншими

Перш за все, проблема державного будівництва - управління, а також національного та етнічного розподілу влади відповідні принципи, встановлені, правила, процедури та етикету в суспільстві. Ідея держави є дуже важливою, але недостатньою умовою легітимності країни сьогодні і створення країни, оскільки вона перешкоджає інституціоналізації демократії побічно громадянами вільного здійснення законності. Ідея полягає в тому, щоб просувати політичний і проти закону країни, це підриває позицію зовнішніх критеріїв оцінки, знає прокляття від імені колективу волюнтаризму *psevdoidentifikatsii* загальних принципів для створення контракту

Україна вже може бачити ці тенденції. Якщо порівняти дані опитування «Що є найбільш важливим є те, що ви робите» з того ж дослідження, але додав два пункти: «належить радянському народові» і «належить всьому людству,» і закрити «членів політичної партії.» , Хоча важливість ветерана впала значно, але третя належить до всього людства

Вперше це говорить на сам перед про те, що Україна має стан переходу до людини на основі універсальних фундаментальних принципів. Існують також пов'язані тенденції ідентифікації. Проте ці процеси є громіздкими та складними. Тому розвиток цих головних цілей та обізнаність про управління якістю слід назвати присягою Гіппократа: «Не робіть цього».

Список використаної літератури

1. Палій Г. О. Формування української політичної раси: аспект національної ідентичності. - Політичне управління. - 2003 - № 1 - № 93-100

2. Білий О. Ідентичність буде (справжня історія української нації з 1945 року) // Політичні думки. - 2000. - №4. - стор. 31-40.

3. Хабермас соціальна складова може сформувати раціональну ідентичність? // Хабермас Ю. Пошук національної ідентичності (філософія та політичні статті). - Донецьк, 1999 р. - с. 58

4. Мигдаль Г., Верба С. Громадянська культурна революція. Newbury Park: Sage Press, 1989.

*Палецький Віталій Володимирович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

МОВНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Мова є однією з характерних ознак сучасної нації. Фундаментальна функція мови це бути засобом спілкування, збереження, а також передачі знань. Українська мова — це мова великого українського народу. Вона виникла і розвивається з самою нацією і служить їй знаряддям спілкування і розвитку. Українська, як довели вченні, належить до найстаріших мов і ми зобов'язані їй не тільки зберегти, але й поширювати і розвивати.

Неможливо будувати незалежність мовою ворога, який окупував частину твоєї рідної країни, не визнає за нашим народом право на самостійний розвиток, щодня тебе переслідує, нищить твоїх рідних, друзів, знайомих і руйнує твою землю.

Для того, аби вирішити таке важливе питання як мовна ситуація і двомовність, необхідно вивчити основи цього питання і опиратися на факти. І тут факти і історія нам показує проблему мовної дискримінації українців.

Чим для українців є російська мова? Це та мова, якою писали Пушкін і Достоевський, Гоголь і Чехов. Вони збагатили цією мовою світову культуру. А знання цієї мови, як і будь-яких інших мов, безумовно збагатить інтелект представника будь-якої нації. Для багатьох зросійщених українців російська мова стала рідною. Саме тому мовне питання дуже болюче. Саме на цьому люблять грати політики перед виборами, агітуючи людей в різних частинах України в залежності від мовної ситуації там.

На думку В. Ющенка, питання російської мови в Україні піднімають політики, які не можуть запропонувати позитивних змін в економічній, політичній і суспільній сферах життя. На мою думку, це можуть робити люди

слабкі з концептуальної точки зору, які не можуть запропонувати бачення на майбутнє України.

Я переконаний, що використання української мови на рівні уряду, чи телевізійних дебатів, не образить російськомовних громадян. Сусіди України, крім Білорусі, послуговуються однією державною мовою і втішаються своєму прогресу не тільки в економічному напрямку, але й загальноцивілізаційному.

Патріоти України довели зі зброєю в руках, що вони також люблять свою Батьківщину і я впевнений, що вони можуть довести, що люблять і її мову, яку, на відміну від москалів, розуміють. Мовна анархія в Україні призводить лише до формування суржика і зародження осередків сепаратизму. Якщо, державною мовою буде тільки українська, відразу буде зрозуміло, що це єдина країна, єдина мова, єдина нація, єдина держава.

Рідна мова це джерело неповторного способу мислення, способу, що дозволив нам вижити і прозріти. Способу, що допоміг нам вийти із занепаду. Єдина державна мова є незамінною основою для зміцнення національної єдності та безпеки держави.

Якщо, ж все таки наші «слуги народу» приймуть закон двомовності, це стане фатальною помилкою для нашої держави. І це на мою думку ще більше змотивує містера «Зло» продовжити свій наступ на Україну, прикрившись тим, що він захищає російськомовних людей від гноблення. Я дуже надіюсь, що ми не допустимо такого становища, яке розгорілося в Бельгії, коли білінгвізм і двокультурність бельгійців призвели мало не до розпаду нації.

І якщо так продовжуватиметься і далі, то перевага російського в усіх сферах крім освіти, стане ще гіршою. Підвищення статусу російської як ще одної державної мови, фінансування державою русифікації у сфері освіти, така мовна політика приведе до ще потужнішої російськомовної експансії і загострення соціально-етнічних конфліктів.

Двомовність тільки цей фактор роз'єднує нас як націю, поділяє на захід і схід. Якби мене запитали що я думаю про двомовність в Україні, я зі стовідсотковою впевненістю сказав би, що українська мова повинна бути загальноживаною у всіх частинах нашої країни. Наші прадіди проливали кров за незалежність України, за її національні символи, за рідну мову.

Отож, факти свідчать, що підняття статусу потребує саме українська мова, яку витісняє російська через політику колишніх і нинішніх представників влади.

*Іванов Володимир Сергійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –*

*Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам'яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об'єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немілозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г. І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилось перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаветград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ [2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які вирости в Радянському Союзі, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформуванню україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплект цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів.

Одним із добутоків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати. Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

Список використаної літератури

1. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. – Вип. 11. – С. 26-29.
2. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України/ І. Дрогушевська // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. - 2017. - Вип. 26. - С. 22-27.
3. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної пам'яті. – 2017. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua>

***Голоюх Богданна Вікторівна,**
студентка Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Шинкарук Василь Дмитрович,
д-р. філол. наук, проф.*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

На сьогоднішній день політичний напрям України приділяє велику увагу орієнтації на Європу. Так як цей вибір відкриє нові можливості співпрацювання з іншими країнами Європи які більш технологічно розвинені. Дасть змогу посилити економіку країни в перспективі. І зміцнити відносини з країнами Європи. На теперішньому етапі розвитку країни процес інтеграції стає більш потрібним, тому що потреба в модернізації у всіх напрямках життєдіяльності українського народу та приходу до кращих стандартів життя.

Україна яка до недавніх пір була однією із засновниць СНД приділяє велику увагу розвитку торгівлі з країнами СНД на засадах суверенного партнерства, взаємозв'язку і вигідних умов.

Стратегічний план щодо партнерства з-зі сходом могло б допомогти Україні сформулювати власний план для успішного вступу до ЄС. Домовленості про умови з Європою може допомогти українській економіці так як відкриються торгівельні шляхи з Європою, і можливістю для більш дешевої сировини, для перспективи розвитку внутрішньої економіки, відкрити нові технології і відкрити нові шляхи для збуту української сировини.

Столиця надає умови партнерства з європейськими програмами фінансування українським потужностям що в перспективі дасть можливість модернізації підприємств. Але так як європейський ринок є конкурентоспроможним, українська влада прагне до відкритої співпраці.

Європейський союз – це можливість України в більш розвиненій демократії та забезпечені більш сприятливих економічних прибутків.

Українська держава добре вивчила фінансування аграрних країн Євросоюзу. Видно що країні, яка не належить до Європейського Союзу, важко зазіхати на отримання усіх повноваження фінансування. Одночасно здібність агропромислового комплексу України надає права створювати результативні підприємства навіть без потреби фінансування. Підприємцям та фермерам необхідні малоцінні фінансові запаси. Європейський Союз та Україна могли би створити колективний Аграрний фонд фінансування, який міг би покривати вітчизняним компаніям навички до кредитної допомоги під невеликий процент.

Збагнути свою відповідальність за стан проблем у країні, складність економічних витрат і необхідність витратити велику кількість фінансів для переходу економіки нашої країни до економіки європейських країн по вимогам стандартів.

Я вважаю, що перехід України є дуже важким і має складати в собі багато планів, і так щоб надати необхідну захищеність національних інтересів країни. На теперішньому етапі найважливішим є питання щодо утворення найкращих умов до переходу України до європейських структур.

Гулевич Владислав,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ

Сьогодні перед людьми постає проблема гібридної війни, подобається це нам чи ні. Ці війни породжують новий гібридний світ або точніше, новий гібридний світовий порядок. Ми повинні цілеспрямовано вирішувати ці проблеми і приймати їх як частина нової реальності, в якій ми живемо.

Основною проблемою сучасного "стану" є те, що багато людей, включаючи політиків, експертів, науковців та журналістів, все ще сприймають поточний стан справ якось тимчасовий характер. Вони часто ведуть себе і інтерпретують це як щось ненормальне, точніше як "транзитну фазу" шлях до "кращого майбутнього". Чи є це наслідком нездатності досягнути нинішній момент або страх прийняти це інше питання. "Справжній таємниці стають секретами не тому, що про них ніхто не знає", - попереджав Карл Густав Юнг, - але тому, що ніхто їх не розуміє". Тим часом цей гібридна війна, своєрідна напіввійськова агресія, унікальна за багатьма параметрами. До таких параметрів відносяться: миттєві і творчі причини на початку війни, обману, майже повного морального розкладу і деградації багатьох громадян країни агресора.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність. Трирічна гібридна конфронтація з Росією була складною Україна, її суверенітет, незалежність та право українського народу визначити своє майбутнє. Росія застосувала проти України концепцію "гібридної війни", яка багато в чому унікальна зі структурно-функціональної точки зору: за формою вона "гібридна", а за змістом – "асиметрична".

Один з найефективніших інструментів впливу Росії на іноземну і внутрішню політикою України було встановлення правової політичної сили домінування у парламенті та виконавчій владі, метою якої було відкрита підтримка проросійських політиків та політичних партій під час місцевих та національних виборів. Втративши можливість впливати на український енергетичний сектор з економіко-політичними інструментами, Росія почала черговий етап своєї політики - війна, яка, на думку Карла Клаузевіца, є "продовженням" політики іншими засобами. Енергетичні об'єкти та енергетична інфраструктура широко використовуються в російській стратегії. Знищення енергетичної інфраструктури та нанесення шкоди проблем в енергетичному секторі України стали інструментами спробувала завоювати нашу країну, порушуючи стабільність нашого соціально-економічної ситуації. Це було зроблено не тільки для заподіяння економічних збитків, але також накласти психологічний тиск на українських політиків та громадян. Щоб порушити стійкість критично важливої інфраструктури України, Росія активно використовує різні методи як непрямого (економічного, інформаційного методів) і прямий фізичний вплив (руйнування, блокування, захоплення). Особливе занепокоєння викликає інтерпретація, пропагована в міжнародному науковому полі, метою якого є

розмивання неоднозначності змістовних норм і створити вогнище для маніпулювання інформацією громадян у Росії.

Зокрема, пропагандистський прояв агресії є найважливішим компонентом гібридної війни проти України. На мою думку Росія не має наміру займатися повномасштабним конфліктом з Північноатлантичним альянсом. Вона розуміє, що її технологічна та економічна відсталість призведе до певної і швидкої поразки. В даний час стоїть ввести поняття гібридного конфлікту, гібридні агресії і гібридних загроз в державних доктринальних документах України. При цьому держава як прямий об'єкт гібридної агресії має розробити національну стратегію гібридного протидії на основі власних ресурсів, в тому числі.

Отже на мою думку Росія, як і сьогодні, становить величезну загрозу не лише її сусідству, але і для себе. Ця загроза збережеться в майбутньому. Надії що санкції могли як-то «спокійно» або «повернути їх до нормального життя» є просто ілюзія і безпідставні. Після трирічної боротьби проти російської гібридної агресії, Україна довела, що вона здатна захистити свій суверенітет і політичну суб'єктивність. Для нас, для України, для досягнення успіху необхідно відкрити новий підхід і нову реальність, зачепивши двері з минулими типовими рішеннями, прийнятими як само собою зрозумілим у всіх сферах, включаючи зовнішню політику, військову, економічну і також соціальну політику. Всі зміни начинатимуться коли кожна людина буде відповідати за свої вчинки. І коли люди навчатимуться думати те що вони роблять, для чого вони це роблять, які будуть наслідки після цього, і тоді в світі буде панувати мир та злагода. Всі зміни починаються з нас.

Список використаної літератури

4. Горбулин В. Мировой гибридный военный украинский авангард. – Харків, 2017.
5. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. – ТОВ «Видавництво «Віват», 2015.

*Гусятинський Дмитро Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЯ ЧИ МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ

В перекладі з грецької термін «символ» означає "об'єднання, з'єднання" і походить від грецького «symbolon» – умовний речовий розпізнавальний знак для членів певної групи людей, таємного товариства, речовий або умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їх важливість.

Головним символом в діяльності президента Порошенка став символ підписання безвізового режиму України з Євросоюзом, припинення бойових дій на Сході і повернення Криму, крім підписання безвізового режиму все інше є лише їх віртуальний образ.

Від самого початку президенства Порошенка його супроводжував не надто прихильний символ: під час інавгурації після того як він ішов по червоній доріжці падає солдат. І можливо цей символ пов'язаний з бойовими діями на сході країни, скільки солдатів полягло страшно і уявити.

Проте в подальшому деякі символи президент використовував на свою користь. Порошенко назвав символічним запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським союзом на передодні головного державного свята Росії – дня проголошення її суверенітету. «Ми з вами не замовляли дату, але наше остаточне і безповоротне розставання з Москвою відбудеться напередодні 12 червня, головного державного свята Росії - дня проголошення її суверенітету. І в цьому, до речі, є певний символізм. Ми нарешті незалежні один від одного – політично, економічно, газово-енергетично, і навіть духовно, нарешті, ми вільні від їхніх «скреп», - сказав президент під час святкового концерту на Європейській площі у Києві. Під час церемонії з нагоди безвізового режиму відкрив символічні двері в ЄС на українсько-словацькому кордоні. Церемонія проходила на пропускному пункті *Ужгород*. Порошенко відкрив символічні двері в ЄС ключем, а з іншого боку на зустріч вийшов президент Словаччини.

Дуже багато символізму президент і його оточення приділило підписання безвізового режиму, але тягнулось це все підписання три роки яке могли зробити відразу ж після початку правління.

І з цією всією символікою з підписанням безвізового режиму вони забувають про бойові дії на Сході країни і по суті нічого за три роки правління не зробили по відновленню державного кордону. На мою думку це просте відмивання грошей з державного бюджету країни. Уже взяли стільки кредитів для проведення реформ що нам життя буде мало щоб віддати їх, але реформ по суті і не було. Замість того щоб приймати рішення для припинення бойових дій, вони займаються декомунізацією,

перейменовують вулиці і міста, блокують російські соціальні мережі що необов'язково було це робити.

Ще одною символічною подією в політиці України було визволення української льотчиці Надії Савченко з під варти Росії. Яке тривало також доволі довго і після повернення до України вона зразу ж подалася в політику що також доволі дивно.

В символічній політиці попереднього президента Януковича на початку його правління також супроводжувалися не надто прихильні символи: то двері парламенту зачинилися прямо перед його носом в ході інавгурації, то вінок впав під час спільної з Медведевим церемонії покладання квітів. Таке відчуття що нам показують сутність нового президента.

В діяльності Януковича головною символічною політикою був символ реформ а не самі реформи, але всього лише віртуальний образ. Спекуляції на термінології дозволили переконати частину суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень.

Головною символічною політикою сучасної України було і є запевнити суспільство що проводяться якісь позитивні зміни, що економіка країни піднімається, пообіцяти про підвищення зарплат, але насправді далеко не все так і відбувається.

*Дюбо Євгеній,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

РІЗНОВИДИ ТА ФОРМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКА

Символічна політика являє собою символічну дію в політичних цілях. Символічна політика – це не просто застосування політичних символів, а політична дія, яка сама виступає символом. Цей символ перетворює політичну дію в видовище і показує те, символом чого він виступає. Він створює штучний показ, який здається публіці більш реальним, ніж сама реальність. Зазвичай для досягнення мети застосовують фото, відео, преси, радіо і телебачення.

В літературі описують самі різні форми та стратегії символічної політики. В основному – це “символічна політика зверху”, “символічна політика знизу” та “символічна політика зверху та знизу одночасно”.

Символічна політика “зверху” – це коли влада зацікавлює народ, щоб досягти певних цілей, а потім просто дурить. Вона ділиться на підгрупи:

- Символічні акції

Символічні акції передбачають наявність довіри до того, що відбувається в символічному просторі, емоційне та рефлексивне переживання запропонованої події. Головну роль в такій довірі відіграє наявність довіри до каналу інформації, визнання її достовірною.

- Символічне законодавство

Символічне законодавство часто є просто декларативним, проголошене часто не співпадає з реальним, але все ж відіграє свою роль у символічного капіталу. Буде чи ні виконуватись законодавство залежить від політичної культури суспільства. Але для політики воно відіграє важливу роль передбачаючи певні політичні відносини.

- Символічна персоналізація

Символічна персоналізація проявляється не тільки в уособленні у певній харизматичній особі певного стану політичної системи та політичного порядку. Вона через зв'язок легітимації дозволяє політичному суб'єктові приймати на себе функцію політичного символу до ідентифікації та узагальнення волі і вподобань мас. Різновидами такої символічної персоналізації є, скажімо, акції “від імені”, коли, через опанування довіри, політична особа може створювати умови для мобілізації великих мас чи певних груп для досягнення певної політичної мети.

- Символічна ідеологізація

Символічна ідеологізація є не звичайною ідеологізацією як сукупність заходів з поширення певної політичної ідеології , а інсценуванням фундаментальної ідеологічної протилежності в умовах сформованого консенсусу. Таке інсценування відбувається через міфологізацію та ритуалізацію політичної дійсності.

Символічна політика “знизу” – це як символічні акції протесту, але самою основною відмінністю символічної політики “знизу” від “зверху” являється те що вони не видають свою видимість за реальність, а лише залучення мас до реальних проблем.

“Символічна політика зверху та знизу одночасно”– це залучення символічних акцій протесту з використанням телебачення, преси, радіо для залучення мас до реальних проблем але з вигодою для влади.

Список використаної літератури

1. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. М., 1982
2. Гельман А. Политика как театр. 1999
3. Поцілунків С. П. Символічна політика: констеляція понять для підходу до проблеми // Поліс. 1999
4. Бурдьє П. Социология политики.— М., 1993.

*Єжєвський Михайло Анатолійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ «МИ» «ВОНИ» ЗАСОБАМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Під терміном символічна політика я розумію політичну символіку, різні міфи, символічні атрибути держави і в деякій мірі історія. Зміст якої полягає у виробництві довіри народу до влади та її вчинків. Якщо нам з дитинства будуть розповідати що наші предки були сильні, хоробрі, мужні і нічого не боячись змогли відвоювати деяку територію у деякого народу, то багато хто стане рівнятися до них і приймати їхні погляди як правильні, не задумуючись над тим, чи правильно вони вчили, чи ні.

Оскільки символічна політична система являє собою систему управління, що складається з технологій, це технологічна система. Символічна політика насправді представлена як ефективна технологія соціальної інженерії, яка ґрунтується на еволюції та якісному ускладненні значущої реальності для людини.

Нині в кожній країні йде своя символічна політика. Є дуже цікава проблема на яку, наприклад, у нашій країні приділяють мало уваги. Це проблема вегетаріанства. Як нам тлумачать ще з дитинства вегетаріани – це ті люди які не їдять м'ясо, але нам не розповідали «чому?». Адже ми звикли їсти м'ясо і ми просто не розуміли їх. А це все залежить у якому середовищі ми знаходимось. Є дуже чудовий приклад. Припустимо ви прийшли до знайомого і куштуєте чудовий суп і під час ланчу ви поцікавились в чому секрет, а вам ваш товариш відповів: «Просто, замість звичайного навару з курки, я зробив навар з такси (порода собаки)». Якою буде ваша реакція? Я не стверджую що і моя реакція буде іншою. Це є дуже цікавою темою для обговорення. Ми часто не розуміємо інших тільки через те що ми просто не вирости (виховані) у тому середовищі. Якби ми з дитинства вирощували собак і котів для нашого харчування, то ми б вважали, що це нормально. Я все веду до того, що на все потрібно дивитись абсолютно з нейтральної точки зору, щоб можна було оцінити ситуацію.

Ще з давніх-давен народ ґрупувався за якимись спільними факторами, які надалі їх об'єднують. Зараз цими факторами і є наша символічна політика, яка транслює нам спільну історію, для того щоб надалі можна було маніпулювати деякими верствами населення.

На мою думку функція символічної політики полягає в тому, щоб ми «прив'язались» до нашої історії, бачили щось спільне між собою, а потім в деякий момент перетворити нас у патріотів, якими можна буде легко керувати.

Але, дивлячись з другої сторони, без символічної політики, тих самих символів, не було б і нашої нації. Взагалі, нація – це група людей, яких

поєднують певні цінності, які мають щось спільне (мову, культуру, темперамент...)

Державна політика формування спільної загальнонаціональної ідентичності громадян України повинна бути зорієнтована на формування спільних цінностей. Події останніх років свідчать, що такими спільними цінностями є взаємна допомога, толерантність до іншої точки зору та частково патріотизм. Чому частково – тому що, як сам воєнний конфлікт на Сході, так і технології його висвітлення формують у тих, хто знаходиться по різні боки, своє бачення патріотизму.

На заключення будуть доречними слова Віталія Духневича «Я усвідомлюю, наскільки непросто формувати розуміння цінності іншого, його думок і переконань, особливо якщо вони є протилежними, будуються на інших засадах. Проте організація діалогу представників українського суспільства, які мають різне ціннісно-світоглядне бачення історичних і сучасних реалій, різне розуміння можливостей вирішення тих чи інших питань, є вкрай нагальною та необхідною. Причому такий діалог має вестися з позиції “ми разом проти проблеми».

Жолудєв Роман,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

СИМВОЛІКА ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Символіка може передавати інформацію цілісно або ідею, зображення ситуації, використовуючи інформаційні методи, які не беруть участі у процесі формально-логічного спілкування. За допомогою символіки можна передавати інформацію з певною емоційною навантажкою або надавати відчуття цієї навантажки. Медійність символу полягає у передачі в процесі політичного спілкування основних архетипів, політичного досвіду, цінностей та моделей владних відносин.

Функції символів, які виявляються та можуть бути використані в політиці, є презентаційні, дискурсивна та естетичні функції.

Функція презентації символу відображає його сутність та робить його інструментом політичного спілкування, тобто дозволяє представляти, обробляти інформацію та передавати її миттєво, обходячи раціональне розуміння та необхідний час для цього.

Дискурсивна функція символу полягає в здатності функції виражатися в лінгвістичних ознаках та передачі інформації через політичний дискурс.

Естетичні функції означають функціонування символу як статусного знака, який має всі естетичні особливості, і тому є ефективним засобом політичного впливу.

Серед відомих Українських символів існують такі:

Вишиванка - символ здорового і красивого тіла, щасливої долі, пам'яті роду, порядочності, чесності, любові, святкування; Існує національна жіноча та чоловіча білі сорочки. Символіка вишивки залежала від того, для кого було призначено одяг: парубку, чоловіку, хлопчику, дівчині, одруженій жінці.

Рушник – смужка рушникового полотна має багате символічне значення - дороги, долі, захисту. І коли це полотно ще й зображує сплетені або вишиті знаки-обереги - його захисна міцність, відповідно, збільшується. У всій Україні рушником накривають хліб на столі. Коли син прямував у далеку дорогу, мати давала йому рушник.

Існують також і інші не менш популярні символи – калина, барвінок, пшениця, ікони тощо. Особливу увагу я хотів би виділити для символу українського села.

Хата - символ космічного взаємозв'язку з Всесвітом; символ батьківщини; символ теплоти і доброти; символ світогляду; символ людини як духовного початку Всесвіту.

Пройшло багато часу і зараз нереально уявити українську хату без вишневого саду, ставка, криниці біля дороги, куща калини, що знаходиться біля неї, мальв і півників, а також квітового саду. Разом з вишитими рушниками, стежками-візерунками та мальовничими камінами, які давно прикрашали будинок та захищали його від ворожих людей, українське житло стало невід'ємною системою та слугувало унікальною візитною карткою українців як нації у світі. На місці, де повинен був бути будинок, господарі виконували серію ритуальних актів, які відігравали важливу роль у визначенні місця майбутнього маєтку. Будували хату толокою. Хозяйка готувала обід, а коли приходив час, розстеляла скатертину на стіл і виставляла спеціальні страви. Чарку пили по одному по колу за ходом сонця. Закінчити будівництво поспішали до заходу сонця, в кінці ставили на схід причілку гілку. Свіжа зелена гілка символізує новий будинок, нове житло.

До державної символіки України належать: прапор, герб і гімн.

Заїка Владислав Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.

НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Свята є невід'ємною частиною життя суспільства, складовою духовної культури будь-якого народу. Вони пов'язані з його історією, трудовою діяльністю, психологією, ментальністю, побутом, геосередовищем, народною художньою творчістю, релігією.

В сучасній Україні національні свята, на мою думку, втратили свою вагу, я вважаю обумовлено це досить важкими часами для держави і народу. В наш час свято-це швидше привід для зустрічі з рідними, друзями і в наслідку для веселощів і відволікання від буденності, турбот і повсякденної рутини. А навіщо ж іще свята, запитаєте ви, і я відповім; Так свята для цього і потрібні, але не тільки, з давніх давен люди об'єднували традиції своїх предків і свої сучасні і так формувалось сьогоденне суспільство, наші традиції, наша спадщина ад же хто ми без минулого, без нашої історії. І саме просування і об'єднання цієї культурної спадщини в більшості відбувалось через свята, тому вони є дуже важливою складовою цілісності нації. Сьогодні в Україні намагаються відновити культуру і традиції святкування національних свят.

А тепер давайте розглянемо традиції святкування деяких найбільш знакових свят в нашій культурі:

Святом Хрещення закінчуються Різдвяні святки, які тривають з 7 по 19 січня. Згідно з біблійною розповіддю Христос був охрищений у водах річки Йордан, що і дало другу, народну, назву свята. Напередодні, тобто 18 січня вся родина, як і перед Різдвом збирається за столом. До столу подаються лише пісні страви і готується голодна, або ж Бідна кутя. Чому вона так називається пояснити важко, можливо тому що весь день напередодні Водохрещі не можна нічого не їсти, бо суворий піст. В деяких регіонах України, в основному на Заході, в цей день щедрували. В церквах цього вечора освячують воду, яка набирає особливої сили та цілющості. Хрещенською водою лікують рани, вона допомагає відвернути будь-яке лихо. Отож, прийшовши вранці після вечірньої церковної відправи додому потрібно скропити кожен куточок Вашої оселі свяченою водою, тоді у Вашому домі буде лад та спокій; Як бачите від традиційного святкування мало що залишилось, йдемо далі: Трійця на 50-й день після Великодня православна церква святкує П'ятидесятницю.

В Біблії говориться, що саме в цей день на апостлів зійшла благодать Духа Святого. В народі свято Трійці відзначається три дні Перший день, то Зелена, або Клечальна неділя, другий - Клечальний понеділок і третій - Богодухів день. На Зелену неділю дівчата за допомогою вінків ворожать. Для цього потрібно до та пустити вінки за водою, якщо вони зійдуться, то дівчина цього року вийде заміж. У Зелену неділю треба сходити на кладовище та пом'янути померлих родичів, обов'язково залишивши їм які-небудь наїдки. Після цього влаштовуються різноманітні гуляння зі скоморохами та рядженими. В Клечальний понеділок після церковної відправи освячують

поля, аби Господь захистив їх від граду та пожеж. Діти влаштовують цікаві ігри. Одна з яких має назву "Завивати вінки". Третій, Богодухів день, найбільше святкують дівчата, які влаштовують цікаві забави, наприклад, "Водити тополлю". Суть її полягає в тому, що серед гурту дівчат обирають найгарнішу, яка і виконує роль Тополі. Потім цю красуню, аби її ніхто не впізнав, прикрашають вінками. Разом з веселою юрбою, Тополя ходить по домівках і господар кожного дому в який вона зайде має її щедро віддячити. Також цього дня освячували криниці. Так було колись, а що залишилось сьогодні, думаю відповідь ви маєте самі.

Сама форма свят змінювалася із культурно-історичними процесами у суспільстві. До нашого часу дійшло мало традиційних форм відзначення свят. Але маючи чималий запас інформації про свята, можна сформувати прекрасну систему дозвілля. Можна збагатити традиційними елементами проведення дозвілля. Досить актуальним є цей спосіб проведення свят на рівні міста. Для міського населення, яке зазвичай мало обізнане з народними традиціями і обрядами, буде дуже цікаво і корисно. Це дозволяє піднести національний дух, пізнати культуру народу і просто цікаво провести час. Особливо корисним є залучення календарних свят для проведення культурно-дозвілевих дійств у закладах освіти. Учні, студенти готувались до таких заходів, досліджують, вивчають історію свят, що в свою чергу дозволяє проводити і вивчення народних традицій, і виховання у молоді національної свідомості, і загалом збагатити знання про народну культуру. До того ж збільшуються дозвілеві форми проведення культурно-масових дійств. Так у основній частині подана інформація про суть свята, традиції і обряди, які можна використати при написанні сценарію до культурно-дозвілевих дійств.

*Зайченко Є. О.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

РОЛЬ СЕЛА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Село – конкретна соціально-просторова форма існування суспільства, місце, де населення зайняте переважно аграрною працею.

Сільському життю властиві: підпорядкованість праці ритмам природи, нерівномірність трудової зайнятості, тісне поєднання праці та побуту; невисока виробнича мобільність, різноманітний демографічний склад

територіальних груп, трудомісткість праці у домашньому та особистому підсобному господарстві; сильний неформальний соціальний контроль, велике значення місцевих авторитетів, менш напружений ритм життя, простіші форми спілкування, ніж у місті, зв'язок з природним середовищем, дисперсність розселення, тобто розкиданість самих сільських населених пунктів, так і індивідуальних осель які входять до них.

У селі, на відміну від міста, традиційно відсутні дуже багаті і дуже бідні. Сільське населення відрізняється від міського особливим укладом, родом і характером занять, рівнем кваліфікації праці, комфортністю життя, типом мислення, стабільністю норм і цінностей. Відрізняється воно від міста мінімальним рівнем заробітної плати та пенсійного забезпечення системою пільг за стаж роботи, нормами забезпечення продовольчими і промисловими товарами, розміром коштів, що виділяються з бюджету на розвиток інфраструктури, та іншими ознаками.

Серед сільських поселень України майже 35% становлять малі села (84% з них - так звані «вимираючі» села), 25% - середні, 40% - великі села (у них зосереджено 80% сільського населення).

В минулому Президент України Віктор Ющенко, підкреслив неабияку роль українського села в утворенні славного історичного минулого та сьогодення нашої держави, заявив: „Ми зробимо все, аби наше село встало з колін. І це не просто слова, не політична декларація. Адже якщо ми загубимо село, ми загубимо країну. Загубимо не тільки корені ідентифікації українців як нації, а ключовий для України економічний сектор”. Тобто можна сказати, що село для українського народу було і залишається матеріальною та духовною основою її буття, джерелом менталітету, оберегом духовної пам'яті.

Але нині обставини в сучасній Україні ніяким чином не мають позитивного впливу на сільську місцевість, ай навпаки тільки негативну. Так за останні роки і нині іде занепад села, зменшується кількість поселень, так за останні роки зникло більше 300 сіл, ще майже в 25% зменшилося населення сільської місцевості, і за міграцій в пошуках комфортного життя, освіти, тощо.

Якщо у 1990 р. в українському селі з доіндустріальним веденням сільського господарства було пов'язано 12–14% населення, здебільшого похилого віку або підлітків, то нині – понад 49%.

Нині в українському селі переживає кризу і соціально-культурна сфера. Так, у середньому лише на 5 сільських поселень, або на 2500 жителів, припадає один об'єкт служби побуту, в цілому ж рівень побутового забезпечення сільського населення у 15–16 разів нижчий від міського, зате вартість послуг у 2–4 разів вища.

Закриття закладів соціальної сфери нерідко пояснюють істотним зменшенням контингентів споживачів відповідних послуг (наприклад, скороченням чисельності дітей шкільного віку) або раціоналізацією мережі

(замість декількох спеціалізованих торговельних закладів, розташованих в одному селі, організовують один універсальний).

Так наприклад на процес виховання дітей у сучасній українській сільській родині негативно впливають тенденції, які сформувалися в результаті соціально економічних процесів у країні, зокрема: поширення бідності, яка виявляється у зниженні можливостей щодо забезпечення сімей і їх членів збалансованим, повноцінним харчуванням і доброякісними товарами тривалого користування, що істотно впливає на стан здоров'я на створення умов для самонавчання та саморозвитку та на обмеження можливостей вибору, різнобічного виховання дитини.

На мою думку, роль сучасного українського суспільства, має багато проблем, недостатню увагу зі сторони держави, тощо. Адже більшість міських жителів походить з сільського місцевості і тісно пов'язані з нею. Селяни підтримують становище міських родин. Також можна спостерігати повернення в сільську місцевість їх вихідців, які не змогли по тих чи інших причинах залишатися далі у місті.

***Іванов Володимир Сергійович,**
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам'яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об'єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немилозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається

можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г.І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилось перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаветград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ[2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які вирости в Радянському Союзі, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплект цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. Одним із добутоків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати. Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

1. Список використаної літератури

2. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2016. - Вип. 11. - С. 26-29.

3. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України/ І. Дрогушевська // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. - 2017. - Вип. 26. - С. 22-27.

4. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної пам'яті. – 2017. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua>

*Кириленко Олександр Олегович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ

Зв'язок політики та символічної діяльності очевидний. Політика послуговується знаками та символами. Держава не може існувати без назви, геральдики, міфу про власне виникнення, становлення й образу майбуття. Без символів не можуть функціонувати державні інститути, політичні партії та громадські організації. Кожна з цих інституцій мусить чітко окреслювати власний статус, політичні цілі та цінності, які пропонуються суспільству.

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя. Символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно. Серед західних та вітчизняних науковців, що займалися дослідженням символічних складових варто зазначити С. Барматова, П. Бергера, В. Бурлачука, Е. Гідденса, Ю. Качанова, Ю. Краснокутську, Р. Кобба, Т. Лукмана, В. Панюту, В. Полянську, С. Поцелуєва, Ч. Єлдера та інших[6].

Що ж являє собою символічна політика? Юрій Левенець, Вікторія Полянська, і Томас Мейєр тлумачать її як різновид політичної комунікації, мета якої - навіювання певних уявлень про політичну дійсність, а не її раціональне тлумачення[1].

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення.

Описуючи сучасну політичну сферу, Е. Прилукова зазначає, що соціально-політичні процеси дедалі більше переносяться до віртуального простору – простору телебачення та Інтернету. У свою чергу, політика перетворюється на сферу «виробництва політики» [5]. Фактично відбувається репрезентація політики, в основі якої лежить медійний образ на основі використання символів.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон [3]. У межах цього підходу зміст символічної політики прямо пов'язаний із формуванням довіри до політичної влади.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації. Особливий інформаційно-комунікативний простір зумовлює набуття нових характеристик та форм символічної політики. Символами виступають мовні та візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції. Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ретрансльованих символів [6].

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей.

Список використаної літератури

1. Бушанський В. Близькість та злиденність символічної політики [Електронний ресурс] / В. Бушанський // Віче. – 2008. – № 23. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1244/>.
2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.
3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – № 3.
4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.
5. Прилукова Е. Природа символической политики [Електронний ресурс] / Е. Прилукова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – № 5 (13). – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/priroda-simvolicheskoyapolitiki>.

6. Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу / Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Політологія – 2014. № 248. – С. 28-33.

*Кльоц Олександр Анатолійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.*

УКРАЇНА У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Перед тим як визначати місце України в системі світової цивілізації, найперше потрібно визначити, що собою являє світова цивілізаційна система, до якої входить Україна, куди місце вона займає в цій системі та як пов'язана з іншими цивілізаційними системами.

За Хантінгтоном, цивілізація – це культурна спільнота.

Проблемою України в системі світової цивілізації повинно бути розкрито через відношення її до Східнохристиянської цивілізації, Східноєвропейської цивілізаційної спільноти та самої Західноєвропейської-Північно американської системи. Що до приналежності України до російської цивілізації. У країна від самих початків Київської Русі була її історичним центром, ядром, навколо якого сформувалася давньоруська держава, центром поширення православ'я, Київ став «матір'ю міст руських», як визнають і понині в Росії. Протягом сотень років і зміни десятиків поколінь відбувався фундаментальний процес інтеграції генофонду та цивілізаційне змішування росіян і українців. Українців та росіян поєднують спільне віросповідання (якщо не брати до уваги українців католиків), спільна боротьба проти монгольського ігн, багатовікове перебування у складі однієї держави, мирне співіснування у Радянському Союзі. В результаті розпаду СРСР Україна почала поступово відділятися від Росії. А саме Україна почала переходити до винятково української національної платформи.

Хантінгтон розглядав Україну як складову частину православної цивілізації, а також православну цивілізацію він не вважав потенційною загрозою для інших цивілізацій. В контексті цих думок Хантінгтон приділив недостатньо уваги розробки можливих конфліктів на самій території України. Він вважав, що конфлікти можуть відбуватися всередині єдиної цивілізації – між народами, що входять до її складу, але вони не відзначаються великою потужністю (конфлікт між Україною і Росією на поч. 1990-х через ядерну зброю, Крим та Чорноморський флот).

Відносно наступних викликів, що поставив перед Україною, Хантінгтон передбачив такі можливі напрямки розвитку подій. Найперший – це конфлікт з Росією через ядерну зброю, якою в той час володіла Україна, а також через економічні відносини між двома країнами. Він вважав що саме такий розвиток подій має малу ймовірність через спільну історію, а також належність двох країн до слов'янської групи народів, спільної (православної) релігії, багатьох років тісних взаємних економічних відносин, так і особистих прикладом цього можуть бути шлюби.

В Україні на час написання робіт Хантінгтоном там домінували проросійські політики, що в свою чергу виступало ще одним мирним фактором у відносинах двох держав. Наступним варіантом, до якого більш схилився Хантінгтон, був можливий розкол самої України. Ця лінія розриву приблизно мала пройти посередині самої країни. Обґрунтовував він це вже наявними саме в той час випадками прояву сепаратизму в Криму. Причиною такого поділу на його думку, мала б стати різниця двох церков: греко-католиками, які він вважав входять до західної цивілізації, та православними які належали до східної цивілізації.

Як вже було сказано вище, таких цивілізацій, до яких тяжіють українські землі, дві: західна та російська. У цьому можна переконатися хоча б на сього днішніх настроях українського населення, коли західна його частина прагне і нтеграції України до Європи, а Східна – до Росії.

По всьому вище зазначеному можна зробити висновок, що тези Хантінгтона залишаються актуальними до сьогоднішніх днів, незважаючи на те що вони мають певні помилки в деталях. Для самої України вони мають важливе значення як пояснення окремих подій.

*Корчинський Андрій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

З різних джерел я зрозумів, що багато хто гадає, що українцем є той хто відповідає таким умовам:

1. Людина сама визнає себе українцем.
2. Людина розмовляє українською мовою.
3. Наявність українського предка.

Якщо це так, тоді багато людей, які увійшли в історію України як славетні митці, політики, вчені і.т.д. але не мають українського предка, не є

українцями? Наприклад батьки Лесі Українки були дворянами Російської імперії, Богдан Хмельницький був поляком.

З результатів опитувань, громадяни нашої держави вважають цих людей найвидатнішими українцями на ряду з Тарасом Григоровичем Шевченком. На теперішній час на території України біля половини населення не є українцями, бо вони не розмовляють на державній мові ?

Я гадаю що українцем є та людина, яка визначається духовним критерієм. А Українцями є ті люди, які об'єднанні між собою духовно. Звісно справжнім українцем, не є людина з Алжиру, Туреччини або з Китаю яка прийняла громадянство України і проживає на її території, але ця особа повинена належати українському етносу. Тобто громадянство і етнос це різні поняття. Громадянин – це категорія політична, яка об'єднує людей, наділених правами делегувати своїх представників в органи державної влади усіх рівнів. Етнос історично сформована на визначеній території стійка сукупність людей, що має єдину мову, спільні риси й стабільні особливості культури і психології.

Ще українцем можна назвати ту людину, яка поєднує свою духовну сутність із духовною сутністю етносу.

Тут може виникнути ряд запитань. Що таке “духовна сутність етносу”? Хто її означає? Як я її можу впізнати і як я можу порівняти її з моєю, персональною, духовною сутністю? Та і взагалі, хто і де думає над питанням - Яка моя власна духовна сутність?

Ці питання складні і потребують глибокого вивчення філософів, психологів та інших вчених. Для мене, як для простої людини все на багато простіше. Я знаходжу всі відповіді на рівні відчуттів, які мені кажуть що я українець бо мені добре бути українцем і я гарно себе відчуваю з іншими українцями.

Таким чином, серед тих «критеріїв українця» буде достатньо лише першого критерія. Людина сама визнає себе українцем. Інші умови лише підсилюють це твердження. Якщо особа вважає що вона українець то вона буде по мірі можливості розмовляти українською мовою і матиме українські корені\гени.

Мій висновок є такий. В Україні не є українцем та людина, яка себе не визнає духовно українцем, а має духовну приналежність до іншої культури чи етносу.

Морозюк Олександр,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,

МОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

Проблема української мови є дуже актуальною в даний час, хоча і українську мову давно проголошено єдиною державною мовою. У той же час Конституція України не забороняє використовувати чи вивчати інші мови. Однак проблема української мови не те що не зникає, а навпаки розвивається.

Історія української мови починається ще з 6 століття до н.е від наших предків праслов'ян. Археологічні дані свідчать про те, що слов'яни проживали на просторах східної Європи від Вісли. Слов'яни ділилися на венедів, антів і склавинів. У формуванні східних слов'ян брали участь анти і склавени. Нащадками антів є руси, плем'я, яке об'єднало слов'ян в одну державу — Русь. Усі східнослов'янські племена мали спільну мову, яка, однак, розпадалася на діалекти. Сукупність цих діалектів утворювала мовний масив, або давньоруську мову

Наша мова — друга в світі за милозвучністю і є рідною для мільйонів людей. Для мене українська мова — це мова моїх предків, яка зв'язує нас між собою. Я вважаю, що кожен громадянин України зобов'язаний берегти, знати та примножувати рідну мову. Народ, який не шанує рідну мову, не може бути громадянином своєї країни.

Я вважаю, будь яка держава повинна мати єдину державну мову. Ми маємо шанувати і англійську, і турецьку, було б добре, щоб десь у вузах, за бажанням, можна було б вивчати будь яку мову. Але держава може існувати, як єдиний організм лише тоді, коли у ній буде панувати єдина державна мова. Є мова — є народ! Немає мови — немає народу! Потрібно берегти та поважати свою рідну мову!

Українська мова по особливому милозвучна, це відомий факт в якому ніхто не сумнівається в цьому. Але про красу й приємність звучання української мови є більш ніж достатньо усних і писемних свідчень, у тому числі загальновідомих, і звичайних іномовців, і видатних діячів, і фахівців, а з їхніх слів — і українців.

Особисто я вважаю, що українською мовою мають володіти всі громадяни України. Особливо, наші високопосадовці (депутати, міністри, керівники державних установ). Я думаю, що кожен з цих категорій зобов'язаний здати тест на володіння українською мовою, адже ці категорії людей представляють нашу країну за кордоном. Також в Україні повинні бути лише україномовні навчальні заклади. Я вважаю що російськомовні школи мають бути заборонені в Україні. Ще одна проблема в Україні це «проблема української мови в українському шоубізнесі». Майже всі «українські» співаки та українські музичні групи не співають на рідній мові. А ті, що співають українською то їх ніхто не знає... Навіть українські радіостанції до недавнього часу практично не використовували в своїх ефірах україномовні пісні. Але після закону про телебачення з'явилися зміни на

краще. 75% ефіру має вестися українською мовою. Маю надію, що з часом українська мова скоро поверне свою велич та милозвучність, і кожен українець буде досконало володіти рідною мовою.

Наконечний Владислав Андрійович,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСОРА

Стосовно питання щодо політики відносин з Росією, яка могла б сприяти консолідації суспільства, експертна думка також не є однозначною.

49% експертів вважають, що такою політикою могло б стати обмежене співробітництво у критично важливих сферах, збереження контактів за одночасного визначення “червоних ліній”, де компроміси неможливі. Водночас, 38% вважають, що для суспільства буде корисним максимальне обмеження контактів і згортання співробітництва, запровадження візового режиму. На пошук компромісів налаштовані менше за 3% експертів.

Отже, більшість експертів діляться на два фронти, одні з них вважають що подальше ведення політики та співробітництво в певних галузях промисловості з Росією можливе, але воно повинно бути обмеженим так як Росія для нас все ще є країною агресором й до нині, а інші експерти вважають що відносини з цією країною повинні бути остаточно перервані оскільки країна не може мати ніяких відносин з державою яка має наміри захопити землі нашої держави.

Але існують і інші люди які готові йти на поступки за для досягнення певної мети у всіх галузях в яких ми б могли отримати допомогу від Росії.

Більшість експертів говорять, що державна політика у сферах історичної пам'яті, декомунізації, звільнення історії від радянських трактувань має позитивний вплив на формування загальнонаціональної ідентичності у громадян нашої держави які здатні творити і свою історію але для них потрібно відмовитись від чогось щоб почати творити щось нове.

Одною з перешкод для перебігу процесу утворення національної особливості громадян України є їхня слабкість перед державою, що породжує їхню невіру в самих себе про спроможності забезпечити гідні соціальні перспективи для самих себе. Але невизначеність державної політики як стосовно окупованих територій, так і подальших перспектив відносин з Росією.

Основними проблемами наших громадян які заважають їм досягти певним результатам у різних галузях від науки до тієї ж самої політики, це є не впевненість в собі яка заважає нам досягти висот які могли нас очікувати. Доки ми не перестанемо чогось соромитись ми не зможемо цього досягнути і виконати те, що потрібно для того щоб ми і наша країна стала самостійною державою і могла не залежати від інших держав, а особливо від країни агресора Росії.

Очікувано, в експертній думці лідерами позитивного впливу на процес формування спільної ідентичності громадян стали діячі культури, митці, спортсмени. Серед інституцій (державних і недержавних) експерти відзначають позитивний вплив освітніх закладів, Збройних Сил, Української право- славної церкви – Київський патріархат, організацій громадянського суспільства. Разом з тим, лідерами негативного впливу на цей процес стають УПЦ (МП), але також і Верховна Рада України, і Міністерство інформаційної політики та українські ЗМІ.

Список використаної літератури

1. Збірник центру Розумкова «Про символічну політику і ідентичність»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2017_04_12_ident/2017-Identi-3.pdf
2. Економічний розвиток і державна політика : [навч. посіб.] / [Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.] ; за заг. ред. Ю. Єханурова, І. Розпутенка. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.

Савченко Іван Вікторович,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон. Вона реалізується через субституції (підміна політичної реальності в свідомості громадян), відтворення існуючого кредитування або суспільного договору в символічних діях, нагнітання чогось, відтворення харизматичного права на легітимну владу.

В перекладі з грецької термін "символ" означає "об'єднання, з'єднання" і походить від грецького "symbolon" – умовний речовий розпізнавальний знак

для членів певної групи людей, таємного товариства; речовий або умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їх важливість.

Від самого початку президентства Януковича його супроводжували не надто прихильні символи: то двері парламенту зачинилися прямо перед його носом в ході інавгурації, то вінок впав під час спільної з Медведєвим церемонії покладання квітів. Проте в подальшому президент та його оточення почали використовувати символи на свою користь.

Головним символом в діяльності президента став символ реформ – не самі реформи, але всього лише їх віртуальний образ. Спекуляції на термінології дозволили не лише переконати частину суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень, але й повсякчас лякати чиновників невідворотністю відповідальності за провал цих же таємних реформ.

Це стосується так званих адміністративної (звільнення частини держслужбовців), пенсійної (підвищення пенсійного віку), судової (нівелювання ролі Верховного Суду) та низки інших "реформ".

Чільне місце в пантеоні символів діючої влади посідає конституційна реформа.

Під її прапором в Україні вже третій рік відбувається поступова трансформація конституційно закріпленої форми державного правління – чи не основної складової конституційного ладу, право на зміну якого, відповідно до 5 статті Конституції, належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами.

Відбувається це шляхом революційних в масштабах світової правової доктрини рішень Конституційного суду, ординарних законів і підзаконних актів.

Символічна конституційна реформа ще на етапі формування складу уповноваженого на розробку проектів цієї самої реформи органу – конституційної асамблеї – зайшла так далеко, що незабаром, на підставі прийнятого 17 травня 2012 року закону, всі органи державної влади включно з парламентом зобов'язані будуть буквально ловити слова президента про напрями бюджетної політики і на їх основі готувати проекти бюджетів всіх рівнів.

Список використаної літератури

1. <https://goo.gl/8sJtyS>
2. <https://goo.gl/Nsz3or>
3. <https://goo.gl/gMxV9U>

Степаненко О.В.,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження*

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Взаємозв'язок між історичною пам'яттю та національною ідентичністю – це науково доведений факт. Дана тема залишається предметом інтенсивних досліджень, обговорень і дискусій вже протягом довгого часу. Дослідженням цієї теми займаються наукові дисципліни – соціологія, політологія, історіографія, філософія тощо.

Великий мислитель ХХ століття папа Іван Павло II стверджував, що "нації, як окремі індивіди, обдаровані історичною пам'яттю... історії нації, об'єктивовані і зафіксовані письмово, є одним з найважливіших елементів культури – елементом, який є вирішальним для ідентичності нації у вимірах часу" [3 с.83]. Ще одну думку запропонував Т. Кузьо: "Немає пам'яті – немає ідентичності, немає ідентичності – немає нації" [2 с.134]. Проте взаємозв'язок історичної пам'яті та ідентичності нації залишається відкритим питанням, яке дає можливість для інтерпретації.

Як говорив відомий український письменник М. Рильський: "Хто не пам'ятає минулого, той не має майбутнього". Дійсно, щоб рухатися вперед нація повинна пам'ятати і шанувати своє історичне минуле.

А тепер розглянемо конкретно формування ідентичності на прикладі нашої країни – України.

Утворення України як держави почалося з виникнення Київської Русі. Прша згадка про Україну вживається в Київському літописі за 1187р. Територія Київської Русі була великою, тобто на цій території проживали різні етнічні народи. Тобто, якщо ми говоримо про формування української ідентичності, то говоримо не лише про етнічних корінних українців, а про всіх людей, які населяли, проживали і проживають на території України. Адже, кожна нація внесла свій внесок у формування ідентичності.

Щоб правильно сформулювати думку про формування української ідентичності, наведемо цитату українського історика Я. Грицака, який застерігає від надмірної "етнізації": "Не можна трактувати її лише як результат дії самих лише українських мас, забуваючи про присутність на українських етнічних землях упродовж всієї історії інших національних груп ... кожен з цих народів робив свій внесок в "український проект"[4 с.21]. Дійсно, визнаючи і усвідомлюючи цей факт ми не лише об'єднуємося, як держава, нація, а і всі разом несемо відповідальність за результати, які отримуємо в майбутньому.

Згадаймо декілька моментів зі всесвітньої історії та історії України, щоб зрозуміти важливість і необхідність єднання всіх національних меншин і українців в цілому. Наприклад, трагедія Бабиного Яру чи депортація кримських татар. Ці події мають стати "місцями пам'яті" всієї нашої нації, органічною частиною українського норову, ці події згуртовують націю навколо спільної трагедії та живлять національну свідомість почуттям співпричетності до всіх цих подій.

Наша історія багата на різні події, але пов'язана з історією інших держав. Це поступово вбиває нашу історичну пам'ять, а отже, і українську ідентичність. Яскраво це описує англійський дослідник історії Е. Вілсон: "... українську ідентичність іще треба "перебудувати", відокремити її від інших національних історій, з якими пов'язувалося життя українців протягом століть – російської, радянської, польської, угорської тощо"[5 с.378].

Пам'ять українців потребує вивільнення від маси імперсько – радянських стереотипів у сприйнятті історичного минулого держави, які гальмують процес національного самоусвідомлення громадян України.

Виходячи з усього вище сказаного можна зробити висновки, що наша ідентичність напряду залежить від нашого історичного минулого, котре тісно переплітається з історією інших держав. Щоб мати чисту українську індивідуальність ми повинні відсіяти "чужу" історію. Це дасть нам можливість для створення нашої української індивідуальності. Якщо історію нашої країни залишити попередньою і не переглянутою, то матимемо суміш української ідентичності та ідентичностей інших держав. В такому разі наша індивідуальність вже не є нашою, а набором всіх націй з якими пов'язана наша історія. Коли ми будемо готові прийняти нову історію України без залучення інших держав, тоді ми зможемо остаточно сформувати українську ідентичність.

Список використаної літератури

1. [1.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59864/10-erniy.pdf?sequence=1](http://nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59864/10-erniy.pdf?sequence=1)
 2. Kuzio T. Ukraine. State and Nation Building. – London: Routledge, 1998.
 3. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. – Львів: Літопис, 2005. – 167 с.
 4. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. – К.: Критика. – 2004. – 343с.
- Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/220408/stenograma.htm>
5. Вілсон Е. Українці: несподівана нація / К.: К.І.С. – 2004. – 552 с..

Коненко Анна,
студентка
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Харченко Світлана Василівна,
канд. філол. наук, доц.

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілював і продемонстрував на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості. Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди.

Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон.

Символічна політика використовується більшим колом учасників, політичних акторів, які використовують символи для змін настроїв суспільства.

Із розвитком інформаційної мережі Інтернет господарюючій верхівці все складніше контролювати канали інтерпретації соціальної реальності. Наприклад, використання символів лише задля формування позитивного іміджу влади; як наслідок, існує «розходження» між символічною складовою та реальними діями влади, що пов'язується з негативними тенденціями. Однак виокремлюють і позитивні аспекти впливу, такі як консолідація суспільства, спрощення артикуляції інтересів, політичне просвітництво громадян.

Однією з форм символічної політики «знизу» можна розглядати феномен політичних акцій протесту, наприклад Майдан в Україні. Майдан співвідноситься з характеристикою символічної політики – «дія, що виступає як символ».

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Так, за визначенням В. Полянської, символічна

політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Символічні акції мають на меті створення позитивного іміджу; «символічне законодавство»: продукування законодавчих норм, котрі об'єктивно неможливо виконувати. До групи символічних нормативно-правових актів норм відносять законодавчі колізії, неприйняті законопроекти, так звані «риторичні міражі»; «символічна персоналізація»: створення іміджу.

Політик має бути мудрим, чесним, справедливим, освіченим, добрим сім'янином, любити тварин, займатися спортом тощо. Усі ці риси громадськість прагне побачити в людині, що визначатиме її життя. Сумнівно, що таку ідеальну людину можна знайти не лише на політичному олімпі, а взагалі в природі.

Символічні акції, законодавство, персоналізація, ідеологізація розглядаються з точки зору маніпулятивного потенціалу заради досягнення мети політичними акторами. Найбільше зростання активності цього виду символічної політики припадає на передвиборчі перегони.

Отже, використання символів та символічної політики є дієвим інструментом технології політичного процесу. У свою чергу, «символічне законодавство» – також досить потужний механізм конструювання «потрібних» думок та поглядів у цільовій аудиторії.

Для українського суспільства «символічна ідеологізація» проявила себе в питаннях мовної політики. Надмірне акцентування суспільної уваги довкола мовної проблеми та закону «Про засади державної мовної політики» розмежовують політичне поле, створюють напругу «політичної гри» в суспільстві.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями. Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографії, скульптурі тощо.

Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації. Символами виступають мовні та

візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції. Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ре трансльованих символів.

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей у контексті процесу політичної комунікації в умовах певної політичної культури.

Подальших розробок потребує аналіз механізмів конструювання символічної політики з урахуванням специфіки каналу ретрансляції. Особливе значення має середовище, або простір дії, символічної політики, адже від цього залежить характер візуалізації символічних дій.

Список використаної літератури

1. Бутиріна М. Символ як інструмент прикладних соціально-комунікаційних технологій / М. Бутиріна // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т. 24 (63). – С. 396–401.

2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.

3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – №3.

4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.

*Халімон Катерини Олегівни,
студентки Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

РОЛЬ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

З давніх давен вважалося, що жінка є берегиня дому, сім'ї. Але ж яка роль жінки в українській культурі: вчора, сьогодні, завтра.

До прикладу візьмемо XVI-XVIII ст. Жінки вищих суспільних станів в Україні в XVI-XVIII ст. мали досить широкі спадкові права, на відмінно від

більшості країн Західної Європи. Жінки мали право на свою власну думку. Звичаєве право українського народу передбачало участь жінок в копних судах і дозволяло їй в разі відсутності чоловіка виходити і відповідати за нього, то вже від XVIIIст. Жінка поступово почала втрачати цю можливість. Але уже в XVIIIст. став періодом обмеження і позбавлення українських жінок звичайної суспільних прав. Законодавче обмеження дуже сильно вплинуло на суспільне становище жінок, їх сімейні та майнові інтереси.

Образ жінки в культурі суспільства Радянської України. Перш за все, зазначимо відмінності у політиці щодо жінок, яку провадила радянська влада на територіях нашої держави, що у 1922 році були приєднані до СРСР та у ставленні в цей же час до жінки на західноукраїнських землях. Якщо у першому випадку українка отримує офіційно задеклароване право на освіту, то у другому – вона самотійно починає боротися за право на гідну оплату праці, навчання та національну самосвідомість. Применшувати кроки радянської політики на шляху до паритетної демократії в суспільстві не можна, але, як виявилось, у багатьох випадках вони залишалися в статусі де-юре. В реальності ж, селянки-колгоспниці часто не могли отримати паспорт для того, щоб виїхати на навчання в місто. Західноукраїнська жінка в цей час активно боролась за своє право на рівні із чоловіком умови праці, за можливість національного волевиявлення. Це і призвело до того, що з приходом радянської влади на український захід багато українок вступили до лав Української Повстанської Армії, Організації Українських Націоналістів, провадили власну політику в раніше створених об'єднаннях. Це призвело до закриття радянською цензурою багатьох західноукраїнських жіночих видань, у яких були яскраві заклики до самоствердження української нації, до жіночої боротьби (наприклад, «Жінка», «Громадянка», «Жіноча воля», «Діло» тощо). Отже, радикалізм в національній свідомості, що проявлялася в українки на заході, не був притаманний жінкам зі східних земель України. У цьому і полягає основна особливість ролі жінки в культурі суспільства України, яка в 1939 році повністю увійшла до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

В 1948р. Генеральна Асамблея ООН прийняла і проголосила загальну декларацію прав людини яка гарантувала:

- Що кожна людина має право на працю на вільний вибір роботи, на справедливі умови праці.

- Кожна людина має право створювати професійні спілки і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів.

Чинне законодавство дає можливість чоловікам і жінкам України рівні можливості і права. На даний час багато хто рахує, що жінка не може стояти на посаді вище чоловіка, бо жінка це слабка стать, яка не може постояти за себе і за інших, але це не так. Бо кожна впевнена в собі жінка яка прагне здобути чогось вищого ніж має, вона обов'язково цього доб'ється навіть якщо будуть казати, що це не так.

З інформаційних джерел ми вияснили, що 53% населення країни, кількість жіночих організацій росте, а кількість жінок в організаціях влади зменшується. В часи Радянського Союзу тільки одна жінка займала пост міністра – Катерина Фурцева . На сьогоднішній день в Україні нема жодної жінки, яка би займала високу посаду в політиці. З розвитком в країні ринкових відносин, багато жінок відкривають свої власні справи, хоча вони і не великі. Також можна сказати і про заробітну плату, що рівень жіночої заробітної плати складатиме 2/3 чоловічої. Гендерна рівність в оплаті праці є прямим порушенням принципу рівної оплати за рівну працю. Жінки займають низько оплачувані посади, тому що чоловіки витискають жінок з добре оплачуваних.

Список використаної літератури

1. Земзюліна Н. Соціалізація жінок в Радянській Україні 20-х – 30-х. ХХ ст.
2. Українки в історії. Видавництво Київ "Либідь" 2004

***Хоменко Владислав Петрович,**
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Символічна політика є одним із видів політики, який діє в царині політичної свідомості та напрямлений на конструювання і підтримання дійсності влади на певному рівні довіри до її інститутів і персон. Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для більшості людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Вчені зазначають про підпорядкованість символів змістам та законам естетичного впливу на індивіда. Інформація або повідомлення виступають, у першу чергу, як естетична інформація. Саме перевага візуального дискурсу зменшує важливість характеристик логічності та послідовності інформації, безпосередньо осмислення побаченого. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, або яскраві символи та кадри, що легко запам'ятати.

У політичній сфері символічна політика втілює функції як стабілізації політичних інститутів, так і легітимації нових політичних відносин та інститутів, в періоди соціально-політичних змін, які, в свою чергу, мають як

наслідок політичні зміни формального чи змістового характеру. Символічна політика якраз таки і може створювати певні умови для формальних перетворень, якщо відбулись зміни в способах відправлення політичної влади, а також створювати замітники в символічному просторі політичних відносин на основі формальних змін в політичних інститутах. Як розгортання комунікативної функції політичної системи, символічна політика реалізується "згори", "знизу" або одночасно "згори і знизу". Тобто, в залежності від суб'єкта, символічна політика реалізується як різновид політики держави, що постійно виборює право на легітимне визначення політичної дійсності. Символ виступає способом політичного зв'язку. Він може передавати інформацію в цілому, ідею, образ як такий, використовуючи інформаційні канали, не задіяні в процесі формально-логічної комунікації. За допомогою символу можна передавати інформацію з певним емоційним навантаженням або створювати таке навантаження. За посередництвом символу відбувається передача в процесі політичної комунікації основних архетипів, політичного досвіду, цінності та моделі відносин влади.

Символічна політика – це особливий вид політичного зв'язку. Символічна політика використовує певні характеристики впливу символів на свідомість громадян. Дивлячись на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно розповсюджується за допомогою засобів масивного зв'язку. Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, які перш за все залежать від мети ретрансльованих символів.

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей.

Список використаної літератури

1. Поцелуев С. Символическая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – №5. – С. 62-75.
2. Бурдые П. Социология политики. — М., 1993.
3. Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу / Наукові праці [Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Політологія – 2014. №248. – С. 28-33.

*Гончаренко Євгеній Ігорович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
Природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

МАЙДАН: ЯК ВСЕ ПОЧАЛОСЯ!

Чотири роки ми прожили з екс-президентом Віктором Януковичем. Став він на посаду завдяки мінімальній перевазі та фальсифікаціями на протязі виборіву 2010 р. Прийшовши до влади, він відразу ж змінив Конституцію України та надав собі великі повноваження.

Потім він набрався у західних партнерів кредитів, близько 35 мільярдів доларів, а свого опонента на виборах посадив у в'язницю за сфальсифікованими звинуваченнями. Напротязі чотирьох років правління, Україна дуже зубожіла та перетворилася на країну якій править бандетизм.

В державі не можливо було займатися будь якою діяльністю, прозоро вести бізнес та висловлювати власні думки, що незбігалися з думками партії Януковича. Прийшли в непридатність медицина та інші галузі науки та промисловості.

За весь період, коли Янукович був при владі, він став третім за ціною утримання президентом у світі, більше витрат на утримання мають Обама, та Путін. На мою думку, це була сама жахлива помилка в житті нашого народу, обрати такого президента, що і вилилося в Євромайдан.

За пів року до подій в центрі країни він почав розповідати, що проблем в країні не буде, якщо Україна підпише асоціацію з Євро Союзом. За день до підписання асоціації президент сенсаційно заявив, що цього робити не буде та навіть не пояснив причин цього рішення. Я думаю, що на це рішення вплинув на що східний сусід. І тоді на центральну площу України вийшли декілька сотень людей, які не згодні з цим не зрозумілим рішенням і хотіли вивести країну на шлях євроінтеграції. Хоча не всі були прибічниками підписання угод, але це була якась надія змінити на краще нашу державу.

Люди на майдані знаходилися декілька днів, а коли протести вже почали вщухати, мітинг хотіли відтіснити і дати йому розгорнутися. Людей переслідували, жорстоко били, хапали і відвозили в нікому невідомому напрямку. Саме ці події викликали велике обурення, що наступного дня люди знову вийшли на головну площу країни, причому було їх у десятки разів більше.

Тоді ще ніхто не вимагав відставки Януковича. Люди просто хотіли, щоб були покарані винні у побитті мирних громадян, які хоч щось хотіли змінити у своїй країні. Самі активні заявили, що будуть стояти на Майдані до того часу, поки не відбудеться правосуддя. Події відбувалися з 21 по 30 листопада. 31 листопада без всяких пояснення причин міліція та беркут спробувала штурмом розігнати мітенгувальників. Ось тоді почалося справжнє свавілля. Активістів Майдану, тих хто їх підтримував, і тих, хто їм допомагав, стали відловлювати, викрадати і навіть вбивати. Але Майдан вистояв, вистояв не один місяць і всетаки досягнув головної своєї цілі:

змінити корумповану влади та повернути країні шлях європейської інтеграції. Саме в цьому і проявляється тяга до свободи нашого народу та кожної людини в цілому, тому що українець вільна, життєлюбна людина, її незломати і не зробити рабом.

Український народ зрозумів що може змінити країну на краще своїми руками, всі майбутні президенти повинні це зрозуміти інакше буде і не один такий майдан, але наслідки для влади будуть жорсткіші.

*Горбняк Микола,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Історія України надзвичайно цікава та суперечлива. Українська Радянська Республіка була фактично найрозвиненішою серед всіх Республік Радянського Союзу, вона багато разів переживала упадок. Про те, що Радянська влада завадила Україні стати повноцінною державою чи навпаки об'єднала її роздріблені шматки можна довго. Але думаю факт голодомору як пригноблення Українського народу відкидати було б некоректно.

Після розвалу союзу в 1991 Україна до сих пір переживає такий процес як декомунізація. Так як Україна фактично серед республік була одним з ініціаторів розпаду радянського союзу та була на відмінно від інших республік рішучою та патріотичною ,після проголошення незалежності український народ розпочав процес декомунізації.

Декомунізація – це процес позбавлення країни від комуністичного минулого. В Україні декомунізація почалася з освіти та виховання. В 1991 році був повалений манумент на честь Жовтневої революції. Декомунізація України розпочалася ще задовго до Революції гідності хоча варто зазначити що під час революції процес декомунізації прискорився в багато разів, було перейменовано безліч вулиць, будинків, та проспектів.

Але на мою думку є такі пам'ятки архітектури які вже стали більше як просто сліди комуністичного правління. Прикладом цього є ВДНХ на Виставковому центрі в місті Києві та багато інших манументів які на мою думку не заслуговують на демонтаж.

Далеко не всі громадяни України сприйняли закони про декомунізацію спокійно. Але справедливо зазначити що противниками цих законів були люди похилого віку які до сих пір вимірюють все в рублях та живуть в надії на об'єднання Радянського Союзу. Хоча їх можна зрозуміти так як при союзі

і справді були порівняно більші виплати та субсидії але це вже зовсім інша тема. Щось було краще щось гірше...

Можна бути патріотами але не треба бути фанатиками можна дивитись в майбутнє але не можна забувати про своє минуле яким би воно не було.

*Малига Дмитро Ігорович,
студент 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

ВИКОРИСТАННЯ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ СУЧАСНОЇ ТЕХНІКИ

На даний момент аграрний сектор України розвивається дуже швидко. За останні роки дуже багато різних компаній пропонують свою техніку на високому рівні. Одною з провідних компаній є компанія «KUNN»

На даний момент, ми студенти, але в майбутньому професіонали і будемо працювати з інноваційною технікою. Теперішня техніка за допомогою таких технологій та конструкції зберігає всі агрономічні властивості ґрунту і біологічні властивості поживних речовин в кормах значно покращиться обробка земель та робота тваринництва і в цілому СГ. Якщо Україна буде користуватися сучасною технікою вона підвищить свої врожаї та економіку

Приклади: техніка яка використовується в Україні

- Оранка (Навісні оборотні плуги, Напівнавісні оборотні плуги).
- Посів (Сівалки механічні, Сівалки пневматичні, Сівалки пневматичні точного висіву).
- Обприскування (причіпні обприскувачі).
- Подрібнення поживних залишків (Мульчувачі з горизонтальним ротором).
- Прес-підбирач (Прес-підбирачі рулонні, Комбінації рулонний прес-підбирач - обмотувальник, Прес-підбирачі тюкові).
- Подрібнювач (подрібнювачі кукурудзи).
- Розкидачі органічних добрив (Розкидачі добрив з задньої вивантаженням, розкидачі добрив з бічним розвантаженням).
- Підготовка ґрунту (Культиватори - глибокорозпушувачами, стерньових культиватори, борони дискові, Знаряддя передпосівної почвопідготовки).
- Внесення добрив (Навантажувачі, Розкидувачі добрив).
- Догляд за узбіччям доріг і парків (Мульчувачі для узбіч доріг, Машини для підрізання зелених насаджень і косіння трави).

- Заготівля кормів (косарки-плющилки, Ворушилки, Валкоутворювачі).

- Обмотувальники (Обмотувальник рулонів, Обмотувальник тюків).

- Тваринництво (Змішувачі-роздавальники корми, самохідні змішувачі-роздавальники корми, видувачі і видувачі-роздавальники соломи та силосу, Навантажувачі-роздавальники і видувачі силосу і соломи).

Фото-приклади техніки про яку йдеться представлені під час презентації. Нам дуже пощастило тому, що наш університет співпрацює з цією компанією. Ми можемо побачити в живу вище перелічену техніку, але не тільки побачити, а і дослідити техніку. Центр цієї компанії знаходиться навпроти 5-го корпусу. Це дає великий стимул для студентів тому, що ми бачимо у якому напрямку нам потрібно рухатись щоб досягти професіонального рівня. До вашої уваги відео у якому техніка показує себе у практичному використанні, техніка дійсно дієва та дуже перспективна

Отже, я студент і я розумію, що за аграрним сектором майбутнє України. Наша держава має родючі землі і це сприяє покращенню техніки сільського господарства, саме тому я вибрав цю спеціальність та досліджую провідну техніку.

Жураковська Тетяна Сергіївна,
студентка 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ДИДАКТИЧНА ГРА: «МАТЕМАТИЧНЕ ЛОТО»

«Математичне лото» - дидактично-математична гра власної розробки, яка призначена для дітей старшого дошкільного віку (4-6 років).

Метою цієї гри є у подальшому полегшення арифметичних обчислень для дітей старшого дошкільного віку, а також: уточнення знань цифр від 1 до 9, удосконалення умінь дітей розташовувати числа від 1 до 9 в математичному ряді, закріплення знань дітей про геометричні фігури (круг, квадрат, овал, трикутник) та інше. «Математичне лото» виховує у дітей інтерес до спільних ігор, товариськість, взаємодопомогу.

Гра розвиває:

-логічне мислення;

-увагу;

-пам'ять;

-швидкість реакції;

-дрібну моторику рук;

- окомір;
- зосередженість зору та інше

Суть гри полягає у тому, що педагог за допомогою асоціативного ряду полегшує дитині можливість засвоєння математичних обчислень різного характеру, надає можливість урізноманітнити заняття, зробити їх цікавішими.

Хід гри: педагог роздає картки по кількості дітей, потім дістає з торбинки «діжечку» з цифрою або фігурою і голосно та чітко називає зображену на «діжечці» цифру або фігуру. Гравці, за наявності, накривають у себе на картках названу фігуру або цифру фішкою. Переможцем стає той, хто першим закрий фішками всі цифри і фігури.

Можна зробити висновок, що ця цікава навчальна гра не тільки розвиває математичні уявлення дітей, а й сприяє формуванню узгодженості дій серед учасників колективу.

Фоменко Анастасія Романівна,
студентка 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ТАЙМ – МЕНЕДЖМЕНТ ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ

На сьогодні існує велика кількість способів вирішення проблеми нестачі часу. І це має назву тайм – менеджмент. Варто зазначити, що «тайм-менеджмент» - наука багатоманітна. Управління часом не існує в природі. Ми можемо управляти грошима, іншими матеріальними ресурсами, людьми, власним здоров'ям, в якійсь мірі, власною долею – всім тим, на що ми можемо спрямовувати свій вплив. Впливати на час неможливо. Ми можемо лише задавати правильний алгоритм своїх дій задля правильного розподілу часом. Тобто, ми можемо зазначити, що тайм - менеджмент це методи, для деяких це вже як спосіб життя.

На сьогоднішній день, в нашій Україні популярність тайм – менеджменту зростає з кожним днем, адже мати ключ до успіху хоче кожний. Відомо близько 80 організацій, що надають такі послуги, їх можна відвідувати людям різного рівня.

Всього навсього успіх полягає у чіткому слідуванню плану дій. Насправді все дуже просто. Люди ще в кінці ХХ століття це зрозуміли, з часом наука еволюціонувала і на сьогодні ми маємо безліч методик, способів керування часом. Для нашого комфорту програмісти створили додатки, що можуть допомогти контролювати свій час, вони можуть нагадувати про

плани. Філософи, науковці написали багато статей та книжок. І все це є доступним для кожного, лише потрібно мати бажання.

Ми – молодь ХХІ століття є рушійною силою, яка вже нарешті підвищить рівень продуктивності країни, якість виконання доручених справ і саме ми маємо мотивувати один одного, допомагати один одному. Адже ми є всі брати та сестри і маємо розуміти, що працюємо для нашого щасливого майбутнього. Адже успіх кожного з нас є успіхом всіх нас. Разом ми є силою.

На кінець, хотілося б зазначити, що тайм – менеджмент є насправді тим самим скарбом, інструкцією до успіху а там вже і до щастя та радості. Всі ми знаємо, що всі ці речі є взаємопов'язані.

*Ющенко Артем Сергійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ СИСТЕМОЮ

Глобалізація вносить зміни у саму концепцію цивілізації. З цим доводиться в зростаючій мірі рахуватися кожній державі по всій своїй діяльності, як внутрішньої, так і міжнародної діяльності.

Глобалізація оголила вади існуючої соціально-політичної організації на національному та міжнародному рівні. Ірраціональність соціально-політичної організації є причиною незабезпеченості більшої частини людства ресурсами.

Промислово розвинені домінуючі країни прагнуть нав'язати свою ідеологію, свою систему цінностей іншим країнам, не зважаючи на їх самобутність і культуру. Збільшення кількості внутрішніх та міжнародних конфліктів, зростання невдоволення політикою багатих держав "дика неоліберальна" економічна політика перетворила світ у "царство Сатани".

Суспільства оптимально функціонують тоді, коли економічна, соціальна і політична діяльність добре відповідають один одному, проте в сучасній глобальній економіці існує явна невідповідність. Міжнародне співтовариство визначило основу нового світового порядку. Запорука справедливого і міцного мир у всьому світі. Декларації тисячоліття містить положення принципового значення для розуміння природи нового світового ладу.

Зміни у світі диктують необхідність істотних змін у зовнішній політиці держави. Поєднання зростання значення інтересів міжнародної спільноти інтересів держав.

Військове й економічне домінування певної держави може бути виправдано тільки в тому випадку, якщо воно буде служити правопорядку, встановленого міжнародним співтовариством в цілому.

Держава може надати свою могутність на службу міжнародного правопорядку, поважаючи інтереси інших держав і забезпечуючи інтереси міжнародного співтовариства в цілому. Протистояння ісламської і християнської цивілізацій.

Тероризм народжується не релігією ісламу, а спробами окремих груп і організацій використовувати її для виправдання своєї злочинної діяльності. Благополуччя і виживання людства може бути забезпечено лише спільними зусиллями держав і народів. Головна проблема у не відповідності політичної позиції ситуації даного часу. Проблема правильного розуміння урядами сполучення національних та інтернаціональних інтересів держав.

Жодна держава не в змозі існувати без активної взаємодії з міжнародною системою. Політичне мислення як політичних діячів, так і багатьох теоретиків не позбулося від стереотипів холодної війни. Відсутність чіткого уявлення про новий світовий порядок і шляхи його формування. Встановлення нового світового порядку є формування нового політичного мислення. Підвищення рівня керованості на національному рівні диктує необхідність збереження централізованої держави. Життя приносить все більш переконливі свідчення вирішальної ролі держави у забезпеченні благополуччя суспільства.

Особливого значення набуває завдання створення ефективного управління міжнародною системою. Удосконалення управління на міжнародному рівні потребує розвитку системи міжнародних організацій, розширення їх повноважень та підвищення ефективності діяльності. Міжнародне право стало необхідним для життя як людства в цілому, так і окремої людини.

*Архинос Владислав Олександрович,
студент 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

ПРОБЛЕМА ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Пропоную порушити актуальну проблему у сільському господарстві, а саме вирощування картоплі на теренах України. У цьому процесі задіяна кожна людина мала і доросла, для українців картопля – не тільки основний

продукт харчування, а й друг з яким ми живемо пліч-о-пліч вже не одну сотню років. Не секрет, що цей процес - достатньо трудомісткий і вимагає індивідуального підходу до кожного сорту, та особливостей ґрунту. Тому не рідко буває, що... ви посадили картоплю, поливали її, удобрювали, вчасно позбавляли від злісних колорадських жуків, загалом, все робили найкращим чином, а в результаті збирали «дрібноту», а не картоплю? Такі урожаї не тільки засмучують господаря, а й є прямими ударами по економіці України.

Так, кліматичні умови південного - сходу і північного - заходу України різняться. Що також ускладнює вирощування бульбових. Південний – схід характеризується посушливим кліматом, тоді як північний – захід підвищеною вологістю. Прийнято вважати, що для найефективнішого росту, картоплі необхідна температура ґрунту в межах 16 ... 22 ° С та відносна вологість на рівні 70 – 80 відсотків.

Вагомим чинником є підготовка ґрунту для посадки. Для забезпечення сприятливих умов аграрії півночі й півдня України витрачають величезні кошти.

Картопля - рослина яка дуже чутливо ставиться до рівня освітленості. В аграрному господарстві також ключове значення відіграє розміщення, так щоб асиміляційні поверхні завжди отримували необхідну кількість сонячного світла.

Тож підсумувавши, картопля є достатньо вимогливою сільськогосподарською культурою и вимагає від аграріїв України вагомих затрат в плані коштів, робочої сили та іншого...

Вихід з цієї ситуації я знайшов у виведенні нових сортів бульбових які можуть пристосовуватися до несприятливих умов. Шляхом проб і помилок у лабораторних умовах були вирощені перші дослідні зразки. У подальшій перспективі, дані сорти обіцяють урожай до 200-250 ц/га, відсотковий вміст крохмалю на рівні 20% та білку близько 2.5% при найменших фінансових витратах, що є доцільно в умовах фінансової кризи в Україні та в цілому загинелі малого бізнесу. Я не хочу щоб Україна повторила [1] помилки 80-х років УРСР, коли зникли багатомільярдні інвестиції які могли забезпечити піднесення сільського господарства. Студенти – ось, що необхідно для втілення мого амбіційного проекту який може не тільки вирішити економічне питання України та піднести її в світових рейтингах агро – країн, а й в цілому вирішити проблему нестачі продуктів харчування, голоду.

Рівень знань який ми отримуємо в університетах України наближається до європейського і дає змогу нам, студентам, на основі цієї бази розвиватися, винаходи загалом рухати Україну до кращого майбутнього.

Дана робота була апробована під час семінарського заняття «Сучасна українська мова за професійним спрямуванням»

Список використаної літератури

1. Мазур О. О. Продовольча програма 1982 року в Україні : плани та реалізація : автореф дис. к. іст. наук : 07.00.01 «Історія України» / О. О. Мазур. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Василенко Олександр Сергійович,
студент механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

В аспекті розвитку науково-технічного прогресу та збільшення самосвідомості громадян відносно використання природних ресурсів перед людством постало питання «ЯК знайти відновлювальне джерело постійної енергії яке могло б задовольнити всі вимоги суспільства?». Одним з рішень даної проблеми стало використання сонячної енергії.

Поступове зниження вартості обладнання для сонячних електростанцій і позитивний досвід використання сонячної енергії в розвинених країнах створили сприятливі умови для розвитку саме сонячної енергетики в Україні. Сонячний потенціал нашої країни досить великий, і це дає реальну можливість хоча б частково позбутися енергетичної залежності та залучити до галузі інвестиційний капітал.

Сонячна батарея являє собою фотоелектричні перетворювачі - напівпровідниковий пристрій, що перетворює сонячну енергію в електрику в неоднорідних напівпровідникових структурах при дії на них сонячного світла.

Все це сприяло тому, що нині сонячна енергетика в Україні доступна не тільки для великих промислових або бізнес-гігантів, які вкладають мільйони доларів в інноваційний розвиток своїх корпорацій, але і для малого та середнього бізнесу.

В аграрному секторі альтернативна енергетика стає вигідною сферою для інвестицій, а також надійним інструментом для оптимізації робочих процесів і освоєння нових видів діяльності.

Сучасна практика отримання електроенергії для сільськогосподарських потреб ще не так велика, але все ж повільно зростає. Прогресивні аграрії вже використовують сонячні батареї для:

- енергопостачання тваринницьких ферм
- обслуговування техніки
- підтримання температури в приміщеннях для тварин

Переваги сонячних батарей:

- Не потребує палива.
- Працює постійно
- Безшумність
- Тривалий термін безаварійної служби
- Надійність
- Загально доступність
- Можливість до вільної зміни потужності системи

Недоліки сонячних батарей:

1. На данному етапі розвитку «сонячних» технологій при виготовленні батарей використовуються шкідливі речовини, які тим чи іншим чином можуть нашкодити природі.
2. Сонячні системи не здатні працювати вночі, а ввечері й у ранкових сутінках ефективність станцій падає в кілька разів.
3. Сонячні батареї необхідно періодично чистити від пилу і бруду, а в разі роботи з установкою площею кілька квадратних кілометрів з очищенням можуть виникнути значні труднощі.

Висновок

На мою думку, якщо зважити всі плюси та мінуси використання сонячної енергетики в сільському господарстві можна прийти до висновку, що хоч цій галузі й необхідно вдосконалюватися, та провести певну «роботу над помилками», проте за нею майбутнє. Тож дослідження питання реалізації технологій, що базуються на сонячній енергетиці в сучасному суспільстві є актуальним і більше того розгляд цього питання як на державному, так і на приватному рівнях є необхідним та корисним для розвитку економіки нашої держави.

Рева Владислав Сергійович,
студент механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ПЕРСОНАЛЬНЕ ЗАХОПЛЕННЯ ЯК МОТИВАЦІЯ ДЛЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ

Україна багата талантами, щедра на красу. У кожному регіоні свої звичаї, обряди, пісні. Різні місцевості в залежності від наявних природних ресурсів та сировини славляться своїми ремеслами, які споконвіку створював народ, даруючи незрівнянну красу та радість людям різних часів, поколінь.

Наш лубенський край здавна славився своїми майстрами. Вироби із глини, рогозу, прекрасна українська вишивка, ложкарство були відомі далеко за межами нашої країни.

Майстри збирали по крупинці свій досвід і дбайливо передавали з покоління в покоління. До сьогодні ці вміння не загубилися з роками, не втратили своєї актуальності, а ремесла продовжують удосконалюватися в руках сучасних майстрів. Це не тільки один із способів заробітку, але й унікальна можливість займатися творчістю і водночас приємно відпочивати. Тому вивченню народних ремесел сьогодні приділяється велика увага у системі навчання і виховання підростаючого покоління. Саме тому в цьому навчальному році пошуковий загін «Оберіг» при Калайдинцівській ЗШ І-ІІІ ст. імені генерал-майора Ф.Д.Рубцова вирішив дослідити розвиток ремесел нашого краю.

Географічне положення сіл нашої сільської ради, їх природні багатства сприяли розвитку народних ремесел: таких як ложкарство, гончарство, лозоплетіння, рогозоплетіння, стельмаство, столярство, теслярство, бондарство. Майстри виготовляли вози, колеса, сани, борони, ярма, ложки, а збували свою продукцію на ярмарках у містах Лубни, Хорол, Пирятин, Чорнухи, Городище. Для місцевих потреб столярі виробляли хатнє начиння: лави, ослони, скрині, а також веретена, прядки, верстаки, рами, двері.

Виробництво ложок, крім Хитців, не зустрічалося в Лубенському країні. На це, очевидно, вплинуло неродючість їхніх земель, велика кількість лісів та спадковість ремесла, принесене в Хитці предками справжніх жителів із лісової місцевості. Свої вироби майстри збували на ярмарках у с. Городище та м. Лубнах. Цей промисел про існував до 90-х років ХХ століття. Останнім ложкарем був Микита Кузьмич Лисенко, який возив свої вироби не підводою, а автомобілем «Москвич» у Лубни на базар.

Річка Удай та Халепцівське озеро були важливим засобом халепчанам, лушниківцям та хитцянам для виживання. У них водилося багато риби. Крім риболовства, місцеві жителі займалися плетінням кошиків з рогозу. Багаті зарослі очерету й рогозу в долинах річки використовувалися населенням для виробництва предметів побуту. Із очерету робили начиння для ткацького верстака, з рогозу – кошики та таріли для фруктів, а також взуття.

Кошикарство як промисел існувало з діда-прадіда, але раніше плели тільки великі корзини, так звані «кошики», у яких жінки носили молоко на базар в город. Тому цей промисел називали підгородним. У подальші роки асортимент виробів розширився. Умільці починали виготовляти підсумки, у яких школярі носили книги, плели мати для долівок і стін та інше хатнє начиння. Збували кошики й підсумки на Городищенських суботніх базарах.

Багато інших речей виготовляють із рогозу, бо він не боїться води, майже не вигорає на сонці. Бутлі чи пляшки, оздоблені рогозом, замінюють термос: у спеку не нагріваються на сонці, а в холод зберігають тепло. У такому кошику не псуються продукти, а сплетені з рогозу тапці масажують ступні. Крім того, рогіз - ще й екологічно чиста трава.

Із далекого минулого прийшло до нас рукоділля (рук-діло) – шиття, вишивання, яке серед жіночих промислів займає чільне місце. Найулюбленішим заняттям жінок, особливо у зимовий час, було вишивання.

Саме воно є не лише майстерним творінням золотих жіночих рук, а й скарбницею вірувань, звичаїв і обрядів, вираженням духовності українців. Вони в повсякденній тяжкій праці не загубили відчуття естетичного смаку і прикрашали вишивкою не лише одяг, а й предмети домашнього вжитку.

Сьогодні, як ніколи раніше, важливе відродження давніх народних традицій і звичаїв. Народні промисли це й вид мистецтва, який спроможний захопити молодь, розвинути її художні смаки, навчити не тільки бачити, а й творити прекрасне. Провівши значну пошукову роботу та опрацювавши матеріали періодичної преси, архівні документи, ознайомившись із розповідями односельців, ми переконалися в тому, що розвивалися і розповсюджувалися ремесла самостійно. Вони притягують своєю простотою, мудрістю і доцільністю використання матеріалів, які часто можна зустріти поряд, біля нас.

Мало лишилося людей, які знаються на цих ремеслах і розвивають їх. Не можна допустити, щоб промисел припинив своє існування. Тому ми, молоде покоління, мусимо зберегти народні традиції, вироблені українцями впродовж тисячоліть, щоб наші нащадки не втратили той потяг до краси й досконалості, який надихав наших предків. Після свого маленького дослідження мені захотілося зробити щось своє. Я вирішив виготовити гудзики.

Послідовність виготовлення (власний досвід):

Час виготовлення: на 1 Гудзик- 1 год.

Кількість: 5

Матеріали: заготовки липи та сосни

Почергова послідовність виготовлення: точіння на верстаті СТД120м заготовок у формі гриба, надання форми яблука за допомогою рашпіль, напилків, задню частину Гудзиків запиляти і зробити ушко. Примітка: слідкувати за станом Гудзиків за потреби повторно покрити лаком. Мені сподобалося працювати з деревом і у майбутньому, можливо, це стане справою всього мого життя. Я вважаю, що кожна людина має знайти свою справу життя і працювати у тій сфері яка їй подобається. Отже, ваше майбутнє у ваших руках.

Рудь Нікіта Вікторович,
студент механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ПРОБЛЕМАТИКА ВІДСУТНОСТІ СМІТТЄПЕРЕРОБЛЮЮЧИХ ЗАВОДІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день найпоширенішою є проблема утилізації сміття в Україні, проте особливу увагу я хочу зосередити на Львівському сміттєзвалищі. Як відомо, що проблема зі сміттям у Львові виникла під час пожежі на Грибовницькому сміттєзвалищі в Травні 2016 року. Під час цієї потужної пожежі було задіяно велику кількість протипожежної техніки, викликані зі всієї області рятувальники, але це не допомогло залишити цей випадок без жертв. Під час гасіння, на трьох пожежників насунулась лавина палаючого сміття, яка спопелила їх заживо. Полігон був закритий і припинив відвантажувати відходи. В результаті чого місто періодично починає заповнювати сміттям.

Міська влада повідомила що в місті накопичилось близько 11,5 тис. тон сміття. Державна продоспоживча служба попередила, що у зв'язку з посиленням переносників захворювань і підвищенням температури є загроза поширення вірусного гепатиту «А», туберкульозу та багато інших захворювань. Мер Львова вирішив утилізувати сміття, шляхом вивезення його по всій Україні. Проте ця спроба була не вдалою, бо вантажівки зі сміттям повертали до міста, щоб не розповсюджувати вірусні захворювання по всій території України.

В першу чергу я висловлюю рекомендацію відносно того щоб побудувати декілька заводів по переробці скла, паперу та пластмаси. Мені здається, що інвестиція у переробні комплекси принесе велику користь для нашої країни. Ми припинимо вирубку лісів, зменшимо видик шкідливих речовин на заводах, які виробляють велику кількість поліетилену та пластмаси. Звичайно побудова заводів подібного призначення має також і економічно корисний вплив для нашої країни, адже навіть якщо підприємство матиме не державну (комунальну) структуру, то податки, які будуть виплачувати приватні підприємства значно збільшать приливи капіталу в казну нашої країни.

Якщо українська влада побачила б, що ці заводи дійсно корисна річ, то вони не задумуючись інвестували гроші для побудови декількох заводів у кожному місті країни, тим самим станемо на шлях збереження неповторної краси та інфраструктури України.

Білик Ірина Володимирівна,
студентка 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Сучасне життя людей цілком залежить від технологій. Кожного дня ми стикаємось із ними в повсякденному житті. Для полегшення користування технологіями, щодня науковці вдосконалюють їх, пристосовуючи до різних умов.

Одним із дуже важливих винаходів людства є Інтернет. Важко уявити сучасність без нього. Для підключення Інтернету до різних пристроїв використовують дротові та бездротові точки доступу.

Об'єднання комп'ютерів у дротову мережу зазвичай вимагає прокладки безлічі кабелів через стіни і стелі. Також провідні мережі накладають певні обмеження на розташування пристроїв. Цих недоліків позбавленні бездротові мережі. Найчастіше бездротові точки доступу використовуються для надання доступу мобільних пристроїв до стандартної локальної мережі. Також їх використовують для надання безкоштовного доступу до мережі в аеропортах, кафе, на вулицях тощо.

Зараз компаній, які випускають роутери безліч і всі вони схожі між собою. Із розвитком технологій, науковці намагаються вдосконалити роутери, зробити їх більш зручними, оснащеними більшою кількістю нових можливостей, зробити їх мобільними.

Нові моделі роутерів нещодавно були розроблені в Америці. Вони не тільки дають можливість виходу в Інтернет, а й можуть стежити за здоров'ям і настроєм. Звичайні Wi-Fi-роутери навчаться контролювати стан здоров'я без допомоги датчиків і вимірювальних приладів. Маршрутизатор зможе відстежувати частоту пульсу і дихання у трьох осіб у радіусі 8 метрів. Технології моніторингу життєво важливих показників за допомогою Wi-Fi-хвиль була розроблена у Массачусетському технологічному інституті. Ця система аналізує рухи грудної клітини за часом, протягом якого Wi-Fi-хвиля долає відстань від перешкоди (грудей) до антени. Пульс визначається за схожим принципом – система фіксує періодичні малі коливання.

Удосконалюючи цю систему, науковці розробили технологію, яка розпізнає емоції орієнтуючись на інформацію Wi-Fi-роутера про частоту пульсу і дихання. Згідно з даними 130 тисячі тестів, ця система вміє розрізняти радість, гнів, смуток, хвилювання, захоплення з точністю 87 %. Розробка знайде застосування в медицині, маркетингу, а також в системах розумних будинків.

Наша задача полягає у впровадженні української продукції на світову арену. Ми повинні наштовхувати молодь на розробку своїх моделей, які будуть допомагати людям в усьому світі і бути конкуренто спроможними серед інших виробників. Щоб саме наша молодь ставала всесвітньо відомою, допомагаючи країні здобути визнання серед інших.

Гаврилко Аліна Василівна,

*студентка 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

SPEEDCOACH– ТВІЙ ОСОБИСТИЙ ТРЕНЕР

Одним із символом політики сучасної України є спорт. За роки незалежності Україна неодноразово заявляла світові про себе за допомогою перемог на всесвітніх іграх. Я займаюсь одним із Олімпійським видом спортом – академічне веслування з 2011 року, і також мрію здобути перемогу, та тим самим додати рейтингу нашій державі.

У 2012 році Олімпійськими чемпіонами стали Яна Дементьєва, Наталія Довгодько, Анастасія Коженкова, Катерина Тарасенко. Так, у 2008 році, коли наша збірна при прикрому випадку залишилась без тренера, відбулося перше знайомство з даним приладом – SpeedCoach.

SpeedCoach – це, як тренер на борту. Це монітор продуктивності в режимі реального часу, який дасть нам швидкість, відстань, дистанцію, частоту серцевих скорочень та спеціальне спалювання калорій. Ви зможете побачити миттєвий зворотній зв'язок з кожним ударом, який ви приймаєте. Ви можете економити енергію, визначаючи ефективність кожного з ваших ударів. Це навіть може допомогти вам визначити, які весла та дошка (човен) підходить для вас.

Ви робите те, що не вірите, було можливо до сьогоднішнього дня. Ви навчитися забувати речі, які легко запам'ятати – біль, виснаження, тривогу.

SpeedCoach – це повноцінний монітор ефективності веслування, розроблений для максимального підвищення ефективності ваших тренувань.

Саме цей пристрій допомагає мені вже рік у досягненні нових, високих результатів. Він показує, яку кількість калорій я спалюю під час тренувань, які навантаження мені потрібні саме на даному тренуванні, як серце реагує на навантаження.

Нажаль, в Україні не продаються такий пристрій як SpeedCoach. Я вірю, що наші студенти зможуть зробити та вдосконалити цей пристрій, який стане доступний більшості, і це збільшить в рази нашу конкурентну спроможність, і ми здобудемо ще більше перемог на Міжнародних змаганнях. Україна – це країна з великими можливостями.

Українські спортсмени – це гордість нашої нації. Слава Україні!

***Притула Олександр Володимирович,**
студент 1-го курсу
механіко-технологічного факультету*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОГЛЯД НА СОЮ

Соя на українських полях - культура відносно нова, але площі під її посів з кожним роком збільшуються. І не дивно, адже високі ціни на кукурудзу експерти найближчим часом не обіцяють, а соя цікава своєю високою прибутковістю. В період з 1964 по 2010 рік виробництво сої у світі зросло приблизно в 9 разів – з 29 до 257 млн т. Головним виробником сої є США, Аргентина, Бразилія, Китай, Індія, Парагвай і Канада. За розрахунками Української асоціації виробників і переробників сої виробництво цієї культури в нашій країні до 2019 року має зрости до 5 млн. тонн, а посівні площі – до 2 млн. га. Відтак, беручи до уваги широкий спектр використання та надзвичайно важливу роль сої в аграрному комплексі України, попит на цю культуру ростиме.

Соя може страждати від шкідників, а також бактеріальних і грибних хвороб. Всього налічується близько 30 видів хвороб. Найбільш небезпечні з них знищують близько 40% врожаю. Протягом всього періоду вегетації сою вражають різні шкідники. Навесні культура страждає від личинок довгоносиків, озимої совки, попелиці та павутинного кліща. А влітку найбільшої шкоди посівам завдають все той же павутинний кліщ і бобові вогнівки.

Появи шкідників можна уникнути, якщо висаджувати насіння сої в терміни, чергувати полив і внесення добрив, регулярно видаляти бур'яни. Якщо клімат сухий, полив сої потрібно зробити частішим, а якщо в повітрі та ґрунті висока вологість - поливати рослини помірно і не дуже часто. Під час вирощування сої також вкрай важливо дотримуватися сівозміни - це допоможе позбутися і від шкідників та хвороб.

Із сої виготовляють лаки, фарби, мило, клей, штучні волокна, сурогат кави, крупи, борошно, досить цінну харчову олію, що відноситься до групи лінолево-олеїнових напіввисихаючих, яку споживає більше 30% населення планети, із зелених бобів – різноманітні страви і консерви. Соева олія використовується як сировина для виготовлення маргарину, лецитину, яка використовуються в харчовій промисловості та медицині.

Фарби на основі соєвої олії відзначаються високою якістю, не жовтіють і зберігають блискучу поверхню. Соя і продукти її переробки мають добрі кормові якості. Вона використовується для відгодівлі всіх видів тварин та птиці у вигляді насіння, зеленої маси, сіна, сінажу, трав'яної муки, шроту, білкових концентратів, соєвого молока тощо. За амінокислотним складом вони не поступаються м'ясному й рибному борошну. Соя збагачує ґрунт на

азот, тому, як і інші бобові культури, є цінним попередником для різних сільськогосподарських культур.

Неймовірною міцністю характеризується пластик виготовлений із сої, який завдяки екологічності стрімко набуває популярності. Досить багато європейських виробників активно його використовують. Активно проводяться дослідження і впроваджуються різні типи полімерів на основі сої.

Передбачається, що в недалекому майбутньому в світі настане Зелена ера соєвих пластмас. Потреба у нафтопродуктах значно зменшиться і у виробництві ми будемо використовувати тільки екологічні продукти.

Прикладом може слугувати компанія «CASE», яка використовує пластик для виготовлення деталей комбайнів та іншої техніки, які без спеціальних засобів зламати майже не реально. Це забезпечує мінімум ваги та витрат і максимум якості.

Використані джерела:

1. Бабич А.О. Кормові і білкові культури-К.: Урожай, 1992.-100с
2. Остапенко А.К «Соя у повсякденному житті»
3. Зінченко О.І. Рослинництво : Підручник для вищ.навч.закл / Зінченко О.І, Білоножко М.А, Салатенко В.Н - К.: Аграрна освіта, 2001.-591с
4. Ліщинський О.В. «Сфери використання сої» 2015.-324с

Агеєв Андрій Андрійович,

студент 1-го курсу

механіко-технологічного факультету

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Чекалюк Вероніка Василівна,

канд. наук із соц. комун., доц.

ЕФЕКТИВНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВИДІВ ФОРМ ТРИХОГРАМИ ПРОТИ ШКІДНИКІВ

Інтенсифікація вирощування сільськогосподарських культур з високим рівнем використання пестицидів зумовила великі зміни в агробіоценозах, порушила рівновагу в співвідношенні шкідливих і корисних комах, а в окремих випадках створила умови для масового розвитку спеціалізованих шкідників. На сучасному етапі в світовій науці і практиці велика увага приділяється розробці і впровадженню у виробництво інтегрованих систем захисту. Особливу Увагу у комплексних системах заходів захисту рослин слід приділяти біологічним методам, що базуються на використанні паразитичних та хижих комах, хвороботворних та інших природних ворогів. Перевага біологічних методів полягає у збереженні і розмноженні паразитів,

хижаків у природних умовах, що призводить до тривалого обмеження чисельності шкідників.

На мою думку трихограма це продуктивний і екологічний засіб знищення шкідників. Трихограма – це корисна комаха, яка знищує шкідників в стадії яйця. Застосування трихограми як одного з елементів в інтегрованій системі захисту від шкідників, потребує забезпечення високої ефективності промислового виробництва і сезонної колонізації яйця паразита. Фактори, що впливають на ефективність трихограми, досить різноманітні. Першочергове значення має ідентифікація трихограми та виявлення видів і форм, найбільш пристосованих до окремих шкідників і кліматичних умов місцевості, оскільки трихограма характеризується не лише великим різноманіттям видів, а й географічними популяціями, що різняться між собою реакцією на біотичні та абіотичні фактори середовища.

Переваги застосування трихограми:

- Екологічно чистий засіб захисту від шкідника.
- Знищення більше 200 видів шкідників.
- Проста обробка.
- Знищує шкідників в тих місцях де хімія безкорисна.
- Довготривала дія.

Такий біологічний метод боротьби з шкідниками довів свою ефективність практично до 100% (соє, кукурудза, виноград, овочі, яблука), оскільки шкідники знищуються ще в фазі яйця, коли ще не здатні завдати істотної шкоди рослині, а внаслідок і врожаю в цілому.

Застосування спеціалізованих видів трихограми місцевої популяції для регуляції чисельності сприяє зменшенню витрат на захист в 1,5-2 рази і забезпечує ефективність заходу на рівні 77-80%. Таким чином, одним з важливих резервів підвищення ефективності застосування трихограми в інтегрованих системах захисту є сезонна колонізація спеціалізованих видів та екологічних форм трихограм.

Я вважаю, що використання трихограми на багато економніше і більш корисне ніж різні хімічні ядохімікати як для навколишнього середовища, так і для самих людей. Це водночас вигідно, більший врожай , отже буде більший прибуток.

Список використаної літератури

1. Дрозда В.Ф., Проблеми і перспективи використання трихограми в Україні.
2. Дяченко Н.П., Застосування місцевої форми жовтої трихограми.
3. Капустіна О.В., Біологічні особливості трихограми.

Ільченко Євгеній Володимирович,
студент 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.

ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

За оцінками FAO сьогодні близько 900 млн. населення світу не доїдає. До 2050 року чисельність світового населення досягне позначки 9.1 млрд. Таким чином попит на продовольство буде збільшуватися. У зв'язку зі зростаючим попитом на продовольство на Україну покладаються особливі сподівання за збільшення виробництва. Вже багато писалося і говорилося про аграрний потенціал України, про її чорноземи, про її зручне розташування. Слід зазначити, що Україна і справді поступово перетворюється на значного гравця на світовому аграрному та продовольчому ринках.

Країна займає провідні місця у торгівлі зерновими та олійними культурами, експортує велику кількість молочної продукції. Але все одно Україна у світових рейтингах залишається нижче середніх світових показників. Безумовно, однією з причин повільного зростання продуктивності та виробництва аграрної продукції є непривабливий інвестиційний клімат, а саме недостатньо прозорий, непослідовне і обтяжливе для бізнесу державне врегулювання.

Про стан інвестиційного клімату в Україні досить красномовно говорять різноманітні рейтинги. Україна займає 137 місце з 185 країн світу за легкістю ведення бізнесу. Спостерігається позитивна динаміка України в рейтингу. Інвестиційний клімат для агробізнесу має ряд особливостей, про які часто згадують експерти та бізнесмени.

Агрополітика в Україні є досить недосконалою. Це і непрозорість земельної реформи, і непередбачена політика щодо мінімальних цін і надбавок, і щорічні податкові нововведення. Крім того існує велика кількість обтяжливих і застарілих процедур, які створюють додаткове навантаження на бізнес. Бізнес змушений нести додаткові витрати на подолання цих процедур, а в деяких випадках просто не може розвивати виробництво. Україна використовує застарілу, негнучку і надмірно складну систему контролю безпеки та якості харчової продукції. Відповідно ми не можемо експортувати свою продукцію на величезний ринок Європейського союзу.

Незважаючи на значні ризики ведення бізнесу в аграрному секторі України та значний тиск, вигоди в агробізнесі перевищують витрати. Продуктивність капіталу в сільському господарстві значно перевищує продуктивність капіталу в промисловості та сфері послуг. Економіка України за своєю структурою наближається до структури західних економік, де переважну частку в структурі ВВП займає сфера послуг.

Отже, вважаю що Україна в майбутньому буде займати провідну роль в експорті продукції сільського господарства. Але потрібно постійно

удосконалювати системи пов'язані з АПК. Потрібно більше молодих спеціалістів які будуть думати по сучасному, адже на даний момент ми маємо досить стару систему управління і тому меншу продуктивність праці. Також потрібно застосовувати нові технології.

*Лупинос Герман Віталійович,
студент 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ МОДЕЛЕЙ ТРАКТОРІВ JOHN DEERE ДО УКРАЇНИ

Закордонні технології набувають великої популярності в Україні. Згідно з сучасним ринком торгівлі та інновацій, ми обрали легендарну лінійку тракторів JohnDeere 6М, одна з моделей 6195М з номінальною потужністю двигуна 195 к.с. і максимальною потужністю 214 к.с. Потужний мотор і інноваційні розробки дозволяють агрегатувати 6195М з найважчим причіпним обладнанням. Задня навіска трактора здатна підняти до 8500 кілограм.

Довговічний двигун JohnDeerePowerTech практично миттєво реагує на мінливі потреби. Це стосується необхідності перемикання швидкостей і витрати палива трактора. Завдяки цим характеристикам, водій трактора значно менше втомлюється. На трактор встановлена трансмісія, що дозволяє рухатися зі швидкістю від 1,4 км \ год до 40 км.

Трактор JohnDeere 6195М показує чудову продуктивність в полі та на дорозі. Він володіє всіма якостями, які ви звикли бачити в техніці JohnDeere, а також інноваційними можливостями, які роблять їх більш універсальними, потужними і ефективними, ніж будь-коли раніше. Трактор 6195М стане вашим надійним партнером у всіх областях сільськогосподарського бізнесу. Незалежно від ваших цілей, цей трактор допоможе вам з легкістю досягати чудових результатів, день за днем.

У всіх тракторах 6М, в тому числі і JohnDeere 6195М використовується знаменита полнорамна конструкція JohnDeere, яка забезпечує високу надійність, низький рівень вібрації і невелику загальну масу. Гідравлічна система з закритим центром розроблена з урахуванням вимог для роботи з сучасними причіпними і навісними знаряддями, а інтегрована передня навішування і ВМО надають трактору небувалу універсальність.

Як висновок, можу сказати, що закордонні технології більш розвинені ніж Українські, та немає нічого поганого в тому щоб перейняти в них деякі навички та намагатися вийти на Європейський ринок торгівлі. Потрібно переглянути наше виробництво та переходити на новий рівень.

*Гудим Вікторія Анатоліївна,
студентка 1-го курсу
механіко-технологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чекалюк Вероніка Василівна,
канд. наук із соц. комун., доц.*

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Проблема усвідомленого саморозвитку особистості завжди була індивідуально і соціально значуща, а сьогодні свобода особистості, дослідження ціннісної спрямованості її саморозвитку набуває особливого значення.

Саморозвиток - це усвідомлений і керований особистістю процес, в результаті якого відбувається удосконалення фізичних, розумових і моральних потенцій людини, розгортання її індивідуальності. Процес саморозвитку не має меж, як немає меж досконалості людини.

Важливою умовою, первинною сходинкою саморозвитку особистості є внутрішня потреба у його здійсненні та самопізнання себе.

Самопізнання - це вивчення себе як частини природи, виявлення своїх біологічних особливостей і потреб, це розуміння себе як частини соціуму, це усвідомлення себе і як морального та духовного феномену. Отже, саморозвиток важливий для нас, і ми, студенти, маємо це пам'ятати.

З чого почати самовдосконалення? Не завжди просто визначити, з чого почати розвивати себе, або люди навибирає який-небудь спосіб, але очікуваних результатів не досягає. У зв'язку з цим є кілька правил, які треба сприймати як стратегію, якої рекомендується слідувати щодня, таким чином людина поступово почне розуміти звідки слід починати свій старт.

Я хочу порекомендувати декілька стартових кроків:

1. Заведіть щоденник.
2. Живіть тут і "зараз".
3. Формуйте у себе нові звички.
4. Почніть себе любити.
5. Розширте своє коло спілкування.
6. Заведіть «Щоденник досягнень».
7. Візуалізувати те, чого ви хочете.

8. Робіть все, за що беретеся з задоволенням.

9. Навчіться відмовляти людям.

Висновок: Особистісне зростання, безсумнівно, веде нас до успіху, але не сприймайте успіх тільки як матеріальні блага. Ми студенти, повинні навчатися, розвиватися, пізнавати щось нове, адже майбутнє України за нами. Ми маємо розвивати нашу країну та прославляти її.

Все наше життя проходить в конкуренції. Коли ви приходите влаштовуватися на роботу, вас порівнюють з іншим претендентом і у випадку, якщо він виявляється більш досвідченим і знаючим, перевага віддається саме йому.

Отже, можна точно сказати, що саморозвиток – це ключ до розкриття ваших можливостей. Тільки прагнення до саморозвитку дозволяє нам рухатися вперед, до поставленої мети, не звертаючи уваги на перешкоди.

Список використаної літератури

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA>
2. <http://tut-cikavo.com/samorozvitokvnika@ukr.net>

Дурманов Владислав,

студент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Чорноморденко Дмитро Іванович,

канд. філос. наук, асист.

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ

Символічна політика, на мою думку, є універсальним інструментом в руках політичних діячів. За допомогою неї політики управляють людьми та приховують справжню політичну і економічну ситуацію. Верховні діячі використовують систему, яка спонукає людей бути більш керованими та безпечними для держави. Система є обманом, який не показує людям справжню картину того, що відбувається, а прикриває її для туманних цілей.

Як приклад символічної політики можна навести патріотичну пропаганду перемоги у Великій Вітчизняній війні, так безумовно там загинуло багато співвітчизників і ця перемога нам дуже багато чого коштувала, але це використовують не як пам'ятку про цю страшну пору, а як привід для поваги, наче наша держава краща та сильніша за переможену. Люди, які в це вірять вважають, що при будь яких умов вони знову зможуть повторити подолання їх ворогів, як в минулі часи. А святкують перемогу переважно напиваючись спиртними напоями та проговорюючи в своєму оточенні, які вони великі та непереможні. При цьому ціль системи досягнута,

людям кинутий пил в очі і вони не звертають уваги на економічні проблеми їх держави: низькі пенсії та зарплати, безробіття, платна медицина та освіта, тощо.

Безумовно, символічна політика може проглядатись в інших речах: штучність історії; бутафорне ремонтування доріг; постійні обіцянки політиків на краще майбутнє.

Для системи, щоб контролювати маси потрібно напругу діяти на їх свідомість кожен день і для цього використовуються ЗМІ (телебачення, радіо, газети). Майже всі ЗМІ контролюються урядом і подають інформацію лише з вигідної сторони.

Перевага нового покоління перед системою в тому, що вона застаріла. В інформаційному віці молодь здобуває інформацію в інтернеті, де можна подивитися на будь-яку подію з різних сторін та почути тисячі думок, на відміну від телебачення, де інформацію подають лише у добре відсіяному та однотипному потоці.

*Дмитрієва Людмила,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

ЗНАЧЕННЯ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ДИСКУРСУ

Символічна політика – особливий рід політичної комунікації, націленої не на раціональне осмислення, а на навіювання стереотипів за допомогою інсценування візуальних ефектів. Символічна політика є управлінням у сфері свідомості, що відображає ступінь впливу держави на поведінку своїх громадян.

Символічна політика в Україні зумовлена самим демократичним режимом – необхідністю мобілізувати електорат, дискурсивними розходженнями між програмами політичних партій, специфікою діяльності ЗМІ, зокрема телебачення. Адже неправдиве повідомлення негайно буде розвінчано опозиційними чи принаймні критично налаштованими ЗМІ. Символи можна розглядати як необхідну ознаку сучасної політики. Це форма передачі у дискурсі потрібного змісту від представників влади до громадян, суспільства.

Символічна політика як особливий вид політичної комунікації формується на основі різних засобів – мас-медійних продуктів, артефактів, ідеологічних конструктів, політичних повідомлень. Усе це разом є складною структурою, системою символів. Навіть використання символів також можна розглядати як символічне.

Особливе значення символи набувають під час політичних акцій, передвиборних кампаній, референдумів. Вони виступають активним елементом політичної боротьби, засобом впливу і комунікації з виборцями. Політичні символи стають у суспільному житті певними образами найважливіших політичних ідеалів, важливими засобами їх пропаганди й реалізації, свідчать про ставлення до певної політичної позиції. У суспільному житті символи виконують об'єднуючу й мобілізуючу роль, є засобами агітації та визначення політичної позиції.

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу в політиці. На основі аналізу функцій символу, що проявляються в політиці – ідентифікаційної, впорядковуючої, презентативної, дискурсивної, естетичної, робиться висновок про те, що основною функцією символу в політиці є його легітимізуюча функція.

*Тосунова Крістіна,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

КРИТИЧНИЙ ПІДХІД СТУДЕНТІВ ДО СУЧАСНОЇ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Символічна політика – спосіб змусити людей думати і діяти так, як потрібно владі. Завдяки символічній політиці, люди ніби в тумані, ми не бачимо того, що відбувається насправді. Політики намагаються приховати всі недоліки їхньої діяльності за допомогою символічної політики.

На мою думку, якщо б не було символічної політики, у Світі був би хаос. Якщо б люди насправді знали все, що відбувається, було б більше війн, кривавих і нікому непотрібних революцій, результатами яких люди все одно б не були задоволені.

У наші часи, яким би ти гарним діячем не був, скільки б для людей не робив, їм все одно не догодиш. Завжди знайдуться ті, кому не подобається. Як говориться: «На колір і смак товариш не всяк».

Можливо, символічна політика навіть робить наше суспільство краще. З іншої сторони, люди не знають, що відбувається насправді. Але, на мою думку, президенти і всі депутати – це лише офіційні особи, так звані «маріонетки». Є люди, котрих ми не знаємо, але вони правлять усім Світом. Ми знаємо про їх існування, але не знаємо, хто вони, скільки їх і таке інше.

Саме студенти намагаються розібратись у цьому всьому. Тому що саме від цього залежить наше майбутнє, так як у старших вже все втрачено. А ми ще незагіпнотизовані політичним сміттям. Тому, ми, студенти – є «ворогами» сучасних політиків.

*Демченко Олександр,
студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Чорноморденко Дмитро Іванович,
канд. філос. наук, асист.*

ЕЛЕМЕНТИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Центральними проблемами державотворчого процесу в Україні є, зокрема, становлення нових політичних структур, створення сприятливих умов для розвитку особистості громадянина, забезпечення його прав і свобод, ефективної реалізації його творчого потенціалу. Звичайно, всім зрозуміло, що, попри важливу роль національного загалу в реалізації цих завдань, велику політику все ж формують професіонали – провідні політичні та громадські діячі.

Слід зауважити, що в масовій свідомості кожного студента існує певний ідеальний стереотипізований образ політичного лідера з гамою "потрібних" рис у кожній конкретній політичній ситуації. Такий ідеальний еталон формується в різних соціальних групах і відображає звички, пріоритети, потреби і, зрештою, зумовлює груповий вибір того чи іншого політика. Ідеальний еталон може бути умовно "розкладений" на окремі важливі (в певній соціальній групі) риси, котрі й стануть головними компонентами вибору. Політичний лідер, імідж якого відповідає цьому переліку якостей, має великі шанси стати відомим.

На даний момент, більшість студентів не задумуються над символічною політикою України. Вони живуть своїм цікавим життям, декому це не цікаво, де хто думає що це його не обходить. Кожен може сказати, що він «патріот», але чи це звісно «Так». Це може бути просте слово, яке говорить людина не задумуючись над цим. Коли, ти звісно патріот ти це доведеш своїми подвигами, які ти хочеш зробити для держави, щоб вона розквітала. Студенти це теж певний народ який може вплинути на символічну політику України, але це залежить від самих них, від їхніх думок і самовідданості державі.

*Вергун Мар'яна Іванівна,
студентка 3-го курсу ФЗРБ та Е*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОЧИМА СТУДЕНТА В КОНТЕКСТІ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У університеті повинні навчатися цілеспрямовані люди. Які прийшли не просто відсидіти пари (або проспати їх) і отримати диплом а для покращення своїх знань і навиків.

Сучасний університет повинний бути забезпечений великою матеріально-технічною базою щоб давати гарні практичні знання.

Важливим є педагогічний колектив університету. Потрібно щоб викладач не тільки був професіоналом у своїй галузі, а і вмів донести його студенту. Зацікавити студента своїм предметом переважно дуже легко просто потрібно любити свою роботу.

Звичайно навчаючи теж повинні відповідати гідному званню студента університету. Ця людина повинна бути морально вихована, готовою до сприйняття інформації, поважати себе і інших, вміти встановлювати взаємозв'язок з іншими.

Метою вишу є виховання особи як особистості і становлення лідерських якостей.

Освіта умовно є лопатою а викладач керує нею якщо гарний викладач він вкладає свої знання у голови інших, а поганий викладач «б'є» нею і гнобить студентів.

Головним завданням університету навчити людей жити у цьому світі. Це школа найперше життя бо саме тут ми вчимося розбиратися зі своїми проблемами самі. Потрібно розвивати лідерські якості людей, створювати умови для їх активної діяльності.

Часто чую що студентство це найкращий період у житті і це правда тому що саме тоді у тебе багато можливостей, мрій, цілей а найголовніше сил для здійснення. Але наша система багатьох не замічає і не дає розкритися бо у всіх студентів різна психіка, яка зумовлена вихованням.

***Синіцина І.С.,**
студентка 3-го курсу ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

УНІВЕРСИТЕТ МОЄЇ МРІЇ

Університет моєї мрії – це навчальний заклад, в якому цікаво вчитися, який викликає бажання його відвідувати, в якому студенти хочуть здобувати знання та викладачі допомагають засвоїти максимальну кількість матеріалу. Університет моєї мрії повинен мати найновіше технічне обладнання. Це стосується не стільки комп'ютерів, проекторів та іншого, хоча це також дуже необхідно. Але на мою думку, варто обмежуватися певною кількістю людських ресурсів, які є допоміжним та обслуговуючим персоналом. Так, наприклад, потрібно налагодити систему електронного прийому заявок, видачі-прийому журналів. Це значно пришвидшить процедуру та мінімізує вакансії, які не користуються попитом. Також мають бути електронні книги запису на прийом до декана кожного факультету, його заступників, завідувачів та працівників кафедри. Це зекономить час і студентів, і викладачів і припинить безперервний потік студентів на кафедри. Навчальний процес включає в себе максимум сучасних навчальних технологій та методик. Вони спрямовані в основному на максимальне заохочення до прояву творчості та самоосвіту і самореалізація особистості учня, викладачі мають лише давати настанови та координувати розвиток учнів у потрібному напрямку. Це допоможе здобути гарні результати, оскільки студенти та вчителі рівноправні учасники навчального процесу. Викладачі привітні, висококваліфіковані, доброзичливі, дають найкращі знання, не повчають, а розмірковують зі студентами про найважливіше. Вони не просто передають окремі знання, а навчають студентів використовувати здобуті знання та навички в житті, прищеплюють бажання працювати в атмосфері співробітництва, порозуміння, доброзичливості, дають можливість кожному відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність. Потім всі результати педагогічної діяльності студенти відобразять у своїй творчості, поведінці, діях.

У студентів є свої права та обов'язки, серед яких вироблення алгоритму власних дій, самостійний вибір навчальних дисциплін. Студенти постійно працюють над створенням групових та індивідуальних тематичних проєктів, пов'язаних з різними як загальнообов'язковими дисциплінами так і дисциплінами на вибір, головним завданням яких є формування активної життєвої позиції студента як прогресивного творця успішного майбутнього, як свого так і майбутнього країни.

Щодо викладання, то методами мали б бути: лекції, семінари (аудиторні та дистанційні у режимі он-лайн), конференції, круглі столи, тренінги тощо. На останньому курсі навчання півроку присвячено написанню магістерської роботи, а півроку викладання у молодших курсів розробленого магістрантом власноруч спецкурсу за фахом. Навчання повинно провадитися із максимальним залученням інноваційних технологій, які є потрібними для кожної окремої спеціальності.

Кількість чоловік у академічній групі не повинна перевищувати 10 чоловік. Тоді кожен матиме змогу висловити свою думку і не буде обмежений часовими рамками, адже чим більше людей, тим більше думок, які мають бути почутими.

*Колос Ірина,
студентка факультету
захисту рослин біотехнології та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Культенко Валентина Павлівна,
канд. філос. наук, доц.*

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС В КОНТЕКСТІ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Більшість філософів і істориків вважають прогрес провідною тенденцією, головним напрямком розвитку суспільства, тож варто розглянути, що ж таке насправді прогрес. З латинської *progressus* — рух вперед, успіх. Сучасні науковці визначають прогрес як напрям розвитку від нижчого до вищого, поступовий рух уперед, до кращого.

Розвиток техніки, зростання виробництва, наукові відкриття самі по собі не можуть служити показником прогресу, вони прогресивні лише в тому випадку, якщо поліпшують життя людини, сприяють його розвитку.

Саме тому існують певні критерії прогресу. Ніколя де Кондорсе (як і інші французькі просвітителі) вважав критерієм прогресу розвиток розуму. Соціалісти-утопісти висували моральний критерій прогресу. Сен-Сімон вважав, наприклад, що суспільство повинно прийняти таку форму організації, яка б привела до здійснення морального принципу: усі люди повинні ставитися одне до одного як брати. Сучасник соціалістів-утопістів німецький філософ Фрідріх Вільгельм Шеллінг писав, що вирішення питання про історичний прогрес ускладнене тим, що прихильники і супротивники віри в удосконалення людства цілком заплуталися в суперечках про критерії прогресу. Одні міркують про прогрес людства в сфері моралі, інші - про прогрес науки і техніки, що, як писав Шеллінг, з історичної точки зору, є швидше регресом (протилежністю прогресу), і пропонував своє вирішення проблеми: критерієм у встановленні історичного прогресу людського роду може служити тільки поступове наближення до правового устрою.

Ще одна точка зору на суспільний прогрес належить Георгу Гегелю. Критерій прогресу він вбачав в усвідомленні свободи. У міру росту усвідомлення свободи відбувається поступальний розвиток суспільства.

Тобто, з вищенаведеного, можна зробити висновок, що питання критеріїв прогресу цікавило безліч філософів, проте жоден з них так і не

знайшов універсальної відповіді, адже недоліком усіх спроб вирішити це завдання було те, що у всіх випадках як критерій розглядалася лише одна лінія (чи одна сторона, чи одна сфера) суспільного розвитку. І розум, і мораль, і наука, і техніка, і правовий порядок, і усвідомлення свободи - усе це показники дуже важливі, але не універсальні, що не охоплюють життя людини і суспільства в цілому.

У наш час філософи також дотримуються різних поглядів на критерій суспільного прогресу. Одна з існуючих нині точок зору полягає в тому, що вищим і загальним об'єктивним критерієм суспільного прогресу є розвиток продуктивних сил, включаючи розвиток самої людини. Вона аргументується тим, що спрямованість історичного процесу обумовлена ростом і удосконаленням продуктивних сил суспільства, що включають засоби праці, ступінь оволодіння людиною силами природи, можливості їхнього використання як основи життєдіяльності людини. У суспільному виробництві лежать джерела всієї життєдіяльності людей. Відповідно до цього критерію, ті суспільні відносини визнаються прогресивними, котрі відповідають рівню продуктивних сил і відкривають найбільший простір для їхнього розвитку, росту продуктивності праці, розвитку людини. Людина тут розглядається як головна серед продуктивних сил, тому їхній розвиток розуміється з цього погляду і як розвиток багатства людської природи.

Ця позиція зазнає критики з іншого погляду. Так само як не можна знайти загальний критерій прогресу тільки в суспільній свідомості (у розвитку розуму, моралі, свідомості, волі), так не можна знайти його в сфері матеріального виробництва (техніки, економічних відносин). Історія дала приклади країн, де високий рівень матеріального виробництва поєднувався з деградацією духовної культури. Щоб перебороти однобічність критеріїв, що відбивають стан лише однієї сфери життя суспільства, необхідно знайти поняття, яке характеризувало б сутність життя і діяльності людини. В цьому і полягає одна з проблем вичерпності прогресу. Не маючи точних критеріїв оцінки прогресу, неможливо до кінця об'єктивно оцінити його рівень.

XX століття, що вмістило дві світові війни, соціалістичні революції і тоталітарні режими, які знищили десятки мільйонів людей, оголив проблематичний характер прогресу. Стало очевидним, що ідея прогресу зовсім не є загальним історичним законом. Прогрес поширюється далеко не на всі сфери соціального життя, а його результати в тих областях, де він все ж має місце, неоднозначні.

Ми втратили віру в "прогрес" і вважаємо прогрес поняттям хибним, туманним і довільним, писав на початку 1920-х років С. Л. Франк. Людство взагалі і європейське людство зокрема зовсім не безперервно удосконалюється, не йде неухильно по якомусь рівному і прямого шляху до здійснення добра і правди. Навпаки, воно блукає без назначеного шляху, піднімаючись на висоти і знову падаючи з них в безодні, і кожна епоха живе якоюсь вірою, хибністю або однобічністю якої потім викривається. Франк вважає, що справжнього прогресу не було навіть в Новий час, коли виникла

сама ідея прогресу. Раніше цей період представлявся часом безперечного вдосконалення людства, звільнення його від інтелектуальної, моральної та духовної темряви і вузькості минулого, розширення зовнішнього і внутрішнього кругозору його життя, збільшення його могутності, звільнення особистості, накопичення не тільки матеріальних, а й духовних багатств, підвищення морального рівня. Але тепер стало очевидним, що Новий час був епохою, яка через ряд блискучих зовнішніх успіхів завела людство в якусь безвихідь.

Проте, судження Франка про прогрес надто скептичні. У них не розрізняються з достатньою ясністю області, в яких прогрес очевидний, області, в яких він чергується з періодами регресу, і, нарешті, області, в яких він просто відсутній або не може бути виявлений через стислі факти відомої нам історії.

Є безперечний прогрес в знанні і технічному умінні, причому результати його постійно передаються далі і все більш стають загальним надбанням.

У цій області, зазначає Ясперс, світова історія може бути зрозуміла як розвиток по висхідній лінії, хоча і містить відступи і зупинки, але в цілому пов'язана з постійним зростанням досягнень. У науковий і технічний прогрес вносять свій вклад всі люди, всі народи, результати такого прогресу за самою своєю суттю доступні всім людям і дійсно стають надбанням усіх. У сучасну епоху науковий і технічний прогрес досяг своєї найвищої точки.

Однак це лише одна лінія цілого. Прогрес в науці і техніці не є, звичайно, загальним законом історії. Це тільки тривала історична тенденція, яка, можна сподіватися, продовжиться і в майбутньому. Науковий і технічний прогрес веде до єдності в області знання, але не до єдності людства. Але вже в мистецтві прогрес сумнівний. Будучи загальним надбанням, воно досягає високої досконалості лише у певних народів і в певні історичні періоди. Потім, зійшовши на певну висоту, воно ніби вичерпує закладений в ньому потенціал. Зроблене стає класикою, і нова хвиля в мистецтві являє собою вже зовсім інший стиль і не є продовженням того, що було досягнуто раніше.

Немає досить помітного прогресу і в людській природі, в людській доброті і мудрості, у розвитку інтелектуальних здібностей людини. Високорозвинені культури не викликають захоплення у народів, які значно поступаються їм у розвитку.

Отже, сам прогрес не є, таким чином, однозначним. В одних областях він очевидний, в інших ледь помітний, в деяких, судячи з усього, взагалі відсутній. Більше того, є, як здається, сфери, в яких в сучасну епоху спостерігається не прогрес, а очевидний регрес. Тому, ідея прогресу, була надзвичайно популярна ще сто років тому і досить популярна нині, та у світлі подій минулого століття виявилася не очевидною і не однозначною. Прогрес - зовсім не закон історії. Прогресивний розвиток, як і регресивний, в свою

чергу, в тих областях, де він існує, - результат насамперед зусиль людини і людського розуму.

*Місяйло М. В.,
студентка 2-го курсу,
факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Самарський Андрій Юрійович,
канд. філос. наук, доц.*

СИМВОЛИ У ПОЛІТИЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

"Шановний пане! Світ подібний до театру. Щоб грати в театрі з успіхом і похвалою, беруть ролі за здібностями. У театрі актора хвалять не за знатність діючої особи, а за те, як він вдало грає її. Я довго міркував про це і після великого випробування себе побачив, що не можу представляти в театрі світу жодної особи вдало, крім низької, простої, безтурботної, самотньої. Я обрав собі цю роль - і задоволений". Григорія Сковороду відносять до типових представників української просвітницької філософії, а також часто називають українським Сократом. Його біографія засвідчила рідкісний приклад узгодження власної філософської системи із обраним ним способом життєвої поведінки.

Сковорода вимагав виховання в народі патріотичних почуттів, любові до Великої Русі, до дружби між людьми, письменник не вірив у можливість служіння людям поза своєю батьківщиною.

Його ідеї:патріотизму;гуманного ставлення до особистостіглибока віра в силу розуму; нетерпиме ставлення до знуцання з людини, до брехливості, жадібності, плазування;мали прогресивне значення.

"Увесь світ спить! Та ще не так спить, як сказано: коли впаде, не розіб'ється; спить глибоко, розкинувся, наче прибитий! А наставники... не тільки не будять, а ще й погладжують, примовляючи: спи, не бійся, місце хороше... чого боятися!" Цими словами Григорій Савич розпочав лекцію для учнівської молоді, плекаючи надію виховати в неї вільнолюбство.

В оді "De Libertate" він привітав збройну національно-визвольну боротьбу рідного народу на чолі з Хмельницьким. Його суспільний ідеал - республіка, країна і царство любові, де нема ворогування і розбрату, а закони "зовсім противні тиранським". Оспівуючи волю як найбільшу цінність у період посилення кріпацтва, автор виявляє громадянську мужність. Г. Сковорода стверджує, що лише за умови здобуття волі людина почуватиметься щасливою і ніяке золото не замінить свободу.

На даний момент, сучасній Україні також потрібно здобути свободу, стати незалежними від братів-сусідів, показати свій характер, своє прагнення до щасливого майбутнього держави. Людина, як твердить Сковорода, не тремтячий раб, а "коваль свого щастя", "шумливий бурхливий дух"

-«Бажаєш бути щасливим?.. Для цього не треба їздити за моря, колінкувати перед сильними світу сього, щастя завжди і всюди з тобою, його тільки треба пізнати».

Отже, потрібно бути патріотами своєї держави, адже об'єднавшись в єдине ціле, підносячи культурний та економічний рівень своєї держави, ми творимо нову історію, в якій немає сумних і трагічних дат, а лише чисте і світле майбутнє, адже як говорив Г. Сковорода «людина є коваль свого щастя»

Шульський М.О.,

студент 3-го курсу,

ННІ лісового і садово-паркового господарства,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Супрун Аліна Григорівна,

канд. філос. наук, доц.

СИМВОЛИ В ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Зв'язок політики та символічної діяльності очевидний. Політика послуговується знаками та символами. Держава не може існувати без назви, геральдики, міфу про власне виникнення, становлення й образу майбуття. Безсимволів не можуть функціонувати державні інститути, політичні партії та громадські організації. Кожна з цих інституцій мусить чітко окреслювати власний статус, політичні цілі та цінності, які пропонуються суспільству.

Що ж являє собою символічна політика? Тлумачать її як різновид політичної комунікації, мета якої — навіювання певних уявлень про політичну дійсність, а не її раціональне тлумачення.

Логіка творців «символічної політики» зрозуміла: оскільки символ указує на певну реальність, то, створивши символ, до снаги створити й ілюзію наявності реальності. Це та логіка, проти котрої повстає Ветхий Завіт, забороняючи створювати сакральні зображення та символи. Адже сам символ не є неодмінним проявом сакральності. Він може існувати самодостатньо. Отже, символ може вводити в оману: сакральне можуть шукати там, де немає нічого, окрім простого начерку. Сумніваюся, що творці «символічної політики» послуговуються цією аналогією. Міркування, либонь, розгортаються за набагато простішою схемою. Наприклад, такого штабу: немає диму без вогню. Відтак, аби переконати, що «вогонь» є, не обов'язково щось підпалювати (чи самому «згоряти» біля державного керма),

можна лише напустити «дим». Аби переконати громадськість у дієвості політичної влади, наприклад, певного інституту, владі не обов'язково щось робити. Можна лише відтворити зовнішні прояви діяльності.

Тобто символічна політика — це симуляція буття. Усе відбувається «буцім». Політик виголосив щось буцім «вікопомне». Буцім подбав про знедолених. Буцім утрутився в ситуацію й буцім її вирішив. Буцім запропонував законопроекти, що радикально змінять стан справ в економіці, охороні здоров'я, освіті, соціальному забезпеченні тощо. Звісно, привладний політик щось таки сказав, кудись з'їздив (точніше «здійснив офіційний візит»), із кимсь зустрівся і справді подав законопроект, але ціна всіх цих дій і слів — нульова. І мотивація всіх цих дій і слів пов'язана не з щирою турботою про економіку та соціальну сферу, а з прагненням створити ілюзію активних дій. Мета — легітимність. Політик має бути саме активним: давати настанови та контролювати ситуацію. Але не завжди політик здатен (незалежно від його бажання) виправити соціальні хиби та кардинально вплинути на перебіг подій. Однак соціальні уявлення про політику не передбачають права на бездіяльність. І політик, який відверто зізнається в неспроможності вплинути на ситуацію, миттєво втрачає кредит довіри. Саме тому він вимушений створювати ілюзію активності. А реалізувати це завдання годен лише вдаючись до естетичних засобів. Так естетика стає знаряддям інсценування політичного процесу саме таким, яким його воліють бачити виборці.

Однак, в цій ерзац-активності є й небезпека для самого політика. Безліч разів беручи участь у політичних інсценуваннях, спостерігаючи за наслідками свого «акторства» (за тим, як змінюється його рейтинг), він певної миті може повірити, ніби його дії та слова це не щось із додатком «буцім», не симуляція, а справжня турбота й істотний вплив. Може у певний момент вирішити, що створення естетичного враження це і є достеменно політична діяльність, нібито більшого від нього й не вимагається: треба лише виголосити, офіційно відвідати, принципово спитати й категорично наставити й таке інше, про що політики повсякчас звітують і чим вельми пишаються.

Список використаної літератури

1. Левенець Ю. Політика в Україні: символізація змісту // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2007. — Вип. 10. — С. 5—10.
2. Політична філософія: Підручник / Є. М. Суліма, М. А. Шепєлев, В. В. Кривошеїн, В. Ю. Полянська; За ред. Є. М. Суліми. — К.: Знання, 2006, — 799 с.
3. Поцелуев С. П. Символическая политика: констелляция понятий для перехода к проблеме // Полис. — 19

Макаревич А.,

*студент 3-го курсу
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доц.*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК СИМВОЛ ДОВІРИ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Технологічність політики безпосередньо проявляється у сфері символів. Технологія полягає у задаванні контексту. Це нагадує впровадження певного символічного коду, схожого на впровадження певної азбуки (кирилиці, латиниці). Кожен символ має свій знак і звучання, а механізм поєднання цих символів є вже функцією знакової системи.

Символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і обличчя. Вона реалізується через субституції (підміна політичної реальності в свідомості громадян), відтворення існуючого кредитування або суспільного договору в символічних діях, нагнітання чогось (підміна політичної реальності та шантаж політичної свідомості маніпулятивними засобами), відтворення харизматичного права на легітимну владу.

Дослідження символічної політики – спроба визначити специфічну функцію політичної системи, яка змінила свою якість з огляду на зміну основоположних засобів політики в світових масштабах. Економічна політика держави включає управління державними багатствами, відображає ступінь участі держави в розподілі благ. Символічна політика є управлінням у сфері свідомості, що відображає ступінь впливу держави на поведінку своїх громадян з метою самовідтворення і життєдіяльності.

Змістом символічної політики є виробництво довіри до політичної влади, або її функціональних замінників і уособлень. Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади. Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Символічна політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Від інших видів політики символічна політика відрізняється об'єктом застосування та знаряддям, інструментами реалізації. Отже, об'єктом символічної політики є політичний дискурс та символічні пласти масової

свідомості. Політичний дискурс є простором смислів, якими оперують як політичні діячі, так і пересічні громадяни, а перш за все – політична наука, в надрах якої зароджуються або черпають обґрунтування політичні проекти. Вплив на політичний дискурс, що є механізмом переведення політичного порядку в символічний та навпаки, є основною метою символічної політики.

Символічна політика як явище і процес застосування (використання) символічного ресурсу влади має своєю умовою наявність впливу технологічних законів ЗМІ на політичний процес в політичній системі, тобто розгортання політичного режиму. Сьогодні в політичній науці, головним чином від політтехнологів, творців виборчих кампаній, можна почути термін „медіатизація політики” (Г. Павловський). Саме тут знаходимо аргументацію щодо чітко вираженої тенденції поширення процесу, при якому політичне життя переміщується в символічний простір мас-медіа. Режим роботи ЗМІ став одним з найважливіших, хоча і неписаних, законів публічної політики.

Починаючи з часів перебудови, телебачення стало дуже важливим засобом впливу на масову свідомість і громадську думку. Воно спрямоване на персоніфікацію політичного процесу, емоціоналізацію та ірраціоналізаційного сприйняття. Це, в свою чергу, обумовлює технологізацію процесу впливу та звернення політичних акторів до якісно інших форм розподілу і перерозподілу владних ресурсів, серед яких тепер одним з найголовніших є символічний капітал.